

วารสาร มนุษยสังคมศิลปาสาร

Journal of Humanities, Social Sciences and Arts

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

Volume 7 No.2 July - December 2025

ISSN : 3056 - 9265 (Online)

ภาพปก: สวดลายปูนปั้นบนเจดีย์วัดพระพุทธรูปบัวบก ต.เมืองพาน อ.บ้านฝ้อ จ.อุดรธานี

ถ่ายภาพโดย: ชุติพงศ์ คงสันเทียะ (ถ่ายเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2567)

วารสาร มนุษยสังคมศิลปาสาร

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2568)

Journal of Humanities, Social Sciences and Arts

Vol. 7 No. 2 (July – December 2025)

ISSN: 3056- 9265 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารมนุษยสังคมศิลปาสาร (Journal of Humanities, Social Sciences and Arts: H.S.A.) เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นพื้นที่ในการเผยแพร่ผลงานวิชาการ ทั้งที่เป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ และเป็นศูนย์กลางในการศึกษาค้นคว้าแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้ที่สนใจ มีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมในด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ศิลปกรรม ดนตรี นาฏศิลป์ การพัฒนาชุมชน/สังคม/ท้องถิ่น รวมทั้งสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และศาสตร์สาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง เปิดรับทั้งบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ ทั้งนี้ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากหลากหลายสถาบัน จำนวน 3 ท่าน ซึ่งปกปิดรายชื่อทั้งเจ้าของบทความ ผู้ประเมิน และผู้ที่เกี่ยวข้องขณะทำการประเมิน (Double-blind peer review) ทั้งยังต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น โดยผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิจัยหรือบทความวิชาการ เพื่อตีพิมพ์ลงในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 : ประจำเดือน มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 : ประจำเดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิตรา ธัญสุนทรสกุล

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร ธุระพันธ์

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บรรณาธิการวารสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐฐานุช เมฆรา

ผู้ช่วยบรรณาธิการวารสาร

อาจารย์ชุตติพงศ์ คงสันเทียะ

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.จุฬามาศ จันทร์ศรีสุคต	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์นาวา วงษ์พรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐฐรณ์ เสาร์ยะวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ ตัณฑ์วิสุทธิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วราภรณ์ ขยายผล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.อรัญญา ศิริผล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์พุกษา เครือแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรัชยา เจียวัก	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิปปวิทย์ กิ่งแก้ว	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตกาญจ ตั้งภากรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ปิตินนบดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ตั้งปณิธาน อารีย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
อาจารย์ ดร.วิจิตรา โพธิสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์ ดร. มนธนต์ สินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

คณะดำเนินงาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐฐานุช เมฆรา	ประธานกรรมการ/บรรณาธิการวารสาร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไศรยา วิมลสถิตพงษ์	กรรมการ
อาจารย์ ดร.วรางคณา ชินภาส	กรรมการ
อาจารย์ ดร.สุภัทร แก้วพัตร	กรรมการ
อาจารย์ ดร.ลิขสิทธิ์ สุวรรณไตรย์	กรรมการ
อาจารย์ธิดารัตน์ ชุ่มจันทรี	กรรมการ
อาจารย์กิตติพงษ์ ทองสมบัติ	กรรมการ
อาจารย์ปรีชา ศรีเกษร	กรรมการ
อาจารย์สุพรรณษา ภัคตรนิกร	กรรมการ
อาจารย์นุชนงค์ อุเทศพรรัตนกุล	กรรมการ
อาจารย์ชุตติพงศ์ คงสันเทียะ	กรรมการ/เลขานุการ
นางนิตยา ปานทรัพย์	กรรมการ/ผู้ช่วยเลขานุการ

ดำเนินการและจัดการวารสาร

อาจารย์ชุตินพงศ์ คงสันเทียะ

นางนิตยา ปานทรัพย์

ตรวจสอบพิสูจน์อักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไศรยา วิมลสถิตพงษ์

อาจารย์ ดร.วรางคณา ชินภาส

อาจารย์ ดร.สุภัทร แก้วพัตร

อาจารย์ ดร.ลิขสิทธิ์ สุวรรณไตรย์

อาจารย์วิชณ ชัยพัฒน์

อาจารย์ปรีชา ศรีเกษร

อาจารย์สุพรรณษา ภัคตรนิกร

อาจารย์นุชนงค์ อุเทศพรรัตนกุล

ออกแบบปกและจัดรูปเล่ม

อาจารย์ชุตินพงศ์ คงสันเทียะ

อาจารย์ธิดารัตน์ ชุ่มจิ้งหรีด

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (ศูนย์การศึกษาสามพร้าว)

อาคารศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยีและภาษาอาเซียน เลขที่ 234 หมู่ 12 ตำบลสามพร้าว

อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี 41000 โทร 042-211-040 ต่อ 1401, 1494, 1435

E-mail : hsa.journal@udru.ac.th

เว็บไซต์ : <https://humansite.udru.ac.th/web/>

เว็บไซต์วารสาร : <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/hsa/index>

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ประจำปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2568)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรุณิ ตัญยวิสุทธิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพร โนนคู่เขตโงะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษวรรค์ แสนปลื้ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนายุทธ เขยบาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิดา จันทรวง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สราวดี ณ หนองคาย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิรเกียรติ เป้าทองจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วันดา พรหมเขต	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.รจนา จันทราสา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสิษฐ์ นาสี	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กษม อมันตกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอมผกา เตชะอภัยคุณ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาณัญ ศรีพิชญ์ตระกูล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมกฤษณ์ ศรีนนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	วิทยาเขตกำแพงแสน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จอมขวัญ สุทธินนท์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ ดวงศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญสุภาณัฐ พันธุ์เกษม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฏฐาพงศ์ อภิโชติเดชาสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์มงคล เจริญจิตต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อาจารย์ ดร.สุภาวดี เพชรเกตุ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาจารย์ ดร.สุชานัน หาราชอุดม	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.พสุธา โกมลมาลย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
อาจารย์ ดร.ศิริสุดา แสงทอง	สถาบันรัชต์ภาคย์

บทความทั้งหมดในวารสารมนุษยสังคมศิลปาสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้รับการประเมินทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
ข้อเขียนหรือบทความใด ๆ ที่ได้เผยแพร่ในวารสารนี้ ถือเป็นความคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้นิพนธ์บทความ
ซึ่งกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย หรือไม่มีข้อผูกพันด้วยประการใด ๆ
ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ขอให้อ้างอิงแหล่งที่มาด้วย

All articles in Journal of Humanities, Social Sciences and Arts, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University, have been academically evaluated by
qualified experts. Any writings or articles published in this journal represent the personal
opinions of the authors, with which the editorial board is not necessarily in agreement and
bears no obligation whatsoever. The editorial board does not reserve copyright for
reproduction, but requests that proper citation and source attribution be provided.

บรรณาธิการแถลง

วารสารมนุษยสังคมศิลปศาสตร (Journal of Humanities, Social Sciences and Arts: H.S.A.) เป็นวารสารที่ได้นำเสนอบทความที่เป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์มาอย่างต่อเนื่อง และเป็นวารสารที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-journal Citation Index centre: TCI) ให้อยู่ในกลุ่มที่ 1 (Tier 1) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 - 31 ธันวาคม 2572 ทั้งนี้ได้มีการตรวจสอบคุณภาพบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้อยู่ในหลักเกณฑ์ของคุณภาพวารสารตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564 ที่กำหนดให้วารสารวิชาการที่มีการตรวจสอบคุณภาพของบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer reviewer) ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจากหลากหลายสถาบัน อย่างน้อย 3 คนด้วยเหตุนี้ กองบรรณาธิการวารสารมนุษยสังคมศิลปศาสตรจึงได้ใช้ระบบผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความจำนวน 3 คนโดยปกปิดรายชื่อทั้งผู้เขียนบทความ ผู้ประเมิน และผู้ที่เกี่ยวข้องขณะทำการประเมิน (Double-blind peer review) เพื่อให้ผู้เขียนบทความทุกท่านสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

ในปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568) นี้ มีบทความรวม 8 เรื่อง แบ่งเป็นบทความวิจัย 7 เรื่อง โดยมีทั้งบทความภาษาอังกฤษและภาษาไทย ได้แก่ เรื่องแรก คือ *ENGLISH VOCABULARY LEARNING STRATEGIES OF THIRD-YEAR STUDENTS AT FACULTY OF LANGUAGES, SOUPHANOUVONG UNIVERSITY* เรื่องที่สอง คือ *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพของกลุ่มสตรีในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019: กรณีศึกษากลุ่มอาชีพสตรีตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ* เรื่องที่สาม คือ *การศึกษาคติความเชื่อและวิธีการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) จังหวัดนครราชสีมา* เรื่องที่สี่ คือ *การออกแบบของที่ระลึกจากรูปลักษณ์ของควายไทยสำหรับศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี* เรื่องที่ห้า คือ *A COMPARATIVE STUDY OF STATISTICAL TECHNIQUES IN EDUCATION AND LANGUAGE & LINGUISTICS RESEARCH ARTICLES* เรื่องที่หก คือ *ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายสมรสของกลุ่มหลากหลายทางเพศ* และเรื่องที่เจ็ด คือ *รำเป็นบท กลอนเป็นครู: อุปถัมภ์มนต์ศิษย์ชาวใต้ในกลอนโนรา* ทั้งยังมีบทความวิชาการอีก 1 เรื่อง คือ *การใช้เทคนิคการสอน 6PM ต่อการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในห้องเรียนแห่งอนาคต* โดยทุกบทความล้วนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อวงการวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ อันสามารถต่อยอดองค์ความรู้สู่การพัฒนาชุมชน สังคม และท้องถิ่นต่อไปได้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐฐานุช เมฆรา

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

- ❖ ENGLISH VOCABULARY LEARNING STRATEGIES OF THIRD-YEAR STUDENTS.....1
AT FACULTY OF LANGUAGES, SOUPHANOUVONG UNIVERSITY
 - Bounthavy Keobounkhong, Oudalon Bounthavong, Ning Vilaikone
and Douangchanh Lounbandit

- ❖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพของกลุ่มสตรีในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ.....12
ไวรัสโคโรนา 2019: กรณีศึกษากลุ่มอาชีพสตรีตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ
PARTICIPATION IN THE CAREER DEVELOPMENT OF WOMEN'S OCCUPATIONAL GROUPS
DURING CORONAVIRUS DISEASE 2019 PANDEMIC SITUATION: A CASE STUDY OF
WOMEN'S OCCUPATIONAL GROUPS OF PHON CHAROEN SUBDISTRICT,
PHON CHAROEN DISTRICT, BUENG KAN PROVINCE
 - เอกศักดิ์ เสงสุโข, ศุภางค์จิต กัลยาแก้ว, อภิฤดี ทองพล, นุสรรา สัมปชัญญานนท์,
ฉัตรชนก เสงสุโข, ยูวธิดา หงษ์ชูตา และจุฬาลักษณ์ พรหมแสง
Eksak Hengsuko, Supangjit Kanlayakaew, Aphirudee Thongpol ,Nutsara Sampachanyanon ,
Chatchanok Hengsuko, Yuwathida Hongchuta and Juraluck Phommasaeng

- ❖ การศึกษาความเชื่อและวิธีการแก้บนทำวสุรนารี (ย่าโม) จังหวัดนครราชสีมา.....24
A STUDY OF BELIEFS AND METHODS OF MAKING OFFERINGS TO
THAO SURANAREE (YA MO), NAKHON RATCHASIMA PROVINCE
 - ชลดา วิลเชนทร์, กัญญาณัฐ ทิดกระโทก, ฐิตาภรณ์ สินปฐ, สหโชค ญวนกลาง,
พิมพ์นัช สินสุข, ไอรดา ทั่งไธสง, รุจาภา ประวงษ์ และศันสนีย์ มณีโชติ
Chonlada Wilaichon, Kanyanat Tidkrathok, Thitaporn Sinpru, Sahachok Yuanklang,
Pimwanat Sinsuk, Irada Thingthaisong, Rujapha Prawong and Sunsanee Maneechot

- ❖ การออกแบบของที่ระลึกจากรูปลักษณ์ของควายไทยสำหรับศูนย์อนุรักษ์.....41
และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี
THE SOUVENIRS DESIGN FROM THE APPEARANCE OF THAI BUFFALOES FOR
THE THAI BUFFALO CONSERVATION AND DEVELOPMENT CENTER IN UDON THANI PROVINCE
 - อารยา ฟูมบุญ และกนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์
Araya Foombun and Kanittha Ruangwannasak

❖ A COMPARATIVE STUDY OF STATISTICAL TECHNIQUES IN EDUCATION.....	57
AND LANGUAGE & LINGUISTICS RESEARCH ARTICLES	
• Chamnan Para and Chaiwat Kaewphanngam	
❖ ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายสมรสของกลุ่มหลากหลายทางเพศ.....	72
THE PROBLEM OF ENFORCEMENT IN MARRIAGE LAWS	
FOR A SEXUAL DIVERSITY GROUP	
• ประสิทธิ์ วงษ์กาฬสินธุ์, อภิสิทธิ์ ปัญญาใส และนันทวัฒน์ พรหมภักดี	
Prasit Wongkalasin, Apisit Panyasai and Nattawat Prompukdee	
❖ รำเป็นบท กลอนเป็นครู: อุปลักษณ์โนทัศน์ชาวดัตินในกลอนโนรา.....	88
DANCE AS TEXT, CHANT AS TEACHER: CONCEPTUAL METAPHORS	
OF SOUTHERN THAI WORLDVIEWS IN NORA CHANT	
• ธนาตล จันทร์ประดิษฐ์	
Thanadon Chanpradit	
บทความวิชาการ	
❖ การใช้เทคนิคการสอน 6PM ต่อการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในห้องเรียนแห่งอนาคต.....	105
THE USE OF THE 6PM TEACHING TECNIQUE TO STIMULATE CREATIVITY	
IN THE FUTURE CLASSROOM	
• วรพล ศรีเทพ และเจษฎาภรณ์ แสงสุวรรณ	
Worapol Srithep and Jetsadaporn Saengsuwan	
จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานวิชาการในวารสาร (Publication Ethics).....	125
การจัดเตรียมต้นฉบับสำหรับผู้เขียน.....	129
รูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (Academic Article).....	138
รูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (Research Article).....	140
ขั้นตอนการทำงานของวารสารมนุษยสังคมศิลปาสาร (H.S.A.).....	144

ENGLISH VOCABULARY LEARNING STRATEGIES OF THIRD-YEAR STUDENTS AT FACULTY OF LANGUAGES, SOUPHANOUVONG UNIVERSITY

Bounthavy Keobounkhong¹, Oudalon Bounthavong^{2*}, Ning Vilaikone³ and Douangchanh Lounbandit⁴

(Received: 13 Aug., 2024; Revised: 16 Jan., 2025; Accepted: 24 Jan., 2025)

Abstract

The main objective of this study was to investigate the most dominant English vocabulary learning strategies of the third-year students at Department of Foreign Languages, Faculty of Languages, Souphanouvong University. This research was designed by quantitative research and used a set of questionnaires to collect data from third-year students at Department of Foreign Languages, Faculty of Languages, Souphanouvong University. After collecting the effective data, the researcher analyzed the data by using SPSS to investigate the most dominant English vocabulary learning strategies. The mean and Standard deviation were used for data analysis. There are 39 students, 10 females, and 29 males. The sample group was selected by using convenience sampling. The questionnaire consists of two parts: personal information and 20 items of English Vocabulary Learning Strategies.

The results of this study were as follows: The research found that English vocabulary learning strategies of third-year students at Department of Foreign Languages, Faculty of Languages, Souphanouvong University. There were five categories of strategies: determination strategies, social strategies, memory strategies, cognitive strategies, and metacognitive strategies. Based on the statistical analysis, the most dominant strategies that third-year students applied in learning vocabulary were metacognitive strategies. Most of third third-year students preferred to learn vocabulary by listening to English songs and news, with a mean of 4.38 and a standard deviation of 1.024. The students believed that learning vocabulary by listening to English songs and news, students could gain a wide

¹ Dean of Faculty of Languages, Souphanouvong University, Luang Phabang, Lao PDR

² Assistant Professor, Head of Foreign Language Department, Faculty of Languages, Souphanouvong University, Luang Phabang, Lao PDR

³ Student, English Program, Faculty of Languages, Souphanouvong University, Luang Phabang, Lao PDR

⁴ Lecturer, Head of Finance-Accounting Unit, Faculty of Languages, Souphanouvong University, Luang Phabang, Lao PDR

* Corresponding author. E-mail: oudalon_b@hotmail.com

variety of words. Moreover, the students enjoyed the entertainment at the same time. Although sometimes it was quite difficult, students never quit themselves to learn vocabulary through songs and news because there were several benefits more than drawbacks.

Keyword: English Vocabulary, Learning Strategies, Souphanouvong University

Introduction

The most widely used language around the world is English. According to estimates, there are 380 million native English speakers, 300 million people who speak it as a second language, and another 100 million people who speak it as a foreign language. (Mahu, 2012). People who work in science, aviation, computing, diplomacy, and tourism all speak this language. English is used widely in other nations where it does not hold an official position, since it is necessary in many different professions and occupations. It is the official or co-official language in 45 different countries (Mahu, 2012).

Vocabulary is thought to be crucial. Vocabulary knowledge helps students speak effectively and perform well in all situations by providing a valuable basis for language acquisition at later levels and real-life conversation; listening, speaking, reading, and writing are connected skills. So, the more vocabulary a learner comprehends, the more proficient expressions he or she can use. (Schmitt, 2008). Additionally, language experts identify the close connection between vocabulary knowledge and reading skills. Learners of second and foreign languages are the first to recognize the value of vocabulary. Each scenario has different circumstances with regard to vocabulary learning. Given the limited opportunities for target-language intake, output, and interaction in the setting of learning a foreign language, it is vital to use effective and motivating learning strategies for learning vocabulary (Schmitt, 2008).

Vocabulary learning strategies are several ideas or actions that students use to comprehend, absorb, or retain new information. The vocabulary learning methods employed by English language learners can be examined to encourage EFL teachers and curriculum designers to create resources and activities that would help the learners enhance their vocabulary acquisition and the individual variances in vocabulary learning among students (Ghalebi et al, 2021). More and more people in Laos are beginning to study English.

In the past, research on vocabulary acquisition lagged behind that of other fields like grammar and pronunciation. Many Lao language students found it difficult to study the language because of a shortage of vocabulary.

Nevertheless, there had not been much discussion on how many students have trouble learning new words. Some third-year students in the Department of Foreign Language, Faculty of Languages, Souphanouvong University are unwilling to learn vocabulary because learning vocabulary is difficult when spelling and pronounce words (Academic Affairs Department, Faculty of Languages, 2023) Additionally, a number of students identify vocabulary acquisition as their biggest single source of difficulty, and they openly state that they have a range of troubles pronouncing and spelling words such as having the vocabulary in the same pronunciation and same word. That leads to trouble with memory and getting the definition of words. In addition, it is obvious that students experience difficulty with language studies due to a lack of vocabulary and have issues with reading, speaking, listening, and writing. On the contrary, most students prefer to learn English vocabulary on YouTube by watching English videos, listening to music, and also by using a large number of vocabulary apps, etc. (Misbah et al, 2017). Accordingly, the researcher would like to study the most dominant English Vocabulary Learning Strategies of third-year students, Faculty of Languages, Souphanouvong University.

Objectives of the research

The main objective of this study was to investigate the highest frequency of English vocabulary learning strategies of the third-year students at Department of Foreign Languages, Faculty of Languages, Souphanouvong University.

Research question

What are the most dominant vocabulary learning strategies employed by third-year students at Department of Foreign Languages, Faculty of Languages, Souphanouvong University?

Methodology

1. Population and sample size The population of this study was the third-year students in the English program, Department of Foreign Languages, Faculty of Languages,

Souphanouvong University, with a total number of 41 students. However, the samples were 39 students: 10 males and 29 females. The researcher chose a sample group by using a convenience sampling technique (Etikan et al, 2016).

2. Research Instrument The instrument of this study was adopted and adapted from the study of Tunggadewi (2016) to investigate English vocabulary learning strategies. The questionnaire consisted of two parts: participants' information, and part 2 is about English vocabulary learning strategies, with 20 questions. After the questionnaire was adapted, it was reviewed by the advisor before being used with the sample group.

2.1 Determination strategy

Item 1: I use a bilingual dictionary to help me translate English words into Bahasa Indonesia.

Adapted it into: I use a bilingual dictionary to help me translate English words into Lao.

2.2 Social strategy

Item 4: I ask the lecturer to translate the words into Bahasa Indonesia.

Adapted it into: I ask the teacher to translate the words into Lao.

Item 5: I ask the lecturer to put an unknown word into a sentence to help me understand the word's meaning.

Adapted it into: I ask the teacher to put unknown words into a sentence to help me understand the word's meaning.

Data Collection

The researcher conducted this stage step by step as follows: First, the researcher obtained a permission letter from the Dean of the Faculty of Languages at Souphanouvong University. Second, the researcher gave the letter to the class advisor and distributed the questionnaire to third-year English program students to collect information. Third, the researcher typed the questionnaire in both Lao and English. Fourth, the researcher brought it to the advisor for review. Fifth, the researcher distributed the questionnaire to third-year students and explained clearly how to respond to it. The students were given 30 minutes to complete the questionnaire. Finally, the researcher collected all the questionnaires from the students for data analysis.

Data analysis

After data collection, the researcher analyzed the data by using the SPSS program (Statistics Package of the Social Sciences 23.10) to find out the Mean and Standard Deviation (S.D.), based on the five-point Likert scale in this questionnaire with the following criteria:

5	means	Strongly agree
4	means	Agree
3	means	Undecided
2	means	Disagree
1	means	Strongly Disagree

Results of the study

1. The results of students' English Vocabulary Learning Strategies

Table 1. An overview of determination strategies (DET)

No	Item	Mean	S.D.
1	I use a bilingual dictionary to help me translate English words into Lao.	4.05	0.805
2	I use pictures illustrated in the textbook to find the word meanings.	3.67	0.730
3	I learned the meaning of words by identifying their parts of speech.	3.57	1.028
4	I used a dictionary to remember words.	3.90	0.995
Overall		3.79	0.589

It can be seen from the data in Table 1 that the students were Learning English vocabulary by using a bilingual dictionary to help translate English words into Lao, with a mean of 4.05 and a standard deviation of 0.805. Next, the students used pictures illustrated in the textbook to find the word meanings with a mean of 3.67 and a standard deviation of 0.730. Then the students learned the meaning of words by identifying their parts of speech with a mean of 3.57 and the standard deviation of 1.028. Finally, the students used a dictionary to remember words, with a mean of 3.90 and a standard deviation of 0.995. Overall, the students learned English vocabulary, using a determination strategy with a mean of 3.79 and a standard deviation of 0.589.

Table 2. An overview of Social strategies (SOC)

No	Item	Mean	S.D.
1	I ask the teacher to translate the words into Lao.	4.05	0.865
2	I ask the teacher to put unknown words into a sentence to help me understand the word's meaning.	4.19	0.750
3	I ask my classmate for the meaning.	3.71	1.007
4	I know some new words when working in group work.	3.86	0.964
Overall		3.95	0.545

It can be seen from the data in Table 2 that the students learned English vocabulary by asking the teacher to translate the words into Lao, with a mean of 4.05 and a standard deviation of 0.865. Next, students asked the teacher to put unknown words into a sentence to help understand the word's meaning, with a mean of 4.19 and a standard deviation of 0.750. Then the students applied to ask a classmate for meaning with the mean of 3.71 and the standard deviation of 1.007. Finally, the students knew some new words when working in group work with a mean of 3.86 and a standard deviation of 0.964. Overall, the students learned English vocabulary, using social strategies of 3.95 and the standard of 0.545.

Table 3: An overview of Memory strategies (MEM)

No	Item	Mean	S.D.
1	I write a new word in a sentence so I can remember.	4.14	1.014
2	I study the spelling of new words.	4.00	0.837
3	When I try to remember a word, I write it again and again.	3.81	1.123
4	I speak words out loud when studying.	3.57	1.076
Overall		3.88	0.789

It can be seen from the data in Table 3 that the students learned English Vocabulary by writing a new word in a sentence, with a mean of 4.14 and a standard deviation of 1.014. Next, the students studied the spelling of new words, with a mean of 4.00 and a standard deviation of 0.837. Then the students tried to remember a word by writing again and again, with a mean of 3.81 and a standard deviation of 1.123. Finally, the students spoke words out loud when studying with a mean of 3.57 and a standard deviation of 1.076. Overall, the

students Learned English vocabulary, using memory strategy with a mean of 3.88 and a standard deviation of 0.78.

Table 4: An overview of Cognitive strategies (COG)

No	Item	Mean	S.D.
1	I repeatedly practice new words.	4.10	0.995
2	I write a new word on the flash card so I can remember it.	3.71	1.007
3	When I try to remember a word, I write or say it repeatedly.	4.05	1.024
4	I make vocabulary cards and take them with me whenever I go.	3.48	0.981
Overall		3.83	0.767

It can be seen from the data in Table 4 that the students were learning English vocabulary by repeatedly practicing new words, with a mean of 4.10 and a standard deviation of 0.995. Next, the students wrote a new word on the flash card so they could remember it, with a mean of 3.71 and a standard deviation of 1.007. Then students tried to remember a word by writing and saying it repeatedly, with a mean of 4.05 and a standard deviation of 1.024. Finally, the students made vocabulary cards and took them with them whenever they went, with a mean of 3.48 and a standard deviation of 0.981. Overall, the students learned English vocabulary by using the cognitive strategy with a mean of 3.83 and a standard deviation of 0.767.

Table 5: An overview of Metacognitive strategies (MET)

No	Item	Mean	S.D.
1	I listen to English songs and news.	4.38	1.024
2	I memorize words from reading English magazines and newspapers.	3.95	0.865
3	I review my own English vocabulary cards for reviewing before the next lesson starts.	3.76	0.768
4	I use online exercises to test my vocabulary knowledge.	3.90	0.944
Overall		4.00	0.670

It can be seen from the data in Table 5 that the students learned English vocabulary by listening to English songs and news, with a mean of 4.38 and a standard deviation of 1.024. Next, the students memorize words from reading English magazines and newspapers,

with a mean of 3.95 and a standard deviation of 0.865. Then the students reviewed their own English vocabulary cards for review before the next lesson started, with a mean of 3.76 and the standard deviation of 0.768 and a standard deviation of 0.768. Finally, students used online exercises to test my vocabulary knowledge, with a mean of 3.90 and a standard deviation of 0.944. Overall, the students learned English vocabulary, using metacognitive strategies with a mean of 4.00 and a standard deviation of 0.670.

Table 6. An overview of the mean and standard deviation of English Vocabulary Learning Strategies

No	English Learning Vocabulary Strategies	Mean	S.D.	Rank
1	Metacognitive strategies	4.00	0.670	1
2	Social strategies	3.95	0.545	2
3	Memory strategies	3.88	0.789	3
4	Cognitive strategies	3.83	0.767	4
5	Determination strategies	3.79	0.589	5

It can be seen from the data in Table 6 that the students used different levels of English vocabulary learning strategies. When the mean and standard deviation were compared, the metacognitive strategies gained the most ($M = 4.00$ & $S.D = 0.670$), followed by social strategies ($M = 3.95$ & $S.D = 0.545$), memory strategies ($M = 3.88$ & $S.D = 0.789$), cognitive strategies ($M = 3.83$ & $S.D = 0.767$) and lately and determination strategies ($M = 3.79$ & $S.D = 0.589$) respectively.

Conclusion

In conclusion, the research found that English Vocabulary Learning Strategies of third year students at the Department of Foreign Languages, Faculty of Languages, Souphanouvong University were divided into five categories: determination strategies, social strategies, memory strategies, cognitive strategies, and metacognitive strategies. The most dominant strategy that the third-year students used for Learning English vocabulary was metacognitive strategies, with the overall mean of 4.00 and the standard deviation of 0.670. Most students preferred to learn English vocabulary by listening to English songs and news, with a mean of 4.38 and a standard deviation of 1.024. The students believed that learning vocabulary by listening to English songs and news helps them gain a wide variety of words.

Moreover, the students enjoyed the entertainment at the same time. Although sometimes it was quite difficult, students never quit themselves to learning vocabulary through songs and news because there were several benefits more than drawbacks.

Discussion

The present study confirmed the findings about English vocabulary learning strategies of third-year students at Department of Foreign Languages, Faculty of Languages, Souphanouvong University. It demonstrated that the highest mean of 5 categories that the most dominant English vocabulary learning strategy employed by third-year students was metacognitive strategies because of students listened to English songs and news to learn new vocabulary and difficulty vocabulary easily without seriously with the mean of 4.38 and the standard deviation of 1.024 and overall strategy with the mean of 4.00 and standard deviation of 0.670, because metacognitive strategies is simple for students to access the internet and other electronic resources now. Moreover, reviewing and informal testing are activities that can easily be performed without the presence of a teacher or friend. In addition, this indirectly encourages students to develop strategies for learning and remembering words so that they become more effective word learners. Furthermore, teachers are unable to teach all the words to students because they do not have enough time to teach everything about a word; students have to become independent learners. It is supported by the theory of Bakti (2018), who provided descriptions of the following several categories of strategies, such as determination strategy, social strategy, memory strategy, cognitive strategy, and metacognitive strategy. Therefore, it is proof that English vocabulary by listening to English songs and news benefits learners. In this case, the learners are interested in listening to English songs and news.

The results of this study were similar to the research of Kafipour and Naveh (2011). Descriptive data analysis (means and standard deviations). According to descriptive statistics, EFL undergraduate students in Kerman Province employed medium amounts of techniques, with social strategies being used the least frequently and metacognitive strategies being used the most. The findings of stepwise multiple regressions showed that just one of the five categories of vocabulary learning strategies social strategy, contributed to reading comprehension.

Recommendation

To determine whether there should be guidelines for third-year students' English vocabulary Learning Strategies, more research must be done. The study was based on actual experience, and the researchers hope that these recommendations would assist them learn English language.

As for students:

- They should be aware of the significance of English Vocabulary; this will assist them to become more motivated to learn.
- They should work hard to learn and retain as many words as they can through reading, speaking, writing, and listening. At the same time, if they don't grasp something, they should ask a teacher or a classmate to help them learn it better.
- They should study independently as much as they can outside of class and in addition to social media, or by trying to think as much in English as possible.
- They should study vocabulary via magazines, textbooks, English movies, and news. Newspaper. Additionally, they can read through BBC News or The Guardian.
- They should try to participate in workshops that are conducted in English; it can help them have more words, no matter the vocabulary in economics, politics, science, and so on.

Additionally, students should continually try to memorize a word by writing it down and repeating it, and speak English, especially with their friends, teachers, and foreigners who are native speakers. Hopefully, the study could contribute to the improvement of English learning and teaching at the Department of Foreign Languages, Faculty of Languages, Souphanouvong University.

References

- Bakti, K. N. (2018). Vocabulary learning strategies used by junior high school students. *Indonesian Journal of English Language Studies*, 3(2), 1 - 16.
- Etikan, I., Musa, S. A. and Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American journal of theoretical and applied statistics*, 5(1), 1 - 4.
- Academic Affairs Department, Faculty of Languages. (2023). *Final Report of Students' Score in 2023*. Luangprabang, Laos: Academic Affairs Department.

- Ghalebi, R., Sadighi, F. and Bagheri, M. S. (2021). A Study of Vocabulary Learning Strategies among High and Low Iranian English Vocabulary Learners. *Cogent Education*, 8(1), 1834933. doi: <https://doi.org/10.1080/2331186X.2020.1834933>
- Kafipour, R. and Naveh, M. H. (2011). Vocabulary Learning Strategies and Them Language (EFL) learners: A literature review International. *Journal of Humanities and cultural studies*, 2(2), 292 - 301.
- Mahu, D. P. (2012). Why Is Learning English So Beneficial Nowadays?. *International Journal of Communication Research*, 2(4), 374 - 376.
- Misbah, N. H., Mohamad, M., Yunus, M. and Ya'acob, A. (2017). Identifying the Factors Contributing to Students' Difficulties in the English Language Learning. *Creative Education*, 8, 1999 - 2008. doi: <https://doi.org/10.4236/ce.2017.813136>
- Schmitt, N. (2008). Vocabulary learning strategies In Norbert Schmitt and Michael McCarthy (Eds.). *Vocabulary: Description, Acquisition and Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tunggadewi, I. (2016). *Vocabulary Learning Strategies: a Survey Study of the First-Year Students in the English Language Education Department Islamic University Of Indonesia 2015-2016*. [Thesis of Degree in English Language Education, Islamic University of Indonesia Yogyakarta]. <https://dspace.uui.ac.id/handle/123456789/32779>

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพของกลุ่มสตรีในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ
ไวรัสโคโรนา 2019: กรณีศึกษากลุ่มอาชีพสตรีตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ
PARTICIPATION IN THE CAREER DEVELOPMENT OF WOMEN'S OCCUPATIONAL
GROUPS DURING CORONAVIRUS DISEASE 2019 PANDEMIC SITUATION:
A CASE STUDY OF WOMEN'S OCCUPATIONAL GROUPS OF PHON CHAROEN
SUBDISTRICT, PHON CHAROEN DISTRICT, BUENG KAN PROVINCE

เอกศักดิ์ เฮงสุโข^{1,*}, ศุภางค์จิต กลยาแก้ว², อภิรุตติ ทองพล², นุสรรา สัมปชัญญานนท์²,
ฉัตรชนก เฮงสุโข², ยูวธิดา หงษ์ชูตา³ และ จุฬาลักษณ์ พรหมแสง³
Ekasak Hengsuko^{1,*}, Supangjit Kanlayakaew², Aphirudee Thongpol², Nutsara Sampachanyanon²,
Chatchanok Hengsuko², Yuwathida Hongchuta³ and Juraluck Phommasaeng³

(Received: 23 Dec., 2023; Revised: 28 Jan., 2025; Accepted: 7 Mar., 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพเสริมให้แก่กลุ่มอาชีพสตรีในชุมชนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย คือ กลุ่มอาชีพสตรีตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 30 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและใช้การเก็บข้อมูลโดยวิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) กลุ่มสตรีมีความต้องการพัฒนาอาชีพเพื่อเป็นรายได้เสริมและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม 1-2 ครั้ง/เดือน โดยเลือกเข้าร่วมกิจกรรมโครงการของหน่วยงานภาครัฐเป็นหลักในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 2) แนวทางในการพัฒนากลุ่มสตรีควรพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่มด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกคน และควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเห็นถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การได้รับผลตอบแทนที่ยุติธรรม การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในการดำเนินกิจกรรมบ้านเกิด คำนึงกำไรสังคมและชุมชนในรูปแบบของ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิทยาลัยนวัตกรรมการบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดบึงกาฬ ประเทศไทย

¹ Assistant Professor Dr., Bueng Kan College of Innovation, Udon Thani Rajabhat University, Bueng Kan Province, Thailand

² อาจารย์, วิทยาลัยนวัตกรรมการบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดบึงกาฬ ประเทศไทย

² Lecturer, Bueng Kan College of Innovation, Udon Thani Rajabhat University, Bueng Kan Province, Thailand

³ บุคลากรสายสนับสนุน, วิทยาลัยนวัตกรรมการบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดบึงกาฬ ประเทศไทย

³ Support staff, Bueng Kan College of Innovation, Udon Thani Rajabhat University, Bueng Kan Province, Thailand

* Corresponding author. E-mail: ekasak.he@udru.ac.th

กิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทุนการศึกษา ทุนการประกอบอาชีพ เป็นต้น รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณ การพัฒนากลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน และแนวทางสำคัญที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยคือ การพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งต้องเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community Learning) คือสมาชิกช่วยกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือเรียนรู้เป็นกลุ่ม โดยมีสถาบันการศึกษาในพื้นที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่ม และทรัพยากรที่มีในพื้นที่

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, พัฒนาอาชีพ, กลุ่มสตรี, สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

The purposes of this study were: 1) to examine the current situation about the participation of people in the community during Coronavirus Disease 2019 pandemic, and 2) to examine the supportive guidelines in the participation of creating additional careers for women's occupational group in the community during Coronavirus Disease 2019 pandemic. This study was qualitative research. The target group used in the study was 30 women occupational group of Phorn Chareon Sub-district, Phorn Chareon District, Bueng Kan Province. The data was collected by using structural-interview and was used to collect data by focus group discussions. The data was analyzed by means of qualitative data analysis using content analysis. The research results found that 1) the target group had a desire to develop their skills for career to gain additional income which they will be able to participate in skills development activities 1-2 times per month by choosing to participate in government sector project activities mainly during the outbreak of the Coronavirus Disease 2019 pandemic. 2) Guidelines for developing women's groups should develop a group management system with the participation of everyone and should encourage people in the community to see the benefits of participation in creating concrete careers, such as receiving fair returns, increasing income from joining together to create participation and a sense of ownership in caring for their hometown and returning profits to society and communities in the form of various activities such as educational scholarships, and career scholarships, etc. Moreover, the government sectors should play a role in supporting budgets for the development of various occupational groups in the community to be strong and sustainable. The important guidelines of this study were to develop a strong community, the community should be a learning community, meaning members help each other exchange knowledge,

with educational institutions in the area acting as mentors, giving advice, and transferring knowledge in terms of technology and innovation that are appropriate for the group and resources available in the area.

Keywords: Participation, Occupational Development, Woman Group, Situation of the Spread of Coronavirus Disease 2019

บทนำ

เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นโรคระบบทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัส COVID-19 ซึ่งแพร่กระจายจากประเทศจีนไปยังอีกหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงสหรัฐอเมริกา ความรุนแรงของ COVID-19 ขึ้นอยู่กับว่ามีผลกระทบระดับนานาชาติมากน้อยเพียงใด ทั้งสถานการณ์การระบาด รวมถึงการเพิ่มขึ้นของการระบาดในวงกว้างทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อทุกด้านของชีวิตประจำวัน เช่น การเดินทาง การค้า การท่องเที่ยว อาหาร และเศรษฐกิจ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบันนี้ ทั้งภาครัฐบาล เอกชน และประชาชนได้ให้ความสนใจและตระหนักในการป้องกันและดูแลสุขภาพ รวมไปถึงหาแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (กรมควบคุมโรค, 2563) ผลกระทบสำคัญที่เกิดในพื้นที่ได้แก่ เกิดการอพยพและแรงงานคืนถิ่น ปัญหาที่ตามมาได้แก่ ไม่มีอาชีพในการรองรับแรงงานคืนถิ่น ส่งผลเสียต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดบึงกาฬอยู่ในภาคการเกษตร ซึ่งผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรจังหวัดบึงกาฬ โดยสำนักงานสถิติจังหวัดบึงกาฬ พบว่าแรงงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม จำนวน 134,411 คน คิดเป็นร้อยละ 74.50 ของแรงงานทั้งหมด และเป็นเกษตรกรชาวสวนยางพาราซึ่งเป็นอาชีพหลัก และในช่วงระยะเวลาดังกล่าวส่งผลให้ราคาของน้ำยางพาราตกต่ำ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของเกษตรกร ดังนั้นประชาชนในพื้นที่จึงต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รวมไปถึงความต้องการในการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ หรือกิจกรรมการรวมกลุ่มของชุมชนในรูปแบบต่างๆ ในช่วงที่ไวรัสโคโรนา 2019 ยังมีการระบาดอยู่ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งมีพันธกิจในการพัฒนาเชิงพื้นที่และการบริการวิชาการ ได้สังเกตและร่วมวิเคราะห์กับชุมชนถึงบริบทภายใต้การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้การรวมกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยจะต้องอยู่ภายใต้มาตรการการป้องกันการแพร่ระบาด และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันทั้งประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดิม และผู้อพยพที่เป็นแรงงานคืนถิ่นที่กลับมายังภูมิลำเนา ทำให้เกิดการหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ส่งผลต่อกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้น แต่ยังมีข้อดีของการเป็นสังคมชนบทคือมีความรู้จักกันเป็นทุนเดิม และมีความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการกลับมาช่วยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเองในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำบุญในการพัฒนาวัด การพัฒนาโรงเรียนในชุมชนของตนเอง

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อกลุ่มสตรี ประชาชนที่อาศัยในต่างจังหวัด และแรงงานที่มาทำงานในเมือง โดยเฉพาะกลุ่มสตรีที่ต้องพึ่งพารายได้จากการทำงานกลุ่มหรือการค้าขายในชุมชน การปิดกิจการชั่วคราวในช่วงการแพร่ระบาดทำให้สูญเสียรายได้อย่างฉับพลัน ในขณะที่ประชาชนในต่างจังหวัดซึ่งพึ่งพิงอาชีพการเกษตรและการค้าปลีกขนาดเล็กต้องเผชิญกับการลดลงของยอดขายและการเข้าถึงทรัพยากร นอกจากนี้แรงงานที่มาทำงานในเมืองเผชิญกับความไม่แน่นอนในด้านการจ้างงานและต้องเดินทางกลับภูมิลำเนาในช่วงล็อกดาวน์ (Lockdown) ส่งผลให้เกิดความเครียดและความไม่มั่นคงในชีวิตประจำวัน (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนาในประเทศไทยหรือโควิด 2019 ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงภาระหนี้ของภาคครัวเรือนในภาคการเกษตร จากรายงานผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2564 จังหวัดบึงกาฬ โดยสำนักงานสถิติจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ครัวเรือนจังหวัดบึงกาฬเกินครึ่ง เป็นครัวเรือนที่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 68.2 โดยมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 197,869 บาท ต่อครัวเรือน โดยเป็นหนี้จากการทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 23.7 ซึ่งถือเป็นกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังได้รับผลกระทบจากวิกฤติโควิด 19 ครั้งนี้ผ่านปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศอย่างชัดเจน ในสถานการณ์ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐ เข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุนงบประมาณและการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มอาชีพกับตลาดเป้าหมาย รวมถึงการให้คำปรึกษาด้านการบริหารจัดการ เช่น การจดทะเบียนสินค้าภายใต้โครงการ OTOP การสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ และการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน อีกทั้งจากการลงพื้นที่สำรวจชุมชนในตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ พบว่า กลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีองค์ความรู้เดิมคือ การแปรรูปอาหาร แต่ยังขาดองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน ดังนั้นกลุ่มอาชีพจึงมีความสนใจในการฟื้นฟูการจัดตั้งกลุ่มเพื่อแปรรูปอาหาร เป็นการช่วยเหลือและสร้างโอกาสให้แก่แรงงานคืนถิ่นในการพัฒนาทักษะเพื่อสร้างอาชีพและสร้างรายได้ มหาวิทยาลัยยังควรมีบทบาทในการบริการวิชาการ ถ่ายทอดองค์ความรู้ และควรทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้แก่กลุ่มอาชีพในชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ สร้างคน สร้างรายได้ และสร้างอาชีพในสถานการณ์ที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อน โดยบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยควรมีบทบาทในการช่วยประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพและจัดทำโครงการวิจัยเพื่อหาแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน (ธนานันต์ กุลไพบุตร, 2562) โดยนำผลงานวิจัยมาปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่ และมหาวิทยาลัยราชภัฏมีการปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นมหาวิทยาลัยรับใช้สังคมด้วย มีการสร้างสรรค์งานวิจัยและนวัตกรรมที่นำไปสู่การแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน การ

ยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์การเสริมพลังแก่ชุมชนในการจัดการตนเอง สนับสนุนการวิจัยตามความต้องการในแต่ละพื้นที่ เป็นต้น

ดังนั้นคณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาและหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพเสริม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรายได้เสริมให้แก่กลุ่มอาชีพสตรีในชุมชนอีกด้วย และนำเสนอถึงสถานการณ์ปัจจุบันในด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพของกลุ่มสตรีในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพเสริมให้แก่คนในชุมชน กลุ่มสตรีและประชาชนที่สนใจ เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและมีรายได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพเสริมให้แก่กลุ่มอาชีพสตรีในชุมชนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยคือ กลุ่มอาชีพสตรี ตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการศึกษา ดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมาย** กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน จากกลุ่มอาชีพสตรีและแรงงานคืนถิ่นในชุมชน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้รูปแบบการจัดเวทีด้วยการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย โดยคณะผู้วิจัยได้สร้างประเด็นคำถามและหัวข้ออภิปรายกลุ่มเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวความคิดและวัตถุประสงค์ในการวิจัยทั้งข้อที่ 1 และ 2 โดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Item content validity index) และให้ข้อเสนอแนะ จำนวน 3 ท่าน

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** คณะผู้วิจัยได้ดำเนินเป็นกระบวนการ ดังนี้

- 3.1 ผู้วิจัยจัดเตรียมคำถามสัมภาษณ์
- 3.2 นัดหมายเวลา และจัดเตรียมสถานที่สำหรับสัมภาษณ์
- 3.3 ดำเนินการสัมภาษณ์
- 3.4 สรุปประเด็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** โดยภายหลังการสนทนากลุ่มคณะผู้วิจัยได้ถอดข้อความ และจัดข้อความเป็นหมวดหมู่ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล นำเสนอโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) และสรุปผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพของกลุ่มสตรีในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019: กรณีศึกษากลุ่มอาชีพสตรีตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ คณะผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1) ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาอาชีพได้รับความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสตรีเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการเร่งดำเนินนโยบายพัฒนาอาชีพสตรี เพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพรายได้ และคุณภาพชีวิตในระดับท้องถิ่น เช่น ตำบลพรเจริญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ ได้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพสตรีเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก นอกจากนี้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพรเจริญยังได้ดำเนินโครงการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจของชุมชน การสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในด้านอาชีพและการตัดสินใจในสังคมเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสังคมที่เสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำ ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า สถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประชาชนในชุมชนตำบลพรเจริญมีความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอาชีพสตรีอยู่ที่ประมาณ 1-2 ครั้งต่อเดือน โดยลักษณะของกิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือกิจกรรมที่จัดโดยหน่วยงานภาครัฐ เช่น การฝึกอบรมทักษะการประกอบอาชีพ และโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นอกจากนี้พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมมีความสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน เช่น การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ และการสร้างรายได้เสริม โดยเฉพาะกลุ่มสตรีที่มีความสนใจในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครัวเรือน

อย่างไรก็ตามข้อจำกัดที่พบ ได้แก่ การขาดแคลนองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับมาตรฐาน นอกจากนี้การจัดการกลุ่มยังประสบปัญหาความต่อเนื่องและการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนในระยะยาว และจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ความท้าทายสำคัญของกลุ่มอาชีพสตรีคือการขาดการบูรณาการความรู้จากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ความร่วมมือจากภาคการศึกษา หน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการสนับสนุนจากภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งหากมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างเป็นระบบ อาจช่วยเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในปัจจุบันมากขึ้น และการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับแรงงานคืนถิ่นในพื้นที่ช่วงสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่ากลุ่มแรงงานดังกล่าวมีศักยภาพในการร่วมพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ แต่ขาดการเชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพกับกลุ่มอาชีพสตรี การส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มและการแบ่งปันทรัพยากรในชุมชนจึงเป็นแนวทางที่ควรผลักดันเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจฐานราก ข้อค้นพบอีกประเด็นที่น่าสนใจคือการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และการฝึกอาชีพในพื้นที่ตำบลพรเจริญ โดยเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดดิจิทัล และการบริหารจัดการกลุ่มในระยะยาว รวมถึงการจัดอบรม

เชิงปฏิบัติการที่เน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะด้าน เช่น การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ การสร้างอัตลักษณ์ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และเน้นกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของกลุ่มอาชีพสตรี แรงงานคีนถิ่นยังต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน การสร้างช่องทางจำหน่ายที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

รูปที่ 1 การฝึกอบรมทักษะอาชีพการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเพิ่มมูลค่าและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครัวเรือนโดยมหาวิทยาลัยถ่ายทอดองค์ความรู้สู่พื้นที่

รูปที่ 2 การรวมกลุ่มอาชีพสตรีเพื่อการแปรรูปอาหารสร้างอาชีพและรายได้ในช่วงสถานการณ์ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

2) ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพเสริมให้แก่กลุ่มอาชีพสตรีในชุมชน ซึ่งแนวทางการส่งเสริมที่พบ ได้แก่ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ โดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน เช่น การตั้งคณะกรรมการกลุ่มที่มาจากการเลือกตั้ง การจัดทำแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน และการสร้างความโปร่งใสในกระบวนการบริหารจัดการ นอกจากนี้การจัดหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนโดยไม่คิดดอกเบี้ยและการจัดการฝึกอบรมในหัวข้อที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะกลุ่ม เช่น การตลาดออนไลน์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัย และการจดทะเบียนสินค้า OTOP ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพให้กลุ่มสตรีมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ ในระดับหน่วยงานภาครัฐควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณและการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มอาชีพกับตลาดเป้าหมาย รวมถึงการให้คำปรึกษาด้านการบริหารจัดการ เช่น การจดทะเบียนสินค้าภายใต้โครงการ OTOP การสร้างช่องทางจำหน่ายสินค้าออนไลน์ และการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืนสำหรับสถาบันทางการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยในพื้นที่ ควรทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้แก่กลุ่มอาชีพในชุมชน โดยการจัดอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม และการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยควรมีบทบาทในการช่วยประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพและจัดทำโครงการวิจัยเพื่อหาแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังควรสร้างแนวทางการฟื้นฟู และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในช่วงหลังสถานการณ์โควิด โดยควรเน้นที่การเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มอาชีพสตรีให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ เช่น การจัดอบรมที่เน้นการพัฒนาความรู้ด้านทักษะดิจิทัล การวางแผนธุรกิจ และการพัฒนาทักษะใหม่ที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มทางการตลาดในอนาคต เช่น การพัฒนาช่องทางตลาดที่เหมาะสม การตลาดออนไลน์และออฟไลน์ที่เจาะกลุ่มผู้บริโภคในยุคดิจิทัล นอกจากนี้การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อช่วยบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มอาชีพสตรีและผู้ประกอบการท้องถิ่น จะช่วยเพิ่มความยั่งยืนในการสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มอาชีพสตรีในอนาคต

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษา คณะผู้วิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1) สถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระดับของการมีส่วนร่วมในชุมชนพบว่า การกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และการตระหนักถึงประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน เป็นหลักสำคัญที่ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนมีบทบาทในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน

การดำเนินงานและการติดตามผล จะช่วยสร้างความยั่งยืนให้แก่กลุ่มอาชีพและลดปัญหาการขาดความต่อเนื่องในระยะยาว และผลการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมระบุว่าความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน 1-2 ครั้ง/เดือน ส่วนใหญ่เลือกเข้าร่วมกิจกรรมโครงการของหน่วยงานภาครัฐ ลักษณะของอาชีพเสริมที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม คือ การมีรายได้ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและสร้างรายได้เสริม เช่น การฝึกอบรม การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาทักษะการตลาด เหตุผลที่ชุมชนเลือกเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้เนื่องจากเห็นถึงโอกาสในการเพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว นอกจากนี้ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้คนในชุมชน ทั้งในด้านทรัพยากรที่มีคุณภาพและการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นผลมาจากการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยการมีพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการวางแผนร่วมกัน นอกจากนี้ การกำหนดบทบาทที่ชัดเจนให้แก่สมาชิกแต่ละคนในกระบวนการจัดการกลุ่ม ช่วยส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันและเพิ่มโอกาสความสำเร็จของกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพงา เพ็ญนาเรนทร์ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการพัฒนาอาชีพ ทำเป็นอาชีพเสริม เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว และสอดคล้องกับ ธนกร กิตติพรเดชชาธร และอนงค์นุช เทียนทอง (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาปัจจัยการประกอบอาชีพเสริมของข้าราชการในจังหวัดอุดรธานีพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ รายได้ เงินออมหรือเงินออมเพื่อการลงทุน สวัสดิการข้าราชการ ประสบการณ์ในการทำงาน แนวโน้มของความก้าวหน้าในงาน และความเสถียรของอาชีพเสริม

2) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพเสริมให้แก่กลุ่มอาชีพสตรีในชุมชนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนเห็นถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การได้รับผลตอบแทนที่ยุติธรรม การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น การรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในการสำนึกถึงบ้านเกิด คำนึงถึงสังคมและชุมชนในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทุนการศึกษา ทุนการประกอบอาชีพ เป็นต้น รวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณ การพัฒนากลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีสถาบันการศึกษาในพื้นที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มและทรัพยากรที่มีในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ กิจทวีสิน วิชัยดิษฐ์ และคณะ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาอาชีพให้แก่ประชาชนในชุมชนตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการพัฒนาอาชีพให้แก่ชุมชนโดยใช้ (1) เงินทุนที่ไม่คิดดอกเบี้ย (2) วิทยาการที่มีความเชี่ยวชาญในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและทันสมัย (3) การจดจำหน่าย โดยมีสถานประกอบการมารับซื้อหรือจำหน่ายทางเว็บไซต์ (4) การออกแบบตลาดปลายทางที่ทันสมัยในการดึงดูดผู้บริโภค และ (5) การประชาสัมพันธ์ โดยรัฐบาลให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ประชาสัมพันธ์ทางทีวี วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ วารสาร รวมทั้งการจัดจำหน่ายในเทศกาลต่าง ๆ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ผลการค้นคว้า วิจัย (2561) ที่ศึกษาเรื่อง

การส่งเสริมอาชีพให้ชุมชน: กรณีศึกษาบ้านโพธิ์ไทร ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา พบว่า แนวทางการส่งเสริมอาชีพให้แก่คนในชุมชนคือ การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ การหาตลาดรองรับสินค้า การตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ การทำเอกสารของงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงาน และการจัดตั้งสถานที่จำหน่ายสินค้า เช่น ตลาด OTOP ในชุมชนหรือตลาดประจำตำบล

ประเด็นข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย พบว่า กลุ่มอาชีพสตรีมีทักษะอาชีพในการประกอบอาหารด้วยความชำนาญ เกิดจากการฝึกฝนด้วยตนเองและภูมิความรู้ที่ได้จากครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่น แต่ยังขาดองค์ความรู้ทางวิชาการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการแปรรูปอาหารสมัยใหม่เข้ามายุกระดับคุณภาพและกระบวนการผลิต ดังนั้นความยั่งยืนที่จะทำให้กลุ่มอาชีพสตรีตำบลพรเจริญที่จะพัฒนากลุ่มสตรีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้นั้น แนวทางการสนับสนุนที่เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญ คือ การจัดองค์การ การวางแผนงาน และการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ สุภาภรณ์ พรหมคช (2559) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารการพัฒนาสตรีในจังหวัดเพชรบุรี โดยเน้นด้านการวางแผนงาน การจัดการองค์กร และการปฏิบัติงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การจัดประชุมประจำเดือนเพื่อวางแผนงาน การบริหารจัดการบุคคลตามความถนัด และการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสตรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ (2564) กล่าวว่า บทบาทของสตรีในยุคปัจจุบันเปลี่ยนไปเป็นอย่างมากในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทนอกบ้าน และบทบาทในบ้าน ผู้หญิงสมัยใหม่หลายคนจะมีบทบาทหน้าที่การทำงานนอกบ้านมากกว่า ทำให้หลายคนต้องมีการพัฒนาตัวเองแทบจะทุกเรื่องเพื่อให้ทันต่อยุคและเหตุการณ์ในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะบทบาทการเป็นผู้นำในองค์กรที่ดี ผู้หญิงคนหนึ่งนั้นในหน้าที่ได้โอกาสเป็นสิ่งที่ท้าทายเป็นอย่างมาก เพราะการทำงานร่วมกับคนหรือการบริหารบุคคลในองค์กรโดยเฉพาะการตัดสินใจสิ่งที่สำคัญ ๆ บทบาทของสตรีในประเทศไทยนั้นได้เพิ่มขึ้นกว่าในอดีตอย่างมากและพบว่า ผู้หญิงได้รับการยอมรับในสังคมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกรอบทิศทางของยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2560-2564 (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2560) ซึ่งได้กำหนดกรอบความคิดไว้ 5 แนวทางเพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ ความจำเป็นในการดำเนินการเพื่อสร้างสังคมที่เท่าเทียมกัน และเผชิญกับประเด็นท้าทายต่าง ๆ ยุทธศาสตร์ 5 แนว คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมในประเด็นความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมพลังเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตแก่สตรีทุกกลุ่มและทุกระดับ ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาเงื่อนไขและปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาสตรีที่มีประสิทธิภาพและเสมอภาค ยุทธศาสตร์ที่ 4 กำหนดมาตรการเฝ้าระวัง ขจัดปัจจัยเสี่ยงป้องกันคุ้มครองช่วยเหลือและเยียวยา ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างความเข้มแข็งของกลไก และกระบวนการพัฒนาสตรี ดังนั้นกระบวนการเพื่อให้สตรีมีบทบาททางสังคมในยุคปัจจุบันทำให้สตรีต้องแข่งขันกับการดำเนินชีวิตมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ชูติมา ถวัลย์ปรีดา และคณะ (2564) ได้สรุปว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้หมายถึงกลุ่มคนหรือชุมชนที่ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ มีการสนับสนุนและผลักดันเพื่อก่อให้เกิดการสร้าง การถ่ายทอด และการใช้องค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน จึงเป็นแนวทางในการสร้างชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community

Learning) สมาชิกช่วยกันเรียนรู้ หรือเรียนรู้เป็นกลุ่ม มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งอยู่นอกชุมชนและความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกัน ความรู้เกิดขึ้นจึงเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดร่วมกันเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ดังนั้น การเป็นชุมชนเรียนรู้ ทำให้สมาชิกมีการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนร่วมกัน เพราะผลจากการเรียนรู้จะนำไปสู่การคิดวิธีการที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนของตน ต้องเป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ (Self-Help Management) คือ สมาชิกและองค์กรต่างๆ ในชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือ พึ่งตนเองได้ ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งในยามปกติและประสบกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนที่พึงประสงค์ อีกทั้งต้องมีการจัดการชุมชนที่ดี (Community Management) คือสมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง ส่วนชุมชนได้วางแผน จัดกระบวนการดำเนินงาน และประเมินผลการพัฒนาชุมชนของตนเองได้ ทำให้องค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพสตรี ควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของหน่วยงาน ในการพัฒนาบทบาทของกลุ่มอาชีพสตรีในชุมชนอื่น ๆ ให้มีความเข้มแข็ง ยั่งยืนและพึ่งตนเองได้

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการคือ ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้นำองค์ความรู้ไปปรับใช้ หรืออ้างอิงในเชิงวิชาการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้ การเสริมสร้างความเข้มแข็งในเชิงปฏิบัติด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมโดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพสตรีในมิติต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, กรม. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี พ.ศ. 2560-2564.

กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.

กิจวิสิณ วิชัยดิษฐ, ชัยชนะ มิตรสัมพันธ์, จิรภัทร ตันติทวีกุล, เกษสุณีย์ บำรุงจิตต์ และสัมภาษณ์ สุวรรณศิริ.

(2562). แนวทางการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในชุมชนตำบลบางสระแก้วอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เพื่อเพิ่มรายได้ที่ยั่งยืน. [รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร]. https://repository.rmutp.ac.th/bitstream/handle/123456789/3432/LARTS_63_04.pdf

ควบคุมโรค, กรม. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). กรุงเทพฯ: กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.

- ชุติมา ถวัลย์ปรีดา, ภัทรกันย์ ระเบียบดี, รัฐพงษ์ แซ่อย่าง, วริศรา นบนอบ, สุเมธา ทศนเปรมสิน, อัญเชิญพร
ธิตยศศักดิ์ และจันทร์ศม ภูติอริยวัฒน์. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้กับการพัฒนาชุมชน.
วารสารการจัดการพัฒนาท้องถิ่น, 1(2), 97 - 111.
- ธนานันต์ กุลไพบุตร. (2562). บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น.
วารสารการพยาบาล สุขภาพ และการศึกษา, 2(4), 3 - 12.
- ผการัตน์ พินิจวัฒน์. (2561). การส่งเสริมอาชีพให้ชุมชน: กรณีศึกษาบ้านโนนไพร ตำบลเมือง อำเภอมือง
จังหวัดเลย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(3), 925 - 935.
- พิมพ์ภา เพ็งนาเรนทร์. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ของผู้สูงอายุ.
วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 15(1), 42 - 58.
- ธณกร กิตติพรเดชาธร และอนงค์นุช เทียนทอง. (2562). การศึกษาปัจจัยการประกอบอาชีพเสริมของข้าราชการ
ในจังหวัดอุดรธานี. วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, 14(13), 72 - 84.
- สุภาภรณ์ พรหมคช. (2559). รูปแบบการบริหารการพัฒนากลุ่มสตรีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
จังหวัดเพชรบุรี. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University, 9(2), 2257 - 2270.
- อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ. (2564). บทบาทของสตรีไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารวิจัย
วิชาการ, 4(3), 297 - 310.

การศึกษาคติความเชื่อและวิธีการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) จังหวัดนครราชสีมา

A STUDY OF BELIEFS AND METHODS OF MAKING OFFERINGS TO
THAO SURANAREE (YA MO), NAKHON RATCHASIMA PROVINCEชลดา วิลไลชนม์^{1,*}, กัญญาณัฐ ทิดกระโทก¹, ธิตาภรณ์ สินปรู¹, สหโชค ญวนกลาง¹,พิมวนัช สินสุข¹, ไอรดา ทิ้งไธสง¹, รุจาภา ประวงษ์¹ และ ศันสนีย์ มณีโชติ¹Chonlada Wilaichon^{1,*}, Kanyanat Tidkrathok¹, Thitaporn Sinpru¹, Sahachok Yuanklang¹,Pimwanat Sinsuk¹, Irada Thingthaisong¹, Rujapha Prawong¹ and Sunsanee Maneechot¹

(Received: 31 Mar., 2025; Revised: 17 Apr., 2025; Accepted: 22 Apr., 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์คติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) และ 2) ศึกษาวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และแบบบังเอิญ จำนวน 49 ท่าน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 5 ท่าน และกลุ่มผู้รับบริการ จำนวน 44 ท่าน ทำการเก็บข้อมูลประชาชนที่มาทำพิธีแก้บน ณ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) จังหวัดนครราชสีมา และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า คติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) มีรากฐานมาจากศรัทธาที่ประชาชนมีต่อท้าวสุรนารี ซึ่งถูกมองว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถดลบันดาลความสำเร็จในด้านต่างๆ ได้ ส่วนวิธีการแก้บน มีความหลากหลาย โดยวิธีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ได้แก่ การถวายผลไม้ 9 อย่าง การตำหมากสุต การร้องเพลงโคราชถวาย การถวายพวงมาลัยดอกดาวเรือง และการวิ่งรอบอนุสาวรีย์ ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมาต่อไป

คำสำคัญ: คติความเชื่อ, การแก้บน, ท้าวสุรนารี, นครราชสีมา

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ประเทศไทย

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima Province, Thailand

* Corresponding author. E-mail: 6540111206@nrnu.ac.th

Abstract

The objectives of this research were to 1) analyze the beliefs associated with fulfilling vows to Thao Suranari (Ya Mo), and 2) examine the various methods used in the vow-fulfilling rituals for Thao Suranari (Ya Mo). This research was a qualitative study, with data collected through structured interviews using both purposive and accidental sampling methods. A total of 49 participants were selected, divided into two groups: five stakeholders and forty-four service recipients. Data were gathered from the public participating in vow-fulfilling rituals at the Thao Suranari (Ya Mo) Monument in Nakhon Ratchasima Province, and the data were analyzed using descriptive analysis. The findings revealed that beliefs surrounding votive offerings to Thao Suranari (Ya Mo) originated from the deep faith of the local people who regarded her as a sacred figure capable of granting success in various aspects of life. The methods of votive offerings were diverse, with the most common practices including the offering of nine types of fruit, the preparation of fresh betel quid, the performance of Phleng Korat (Korat folk songs), the presentation of marigold garlands, and ritualistic running around the monument. Recommendations from the study suggested that the findings can be used as guidelines for promoting and preserving local culture as well as providing valuable information for the development of cultural tourism in Nakhon Ratchasima Province.

Keywords: Beliefs, Votive Offerings, Thao Suranari, Nakhon Ratchasima

บทนำ

ในปัจจุบันความเชื่อและความศรัทธาในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติยังมีผู้คนจำนวนหนึ่งมีความต้องการให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยช่วยเหลืออยู่เสมอ เพราะเชื่อมั่นว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ตนเชื่อมั่น และศรัทธานี้มีพลังอำนาจพิเศษสามารถดลบันดาลให้สำเร็จได้ ดังเช่นเรื่องการแก้บน (เบญจมาศ แพทอง และคณะ, 2552) และอีกหนึ่งรูปแบบความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนานั้นก็คือ การบน หรือการบนบาน ซึ่งบางครั้งชาวบ้านเรียกว่า “การบนบาน ศาลกล่าว” เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของชาวพุทธไทยที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เรียกได้ว่าเป็นพฤติกรรมและความเชื่อที่มีอยู่ในจิตใจของคนไทยเกือบทุกคน การบนบานศาลกล่าวคือ การขอร้อง อ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือ หากสิ่งนั้นสำเร็จผู้ที่บนบานจะนำสิ่งของมาตอบแทน หรือทำตามสัญญาที่ให้ไว้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

ในจังหวัดนครราชสีมาเมืองสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งเป็นอนุสรณ์แด่วีรกรรมของคุณหญิงโม ภรรยาปลัดเมืองนครราชสีมา ที่ได้รวบรวมชาวบ้านเข้าสู้รบ และต่อต้านกองทัพของเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ไม่ให้ยกมาตีกรุงเทพฯ ได้เป็นผลสำเร็จ เมื่อปี พ.ศ. 2369 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาคุณหญิงโมเป็น “ท้าวสุรนารี” ทุกวันนี้มีการจัดงานเฉลิมฉลองวันแห่งชัยชนะของท้าว

สุนารี ขึ้นระหว่างวันที่ 23 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน ทุกปีเพื่อเป็นการระลึกถึงคุณความดีของท่าน สำหรับอนุสาวรีย์สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2477 ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่ประตูชุมพล ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ผู้คนที่มาเยือนจังหวัดจะต้องมาสักการะ และขอพรจากย่าโม อยู่เสมอ อนุสาวรีย์หล่อด้วยทองแดงรมดำ สูง 1.85 เมตรหนัก 325 กิโลกรัม มือขวากุมดาบ ปลายดาบจรดพื้น มือซ้ายท้าวสะเฒ หันหน้าไปด้านทิศตะวันตก ตั้งอยู่บนฐานไพทีที่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองซึ่งบรรจุอัฐิของท่าน (อนุวัฒน์ ทองแสง, 2564) โดยทั่วไปจากการบอกเล่า และศึกษาบทความวิจัยในเบื้องต้น มีผู้คนจำนวนมากที่มีความเชื่อมั่นและศรัทธาเคารพสักการะต่อย่าโมจึงขอพร และบนบานในเรื่องต่าง ๆ กับท่านและเมื่อประสบผลสำเร็จจึงได้แก้บน ซึ่งสิ่งที่นำมาแก้บนนั้นจะเป็นการจัดการแสดงเพลงโคราช การถวายสิ่งของ (ยศ สันตสมบัติ, 2540) และการตำหนักแก้บนให้กับย่าโม ตามความเชื่อที่เล่าต่อกันมาว่าคุณย่าโมชอบเคี้ยวหมากตามแบบของคนไทยในสมัยโบราณ จึงมีพิธีกรรมนี้สืบเนื่องต่อกันมาจนปัจจุบัน (ขวัญฤดี หวดขุนทด, 2564)

จากการสังเกตพบว่าได้มีการแก้บนหลากหลายวิธี เช่น ทำความสะอาดลานย่าโม วิ่งรอบลานย่าโม รำถวาย เป็นต้น ผู้วิจัยมีความต้องการทราบความเชื่อ และวิธีต่าง ๆ ที่ผู้คนนำมาใช้ในการแก้บน ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาคติความเชื่อและวิธีการแก้บนท้าวสุนารี (ย่าโม) จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อให้ทราบว่าผู้คนที่มาแก้บนท้าวสุนารี (ย่าโม) มีคติความเชื่อและวิธีต่างๆ ที่นำมาใช้ในการแก้บนอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการแก้บนท้าวสุนารี (ย่าโม)
2. เพื่อศึกษาวิธีต่างๆ ที่ใช้ในการแก้บนท้าวสุนารี (ย่าโม)

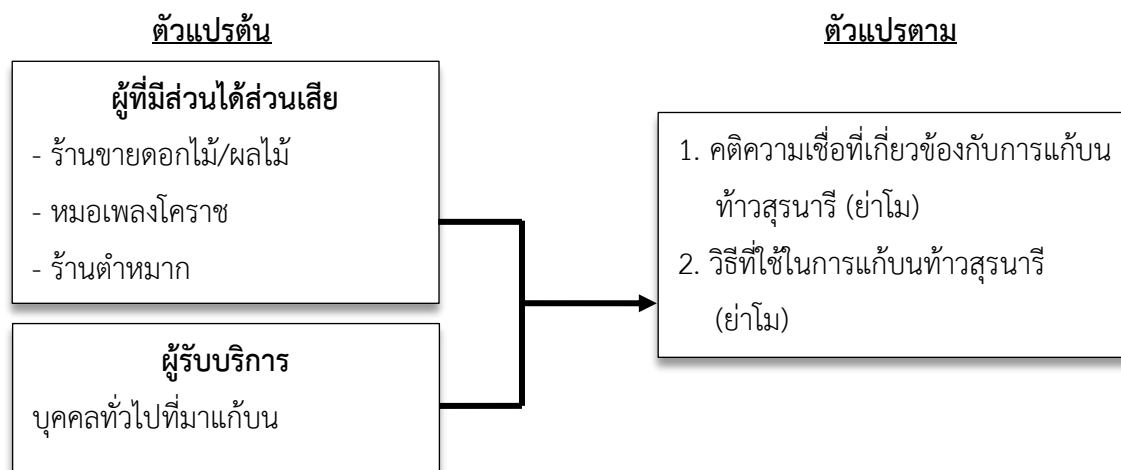
นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ท้าวสุนารี (ย่าโม) บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย เป็นสตรีที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้กล้าหาญ ในการปกป้องบ้านเมือง และได้รับการเคารพนับถือในฐานะวีรสตรีประจำจังหวัดนครราชสีมา
2. ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุนารี ประดิษฐานอยู่ที่ถนนราชดำเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นอนุสรณ์ที่รำลึกถึงวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ของท้าวสุนารี (ย่าโม) วีรสตรีแห่งเมืองนครราชสีมา มีบทบาทสำคัญ ในการนำชาวเมืองต่อต้านและขับไล่กองทัพลาวของเจ้าอนุวงศ์ในสมัยรัชกาลที่ 3
3. คติความเชื่อ หมายถึง แนวคิดหรือความเชื่อที่มีความสำคัญในวัฒนธรรมหรือศาสนา ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยม ความเชื่อ หรือวิธีการมองโลกของกลุ่มคน โดยมักมีผลต่อพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมนั้นๆ
4. การแก้บน การปฏิบัติพิธีกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อแสดงความขอบคุณหรือรักษาคำสัญญาที่ให้ไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมื่อคำขอนั้นบรรลุผลตามที่ขอไว้

5. วิธีแก้บน หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่บุคคลปฏิบัติเมื่อคำขอหรือการบนบานที่ได้กระทำไว้ ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์สัมฤทธิ์ผล เพื่อแสดงความขอบคุณและปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้ระหว่างการบนบาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาคติความเชื่อและวิธีการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้อาศัยกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ของ พิณก เมืองหลวง (2554) ดังต่อไปนี้

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายความเชื่อ ความเชื่อเป็นรากฐานสำคัญของลัทธิศาสนา และเป็นที่มาของประเพณี พิธีกรรม ดังนั้น หากต้องการศึกษาศาสนา หรือประเพณีพิธีกรรมใด ๆ ย่อมไม่อาจมองข้ามการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อได้ เพราะเมื่อเข้าใจพื้นฐานความเชื่อของท้องถิ่นใดแล้ว ก็จะสามารถทำความเข้าใจประเพณี พิธีกรรมของท้องถิ่นนั้นได้ง่ายขึ้น ความหมายของความเชื่อเป็นนามธรรม ไม่สามารถจับต้องหรือสัมผัสได้ โดยตรงด้วยอวัยวะหรือระบบสัมผัสของร่างกาย แต่สามารถรับรู้ได้ผ่านกิจกรรมหรือสิ่งอื่นที่เกิดขึ้นจากความเชื่อนั้น ทั้งนี้ในแง่ของความหมาย มีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับความเชื่อไว้แตกต่างกัน ดังนี้

- อภิศักดิ์ โสมอินทร์ (2537) กล่าวว่า ความเชื่อเกิดจากความรู้สึกนึกคิด เกิดจากรากเหง้าทางความคิด และเชื่อว่าทุกคนดำเนินชีวิตอยู่บนโลกนี้ได้ด้วยความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนาน

- พระมหาพิมล พรหมเมือง (2550) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่อคือการยอมรับในคุณค่าของสิ่งใด สิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นที่พึงทางจิตใจและเป็นพลังนำไปสู่การปฏิบัติตัวต่อสิ่งที่ตัวเองเชื่อโดยอาจมีแนวทางการปฏิบัติ เป็นแบบแผนตามพิธีกรรมนั้นๆ

- วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ (2550) ได้กล่าวในเรื่องของความเชื่อไว้ว่า เป็นสิ่งที่เกิดจากความนึกคิดที่เชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นจริง และสิ่งนั้นจะมีผลต่อการกระทำของบุคคลนั้นๆ ในการใช้ชีวิต

- พระครูปริยัติสารการ (2551) ได้ให้ความหมายของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ (Beliefs) คือ การยอมรับ เคารพ ยึดมั่นและศรัทธาในสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่มีตัวตนหรือไม่ก็ตาม ว่ามีอยู่จริง ซึ่งการยอมรับและเชื่อมั่นนี้ อาจจะมีหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้หรือไม่ก็ได้

ผู้วิจัยจึงขอสรุปความหมายของความเชื่อว่า ความเชื่อ เป็นการยอมรับและศรัทธาในคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางจิตใจและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล

ความหมายการแก้บน

- ราชบัณฑิตยสถาน (2556) การแก้บน หมายถึง เช่นทรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามที่ตนได้บนบานไว้ การแก้บนมีด้วยกันหลากหลายวิธีการ ขึ้นอยู่กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บนและขึ้นอยู่กับคำขอของผู้บน ในกรณีที่บนบานได้ในสิ่งที่ขอแล้วจะทำการแก้บนตามคำขอ

- ขวัญทิวา ผิวดาด, กุลธีรา อุดมพงศ์วัฒนา และดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ (2555) กล่าวว่า การแก้บนเป็นพิธีกรรมความเชื่อของชาวบ้านว่า เมื่อได้ทำการบนบานในเรื่องใดแล้ว หากกิจดังกล่าวดำเนินสำเร็จตามความต้องการ ต้องไปแก้บนตามที่บนบานไว้

- ยุพารักษ์ ชนะบรรณวัฒน์ (2560) กล่าวว่า การแก้บน คือการที่ชาวบ้านมีความมั่นใจในการทำสิ่งต่าง ๆ มากขึ้นและลดความตึงเครียดเมื่อประสบกับปัญหาที่ตัวผู้บนไม่สามารถแก้ไขได้

ผู้วิจัยจึงขอสรุปความหมายของการแก้บนว่า การแก้บน หมายถึง การกระทำที่ผู้คนทำเพื่อเช่นสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามที่ได้ให้คำมั่นสัญญาหรือบนบานเอาไว้ หากสิ่งที่ขอสมปรารถนาแล้ว ผู้บนจะต้องทำพิธีแก้บนตามที่ตกลงไว้

วิธีที่ใช้ในการแก้บน

- สิตานันท์ ชะนะนาค และพรณวดี ขำจริง (2562) กล่าวว่า การแก้บนขุนเลิศโกศารักษ์ จะแก้บนด้วยการถวายอาหาร คาวหวาน ผลไม้ ดอกไม้ และพวงมาลัย โดยอาหารหรือขนมที่นำมาแก้บนขุนเลิศโกศารักษ์นั้น จะเป็นอาหารหรือขนมพื้นเมืองของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต เช่น ขนมเต่า อังกุหรือบ๊ะจ่าง ขนมเต้าฮ้อ หากเป็นผลไม้และพวงมาลัย ส่วนใหญ่จะแก้บนด้วยผลไม้และพวงมาลัยสด หรือสำหรับบางคนอาจแก้บนด้วยการปฏิบัติตามการกระทำที่ได้บนไว้ เช่น หากบนไว้ว่าถ้าสอบผ่านหมดทุกวิชา จะมาแก้บนด้วยการวิ่งรอบชุมเหมือง วงเวียนภิรมย์รัตน์ หรือรอบมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เป็นต้น ซึ่งการแก้บนในลักษณะนี้นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จะนิยมแก้บนด้วยวิธีนี้เป็นส่วนใหญ่เนื่องจากไม่ต้องเสียทุนทรัพย์ไปซื้อของ ลงทุนเพียงกำลังกายเท่านั้น

- สมบัติ สมศรีพลอย และบาหยัน อิมสำราญ (2562) กล่าวว่า การแสดงหนังตะลุงเปรียบเสมือนเครื่องสังเวทประเพณีหนึ่งที่ใช้ในการแก้บน เมื่อนำมาแสดงถวายให้แก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอสัญญาในการบนบานนั้นจะต้องเสร็จสิ้นลง อย่งไรก็ตาม การตัดสินใจบนเป็นเรื่องนามธรรมที่ยากแก่การสัมผัส ดังนั้น คนเชิดจึงต้องทำพิธีกรรมก่อนทำการแสดงเพื่อสื่อสัญลักษณ์ของการตัดสินใจให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยใช้อาวุธ เช่น ศร ในการตัดสินใจบนให้ขาดสัญลักษณ์ของการใช้อาวุธที่มีคม สะท้อนให้เห็นถึงพลังและอำนาจในการตัดสินใจอย่างชัดเจน นอกจากนี้ เจ้าภาพและคนเชิดยังแฝงสัญลักษณ์การตัดสินใจบนผ่านกริยาต่าง ๆ เช่น การฉีก การกรีด และการฉีกเนื้อ ซึ่งทำให้วัตถุแยกออกจากกัน เป็นการตอกย้ำให้มั่นใจว่าสินบนนั้นได้ขาดลงอย่างเด็ดขาด แน่แน่นอนว่าการตัดสินใจบนเกิดขึ้นทั้งทางวาจาและพฤติกรรม ซึ่งดำเนินไปตามลำดับขั้นของพิธีกรรมแก้บนหนังตะลุง โดยใช้คำใหม่ที่ยังคงความหมายเดิม

- สุนิศา โพธิแสนสุข และพิมพ์วิมล พลหงส์ (2563) กล่าวว่า ละครชาตรีนิยมใช้สำหรับการแก้บน ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 แล้วนำมาผสมผสานกับละครนอก จึงกลายเป็นละครชาตรีรับจ้างแสดงแก้บนมาตลอดซึ่งมีการพัฒนาโดยใช้ดนตรีมาประกอบการแสดง และอีกลักษณะคือการแสดงที่รำเป็นชุดสั้น ๆ รำถวายมือ เพลงช้า-เพลงเร็ว หรือรำเพลงที่เป็นมวงคล

- วิณา เรี่ยวแรง (2565) อธิบายว่า ละครแก้บนในจังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยพบว่าการบนบานนั้นเป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้คนให้เกิดความสบายใจ ในจังหวัดนครปฐมมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นจำนวนมาก ไม่เว้นแม้แต่วัด หรือสิ่งปลูกสร้างที่เป็นความเชื่อ ซึ่งผู้คนในจังหวัดนครปฐม และผู้คนที่ทราบถึงความศักดิ์สิทธิ์นั้นจะต้องเดินทางมาบนบานกันเป็นอย่างมาก ที่สำคัญต่อการบนบานนั้นคือ ละครแก้บน เพราะผู้คนส่วนมากมีความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในสิ่งปลูกสร้างนั้น ๆ ชอบชมการแสดงมหรสพที่เป็นละครแก้บน อีกทั้งจังหวัดนครปฐม ยังเป็นสถานที่ที่มีคณะละครรำก่อตั้งกันเป็นจำนวนมาก โดยเกิดการย้ายถิ่นฐานมาจากที่ต่างๆ

- ศิริพงษ์ เปี้ยยา และตุลาภรณ์ แสนปรน (2556) กล่าวว่า การแก้บนเจ้าพ่อม้าขาวของชาวบ้าน มีสิ่งของในการประกอบพิธี ได้แก่ หัวหมู เหล้าขาว ผลไม้ ไข่ต้ม ข้าวเหนียว น้ำเปล่า ธูปเทียน ดอกไม้ ที่มีขั้นตอนการทำพิธี โดยเตรียมอุปกรณ์วัตถุดิบหรือของที่จะนำไปถวายตามความสะดวกของผู้ที่จะไปแก้บน พิธีกรรมนี้ไม่มีการกำหนดว่าต้องทำพิธีหรือเลี้ยงในวันใด จะทำพิธีตามความสะดวกของคนในชุมชน

ผู้วิจัยได้รวบรวมวิธีการแก้บนไว้ดังนี้ การแก้บนกับขุนเลิศโกศารักษ์ มักใช้เครื่องสังเวย เช่น อาหารคาวหวาน ผลไม้ ดอกไม้ และพวงมาลัย ส่วนการแสดงหนังตะลุงเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ใช้ในการแก้บน โดยเจ้าภาพจะนำหนังตะลุงมาแสดงให้แก่ถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้ข้อสัญญาการบนบานเสร็จสิ้นลง อย่างไรก็ตามการตัดสินใจบนบานเป็นเรื่องนามธรรมที่ยากแก่การสัมผัส ดังนั้น คนเข็ดจึงต้องทำพิธีกรรมก่อนการแสดง เพื่อสื่อสัญลักษณ์ของการตัดสินใจให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยใช้อาวูร เช่น ศร ในการตัดสินใจบนบานให้ขาดออกจากหนังตะลุงแล้ว ละครชาตรียังเป็นที่นิยมในการแก้บน โดยมีการใช้ดนตรีประกอบการแสดง และบางครั้งเป็นการแสดงรำถวายมือแบบชุดสั้น ๆ ประกอบเพลงช้า เพลงเร็ว หรือเพลงมวงคล ทั้งนี้ ในจังหวัดนครปฐม การแสดงละครแก้บนมีความสำคัญต่อพิธีกรรมบนบาน เนื่องจากผู้คนส่วนมากเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในสิ่งปลูกสร้างนั้นชื่นชอบการชมมหรสพ สำหรับการแก้บนเจ้าพ่อม้าขาวของชาวบ้าน มีสิ่งของที่ใช้ประกอบพิธี ได้แก่ หัวหมู เหล้าขาว ผลไม้ ไข่ต้ม ข้าวเหนียว น้ำเปล่า ธูป เทียน และดอกไม้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรของการวิจัยเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติพิธีกรรมการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) ได้แก่ ผู้ที่ทำพิธีแก้บน ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังรวมถึงนักท่องเที่ยวและผู้สนใจประเพณีและวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเข้าใจมุมมองและความรู้สึกของผู้เข้าร่วมพิธี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มาแก้บน และผู้ขายสิ่งของในการแก้บน ที่ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) ซึ่งประดิษฐานที่ ถนนราชดำเนิน จังหวัด

นครราชสีมา จำนวน 49 ท่าน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 5 ท่าน และผู้รับบริการ จำนวน 44 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นกรอบคำถามในการสัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารตำรา ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนที่ 3 เสนอต่อกลุ่มงานวิชาการ ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยคะแนน และผู้เชี่ยวชาญ โดยสรุปขั้นตอนการสร้างเครื่องมือได้ ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคติความเชื่อ และวิธีการแก้บน เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด

- ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นกรอบคำถามในการสัมภาษณ์

- ขั้นตอนที่ 3 เสนอต่อกลุ่มงานวิชาการ เสนอต่อกลุ่มงานวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเรียบร้อย และเพื่อพิจารณาแบบสัมภาษณ์แต่ละข้อ ว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการทำวิจัย และเพื่อหาค่า IOC มาจากอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรสังคมศึกษา ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา ศาสนา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้อง

- ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยคะแนน นำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยคะแนนตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้สูตรคำนวณดัชนีความสอดคล้อง IOC ค่าความสอดคล้องที่ได้มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 และแก้ไขปรับปรุงแบบทดสอบตามคำแนะนำในข้อที่มีค่าความสอดคล้องไม่ถึง 0.50

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้มีการอธิบายวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานวิจัยอย่างละเอียด ทั้งนี้คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง

- ขั้นตอนที่ 2 คณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

- ขั้นตอนที่ 3 เมื่อได้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแล้ว คณะผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเปรียบเทียบข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่ใช้แบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบของคำถามในการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการจัดเป็นกลุ่ม แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ คือ คติความเชื่อเกี่ยวกับการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) และวิธีต่างๆ ที่ใช้ในการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) วิเคราะห์คำร้อยละแล้วนำมาสรุปผล และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาคติความเชื่อและวิธีการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) จังหวัดนครราชสีมา สามารถนำเสนอตามวัตถุประสงค์การศึกษาได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ทัศนคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย คือผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้บน 2) กลุ่มผู้รับบริการ คือผู้ที่มาแก้บนในวันที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา รวมจำนวน 49 ท่าน สรุปได้ดังนี้

1.1 จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 5 ท่าน ในเรื่องความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของท้าวสุรนารี ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามในการมาบนบาน แก้บน และเรื่องรายละเอียดสิ่งของ เหตุผลที่เลือกขาส่งของในการแก้บน พบว่า ทั้ง 5 ท่าน ได้ให้ข้อมูลในเรื่องความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของท้าวสุรนารีว่ามีความเชื่อความศรัทธาต่อท่านท้าวสุรนารีในฐานะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ซึ่งในสมัยที่ตนเป็นเด็กได้ฟังเรื่องเล่าท้าวสุรนารีจากพ่อแม่รวมถึงตนใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่กับบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีในสมัยที่ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารียังไม่บูรณะ ได้เห็นผู้คนมาขอพรและบนบานท้าวสุรนารีเป็นจำนวนมาก ก็สามารถยืนยันได้ว่าผู้คนต่างให้ความเคารพและศรัทธาต่อท่านอย่างยิ่ง และสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในพลังแห่งความศักดิ์สิทธิ์ที่ท่านถือครองมากยิ่งขึ้น

ส่วนความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามในการมาบนบาน และแก้บน พบว่าทั้ง 5 ท่าน ไม่เชื่อเรื่องฤกษ์ยามในการมาบนบาน และแก้บน เพราะจะเลือกมาในวันเวลาที่ตนสะดวก ซึ่งคนที่ไม่เชื่อในเรื่องฤกษ์ยามนั้น มองว่าการบนบานและการแก้บนสามารถทำได้ตามความสะดวกของตนเอง ไม่จำเป็นต้องรอช่วงเวลาหรือฤกษ์ยามที่ถือว่าเป็นมงคลเพียงอย่างเดียว เขาเชื่อว่าความศรัทธาและจิตใจที่มั่นคงในการกระทำความดีนั้นสำคัญกว่าและสามารถทำได้ทุกเมื่อที่ต้องการหรือสะดวก

สำหรับในเรื่องรายละเอียดสิ่งของและเหตุผลที่เลือกขาส่งของในการแก้บนพบว่า รายละเอียดสิ่งของที่ใช้ในการแก้บนได้แก่ รูปเทียน เพลงโคราช การตำหมากสวด ผ้าแพร 7 สี (สีแดง สีเหลือง สีชมพู สีเขียว สีส้ม สีฟ้า สีม่วง) ดาบ น้ำมันเตาตะเกียง พวงมาลัย 7 สี (สีน้ำเงิน สีชมพู สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีส้ม สีขาว) พวงมาลัยดอกดาวเรือง ผลไม้ 9 อย่าง (มะพร้าว สับปะรด กล้วย แอปเปิ้ล แก้วมังกร สาลี่ ส้ม มะม่วง ทับทิม และผลไม้ตามฤดูกาล) โดยมีการให้ความหมายและความสำคัญต่อเครื่องแก้บนดังนี้

- การเลือกให้บริการรูปเทียนในการแก้บน เนื่องจากมีความเชื่อว่ารูปเทียนเป็นสื่อกลางในการสื่อสารกับสิ่งที่เราศรัทธาและนับถือ

- การเลือกให้บริการเพลงโคราชในการแก้บน เนื่องจากเพลงโคราชสะท้อนถึงความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเพลงโคราชนั้นถือเป็นเพลงท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์และมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนโคราช และคนสมัยก่อนนิยมฟังเพลงโคราช จึงมีความเชื่อที่ว่าท้าวสุรนารีก็ชอบฟังเพลงโคราชเช่นกัน

- การเลือกให้บริการการตำหมากสวดในการแก้บน เนื่องจากการเคี้ยวหมากในอดีตเป็นสัญลักษณ์ของการทำพิธีบูชา หรือการขอพรให้สำเร็จลุล่วงในชีวิต ซึ่งถูกมองว่าเป็นการเคารพและแสดงความศรัทธา นอกจากนี้การเคี้ยวหมากยังเป็นวัฒนธรรมการกินอย่างหนึ่งของคนไทย และสมัยก่อนมีความเชื่อว่า

คนที่มีพันธุศาสตร์คือ คนสวย คนงาม แล้วยังช่วยรักษาสุขภาพช่องปาก และป้องกันฟันผุได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งยาโมเป็นบุคคลในสมัยก่อนจึงมีความเชื่อว่ายาโมชอบเคี้ยวหมาก

- การเลือกให้บริการพวงมาลัยดอกดาวเรือง และผลไม้ 9 อย่าง (ได้แก่ มะพร้าว สับปะรด กล้วย แอปเปิล แก้วมังกร สาลี่ ส้ม มะม่วง ทับทิม และผลไม้ตามฤดูกาล) ในการแค้น เนื่องจากเป็นที่นิยมใช้ในการแค้นทั่วไป

1.2 จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้รับบริการ จำนวนผู้ที่มาแค้น จำนวน 44 ท่าน ในเรื่องของจำนวนครั้งที่เคยมาทำการแค้น เรื่องที่บนบานไว้ ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามในการมาบนบาน และแค้น และความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของท้าวสุรนารี พบว่า ผู้ที่มาแค้นนั้นมีจำนวนครั้งที่เคยมาแค้นแตกต่างกัน ซึ่งสามารถเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนครั้งที่มาแค้น

ลำดับ	จำนวนครั้งที่มาแค้น	จำนวนคน	ร้อยละ
1	1	22	50
2	2	10	22.73
3	3	4	9.09
4	4	2	4.54
5	5 ครั้งขึ้นไป	6	13.64
รวม		44	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า มีผู้ที่มาแค้น จำนวน 1 ครั้ง 22 ท่าน ซึ่งเป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มาแค้นได้ให้เหตุผลว่า เป็นการมาบนบานครั้งแรกเกี่ยวกับเรื่องสำคัญ ๆ แล้วได้ตามที่บนบานไว้จึงกลับมาแค้น ผู้คนบางส่วนได้บนบานอีกครั้งเมื่อได้ตามที่บนบานจะกลับมาแค้นอีก บางส่วนนั้นไม่ได้บนบานอีกครั้งเนื่องจากยังไม่ทราบเรื่องที่จะบนบาน และผู้ที่มาแค้นบางส่วนมีอายุมากแล้วจึงไม่สะดวกที่จะเดินทางมาแค้น จึงเลือกเป็นการขอพรมากกว่า ผู้ที่มาแค้นจำนวน 2 ครั้ง 10 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 22.73 ผู้ที่มาแค้นจำนวน 3 ครั้ง 4 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 9.09 ส่วนผู้ที่มาแค้นจำนวน 4 ครั้ง 2 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 4.54 และผู้ที่มาแค้นจำนวน 5 ครั้งขึ้นไป 6 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 13.64 ได้ให้เหตุผลว่าบนบานไว้แล้วได้ตามที่บนบาน จึงเลือกมาบนบานกับท่านอีกและท่านก็ให้ตามที่บนบานไว้ และด้วยเหตุที่ตนเป็นคนโคราชาอาศัยอยู่ใกล้ ๆ เดินทางสะดวกจึงเลือกที่จะบนบานกับท่านต่อไป

ส่วนเรื่องที่ได้บนบานท้าวสุรนารี พบว่า ผู้ที่มาแค้นกับท้าวสุรนารี มีความเชื่อเกี่ยวกับการบนบานมาก เมื่อมีเรื่องเดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือ ผู้ที่มาบนบานได้ไปบนบานให้ท้าวสุรนารี ช่วยเหลือลักษณะดังกล่าวนี้เหมือนกันกับชาวบ้านในถิ่นอื่น ๆ คือ เมื่อมีกรณีที่ต้องเสี่ยง กรณีที่ต้องการความช่วยเหลือ และต้องการกำลังใจ ซึ่งสามารถเรียงอันดับเรื่องที่ขอครั้งล่าสุดที่มาแค้นจากมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เรื่องที่ขอครั้งล่าสุดที่มาแก้บน

ลำดับ	เรื่องที่บนบานครั้งล่าสุดที่มาแก้บน	จำนวนคน	ร้อยละ
1	การงาน	22	50
2	การเรียนรู้	7	15.91
3	สุขภาพ	6	13.64
4	อื่น ๆ	6	13.64
5	การเงิน	2	4.54
6	ขอบุตร	1	2.27
รวม		44	100

จากตารางที่ 2 พบว่า เรื่องที่บนบานครั้งล่าสุดที่มาแก้บน มีเรื่องการสอบเข้าทำงาน 22 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 50 การสอบเข้าเรียนต่อ 7 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 15.91 การขอให้หายเจ็บไข้ 6 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 13.64 เรื่องอื่น ๆ 6 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 13.64 การเงิน 2 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 4.54 และการขอบุตร 1 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 2.27 จึงมีการบนบาน หากได้รับผลตามที่ได้นบนบานไว้ ผู้ที่บนจะกลับมาแก้บนโดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการงาน การสอบเข้าทำงานได้ ขอให้หายอดขายตามเป้าหมาย ขอให้สมาชิกเข้ามาทำธุรกิจด้วย การเรียน การสอบเข้าเรียนต่อ เรื่องสุขภาพเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วย โรคภัยต่าง ๆ การผ่าตัด เรื่องอื่น ๆ เช่น ขอให้ได้สมดังปรารถนา การผ่อนที่ดิน เดินทางไปต่างประเทศ เป็นต้น ถ้าได้ตามความประสงค์แล้ว จึงนำสิ่งของที่ได้นบนบานไว้มาใช้ในการแก้บน ส่วนการบนบานเรื่องไม่ให้ติดทหารเกณฑ์นั้นผู้ที่มาบนบานจะไม่นิยมขอในเรื่องนี้ เพราะมีความเชื่อว่าอย่าโมเป็นนักรบและวีรสตรีผู้ปกป้องเมืองนครราชสีมา ซึ่งทหารก็เปรียบเสมือนนักรบ ถ้าบนบานเรื่องดังกล่าวจะไม่ค่อยได้ตามความประสงค์ สังเกตได้จากการมาแก้บนจะไม่ค่อยมีการมาแก้บนเรื่องไม่ให้ติดเกณฑ์ทหาร

ส่วนของความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามในการมาบนบานและแก้บน พบว่า ผู้คนจะเลือกมาบนบานและแก้บนตามฤกษ์สะดวก 38 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 86 ส่วนผู้ที่เชื่อตามฤกษ์ยามจะมาบนบานในช่วงเวลาหลัง 23.00 น. เพราะเชื่อว่าถ้ามาบนในช่วงเวลานี้จะสัมฤทธิ์ผลได้ดี 6 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 14 แต่จะมาแก้บนตามฤกษ์สะดวกของตน และความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของท้าวสุรนารี พบว่า ทุกท่านมีความเชื่อความศรัทธาต่อท่านท้าวสุรนารี เนื่องจากมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของท่านในฐานะผู้ปกป้องบ้านเมือง ตามประวัติศาสตร์ที่ท่านเคยมีส่วนช่วยในการปกป้องเมืองนครราชสีมา จึงมีความเชื่อว่าถ้ามีผู้คนมาขอความช่วยเหลือ ท่านจะให้ความช่วยเหลือและให้พรแก่ผู้ที่มีความศรัทธาในท่าน ซึ่งความเชื่อนี้เกิดจากประสบการณ์ตรงที่ได้มาบนบานในเรื่องต่าง ๆ หรือเรื่องเกี่ยวกับหน้าที่การงานแล้วได้ตามความประสงค์ จึงทำให้ผู้คนมองท้าวสุรนารีเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญกับความทุกข์หรือความท้าทายในชีวิต

2. ผลการศึกษาวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย คือผู้ที่ขายสิ่งของใน

การแก้บน 2. กลุ่มผู้รับบริการ คือผู้ที่มาแก้บนในวันที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา รวมจำนวน 49 ท่าน สรุปได้ดังนี้

2.1 จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 5 ท่าน เกี่ยวกับวิธีที่ใช้ในการแก้บน พบว่า ก่อนจะทำการแก้บน จะต้องกล่าวคำบูชาท้าวสุรนารี จากนั้นผู้ที่มาแก้บนจะต้องแจ้งชื่อ นามสกุล รวมถึงรายละเอียดของคำบนบานที่ได้ให้ไว้ พร้อมทั้งยืนยันว่าสิ่งที่บนบานสำเร็จจุล่งแล้ว ส่วนวิธีการแก้บนมีความหลากหลาย โดยผลการวิจัยจะเรียงตามการบนบาน อันดับ 1 การถวายชุดผลไม้ 9 อย่าง (มะพร้าว สับปะรด กล้วย แอปเปิล แก้วมังกร สาลี่ ส้ม มะม่วง ทับทิม และผลไม้ตามฤดูกาล) อันดับ 2 การตำหมากสดเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการบูชา อันดับ 3 การแก้บนด้วยเพลงโคราช โดยจะมีหมอเพลงโคราชเป็นผู้ประพันธ์เนื้อร้องที่สะท้อนถึงความสำเร็จของเรื่องที่ได้บนบานไว้ แล้วขับร้องถวายเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมการแก้บนตามขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของชาวนครราชสีมา (โคราช) นอกจากนี้ยังมีผู้ที่เลือกแก้บนด้วยการถวายพวงมาลัย ดอกดาวเรือง ชุดแก้บนขนาดใหญ่ ประกอบด้วยผ้าแพร 7 สี (สีแดง สีเหลือง สีชมพู สีเขียว สีส้ม สีฟ้า สีม่วง) ดาบ พวงมาลัย 7 สี (สีน้ำเงิน สีชมพู สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีส้ม สีขาว) และน้ำมันสำหรับเติมตะเกียง

2.2 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้รับบริการ จำนวนผู้มาแก้บนทั้ง 44 ท่าน เกี่ยวกับวิธีต่างๆ ที่ใช้ในการแก้บน และเรื่องการเตรียมตัวหรือเตรียมสิ่งของก่อนแก้บน พบว่ามีวิธีต่างๆ ที่ใช้ในการแก้บนทั้งหมด 13 วิธี ซึ่งสามารถเรียงอันดับจากมากไปหาน้อยตามความนิยม มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิธีที่ใช้ในการแก้บน

ลำดับ	วิธีที่ใช้ในการแก้บน	จำนวนคน	ร้อยละ
1	ชุดผลไม้ 9 อย่าง	19	24.05
2	การตำหมากสด	10	12.66
3	เพลงโคราช	10	12.66
4	พวงมาลัยดอกดาวเรือง	7	8.86
5	แก้บนด้วยวิธีอื่น ๆ	7	8.86
6	การวิ่งรอบอนุสาวรีย์	6	7.59
7	ไข่ม	4	5.06
8	ของหวาน (น้ำแดง ทองหยิบ ทองหยอด)	3	3.80
9	ชุดแก้บนชุดใหญ่ (พวงมาลัย 7 สี ผ้า 7 สี สไบ ดาบ น้ำมันตะเกียง)	3	3.80
10	การทำความสะอาดบริเวณลานอนุสาวรีย์	3	3.80
11	การไปปฏิบัติธรรม	3	3.80
12	รำแก้บน	2	2.53
13	หัตถ์	2	2.53
รวม		79	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ที่มาแกำบนมีการเลือกใช้วิธีแกำบนมากกว่าหนึ่งวิธี จำนวน 24 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 54.55 และบางส่วนมีการใช้วิธีแกำบน 1 วิธี จำนวน 20 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 45.45 ซึ่งส่วนใหญ่ได้ใช้วิธีแกำบนด้วย ชุดผลไม้ 9 อย่าง เป็นจำนวนมากที่สุด แสดงให้เห็นผู้ที่ได้มาทำการแกำบนใช้วิธีที่สะดวกต่อตนเอง เนื่องจากผลไม้เหล่านั้นสามารถหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดทั่วไป หรือมีการจัดเตรียมไว้แล้วที่ร้านขายของบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี รองลงมาเป็นการใช้วิธีแกำบนด้วยการตำหมากสดและเพลงโคราช เนื่องจากบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี มีการจำหน่ายและให้บริการตำหมากสดและเพลงโคราช ทำให้สะดวกและง่ายต่อการแกำบน และรองลงมาเป็นการใช้วิธีแกำบนด้วยพวงมาลัยดอกดาวเรือง และอื่น ๆ เนื่องจากการแกำบนด้วยพวงมาลัยดอกดาวเรืองมีราคาถูกและสิ่งของอื่น ๆ ซึ่งหาได้สะดวกตามกำลังทรัพย์ของตน นอกจากนี้ยังมีการใช้วิธีการแกำบนที่ไม่ได้เสียกำลังทรัพย์ในการแกำบน จะมีการวิ่งรอบอนุสาวรีย์ เนื่องจากผู้ที่บนเป็นนักวิ่ง และการวิ่งสามารถกระทำได้ด้วยตนเอง การทำความสะอาดบริเวณลานอนุสาวรีย์ และการไปปฏิบัติธรรม แสดงให้เห็นผู้ที่ได้มาทำการแกำบนนั้นมีการได้ใช้วิธีแกำบนที่หลากหลาย ซึ่งบ่งบอกถึงความสะดวกในการใช้วิธีต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล วิธีการแกำบนที่แตกต่างกันนี้สะท้อนถึงค่านิยม ความศรัทธา และขนบธรรมเนียมของแต่ละพื้นที่ โดยบางวิธีอาจเป็นการถวายเป็นสิ่งของ ขณะที่บางวิธีเป็นการแสดงออกถึงความเคารพและกตัญญูผ่านการกระทำ เช่น การวิ่งหรือการรำแกำบน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การแกำบนยังคงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและความเชื่อของคนไทยที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

ส่วนเรื่องการเตรียมตัวหรือเตรียมสิ่งของก่อนมาแกำบน โดยเรียงอันดับจากมากไปหาน้อย พบว่ามีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเตรียมตัว/เตรียมสิ่งของ

ลำดับ	การเตรียมตัว/เตรียมสิ่งของ	จำนวนคน	ร้อยละ
1	ซื้อของที่ลานย่าโม	22	50
2	เตรียมตัว/เตรียมสิ่งของมาเอง	19	43.18
3	ซื้อของที่ลานย่าโม/เตรียมสิ่งของมาเอง	3	6.82
รวม		44	100

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ที่มาแกำบนมีการเตรียมตัวหรือเตรียมสิ่งของมาจากที่บ้าน การเตรียมอาหาร อาทิ ต้มไข่ หัวหมู เตรียมอุปกรณ์ อาทิ ผ้าถูพื้น และการเตรียมตัว อาทิ การออกกำลังกาย การไปปฏิบัติธรรม การเตรียมจิตใจ เป็นต้น และมีการซื้อเพิ่มเติมที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี อาทิ ผลไม้ 9 อย่าง (มะพร้าว สับปะรด กล้วย แอปเปิล แก้วมังกร สาลี่ ส้ม มะม่วง ทุเรียน และผลไม้ตามฤดูกาล) การตำหมากสด เพลงโคราช เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่จะมาซื้อสิ่งของแกำบนที่บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี มากกว่าการเตรียมสิ่งของมาเอง

สรุปผลการวิจัย

1. จากการวิเคราะห์คติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการ รวมจำนวน 49 ท่าน ผลการศึกษาพบว่า การแก้บนมีหลากหลายวิธี สะท้อนถึงความเคารพ ศรัทธา และประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ ซึ่งแตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละบุคคล และสิ่งที่ได้รับความนิยมในการแก้บน ได้แก่ การตำหมากสุต ถวายสิ่งของลงท้ายด้วยเลข 9 ถวายดาบ พวงมาลัยดอกดาวเรือง รูปเทียน พานผลไม้ 9 อย่าง และเพลงโคราช ซึ่งล้วนมีความหมายมงคล ผู้ที่มาแก้บนมีทั้งผู้ที่มาครั้งเดียวและผู้ที่มาซ้ำ โดยผู้ที่มาหลายครั้งมักเป็นคนในพื้นที่ที่เคยได้รับผลสำเร็จจากการบนบาน เช่น ขอเรื่องงาน การศึกษา สุขภาพ หรือการเงิน เมื่อสมหวังแล้วจึงกลับมาแก้บน แม้ว่า การแก้บนจะมีวิธีการที่หลากหลายแต่ทุกคนต่างเชื่อว่าท้าวสุรนารีเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองบ้านเมือง และสามารถช่วยเหลือผู้ที่มาขอพรได้ ความศรัทธานี้เกิดจากประสบการณ์ตรง ทำให้ท้าวสุรนารีเป็นที่พึ่งทางใจ โดยเฉพาะ ในยามเผชิญเผชิญอุปสรรคในชีวิต นอกจากนี้บางคนเชื่อว่าการมาบนบานหลังเวลา 23.00 น. จะช่วยให้คำขอสัมฤทธิ์ผลได้ดียิ่งขึ้น โดยรวมการแก้บนท้าวสุรนารีเป็นการแสดงความศรัทธาและสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น แม้มีวิธีต่างกันไปตามความเชื่อและประสบการณ์ส่วนบุคคล แต่ทุกคนต่างยึดถือในพลังศักดิ์สิทธิ์ของ ท้าวสุรนารีอย่างแรงกล้า

2. การศึกษาวิธีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) มีวิธีการที่หลากหลายและสืบทอดกันมาอย่างยาวนานในจังหวัดนครราชสีมา สะท้อนถึงความศรัทธา ความเคารพ และการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีคุณค่า การศึกษานี้ได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และกลุ่มผู้รับบริการ รวมทั้งสิ้น 49 ท่าน ผลการศึกษาพบว่า มีวิธีการแก้บนที่หลากหลาย โดยวิธีที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือรูปเทียนซึ่งเชื่อว่าเป็นสื่อกลางในการสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การถวายผลไม้ 9 อย่างที่มีความหมายถึงความเจริญรุ่งเรือง การตำหมากสุตเป็นสัญลักษณ์ของการแสดงความเคารพ รวมถึงการถวายสิ่งของมงคล เช่น ผ้าแพร 7 สี ดาบ พวงมาลัย และน้ำมันตะเกียง ซึ่งสื่อถึงบารมีและแสงนำทางชีวิต ให้ประสบความสำเร็จตามที่ปรารถนา การร้องเพลงโคราชถือเป็นวิธีแก้บนที่ได้รับความนิยมเนื่องจาก สะท้อนเอกลักษณ์ท้องถิ่นและความเชื่อว่าท้าวสุรนารีโปรดปราน โดยหมอลำเพลงจะแต่งเนื้อร้องให้สอดคล้องกับ คำบนบาน ขณะที่วิธีอื่น ๆ เช่น การวิ่งรอบอนุสาวรีย์ ทำความสะอาดสถานที่สักการะ และการปฏิบัติธรรม ก็สะท้อนความตั้งใจในการขอบคุณและทำบุญตอบแทน ซึ่งทุกพิธีกรรมเริ่มต้นด้วยการกล่าวคำบูชา แฉ่งชื่อนามสกุลของผู้แก้บน และพร้อมยืนยันว่าคำขอของตนประสบความสำเร็จแล้ว แม้ว่าวิธีการแก้บนจะแตกต่างกันไปตามความเชื่อและประสบการณ์ แต่ทุกคนล้วนมีศรัทธาแรงกล้าต่อท้าวสุรนารีในฐานะเป็นผู้ที่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถช่วยเหลือและปกป้องผู้คนได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์คติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) ที่ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ในงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของขวัญทิwa ผิวผาด, กุลธีรา อุดมพงศ์วัฒนา, และดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ (2555) และทฤษฎีการแลกเปลี่ยนของ Mauss (1990) การแก้บนถูกมองว่าเป็น “การคืนของขวัญ” ให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อรักษาคำมั่นสัญญา ซึ่งตรงกับการศึกษาของผู้วิจัยที่พบว่าผู้ที่มาบนบานท้าวสุรนารีเมื่อสมหวังแล้วจะต้องกลับมาแก้บน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพารักษ์ ชนะบรรวัฒน์ (2560) ระบุว่าความเชื่อในการบนบานของชาวพุทธในประเทศไทยมีความหลากหลาย แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวข้องกับงาน การศึกษา และสุขภาพ ซึ่งพบว่าเช่นเดียวกันในกรณีของท้าวสุรนารี และมีความแตกต่างจากงานวิจัยของ จารุวัฒน์ นวลไย และคณะ (2563) ที่พบว่าในกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์จะมีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษและธรรมชาติ และพิธีกรรมจะเกี่ยวข้องกับคำมั่นสัญญาและพิธีกรรมในรูปแบบที่แตกต่างจากการแก้บนท้าวสุรนารีที่มักเน้นการถวายของต่าง ๆ เป็นสื่อกลางในการแสดงความเคารพและความศรัทธาในรูปธรรม ส่วนในงานวิจัยของ นิรันดร์ กมลยະบุตร (2564) พบว่าการสื่อสารความเชื่อผ่านการแสดงเพลงโคราชในพิธีกรรมแก้บน ถือเป็นการแก้บนในเชิงศิลปะที่เน้นการขับร้องและทำนองเพลงเป็นเครื่องบูชา ในลักษณะนามธรรม ซึ่งเป็นแนวทางที่แตกต่างจากการแก้บนท้าวสุรนารี ที่มักใช้ของถวายที่เป็นรูปธรรม เช่น ดาบและพวงมาลัย เป็นการแก้บนที่ใช้ของจริงและพิธีกรรมที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังแตกต่างจาก วราลี ศรีตระกูล (2564) พบว่า ที่เกี่ยวกับความเชื่อไอ้ไข่พารวยพบว่าเน้นไปที่โชคลาภ การค้าขาย และการเสี่ยงดวง ซึ่งแตกต่างจากการแก้บนท้าวสุรนารีที่เน้นเรื่องสำคัญในชีวิต เช่น การศึกษา การทำงาน และสุขภาพ และแตกต่างจากงานวิจัยของ ศิริพงษ์ เปี้ยยา และตุลาภรณ์ แสนปรน (2566) ซึ่งพบว่าพิธีกรรมการแก้บนเจ้าพ่อม้าขาวมักเป็นกิจกรรมชุมชน ขณะที่การแก้บนท้าวสุรนารีเป็นเรื่องส่วนบุคคลที่มักจะทำตามเวลาที่สะดวกและเชื่อในเรื่องฤกษ์ยาม เช่น การบนบานหลัง 23.00 น. เป็นต้น

2. จากผลการศึกษาวิธีต่างๆ ที่ใช้ในการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) ที่ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ในงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับ ยุพารักษ์ ชนะบรรวัฒน์ (2560) ที่ศึกษาการบนบานของชาวพุทธในสังคมไทย พบว่าเมื่อได้สมความปรารถนาตามที่ตั้งใจไว้ การแก้บนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสามารถทำได้ผ่านการถวายวัตถุสิ่งของหรือการแสดงการทำความดี ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ นิรันดร์ กมลยະบุตร (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องการสื่อสารความเชื่อผ่านการแสดงเพลงโคราชในพิธีกรรมการแก้บน โดยการร้องเพลงโคราชเป็นวิธีที่ใช้ในการสะท้อนความสำเร็จของผู้ที่มาแก้บน และมีความเชื่อมโยงกับการกล่าวคำบูชา ที่เกี่ยวข้องกับการยืนยันความสำเร็จของคำบนบาน และมีความแตกต่างกันกับ จารุวัฒน์ นวลไย และคณะ (2564) ที่ศึกษาพิธีกรรมแก้บนของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ ซึ่งพบว่าพิธีกรรมแก้บนนั้นจะเน้นการขับบทเพลงแก้บน 7 บทเพลง และเครื่องดนตรี โดยมีวิธีการที่จำกัดกว่าเมื่อเทียบกับการแก้บนท้าวสุรนารี ที่มีความหลากหลายทั้งในด้านวิธีการและสิ่งของที่นำมาแก้บน เช่น ผลไม้ 9 อย่าง การตำหมากสุด หรือการรำแก้บน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่นในการแสดง

ความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และแตกต่างจาก วราลี ศรีตระกูล (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ไอ้ไข่พารวย พบว่าการแก้บนของไอ้ไข่มีลักษณะเป็นการแก้บนที่ทันสมัยและนิยมใช้โซเชียลมีเดียเพื่อเผยแพร่ความศักดิ์สิทธิ์ เช่น การถวายของเล่นเด็กและเครื่องรางของขลัง ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากการแก้บนท้าวสุรนารีที่ยังคงใช้วิธีการแบบดั้งเดิมมากกว่า นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างกันกับ ศิริพงษ์ เปี้ยยา และตุลาภรณ์ แสนปรน (2566) ที่ศึกษาเกี่ยวกับพิธีกรรมการแก้บนของเจ้าพ่อม้าขาว พบว่าพิธีกรรมการแก้บนของเจ้าพ่อม้าขาวมีลักษณะการถวายสิ่งของ เช่น หัวหมู เหล้า ผลไม้ ข้าวตอก ดอกไม้ ที่มีความแตกต่างจากการแก้บนท้าวสุรนารี ที่มีวิธีการแก้บนที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้ผู้ที่มาแก้บนสามารถเลือกวิธีการตามความสะดวก เช่น การถวายผลไม้ 9 อย่าง หรือการทำความสะอาดพื้นที่บริเวณลานอนุสาวรีย์

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาคติความเชื่อและวิธีการแก้บนท้าวสุรนารี (ย่าโม) จังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นสำคัญที่ใช้เป็นข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับคติความเชื่อ และวิธีที่ผู้คนใช้ในการแก้บน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีแบบแผน

1.2 ควรเพิ่มจำนวนผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ เช่น นักวิชาการด้านวัฒนธรรมไทย หรือปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรเก็บข้อมูลเปรียบเทียบวิธีที่ผู้คนใช้ในการแก้บนจากพื้นที่อื่น ๆ ที่มีการเคารพบูชาท้าวสุรนารี เช่น วัดศาลาลอย วัดพระนารายณ์มหาราช เป็นต้น และควรมีการศึกษาเปรียบเทียบมุมมองและความเชื่อเกี่ยวกับการแก้บนระหว่างกลุ่มคนต่างวัย เช่น กลุ่มคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างในแง่ของความศรัทธา และแนวทางปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

2.2 ควรสำรวจอิทธิพลของสื่อและเทคโนโลยีที่อาจเปลี่ยนแปลงรูปแบบของพิธีกรรมในครั้งต่อไป ควรมีการเก็บข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ เพื่อสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

ขวัญฤดี หวดขุนทด. (2564). *ขอพรย่าโม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.museum-thailand.com>

จารุวัฒน์ นวลไย, เณริศศักดิ์ พิกุลสร และเรวดี อึ้งโพธิ์. (2563). ดนตรีรุ่มงักในพิธีกรรมแก้บนของกลุ่มชาติพันธุ์อุรักลาไวกัย. *วารสารดนตรีและศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 3(1), 10 – 26.

นิรันดร์ กมลละบุตร. (2564). การสื่อสารความเชื่อผ่านการแสดงเพลงโคราชในบริบทพิธีกรรมการแก้บน. *วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร*, 2(4), 35 – 46.

- เบญจมาส แพทอง, ฤดีรัตน์ กายราช, สถาพร ดงขุนทด, ฉัตรภรณ์ จินดาเดช, กมลพรรณ บุญสุทธิ, พรภัทรา สารประสพ, ราศรี บุรุษรัตนพันธุ์, อลิสา รามโกมุต, ชญานิน น้อยสินธุ์, นันทวัน สวานายน, พลอย ชมพู ยามะเพวัน และจินตนา เพียรพานิช. (2552). *องค์ความรู้ในการศึกษา ค้นคว้า เรียบเรียง และจัดพิมพ์ หนังสือ นามานุกรมชนบประเพณีไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัทโกลด์สมิธ แคปปิตอล จำกัด.
- พระครูปริยัติสารการ. (2551). *พุทธศาสนากับความเชื่อถือ โชคกลาง*. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- พระมหาพิมล พรหมเมือง. (2550). *วิถีพุทธ-พราหมณ์-ผี ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูบ่อน้ำเพื่อสังคมที่ยั่งยืน จังหวัดร้อยเอ็ด*. [วิทยานิพนธ์สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- พิเภก เมืองหลวง. (2554). *มโนทัศน์และสัญลักษณ์ในงานบุญแปดหมื่นสี่พันขันท์ ที่บ้านท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด: การศึกษาในฐานะพิธีกรรมประดิษฐ์*. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุพารักษ์ ชนะบวรวัฒน์. (2560). *การบวชศักดิ์สิทธิ์ของชาวพุทธในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ _____ . (2556). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์
- วรลี ศรีตระกูล. (2564). “ปรากฏการณ์ ไอ้ไข่ พารวย” พฤติกรรม ความเชื่อ และการบนบาน. [สารนิพนธ์ การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล].
- วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ. (2550). *คติความเชื่อของคนไทยสมัยสุโขทัย พ.ศ.1726 - พ.ศ.2006*. [วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- วีณา เรี่ยวแรง. (2565). *ละครแก้วบน ในจังหวัดนครปฐม*. [วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ ไทย, สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์].
- ศิริพงษ์ เปี้ยยา และตุลาภรณ์ แสนปรน. (2566). เจ้าพ่อม้าขาว : ความเชื่อและพิธีกรรมการแก้บนของชาวบ้านพระธาตุจอมปิง ตำบลนาแก้ว อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(1), 81 – 94.
- สมบัติ สมศรีพลอย และบาหยัน อิมสำราญ. (2562). การตัดสินใจบนในพิธีกรรมแก้บนหนังตะลุงเมืองเพชร. *วารสารมนุษยและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 13(1), 32 – 52.
- สิตานันท์ ชะนะนาค และพรณวดี ขำจริง. (2562). การศึกษาความเชื่อเรื่องขุนเลิศโกศารักษ์กับจริยธรรมเชิงพุทธของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ “วลัยลักษณ์วิจัย” ครั้งที่ 11 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*, 1 – 8.

- สุนิศา โพธิ์แสนสุข และพิมพ์ลัญช์ พลหงส์. (2563). รูปแบบการแสดงละครรำแก้บน: กรณีศึกษา ศาลทำว
มหาพรหมเอราวัณ ราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 6(1), 82 – 95.
- อนุวัฒน์ ทองแสง. (2564). รูปแบบการบริหารท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในการ
พัฒนาระบบฐานราก อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ*, 3(3), 30 – 39.
- อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (2537). *เปิดโลกทัศน์อีสาน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Mauss, M. (1990). *The Gift: the Form and Reason for Exchange in Archaic Societies* (W. D. Halls,
Trans.). New York: W. W. Norton. (Original work published 1925)

การออกแบบของที่ระลึกจากรูปลักษณ์ของควายไทย
สำหรับศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี

THE SOUVENIRS DESIGN FROM THE APPEARANCE OF THAI BUFFALOES FOR
THE THAI BUFFALO CONSERVATION AND DEVELOPMENT CENTER
IN UDON THANI PROVINCE

อารยา ฟูมบุญ¹ และ กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์^{1,*}
Araya Foombun¹ and Kanittha Ruangwannasak^{1,*}

(Received: 26 Mar., 2025; Revised: 18 Apr., 2025; Accepted: 21 Apr., 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปลักษณ์ของควายไทย เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก 2) ออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี และ 3) ประเมินความพึงพอใจกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี งานวิจัยแบบผสมผสานด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสถานที่ หัวหน้าโครงการอนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิกคาแรคเตอร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก โดยใช้การสัมภาษณ์ และการวิจัยเชิงปริมาณประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 100 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) ควายไทย หรือ กระบือปลัก มีจำนวนลดลงอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากการใช้เครื่องจักรแทนกำลังแรงงานสัตว์ ศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี ได้ดำเนินการอนุรักษ์พันธุ์ควายไทยอย่างต่อเนื่อง ควายปลักมีลักษณะเด่น ตาแต้ม แก้มจ้ำ อ้วนเตี้ย ข้อย้ำขาว 2) การออกแบบของที่ระลึกจากรูปลักษณ์ของควายปลัก ได้แก่ เสื้อยืดแบบครอปครว กางเกงขายาว หมวกบักเก็ต แก้วน้ำเก็บความเย็น กระเป๋าเป้สะพายหลัง พวงกุญแจ และผ้าคลุมไหล่ โดยได้นำเอาคาแรคเตอร์ควายไทยสายพันธุ์ปลัก ที่ได้ทำการถอดแบบเป็นการตูนสไตล์ Flat Graphic ที่มีความเรียบง่าย โทนสีเอิร์ธโทน เพื่อให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย 3) ความพึงพอใจที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกการออกแบบกราฟิกคาแรคเตอร์ควายไทย และการทำการตกแต่งได้รับความพึงพอใจมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50) ความเหมาะสมของรูปแบบตัวการ์ตูนสัมพันธ์กับศูนย์อนุรักษ์ควายไทย อุดรธานี มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) การออกแบบของที่ระลึกที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ กระเป๋าเป้สะพายหลัง หมวกบักเก็ตและผ้าคลุมไหล่ แก้วน้ำเก็บความเย็น พวงกุญแจผ้า กางเกงขายาว และเสื้อยืดแบบครอปครว ตามลำดับ

คำสำคัญ: รูปลักษณ์ควายไทย, ของที่ระลึก, ศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย, การออกแบบผลิตภัณฑ์

¹ สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย

¹ Product Design Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani Province, Thailand

* Corresponding author. E-mail: kanittha.ru@udru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the appearance of Thai buffaloes for using in design of souvenir products, 2) design souvenir products for the Thai Buffalo Conservation and Development Center in Udon Thani Province, and 3) evaluate the tourists satisfaction with the prototype souvenir products of the Thai Buffalo Conservation and Development Center in Udon Thani Province. The research employed a mixed methods approach, incorporating qualitative research. The key informants included site experts, the head of the Thai Buffalo Conservation and Development Project in Udon Thani Province, a graphic character design expert, and a souvenir product design expert. The study utilized interviews as well as quantitative research to assess the satisfaction of a target group of 100 participants. The results found that 1) the population of Thai buffaloes, or swamp buffaloes, had significantly declined due to the replacement of animal labor with machines. The Thai Buffalo Conservation and Development Center in Udon Thani Province has been continuously working to conserve the Thai buffalo breed. Swamp buffaloes which have distinctive features, such as spotted eyes, mottled cheeks, a short and stout body, and white ankles. 2) The souvenirs designed from the appearance of swamp buffaloes were: family t-shirts, long pants, bucket hats, insulated water bottles, backpacks, key chains, and shawls. The designs were from the characters of swamp buffaloes, transformed into a flat graphic cartoon style with simple, earthy tones to appeal to tourists of all ages and genders. 3) The satisfaction with the prototype souvenir products, the graphic character design of Thai buffaloes, and the decorative graphics was the highest satisfaction level (mean = 4.50). The appropriateness of the cartoon character design in relation to the Udon Thani Thai Buffalo Conservation Center was the highest satisfaction level (mean = 4.51). The most popular souvenir designs were backpacks, bucket hats and shoulder wraps, insulated water bottles, fabric key chains, long pants, and family t-shirts, respectively

Keywords: Thai Buffalo Appearance, Souvenir, Buffalo Conservation and Development Center, Product Design

บทนำ

“กระบือ” หรือ “ควาย” เป็นสัตว์สำคัญที่ใช้ในการกสิกรรมในอดีต โดยเฉพาะควายปลักที่ชอบนอนในปลักโคลนเพื่อช่วยระบายความร้อน แต่ปัจจุบันจำนวนกระบือลดลงไทยอย่างมาก จาก 6.4 ล้านตัวในปี พ.ศ. 2525 เหลือเพียง 1.3 ล้านตัวในปี พ.ศ. 2551 เนื่องจากการเกษตรเปลี่ยนไปใช้เครื่องจักรแทน

ทำให้ความสำคัญของกระบือลดลง และเกษตรกรเลี้ยงเพียงเล็กน้อยโดยไม่เน้นการขยายพันธุ์เหมือนในอดีต (ชลลดา บุรณากาล, 2567)

ศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะห้วยโป่งวัว ริมถนนสายหนองหาน-บ้านดุง ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี เนื้อที่ประมาณ 200 ไร่เศษ จากพื้นที่ทั้งหมด 600 ไร่เศษ ภายในศูนย์ฯ ประกอบด้วยถนน พื้นที่จอดรถ ลานกิจกรรมสาธารณะ ส่วนแสดงนิทรรศการ พื้นที่คอกเลี้ยงควาย พื้นที่สาธิตการทำนา พื้นที่อยู่อาศัยของครอบครัวเกษตรกรตัวอย่าง 120 ครอบครัว เป็นหมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ในการสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ให้กับประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานี (ยงยุทธ ขาวโกลม, 2567) ในปี พ.ศ. 2546 - 2547 มีการค้นพบโครงกระดูกสัตว์สำคัญที่บ้านเชียง รวมถึงโครงกระดูกควาย ซึ่งผลการวิจัยแสดงว่าควายเป็นสัตว์เลี้ยงสำคัญในอดีตที่ใช้แรงงานในการลากไถ แตกต่างจากวัวที่ไม่มีหลักฐานการใช้งานลักษณะนี้ ทั้งนี้ยังพบว่าเกษตรกรนิยมเลี้ยงควายในยุคก่อนประวัติศาสตร์บ้านเชียง ยุคกลางร่วมกับการใช้เครื่องมือโลหะสัมฤทธิ์ หลักฐานเหล่านี้แสดงว่าควายมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมไทยมาอย่างยาวนาน จนนำไปสู่การจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ร่วมกันระหว่างประชาชน ภาครัฐ และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (นวิรัตน์ บุญภิกษะ, 2567) ปัจจุบันการอนุรักษ์ควายไทยได้มีกิจกรรมร่วมกับจังหวัดอุดรธานีในงานประจำปีทุ่งศรีเมือง ตั้งแต่ปี 2564 ซึ่งได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติอย่างดี การออกแบบของที่ระลึกมีความสำคัญในการสร้างความจดจำ ให้ระลึกถึงสถานที่นั้น รวมถึงสามารถสร้างรายได้ให้แก่ศูนย์อนุรักษ์ฯ ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าควายไทยเป็นสัตว์ที่กำลังจะสูญพันธุ์ด้วยบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไป จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกให้แก่ศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี เนื่องจากในปัจจุบันศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี กำลังประสบปัญหาในเรื่องของความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ การตลาดที่ยังไม่แพร่หลาย การผลิตน้อยเนื่องจากจำนวนคนผลิตไม่มากพอและใช้เวลาในการผลิตนาน คณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการนำรูปลักษณ์ของควายไทยมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ที่มีการผลิตที่รวดเร็วมากขึ้นและใช้ประชากรในการผลิตน้อยลงโดยการนำเทคโนโลยีปัจจุบันมาช่วยในการผลิต เพื่อลดปัญหาการผลิตน้อยและใช้เวลานาน เป็นแนวทางเลือกแก่กลุ่มเกษตรกรและส่งเสริมอาชีพเกษตรกร ในการผลิตเป็นสินค้าของฝากที่สามารถส่งเสริมรายได้ให้แก่คนในพื้นที่อีกแนวทางหนึ่ง โดยจะทำการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกให้กับศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทยจังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์และพัฒนาควายไทยแก่นักท่องเที่ยวให้มีความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาควายไทยมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปลักษณ์ของควายไทย นำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก
2. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ทางารออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อออกแบบของที่ระลึกของศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสถานที่ศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิกและคาแรคเตอร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

1.2 กลุ่มผู้บริโภค ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี จำนวน 100 คน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) สำหรับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การจดบันทึก บันทึกเสียง และการถ่ายภาพ

2.2 แบบประเมินความพึงพอใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี ต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งได้ดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

1) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปลักษณ์ของควายไทย สายพันธุ์ควายปลัก รวมถึงแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี ให้ตรงกับวัตถุประสงค์งานวิจัย

2) สร้างแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบให้ครอบคลุมประเด็นงานวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลความเป็นมาศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย แนวทางในการออกแบบ ข้อมูลแนวทางการออกแบบคาแรคเตอร์ และข้อมูลด้านการออกแบบของที่ระลึก

3) ติดต่อประสานงานกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอสัมภาษณ์

4) ทำการสัมภาษณ์ตามกรอบประเด็นงานวิจัย โดยการบันทึกเสียง และจดบันทึก

5) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามกรอบประเด็นวิจัยเพื่อสรุป วิเคราะห์ ถอดแบบ เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบในลำดับถัดไป

3.2 การประเมินความพึงพอใจ มีขั้นตอนดังนี้

1) นำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เก็บข้อมูลกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมที่ศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี จำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

2) สรุปผลการประเมินความพึงพอใจ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในการสรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 วิเคราะห์จากแบบสอบถามความพึงพอใจต่อไปนี้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2) แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

5. ขอบเขตในการออกแบบ

5.1 ออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก สำหรับศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี โดยการนำรูปลักษณ์ของควายไทยมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบ

5.2 ออกแบบ Character Design จากรูปลักษณ์ควายไทย

1) ถอดแบบลวดลายกราฟิกจากรูปลักษณ์ของควายไทย ลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่นของควายไทย สายพันธุ์ควายปลัก

2) รูปแบบกราฟิกที่ใช้ในการออกแบบ เป็นสไตล์ Cartoon Character แนว Flat Graphic

5.3 ออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้า ผ้าคลุมไหล่ กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย เสื้อยืดแบบครอปครว (พ่อ แม่ ลูก) กางเกงขายาว หมวก และผลิตภัณฑ์ของใช้ แก้วน้ำเก็บความเย็นสกรีนลาย พวงกุญแจ กระเป๋าเป้สะพายหลัง

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสถานที่ศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย ผู้ด้านการออกแบบกราฟิกและคาแรคเตอร์ และด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก สามารถสรุปประเด็นสำคัญในการออกแบบโครงการวิจัยได้ ดังนี้

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสถานที่ศูนย์อนุรักษ์พัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี ให้นำลักษณะเด่นของควายไทย สายพันธุ์ควายปลักคือ ตาแต้ม แก้มจ้ำ อ้วนเตี้ย มาใช้ในการออกแบบ และเพื่อสื่อถึงความเป็นคาแรคเตอร์ควายจังหวัดอุดรธานี ควรที่จะนำลวดลายเครื่องปั้นดินเผามาผสมผสานในตัวคาแรคเตอร์

2) ในการออกแบบคาแรคเตอร์ การนำการทูนสไตล์ Flat Design คือการดีไซน์อย่างเรียบง่ายเป็นงาน 2 มิติ และเข้าใจง่ายไม่ว่าจะเป็นรูปทรง สี สัน ตัวอักษร

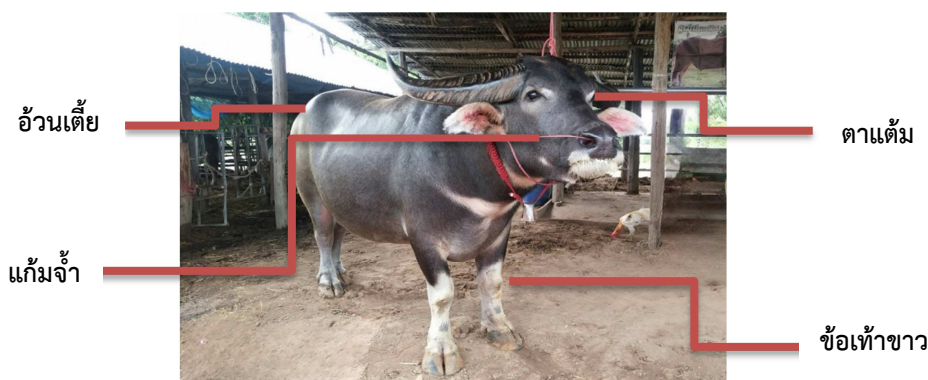
3) ควรใช้โทนสีธรรมชาติของควาย เช่น เทา ดำ น้ำตาลอ่อน เพื่อสื่อถึงความสมจริงและเอกลักษณ์ เสริมสีสดใส สีที่ดูสนุกสนาน ตกแต่งด้วยรายละเอียด เช่น ฟาร์มทุ่งนา และอุปกรณ์ทางการเกษตร รูปร่าง รูปทรงควรแสดงถึงความแข็งแรง บึกบึน กล้ามเนื้อเด่นชัด และสัดส่วนที่ชัดเจน และเพิ่มลวดลายที่สะท้อนวัฒนธรรม เช่น ลวดลายเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง หรือกระดิ่ง ลักษณะท่าทางควายออกแบบให้ควายน่ารักและเป็นมิตร เช่น ท่าทางสนุกสนาน ยิ้มแย้ม หรือนั่งพักผ่อน หลีกเลี่ยงการออกแบบที่ทำให้ดูน่ากลัวหรือแข็งทื่อ

4) วัสดุหลักที่ใช้ในการผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นวัสดุสำเร็จรูปที่สามารถผลิตได้ง่ายต้นทุนไม่สูง ได้แก่ เสื้อยืด Cotton แก้วน้ำเก็บความเย็นสแตนเลส หมวกผ้าโพลีเอสเตอร์ วัสดุผ้าเพื่อการพิมพ์ระบบอุตสาหกรรม คือ ผ้าไหมอิตาลีในการผลิต กางเกง ผ้าคลุมไหล่ และวัสดุหัตถกรรมชุมชน คือ ผ้าขาวม้าในการผลิตกระเป๋า พวงกุญแจ

5) กรรมวิธีการผลิต เสื้อยืด (พ่อ แม่ ลูก) หมวก แก้วน้ำเก็บความเย็นสกรีนลาย ใช้เทคนิคการรีดร้อน กางเกงขายาว ผ้าพิมพ์ลาย ใช้เทคนิคการพิมพ์ดิจิตอล กระเป๋าเป้สะพายหลัง พวงกุญแจ ใช้เทคนิคการเย็บหัตถกรรม

1. ผลศึกษารูปลักษณ์ของควายไทยเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

1) รูปลักษณ์ของควายปลัก มีลักษณะเด่นคือ ตาแต้ม แก้มจ้ำ อ้วนเตี้ย ขื่อเท้าขาว โดยการนำมาออกแบบในลักษณะของการทูนสไตล์ Flat Design ซึ่งมีลักษณะเรียบง่าย ผสมผสานกับลวดลายเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงให้มีการสื่อถึงความเป็นจังหวัดอุดรธานี

รูปที่ 1 ลักษณะเฉพาะของควายปลัก

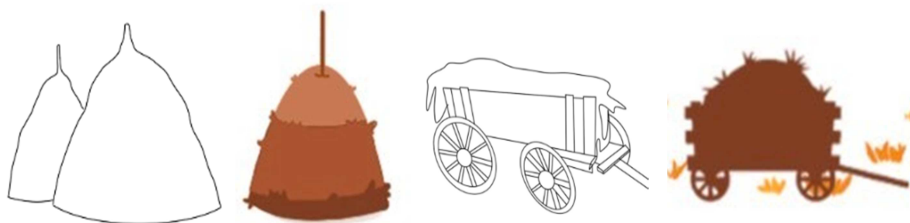
2) วิเคราะห์ส่วนประกอบ เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบ ผู้วิจัยใช้ส่วนประกอบจากการทำนา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับควายไทย ดังนี้

- คนไถนา เป็นลักษณะคนกำลังใช้ควายไถนา

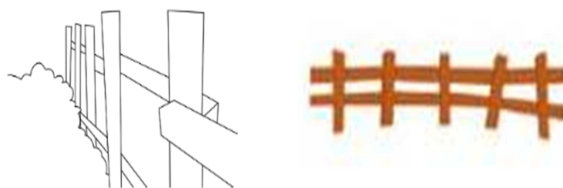
รูปที่ 2 ถอดแบบลักษณะคนไถนา

- กองฟาง เป็นกองฟางที่เกิดจากการที่คนนำข้าวที่เกี่ยวแล้วไปใส่ในเครื่องสีข้าวจึงเกิดเป็นกองฟางข้าวขึ้นมา ซึ่งชาวนาจะทำการเก็บขนฟางในรูปแบบจัดเรียงกันเป็นเพิงทรงกรวย และจัดวางบนรถเข็น

รูปที่ 3 ถอดแบบลักษณะกองฟาง และรถเข็นกองฟาง

- รั้วไม้ เป็นรั้วไม้ที่คนทำนาจะใช้กั้นที่นาของแต่ละคนไว้เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของในที่ดินนั้นๆ

รูปที่ 4 ถอดแบบรั้วไม้

3) วิเคราะห์ความเป็นอุดรธานี จากการจดจำของนักท่องเที่ยวคือ มรดกโลกบ้านเชียง โดยผู้วิจัยเลือกส่วนของรูปทรงและลวดลายบ้านเชียงมาถอดแบบเพื่อนำมาใช้ควบคู่กับการออกแบบคาแรคเตอร์ควายปลัก และใช้ในการตกแต่งเป็นภาพประกอบของชิ้นงาน ถอดลายจากต้นแบบเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงลายเส้นรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง และลวดลายเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง ลายขดกันหอยที่เป็นลายที่นักท่องเที่ยวให้การจดจำ กับลายสามเหลี่ยมหรือฟันปลาที่นิยมตกแต่งที่ขอบ ก้นภาชนะดินเผา

รูปที่ 5 ถอดแบบลวดลายเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง

แนวคิดการออกแบบ (Concept Design) ได้แรงบันดาลใจจากควายไทยสายพันธุ์ปลัก (Swamp Buffalo) นำลักษณะเด่นมาออกแบบคาแรคเตอร์ คือ ตาแฉ้ม แก้มจ้ำ อ้วนเตี้ย สไตล์การ์ตูนแนว Flat Graphic เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้ใหญ่ และเด็ก แสดงถึงความเป็นพื้นบ้าน ด้วยภาพประกอบกองฟาง ชาวนาไถนา และแสดงถึงความเป็นอุตรธานีโดยใช้ลายไหบ้านเชียง โทนสีเอิร์ธโทนที่เน้นความเรียบง่ายไม่ฉูดฉาด ออกแบบของที่ระลึก ได้แก่ ลายเสื้อยืดครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) กางเกงขายาว หมวกปีกบาน แก้วน้ำพิมพ์ลาย ผ้าคลุมไหล่ กระเป๋าเป้ และพวงกุญแจ

ดังนั้น คาแรคเตอร์ควายปลัก สามารถออกแบบเป็นลักษณะตัวการ์ตูน Flat Design เรียบง่าย มีความเป็น 2 มิติ ดึงลักษณะเด่นของควายปลักคือ ตาแฉ้ม แก้มจ้ำ อ้วนเตี้ย และมีข้อเท้าขาว มาออกแบบเป็นตัวการ์ตูนครอบครัว พ่อ แม่ ลูก จำแนกด้วยการแต่งกาย องค์ประกอบในร่างกาย และมีส่วนประกอบของลวดลายเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง “ลายขดกันหอย” มาใช้ตกแต่งตัวละคร ออกแบบได้จำนวน 5 แบบ

รูปที่ 6 แบบร่างคาแรคเตอร์ควายปลัก

จากแบบร่างทั้ง 5 แบบ ทำการเลือกแบบร่างที่ 3 และแบบร่างที่ 5 มาพัฒนา โดยมีการปรับแก้ไขควาย ให้โค้งยาว และลวดลายเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงบนตัวคาแรคเตอร์ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งใส่สีจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์

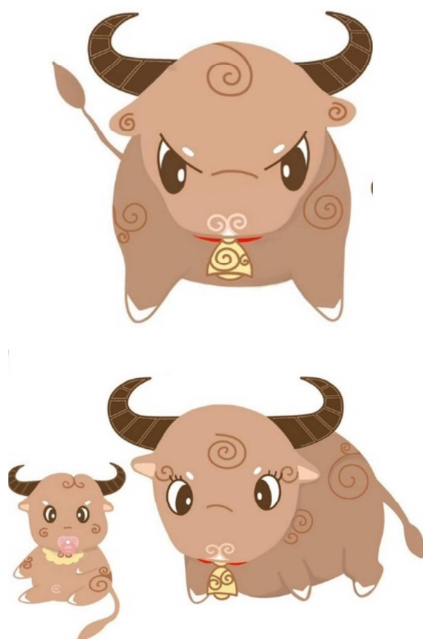
แบบร่างพัฒนา 1**สัญลักษณ์ทางการออกแบบคาแรคเตอร์ (Character)**

รูปลักษณ์ : ควายตัวผู้ (พ่อ) ลักษณะบึกบึน ยืนองอาจ ตัวใหญ่ ตัวอ้วนเตี้ยขาสั้น ขื่อเท้าขาว ตาแถม แก้มจ้ำ, ควายตัวเมีย (แม่) ลักษณะตัวเล็กกว่าควายตัวผู้ นั่งหันหน้าตรง ขื่อเท้าขาว ตาแถม แก้มจ้ำ, ลูกควาย มีลักษณะตัวเล็กที่สุด ขื่อเท้าขาว ตาแถม แก้มจ้ำ

การตกแต่ง : ควายตัวผู้ (พ่อ) ทรงผมชายไทยโบราณ (ทรงหลัก แจว) ใส่แว่นดำ และผูกโบว์ทักซิโด้, ควายตัวเมีย (แม่) สวมชุด กระโปรง คาดผมสีส้ม (สีประจำจังหวัดอุดรธานี) ติดดอกไม้ดอกจาน (ดอกไม้ประจำจังหวัดอุดรธานี), ลูกควาย ถือขวดนม แสดงการดูดนม

สีที่ใช้ : ควายปลักจะมี 2 สี คือ สีดำและสีน้ำตาล แบบร่างพัฒนา 1 ใช้สีดำ เทา และสีขาว ในการออกแบบ

นัยยะแฝง : ลายบ้านเชียงเอกลักษณ์จังหวัดอุดรธานี นำมาใช้ในการตกแต่งลวดลายบนตัวของควาย แสดงส่วนสำคัญของร่างกาย แทนส่วนของจมูกควาย ทรงผมควายตัวเมีย ลวดลายควายตัวผู้คล้ายรอยสัก

แบบร่างพัฒนา 2**สัญลักษณ์ทางการออกแบบคาแรคเตอร์ (Character)**

รูปลักษณ์ : ควายตัวผู้ (พ่อ) ลักษณะบึกบึน ยืนองอาจ หันหน้าตรง ตัวใหญ่ ตัวอ้วนเตี้ยขาสั้น ขื่อเท้าขาว ตาแถม ดวงตาดุดัน แก้มจ้ำ, ควายตัวเมีย (แม่) ลักษณะตัวเล็กกว่าควายตัวผู้ ยืนหันข้าง ขื่อเท้าขาว ตาแถม ดวงตากลมโต แก้มจ้ำ, ลูกควาย มีลักษณะตัวเล็กที่สุด ขื่อเท้าขาว ตาแถม ดวงตากลมโต แก้มจ้ำ

การตกแต่ง : ควายตัวผู้ (พ่อ) ลายบ้านเชียงแทนตำแหน่งทรงผม, ควายตัวเมีย (แม่) มีขนหางอนยาว, ลูกควายดูดจุกนม คาดผ้ากันเปื้อน เด็กที่คอ

สีที่ใช้ : ควายปลักจะมี 2 สี คือ สีดำและสีน้ำตาล แบบร่างพัฒนา 2 ใช้สีน้ำตาลอ่อน น้ำตาลเข้ม และสีขาว ในการออกแบบ

นัยยะแฝง : ลายบ้านเชียงเอกลักษณ์จังหวัดอุดรธานี นำมาใช้ในการตกแต่งลวดลายบนตัวของควาย แสดงส่วนสำคัญของร่างกาย แทนส่วนของจมูกควาย ทรงผม ลายแก้มจ้ำของลูกควาย ใบหู และใส่กระดิ่งโลหะสัมฤทธิ์บ้านเชียง

รูปที่ 7 แบบสมบูรณ์ คาแรคเตอร์ควายปลัก

2. ผลการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี นำแบบร่างพัฒนา 2 ที่แสดงความเป็นมิตรมากกว่า และสีที่ใช้กับลวดลายบ้านเชียงที่ปรากฏมีความคมชัด นำมาดำเนินการจดลิขสิทธิ์ลายกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา และจัดวางบนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ดังนี้

1) การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกประเภทเสื้อยืดครอบครัว การออกแบบเสื้อยืดแบบครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) และมีข้อความบนตัวอักษรคือคำว่ารักษ์ควาย (เสื้อผู้ชาย) เป็นควายตัวผู้ที่มีสายตาที่มุ่มม่น ปีกบิน, รักษ์กาสร (เสื้อผู้หญิง) เป็นควายตัวเมียที่มีลักษณะอ่อนหวาน ขนตายาว, รักษ์ทูน้อย (เสื้อเด็ก) เป็นลูกควายที่มีความน่ารัก ตัวเล็ก มีจมูกตรงปาก และกำลังนั่งอยู่บนเบาะรองนั่งผ้าขาวม้า โดยมีการนำตัวอักษรที่มีความเป็นไทย แต่ไม่เป็นทางการ เพื่อเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่าย และมีการนำตราสัญลักษณ์ของศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานีวางด้านหลังเสื้อทั้ง 3 แบบ วัสดุเป็นเสื้อยืดผ้าฝ้ายสำเร็จรูปมาพิมพ์ลายด้วยระบบปริตร้อน (Heat Transfer)

เสื้อผู้ชายเสื้อผู้หญิงเสื้อเด็ก

รูปที่ 8 เสื้อยืดครอบครัว

2) การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกประเภทกางเกงขายาว การออกแบบลวดลายบนกางเกงขายาวมีการนำลวดลายเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงมาใช้ในการออกแบบลวดลายกางเกงขายาว และมีลวดลายตกแต่งต่างๆ มาใช้ เช่น คนไถนา รถเข็นฟาง กองฟาง และรั้วไม้ นำมาออกแบบร่วมกับลายคาแรคเตอร์ควายปลัก จำนวน 3 แบบ เป็นการนำผ้าไหมอิตาลีมาทำการพิมพ์ (Printing) ก่อนนำมาทำการตัดเย็บทำเป็นกางเกงขายาว

แบบที่ 1แบบที่ 2แบบที่ 3

รูปที่ 9 กางเกงขายาว

3) การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกประเภทประเภทหมวกปีกกว้าง (Bucket) การออกแบบลวดลายบนหมวกโดยการนำเอาตัวการ์ตูนควายปลักมาจัดกึ่งกลางของหมวก และนำภาพประกอบมาตกแต่งมาจัดไว้ด้านข้างทั้ง 2 ด้านของหมวก จำนวน 2 แบบ นำหมวกปักเก้ตผ้า Cotton 100% สำเร็จรูปมาพิมพ์ลายด้วยระบบปริตร้อน (Heat Transfer)

แบบที่ 1

แบบที่ 2

รูปที่ 10 หมวกปีกกว้าง (Bucket)

4) การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกประเภทประเภทแก้วน้ำเก็บความเย็น เป็นการนำแก้วเก็บความเย็นขนาด 20 ออนซ์ ผลิตด้วยเทคนิคการปริตร้อน (Heat Transfer) และผ้าคลุมไหล่ ผลิตด้วยผ้าไหมอิตาลีมาทำการพิมพ์ (Printing) การออกแบบมีการนำลวดลายเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงมาใช้ในการออกแบบลวดลายผ้า และมีลวดลายตกแต่งต่างๆ มาใช้ เช่น คนไถนา รถเข็นฟาง กองฟาง และรั้วไม้ นำมาออกแบบร่วมกับลายการ์ตูนควายปลัก

รูปที่ 11 แก้วน้ำเก็บความเย็น และผ้าคลุมไหล่

5) การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกประเภทประเภทกระเป๋าเป้สะพายหลัง และพวงกุญแจ เป็นการนำเอาการ์ตูนควายปลักส่วนใบหน้าควายมาออกแบบ กระเป๋าเป้สะพายหลังขนาด 30 X 90 เซนติเมตร โดยการนำเอาผ้าขาวม้ามาทำการตัดเย็บเป็นกระเป๋า พวงกุญแจเป็นแบบซองเย็บจากเศษผ้าขาวม้าที่เหลือจากการตัดเย็บ ตกแต่งด้วยลูกปัดเครื่องปั้นดินเผา และดอกจาน ดอกไม้ประจำจังหวัดอุดรธานีเย็บจากผ้า

รูปที่ 12 กระเป๋าเป้สะพายหลัง และพวงกุญแจผ้า

3. ผลการประเมินความพึงพอใจกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจสอบถามผู้บริโภครายที่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 100 คน เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากรูปลักษณ์ของควายไทย สำหรับศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี พบว่ามี เพศหญิง มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 60 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 40 โดยมีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 78 รองลงมาคือ อาชีพ พนักงาน/ลูกจ้าง/เอกชน คิดเป็นร้อยละ 11 รองลงมาคือ ประกอบการ ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 8 รองลงมาคือ อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 3 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจในการออกแบบกราฟิกคาแรคเตอร์ควายไทย (สายพันธุ์ควายปลัก) และกราฟิกการตกแต่ง

รายการประเมิน	จำนวนคน (n=100)		ระดับ ความ พึงพอใจ
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	
1) ความเหมาะสมของรูปแบบตัวการ์ตูนสัมพันธ์กับศูนย์อนุรักษ์ควายไทยอุดรธานี	4.51	0.76	มากที่สุด
2) ความเหมาะสมของสวยงามสื่อถึงความเป็นมิตร เข้าใจง่าย	4.48	0.86	มาก
3) ความเหมาะสมของการใช้โทนสี	4.52	0.82	มากที่สุด
4) ความเหมาะสมของลวดลายตกแต่ง	4.48	0.82	มาก
รวม	4.50	0.81	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับ การออกแบบกราฟิกคาแรคเตอร์ควายไทย (สายพันธุ์ควายปลัก) และกราฟิกการตกแต่ง มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50) โดยมีความพึงพอใจรายข้อมากที่สุด 2 ข้อ คือ ความเหมาะสมของการใช้โทนสี มีความพึงพอใจอยู่ใน

ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.52) และความเหมาะสมของรูปแบบตัวการ์ตูนสัมพันธ์กับศูนย์อนุรักษ์ควายไทยอุดรธานี มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51)

การประเมินความพึงพอใจจำแนกรายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ออกแบบขึ้นมาใหม่ สรุปได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 กระเป๋าเป้สะพายหลัง มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.47) ลำดับที่ 2 มีผลิตภัณฑ์ 2 ประเภทที่ค่าความพึงพอใจเท่ากัน คือ หมวกบักเก็ต และผ้าหลุมไหล่พิมพ์ลาย มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.45) ลำดับที่ 3 แก้วน้ำเก็บความเย็นสกรีนลาย มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.43) ลำดับที่ 4 พวงกุญแจผ้า มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.35) ลำดับที่ 5 กางเกงขายาว มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.34) และลำดับที่ 6 เสื้อยืดแบบครอบครัว (พ่อแม่ ลูก) มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.31) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ในการศึกษาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากรูปลักษณ์ของควายไทยสำหรับศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี สามารถอภิปรายผลการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อค้นพบสิ่งใหม่ๆ ดังต่อไปนี้

1) การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากรูปลักษณ์ของควายไทย สำหรับศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี โดยได้นำเอาแรงบันดาลใจจากควายไทยสายพันธุ์ปลัก ที่มีลักษณะเด่นคือ ตาแต้ม แก้มจ้ำ อ้วนเตี้ย ขื่อเท้าขาวมาออกแบบเป็นคาแรคเตอร์ ในรูปแบบงานกราฟิกคาแรคเตอร์การ์ตูนสไตล์ Flat Design มีความเรียบง่าย เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคทุกเพศทุกวัย โทนสีใช้สีเอิร์ธโทนดูสบายตา เข้าถึงง่าย และสื่อถึงความเป็นจังหวัดอุดรธานีด้วยลวดลายของเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง ซึ่งเป็นมรดกโลกของจังหวัดอุดรธานีที่นักท่องเที่ยวรู้จัก ให้กลุ่มเป้าหมายสามารถรับรู้และเข้าใจถึงความเป็นควายไทยจังหวัดอุดรธานี เพื่อให้เกิดรูปแบบที่มีความเฉพาะของพื้นที่และเกิดเป็นแนวทางในการสร้างลวดลาย เพื่อนำมาใช้บนผลิตภัณฑ์ต่างๆ ก่อให้เกิดมูลค่า คุณค่าในการอนุรักษ์ควายไทยให้แก่พื้นที่ชุมชน สัมพันธ์กับงานวิจัยของ สุชาติ อิมสำราญ และคณะ (2564) การออกแบบแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์ศิลปะพื้นบ้านสำหรับนักท่องเที่ยวให้มีความเรียบง่ายด้วยการลดทอนรายละเอียดจากแบบดั้งเดิม และผลิตภัณฑ์ให้มีความน่ารักสดใส จะเน้นสีสดใส ส่วนองค์ประกอบของการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวและอัตลักษณ์ศิลปะพื้นบ้าน เป็นผลิตภัณฑ์ที่กระตุ้นให้ระลึกถึงและเกิดความทรงจำกับอัตลักษณ์ศิลปะพื้นบ้านของสถานที่นั้นๆ สะท้อนผ่านการออกแบบ โดยนำเอาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นมาเป็นแรงบันดาลใจ เพื่อดึงดูดความต้องการซื้อของนักท่องเที่ยว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภัสชญา พัฒนมหเจริญ และคณะ (2567) การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากคาแรคเตอร์ช้างไทยด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ได้นำรูปแบบของช้างมาสร้างคาแรคเตอร์ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ โดยการดึงลักษณะเด่น คือ กะโหลกใหญ่ ใบหูกว้าง ปลายงวงโค้งงอ ซึ่งเป็นโครงสร้างของตัวสัตว์มาใช้โดยตรงไปตรงมา สร้างความจดจำให้แก่ผู้บริโภคได้โดยง่าย

2) การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ได้แรงบันดาลใจจากควายไทยโดยการนำเอาจุดเด่น คือ ตาแต้ม แก้มจ้ำ อ้วนเตี้ย และขื่อเท้าขาวมาใช้ในการออกแบบคาแรคเตอร์ควายไทย สายพันธุ์ปลักในสไตล์ Flat

Graphic แบบครอบครัว พ่อ แม่ ลูก พร้อมนำลวดลายเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงมาผสมผสาน เพื่อสะท้อนการอนุรักษ์ควาญไทยในจังหวัดอุดรธานี โดยกราฟิกตกแต่งมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง เช่น คนไถนา และรั้วไม้ ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบประกอบไปด้วย เสื้อยืด หมวกบักเก็ต กระเป๋าเป้ แก้วน้ำ พวงกุญแจ และผ้าคลุมไหล่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยงค์ อ่อนตา และคณะ (2566) การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่มีอัตลักษณ์ มีเรื่องเล่าของผลิตภัณฑ์ ทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักและจดจำได้ เน้นส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ อัตลักษณ์เฉพาะชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าความสวยงาม ก่อให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการต่อยอดภูมิปัญญาชุมชน ช่วยยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นและเพิ่มองค์ความรู้ที่สามารถนำไปต่อยอดประยุกต์กับผลิตภัณฑ์อื่นได้ การผลิตมี 2 รูปแบบ ได้แก่ การผลิตแบบอุตสาหกรรม โดยการใช้การพิมพ์ดิจิทัล (Digital printing) บนผ้าเมตร เพื่อนำมาตัดเย็บกางเกงขายาว ผ้าคลุมไหล่ และกรรมวิธีรีดร้อน (Heat transfer) บนผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป เช่น เสื้อยืด หมวก แก้วน้ำ เพื่อความรวดเร็วและปริมาณสูง และการผลิตแบบหัตถกรรมที่ใช้ผ้าขาวม้าซึ่งเป็นวัสดุพื้นถิ่น ผลิตกระเป๋าเป้และพวงกุญแจ เพื่อสร้างรายได้และเป็นต้นแบบต่อยอดให้กับชุมชนในอนาคต สัมพันธ์กับงานวิจัยของ สุชาติ อิ่มสำราญ และคณะ (2564) คุณสมบัติผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกและความต้องการของผู้บริโภค ได้แก่ การสื่อความหมาย วัสดุ ขนาดและการใช้งาน การออกแบบสร้างสรรค์ของที่ระลึก ที่การออกแบบจะเน้นการอนุรักษ์นิยมหรือสมัยใหม่

3) ผลการสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก การออกแบบกราฟิกคาแรคเตอร์ควาญไทย (สายพันธุ์ควาญปลัก) และกราฟิกการตกแต่ง มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด โดยผู้บริโภคให้ความสนใจในเรื่องโทนสีและรูปแบบตัวการ์ตูนควาญปลักที่เป็นลายหลัก ผสมผสานกับลายบ้านเชียงที่มีความสัมพันธ์กับศูนย์อนุรักษ์ควาญไทยอุดรธานี การสื่อความหมายที่แสดงถึงความเป็นมิตรสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ทุกเพศทุกวัย สัมพันธ์กับงานวิจัยของ กมลวรรณ พงษ์กุล และปณต นวลใส (2566) ที่ระบุถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกว่า ลวดลายที่ใช้ในการออกแบบจะประกอบด้วย 2 ลายคือ อัตลักษณ์ปัจเจก และอัตลักษณ์ร่วม ลายปัจเจกคือสิ่งที่แสดงตัวตนของลายหลักที่ต้องการจะสื่อไปยังผู้บริโภค ลายอัตลักษณ์ร่วมเป็นการแสดงถึงพื้นที่ ความเชื่อ รูปแบบที่สัมพันธ์กับอัตลักษณ์ปัจเจกนั่นเอง ความพึงพอใจต่อต้นแบบของที่ระลึกที่ได้ทำการออกแบบพัฒนา การออกแบบของที่ระลึก กระเป๋าเป้สะพายหลัง มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุดที่ 1 ด้วยรูปทรงและการใช้วัสดุผ้าขาวม้ามีความน่าสนใจ สร้างความสวยงามให้กับผลิตภัณฑ์ และเป็นการนำวัสดุพื้นถิ่นมาสร้างมูลค่า เกิดการสร้างรายได้ให้คนในพื้นที่ชุมชน ความพึงพอใจต่อของที่ระลึกที่ผลิตระบบอุตสาหกรรม ผ้าคลุมไหล่ แก้วน้ำ เสื้อยืด กางเกง และหมวกบักเก็ต อยู่ในระดับมาก ด้วยรูปแบบลวดลายที่มีความเป็นเอกลักษณ์สามารถสื่อถึงสถานที่เป้าหมายได้ รวมถึงการผลิตที่ผลิตได้จำนวนมาก ต้นทุนไม่สูงจึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี ข้อเสนอจะมีการผลิตเลียนแบบได้ง่าย จึงมีการจดลิขสิทธิ์ลายเพื่อคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายให้แก่ศูนย์อนุรักษ์ควาญไทยอุดรธานีในการนำไปใช้ได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) การผลิตกระเป๋าและพวงกุญแจใช้กระบวนการผลิตแบบงานหัตถกรรม ส่งผลให้ต้องใช้ระยะเวลาในการผลิตที่สูง และวัสดุตกแต่งมีมากทำให้ต้นทุนต่อชิ้นสูงส่งผลต่อราคาจำหน่ายของสินค้า ควรมีรูปแบบทางเลือกให้แก่ชุมชนที่ต้นทุนการผลิตไม่สูงเพื่อให้จ่ายต่อการจำหน่าย

2) ลดลายคาแรคเตอร์ควายไทยที่ออกแบบสามารถนำไปผลิตสินค้าของที่ระลึกอื่นได้หลากหลาย เช่น สมุดโน้ต พัด ผ้าโพกศีรษะ เข็มกลัด หรือ Art toy เพื่อเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวได้ยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เน้นรูปทรงของสัตว์ที่นำมาเป็นแรงบันดาลใจต้องสามารถสื่อถึงรูปทรงได้อย่างชัดเจน กรณีงานวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกประเภทกระเป๋าและพวงกุญแจ มีรูปทรงที่ไม่ชัดเจนเนื่องจากมีเฉพาะส่วนของหัวควายปลัก และตัดทอนรายละเอียด ส่งผลต่อการสื่อสารที่อาจเกิดความเข้าใจผิดว่าเป็นสัตว์ประเภทอื่นได้

2) การออกแบบต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์งานวิจัยเป็นหลักสำคัญ งานวิจัยต้องการนำภาพลักษณ์ของควายไทยมาใช้ในการออกแบบ กรณีผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกกางเกงพิมพ์ลายเน้นที่ลายบ้านเชียงมากเกินไปส่งผลให้ลดลายหลัก คือ ลายควายปลักไม่โดดเด่น

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ พงษ์กุล และปณต นวลใส. (2566). การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์สักขาลาย กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 6(3), 42 - 55.
- ชลลดา บุรณากาล. (2567). *ความสำคัญของควาย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2567 จาก <https://buffaloudonthani.net/Knowledge/Knowledge2.html>
- นภัสชญา พัฒนมหเจริญ, อรัญ วานิชกร และกรกมล คำสุข. (2567). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากคาแรคเตอร์ช้างไทยด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์. *ศิลปกรรมสาร*, 17(1), 1 - 30.
- นวรรตน์ บุญภิละ. (2567, 26 กรกฎาคม). ประวัติความเป็นมาศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย. *สัมภาษณ์*.
- ประยงค์ อ่อนตา, จุฬาลักษณ์ จารุจุฑารัตน์, วชิรศักดิ์ เขียนวงศ์ และธีรวัรา บวชชัยภูมิ. (2566). การออกแบบอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในชุมชนแขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 17(2), 123 - 144.
- ยงยุทธ ขาวโกล. (2567). *ตำแหน่งที่ตั้งศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาควายไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2567 จาก <https://www.thansettakij.com/economy/507889>

สุชาติ อิ่มสำราญ, พรเทพ เลิศเทวศิริ และอินทิรา พรหมพันธุ์. (2564). การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์ศิลปะพื้นบ้านสำหรับ นักท่องเที่ยว. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล, 33(2), 115 - 129.

A COMPARATIVE STUDY OF STATISTICAL TECHNIQUES IN EDUCATION AND LANGUAGE & LINGUISTICS RESEARCH ARTICLES

Chamnan Para^{1,*} and Chaiwat Kaewphanngam²

(Received: 21 Mar., 2025; Revised: 28 Apr., 2025; Accepted: 30 Apr., 2025)

Abstract

This study compared statistical techniques frequently used in Education and Language & Linguistics research to identify disciplinary similarities and differences. To achieve this, 80 research articles (40 from each field) published between 2021 and 2025 in Cambridge University Press journal database were analyzed and categorized into descriptive, inferential, and advanced statistics. The findings revealed that descriptive statistics were prevalently observed in both fields. Regarding inferential statistics, they were more frequently applied in Education than in Language & Linguistics. These indicated Education's stronger focus on hypothesis testing. The most striking difference was the use of advanced statistics, which appeared far more frequently in Education—though often inconsistently—than in Language & Linguistics. These results underscore distinct methodological emphases and highlight the need to support researchers' statistical literacy to produce rigorous studies in their respective disciplines.

Keywords: Statistical Use, Statistical Techniques, Education, Language & Linguistics, Peer-Reviewed Research Articles

¹ Lecturer, Department of Western Languages and Linguistics, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Maha Sarakham Province, Thailand

² Lecturer, Department of Foreign Language Teaching, Faculty of Education, Silpakorn University, Bangkok, Thailand

* Corresponding author. E-mail: chamnan.p@msu.ac.th

Introduction

Statistical analysis remains paramount for producing rigorous and impactful research in Education as well as Language & Linguistics. It might be true that methodological textbooks proffer foundational techniques, but real-world applications of statistics diverge depending on disciplinary norms, research aims, and researcher expertise (Azmay et al., 2023). Examining how these methods are reported in published research articles offers practical insights beyond textbook explanations and instructions. This allows scholars and researchers to see precisely how common techniques are used and adapted in authentic studies. As seen in Null hypothesis significance testing (NHST), it still dominates quantitative inquiries, despite ongoing debates about its value relative to effect size estimation and confidence intervals (Loewen et al., 2013). Descriptive statistics, Pearson correlation, ANOVA, and t-test likewise remain prevalent (Lazaraton, 2000). Though advanced approaches such as Structural Equation Modeling and Bayesian analysis have gained traction, a number of researchers persist in relying on fundamental statistical procedures—often due to limited statistical training (Azmay et al., 2023). Therefore, appropriate method selection is critical for ensuring methodological rigor, transparency, and replicability.

To fill the gap between theories and real-world applications, this comparative study compiles and systematically appraises frequently used statistical methods in research articles across Education and Language & Linguistics. By identifying prevalent techniques, exploring diverse research designs, and assessing the extent to which sophisticated methods are adopted, the study underscores the real-world uses of statistics that often surpass what is detailed in textbooks. The study's findings are intended to provide educators, researchers, and journal editors with a comprehensive understanding of the statistical methodologies that are predominantly employed within the domains of Education and Language and Linguistics.

Objectives

This study aims to examine how statistical methods are used in the disciplines of Education and Language & Linguistics by analyzing their frequency, application, and trends from 2021 to 2025. It seeks to highlight methodological choices made by researchers, ranging from basic descriptive statistics to advanced modeling techniques, and to determine how these statistical uses reflect disciplinary characteristics. Additionally, the study aims to

provide a practical understanding of real-world statistical practices, which could be highly significant for researchers in these fields.

Research Questions

The study addresses three key questions:

- RQ1: What are the most frequently used statistical techniques in research articles within Education and Language & Linguistics?
- RQ2: How are the most frequently used statistical methods applied in Education and Language & Linguistics research, and what patterns or purposes emerge?"
- RQ3: What trends emerge in the use of statistical methods in Education and Language & Linguistics research over time?

Literature Review

The Role of Statistics in Education and Language & Linguistics Research

Statistical methods constitute a cornerstone of validity, reliability, and generalizability in Education and Language & Linguistics research. More specifically, they provide a structured framework for measurement, data interpretation, and hypothesis testing, which reduces biases in research design. Proper application yields meaningful conclusions from sample data and fosters replicable, robust results (Loewen and Gass, 2009; Ravid and Oyer, 2011). Notably, Loewen and Gass (2009: 181-190) emphasize descriptive and inferential statistics as indispensable tools in second language acquisition studies. Equally important, reliability and validity, being core components of rigorous methodology, produce consistent measurements across repeated observations and ensure the accurate assessment of intended constructs (Loewen and Gass, 2009). Likewise, Ravid and Oyer (2011) warn that improper inferential tests or assumption violations can compromise findings. Mulder (2020) critiques overreliance on p-values in NHST and advocates a stronger focus on effect sizes and confidence intervals. Statistical literacy is vital for precise data interpretation, as Mulder (2020) notes that flawed test selection or erroneous effect size reporting undermines research integrity. Correspondingly, Riazi and Farsani (2024) document the mechanical application of statistical tests without verifying their alignment with research questions. Education studies often misuse NHST, overemphasize p-values, and overlook effect sizes or confidence intervals (Ravid and Oyer, 2011). In Language & Linguistics, misguided corpus-

based analyses present similar concerns (Mulder, 2020; Riazi and Farsani, 2024). Nevertheless, advanced modeling and multivariate analyses have received increasing attention, although many researchers still rely on descriptive and basic inferential tests (Loewen and Gass, 2009; Ravid and Oyer, 2011). SEM and Bayesian inference remain underutilized (Mulder, 2020; Riazi and Farsani, 2024). Indeed, Riazi and Farsani (2024) cite persistent methodological oversights. Ravid and Oyer (2011) propose that graduate programs lack sufficient training in statistical reasoning, which fosters a gap between theoretical knowledge and real-world application. Accordingly, closer analysis of published studies illuminates methodological strengths and weaknesses, reveals disciplinary norms, and highlights evolving practices. This approach underscores the broad significance of statistical literacy in both Education and Language & Linguistics research (Mulder, 2020; Riazi and Farsani, 2024).

Regarding studies on statistical use in Education and Language & Linguistics Research between 2020 and 2025, they consider statistical methods central to their fields, though approaches differ across these fields. Education researchers adopt inferential techniques (e.g., ANOVA, regression, and t-test) to measure learning outcomes and examine causality (Azmay et al., 2023). These methods allow for generalization and reveal patterns in student performance. In contrast, descriptive and correlational methods are commonly employed in Language & Linguistics (e.g., frequency counts and Chi-square tests) (Crowther et al., 2020). This disparity signals a significant methodological gap. Education has embraced experimental designs, whereas the adoption of advanced quantitative approaches has progressed at a slower pace in Language & Linguistics (Azmay et al., 2023; Riazi and Farsani, 2024).

Many researchers question existing practices because factor analysis, Structural Equation Modeling, and predictive modeling remain underused (Azmay et al., 2023; Mulder, 2020). The omission of effect sizes and incomplete confidence intervals also diminishes the clarity of findings (Riazi and Farsani, 2024). The lack of integration of statistical methods across disciplines presents another concern. Education commonly uses experimental designs, whereas Language & Linguistics often favors descriptive analyses rooted in historical preferences (Azmay et al., 2023). Misapplied reliability coefficients (e.g., Cronbach's alpha) undermine study credibility (Crowther et al., 2020). Implementing stronger reporting standards and utilizing advanced statistical models could significantly enhance empirical

findings. Scholars emphasize that deeper engagement with statistical concepts fosters transparency, rigor, and reproducibility. Azmay et al. (2023) note that critical thinking is essential to connect theory and practice. Riazi and Farsani (2024) argue that stronger familiarity with statistical methods enhances credibility in Education and Language & Linguistics research. Refined methodological approaches would improve the overall impact of both fields.

Methodology

1. Data and Journal Selection Hence, data were drawn from peer-reviewed articles in Education and Language & Linguistics journals within Cambridge University Press, dating from 2021 to 2025. This timeframe reflects recent statistical developments. Only studies with quantitative or mixed-methods designs that mention or apply statistical techniques were included; purely qualitative or theoretical works were excluded. The final set of Education journals comprises *Australasian Journal of Special and Inclusive Education*, *Language Teaching*, *Memory, Mind & Media*, and *ReCALL*. In Language & Linguistics, the sample features *Bilingualism: Language and Cognition*, *English Language & Linguistics*, *Journal of Linguistics*, and *Language Variation and Change*.

2. Research Article Selection A systematic approach ensured comprehensive coverage of relevant research outputs. Each article underwent screening for explicit or implicit statistical methods. Book reviews, editorials, and theoretical papers were omitted. Purposive sampling reinforced methodological relevance and targeted articles with clear statistical analyses, resulting in a balanced set across the selected journals.

3. Data Analysis The study documented each statistical technique verbatim, then grouped them into descriptive (e.g., mean, standard deviation), inferential (e.g., t-test, ANOVA, correlation, regression), or advanced (e.g., Structural Equation Modeling, factor analysis, Bayesian analysis, multilevel modeling). Each technique counted once per article to avoid inflated frequencies. Two coders examined 80 articles, recorded technique names, and assigned them to categories, which yielded substantial interrater reliability (Cohen's kappa = .75). Microsoft Excel supported data classification and calculations, thereby strengthening consistency and accuracy.

4. Research Ethics This study adheres to strict ethical research standards, ensuring the responsible and appropriate handling of published academic work. As the study does

not involve human participants, it qualifies for an Exemption Review under institutional research ethics guidelines. This ethical approval was granted by the Mahasarakham University Ethics Committee for Research Involving Human Subjects under approval number 375-410/2024. As a secondary analysis of published research articles, no personal or sensitive data were collected, thereby minimizing ethical concerns. To maintain academic integrity, all selected research articles were analyzed in aggregate rather than on an individual basis, ensuring that no single study was misrepresented or disproportionately emphasized. This approach aligns with ethical guidelines for content analysis, ensuring that published materials are examined solely for academic purposes.

5. Limitations of the Study Regarding the limitations of the study, this study is confined to two disciplines: Education and Language and Linguistics; thus, limiting the generalizability of the findings to other fields with differing methodological conventions. With the humble number of selected research articles (2021–2025), the results could not fully capture longitudinal developments in statistical practices. Moreover, this current study intentionally avoided employing complex statistical analyses to preserve interpretive clarity and readability for readers because their inclusion and comprehension could be obscured via explanations and discussion heavily used with statistical terms. This decision was deliberately made to increase the content accessibility to a wider academic audience, especially those without advanced statistical knowledge. Future studies could possibly consider integrating more advanced tools or statistical models to pull together deeper correlations between research design, disciplinary focus, and statistical choices with the increased number of research articles with more various fields.

Findings

The research result found that:

Table 1: The number of research articles in selected journals (2021–2025)

Types of journals	The number of research articles					Total
	2025	2024	2023	2022	2021	
Journals in Education						
1. Australasian Journal of Special and Inclusive Education	-	2	5	2	1	10
2. Language Teaching	1	2	6	1	-	10
3. Memory, Mind & Media	-	5	2	3	-	10
4. ReCALL	7	3	-	-	-	10
Journals in Language and Linguistics						
1. Bilingualism: Language and Cognition	10	-	-	-	-	10
2. English Language & Linguistics	3	7	-	-	-	10
3. Journal of Linguistics	3	6	1	-	-	10
4. Language Variation and Change	2	8	-	-	-	10
						80

The number of research articles analyzed per year varies across journals due to natural fluctuations in academic publishing. In Educational journals, the highest number of studies was published in 2023 (13 articles), while the lowest was in 2021 (1 article). Language and Linguistics journals, on the other hand, had the highest number of publications in 2024 (21 articles), which may indicate variations in research output across years. This current study prioritizes capturing the most recent and relevant research articles based on journal availability, ensuring its findings reflect real-world publication trends rather than adhering to a predetermined numerical balance. This distribution also highlights distinct publishing patterns across journals, such as Bilingualism: Language and Cognition publishing all its statistical-based articles in 2025 (10 articles), while ReCALL focused its empirical and statistical-based publications in 2025 and 2024. These variations may reflect shifts in research priorities and methodological advancements. By addressing these fundamental differences, this study provides a more accurate interpretation of findings.

RQ1: What are the most frequently used statistical techniques in research articles within Education and Language & Linguistics?

Table 2: Most frequently used statistical techniques in research articles (Education vs. Language & Linguistics)

Statistical category	Education (40 research articles)	Language & Linguistics (40 research articles)
1. Descriptive statistics	29	33
2. Inferential statistics	12	16
3. Advanced statistics	57	9

Table 2 summarizes how 40 Education articles and 40 Language & Linguistics articles applied descriptive statistics, inferential statistics, and Advanced Modeling Techniques. Descriptive methods feature prominently in both fields, with 29 Education articles and 33 Language & Linguistics articles using measures such as means, frequencies, and standard deviations to summarize data. This high usage in both disciplines underscores the universal role of descriptive statistics in presenting and exploring data before advancing to more complex analyses. Moving beyond description, inferential statistics are also widely used, though with varying frequency. Education research applies inferential methods in 12 instances, often through t-test, ANOVA, or correlational analyses, to examine group differences and relationships. In contrast, Language & Linguistics reports 16 instances, indicating a more moderate application of tests aimed at inferring population-level trends. This difference likely reflects the stronger focus on experimental or quasi-experimental designs in Education, where causal inferences are frequently sought. Most notably, a marked divergence appears in the use of advanced statistics. Education employs advanced methods 57 times, far exceeding the 9 instances in Language & Linguistics. These advanced approaches in Education may include multilevel modeling, Structural Equation Modeling, and other frameworks for analyzing complex, nested data. Although Language & Linguistics occasionally uses advanced techniques such as mixed-effects models, these are significantly less common, highlighting different methodological traditions. Overall, while both fields rely on descriptive statistics, Education demonstrates greater engagement with both inferential and advanced techniques, likely driven by a stronger emphasis on intervention-based and large-scale studies, whereas Language & Linguistics adopts complex models more selectively across its diverse research topics.

RQ2: How are the most frequently used statistical methods applied in Education and Language & Linguistics research, and what patterns or purposes emerge?

Table 3: Most frequently used statistical methods and their applications in Education and Language & Linguistics research articles

Field	Statistical Technique	Category	Instances*
Education (40 research articles)	1. descriptive statistics	descriptive statistics	29 (27.4%)
	2. Chi-square test	inferential statistics	5 (4.7%)
	3. t-test	inferential statistics	5 (4.7%)
	4. Cohen's d (Effect Size)	descriptive statistics	4 (3.8%)
	5. Cronbach's Alpha	descriptive statistics	4 (3.8%)
	6. ANOVA	inferential statistics	2 (1.9%)
	7. Multiple regression analysis	advanced statistics	2 (1.9%)
	8. Regression Analysis	advanced statistics	2 (1.9%)
	9. All other advanced statistics (e.g., Kendall's W, Meta-analysis, Mixed Models, each used once)	advanced statistics	53 (50%)
Language & Linguistics (40 research articles)	1. descriptive statistics	descriptive statistics	33 (55%)
	2. ANOVA	inferential statistics	5 (8.3%)
	3. mixed-effects logistic regression	advanced statistics	3 (5%)
	4. Bayesian probabilistic modeling	advanced statistics	3 (5%)
	5. Chi-square significance testing	inferential statistics	4 (6.7%)
	6. Chi-square test for Categorical Data	inferential statistics	4 (6.7%)
	7. generalized linear mixed models (GLMM)	advanced statistics	3 (5%)
	8. t-test	inferential statistics	3 (5%)
	9. acceptability judgment task (Likert Scale)	descriptive statistics	2 (3.3%)

Note: Instance* refers to the single occurrence counted in each research article.

Table 3 highlights both the prevalence and variation of statistical methods across Education and Language & Linguistics. Descriptive statistics remain central in both fields, with 29 instances in Education and 33 in Language & Linguistics. However, Education frequently supplements these with Cohen's d and Cronbach's Alpha (4 instances each) to report effect sizes and reliability, while Language & Linguistics includes acceptability judgment tasks (2 instances) to assess linguistic responses. Thus, although both fields focus on data

summarization, Education emphasizes reliability, whereas Language & Linguistics applies field-specific descriptive measures. Furthermore, inferential statistics play a pivotal yet differently emphasized role. Education relies equally on Chi-square tests and t-tests (5 instances each) to analyze categorical relationships and group comparisons. Conversely, Language & Linguistics employs ANOVA most often (5 instances), alongside Chi-square (4 instances each) and t-tests (3 instances). Hence, while Education favors Chi-square and t-test, Language & Linguistics adopts a broader set, particularly ANOVA, to examine more complex group differences, though both share foundational tools like Chi-square and t-test for hypothesis testing. Most significantly, advanced statistics underscore the sharpest divergence. Education reports 59 instances, though most techniques—aside from Multiple Regression and regression analysis (2 instances each)—are used only once, showing a fragmented approach. By contrast, Language & Linguistics records 9 instances, focusing consistently on mixed-effects logistic regression, Bayesian modeling, and GLMM (3 instances each). Thus, Education demonstrates broader but less consistent use, while Language & Linguistics applies advanced models in a more targeted and systematic way, reflecting differences in data complexity and research traditions.

In addition to the raw frequencies, this section employed percentages to further clarify the patterns of statistical methods across the two disciplines. For doing so, the percentages were calculated by dividing the number of instances of each statistical category (descriptive, inferential, and advanced) by the total number of statistical techniques observed in each field. Specifically, the total instances were 106 for Education and 60 for Language & Linguistics. In Education, descriptive statistics accounted for 27.4% of the total statistical techniques employed, while inferential statistics represented 11.3% and advanced statistics 61.3%. In contrast, Language & Linguistics exhibited 55% use of descriptive statistics, 26.6% of inferential statistics, and 18.3% of advanced statistics. These percentages illustrate that Education places greater emphasis on advanced statistical modeling, albeit inconsistently. Conversely, Language & Linguistics relies more on descriptive techniques with selective, systematic adoption of advanced methods. This additional quantification provides a more precise visualization of disciplinary tendencies in statistical practices.

RQ3: What trends emerge in the use of statistical methods in Education and Language and Linguistics research over time?

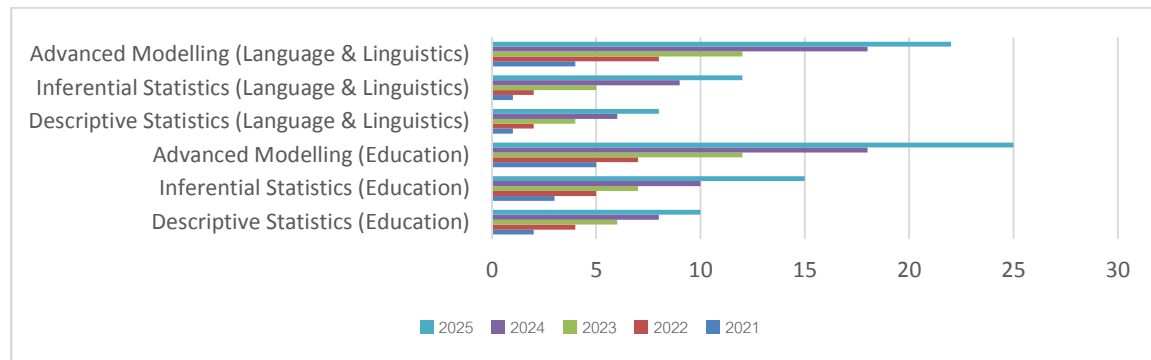

Figure 1 Trends in the use of statistical methods in Education and Language & Linguistics Research (2021–2025)

Figure 1 illustrates trends in the use of statistical methods in Education and Language & Linguistics research from 2021 to 2025, highlighting shifts in descriptive statistics and Advanced Modeling. To begin with, descriptive statistics remain inferential statistics consistently employed across both fields, though they are slightly more frequent in Education. Over the years, Education shows steady growth in the use of descriptive techniques, while Language & Linguistics maintains moderate but stable usage. This reflects both fields' shared reliance on descriptive tools for summarizing data, although Education appears to integrate them more systematically. In addition to descriptive methods, Inferential statistics reveal divergent patterns between the two fields. Education shows a steady increase, reaching a peak in 2023 and maintaining high usage in subsequent years, indicating a sustained focus on testing relationships and group comparisons. Conversely, Language & Linguistics demonstrates more modest and fluctuating use of inferential techniques, suggesting less consistent reliance on hypothesis testing. This contrast may reflect differences in research designs, with Education often favoring experimental studies that require inferential tools.

Regarding the most striking difference between the two disciplines, it is observed in the use of advanced statistics. Education demonstrates a sharp increase in the use of advanced methods, particularly in 2025, which reflects the growing interest in complex analyses. In contrast, Language and Linguistics shows a gradual but smaller rise, reaching its peak in 2025, though remaining less extensive than in Education. This suggests that, while both fields are adopting more advanced techniques over time, Education is progressing

toward complex models at a faster rate – possibly due to the need for more robust analyses in large-scale or intervention-based studies.

Discussion

Descriptive statistics function as universal tools across both Education and Language & Linguistics research articles; it underscores shared emphasis on data summarization. However, distinct tendencies emerge between the two fields. Education frequently supplements descriptive analyses with measures of reliability and effect size, such as Cohen's *d* and Cronbach's Alpha, aligning with Mulder's (2020) call for rigorous statistical reporting. For Language & Linguistics, it often integrates field-specific descriptive tools, such as acceptability judgment tasks, which relatively reflect a methodological orientation toward capturing subjective linguistic evaluations. Thus, while both fields prioritize descriptive techniques, Education emphasizes statistical reliability and quantification, whereas Language & Linguistics adapts its descriptive approaches to the nuances of linguistic inquiry.

Moreover, inferential statistics play a crucial role in both fields, though used differently. According to Table 2, Education employs inferential methods 30 times, nearly double the 16 instances in Language & Linguistics, highlighting Education's stronger focus on hypothesis testing within intervention-based research (Ravid and Oyer, 2011). Table 3 further indicates that Chi-square tests and t-tests (5 instances each) dominate Education, whereas Language & Linguistics relies more on ANOVA (5 instances), supplemented by Chi-square (4 instances each) and t-tests (3 instances). These patterns reflect broader methodological shifts noted by Gonulal (2020) and Azmay et al. (2023), where Language & Linguistics increasingly adopts experimental designs. Nevertheless, both fields consistently use Chi-square and t-test as core tools, supporting Riazi and Farsani's (2024) argument on the growing role of quantitative analysis in applied linguistics.

Finally, the use of advanced statistics marks the most significant divergence and yields the trends over time (2021-2025). As Table 2 reveals, Education reports 57 instances, compared to simply 9 instances in Language & Linguistics; this finding highlights a fragmented application (Crowther et al., 2020). This fragmented application of advanced statistics in Education further indicates a broad yet inconsistent use of statistical methods. At this point, researchers in this discipline employ a plurality of advanced techniques. As seen in Table 3, advanced techniques appear only once across studies, which shows an exploratory rather

than systematic approach. This is incongruent with research articles in Language and Linguistics. There are fewer advanced methods found; however, they are applied more consistently. It denotes that the lack of repeated statistical models in Education features ongoing experimentation rather than the establishment of standardized methodologies, which may affect methodological coherence and replicability in the field. In contrast, Language and Linguistics demonstrates a gradual use of advanced techniques but remains relatively far from Education. Language and Linguistics apply mixed-effects logistic regression, Bayesian modeling, and GLMM (3 instances each). This is in line with its need to model nested linguistic data (Azmay et al., 2023; Gonulal, 2020). Therefore, while Education experiments widely but inconsistently with advanced tools, Language and Linguistics applies fewer but methodologically coherent models, reflecting distinct research designs and analytical traditions. These findings echo calls by Felix and Felix (2024) and Mulder (2020) for improved statistical literacy and consistent use of effect sizes and confidence intervals in both fields.

Conclusion and recommendation

This study has elucidated the pivotal role of statistical techniques in Education and Language & Linguistics research while accentuating distinct disciplinary trends. Through an analysis of 80 peer-reviewed articles published between 2021 and 2025, it was found that although descriptive statistics are ubiquitously employed across both fields, the extent and sophistication of inferential and advanced statistical applications diverge markedly. Education research exhibits a broader yet less coherent engagement with advanced statistical methods; this reflects a propensity toward methodological experimentation. Conversely, Language & Linguistics research demonstrates a more judicious and methodologically cogent application of advanced techniques. In terms of findings, they collectively reflect that Education research articles are increasingly embracing a plethora of statistical models, albeit with variable consistency. On the contrary, Language & Linguistics ones prioritize methodological rigor through targeted analytical strategies. Such disciplinary divergences underscore the imperative to foster greater statistical literacy, thereby enhancing methodological transparency, replicability, and scrutiny within and across fields.

Apart from the conclusion, it is suggestive that researchers in these two disciplines (Education and Language & Linguistics), including related fields, cultivate greater statistical

acumen regarding the judicious adoption of advanced statistical techniques in addition to descriptive and inferential statistics. For future studies in similar topics, researchers are to further strive for methodological coherence by selecting sound statistical techniques that align cogently and logically with their research design so as to produce robust and reliable findings. With decent statistics, expanding comparative analyses across additional disciplines would augment the deep understanding of statistical practices in diverse academic fields.

References

- Azmay, N. A. M. N., Rosli, R., Maat, S. M. and Mahmud, M. S. (2023). Educational Research Trends on Statistical Reasoning and Statistical Thinking: A Systematic Literature Review. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 12(2), 586 – 600. doi: <https://doi.org/10.6007/IJARPED/v12-i2/16921>
- Crowther, D., Tigchelaar, M., Maloney, J. E. and Loewen, S. (2020). Statistical Knowledge in Second Language Acquisition Research: A researchers' Perspective. *Second Language Studies*, 38, 18 – 39.
- Felix, C. S. and Felix, C. M. (2024). Basic Statistics in Educational Research. *Cognizance Journal of Multidisciplinary Studies*, 4(3), 206 – 215. doi: <https://doi.org/10.47760/cognizance.2024.v04i03.018>
- Gonulal, T. (2020). Statistical Knowledge and Training in Second Language Acquisition: The Case of Doctoral Students. *International Journal of Applied Linguistics*, 171(1), 62 – 89. doi: <https://doi.org/10.1075/itl.18031.gon>
- Lazaraton, A. (2000). Current Trends in Research Methodology and Statistics in Applied Linguistics. *TESOL Quarterly*, 34(1), 175 – 181.
- Loewen, S. and Gass, S. (2009). The Use of statistics in L2 acquisition research. *Language Teaching*, 42(2), 181 – 196. doi: <https://doi.org/10.1017/S0261444808005624>
- Loewen, S., Lavolette, E., Spino, L. A., Papi, M., Schmidtke, J., Sterling, S., and Wolff, D. (2013). Statistical Literacy among Applied Linguists and Second Language Acquisition Researchers. *TESOL Quarterly*, 48(2), 360 – 388. doi: <https://doi.org/10.1002/tesq.128>
- Mulder, G. (2020). The New Statistics for Applied Linguistics. *Dutch Journal of Applied Linguistics*, 9(1-2), 79 – 96. doi: <https://doi.org/10.1075/dujal.19019.mul>

- Ravid, R. and Oyer, E. (2011). *Study Guide for Practical Statistics for Educators*. 4th edition. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers.
- Riazi, A. M. and Farsani, M. A. (2024). Mixed-methods Research in Applied Linguistics: Charting the Progress through the Second Decade of the Twenty-first Century. *Language Teaching*, 57(2), 143 – 182. doi: <https://doi.org/10.1017/S0261444823000332>

ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายสมรสของกลุ่มหลากหลายทางเพศ

THE PROBLEM OF ENFORCEMENT IN MARRIAGE LAWS FOR A SEXUAL DIVERSITY GROUP

ประสิทธิ์ วงษ์กาฬสินธุ์^{1,*}, อภิสิต ปัญญาไส² และ นัทวัฒน์ พรหมภักดี²
Prasit Wongkalasin^{1,*}, Apisit Panyasai² and Nattawat Prompukdee²

(Received: 25 Jan., 2025; Revised: 8 May, 2025; Accepted: 15 May, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ศึกษาและวิเคราะห์ความท้าทายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายสมรสเท่าเทียมในประเทศไทยภายใต้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการยอมรับสิทธิในการสมรสของกลุ่มหลากหลายทางเพศซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายเพศเดียวกัน โดยศึกษาวิเคราะห์บนพื้นฐานของหลักกฎหมายจารีตประเพณี ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ หลักนิติธรรม และแนวคิดการสมรสระหว่างเพศเดียวกันจากคริสเตียนและอิสลามเพื่อพัฒนาแนวความคิดเชื่อมโยงบูรณาการกับกฎหมาย เพื่อสร้างหลักเกณฑ์การสมรสของกลุ่มหลากหลายทางเพศ โดยกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมนี้จะช่วยให้คู่รักเพศเดียวกันได้รับสิทธิทางกฎหมายเท่าเทียมกับคู่รักชายหญิง เช่น สิทธิในการรับมรดก สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม สิทธิในทางทรัพย์สินระหว่างสมรส สิทธิฟ้องหย่า และสิทธิตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องในทางสมรส เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ก็ยังคงเผชิญกับความท้าทายทางกฎหมายและสังคมหลายประการที่ต้องพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ ผลการวิจัยพบว่า การสมรสระหว่างเพศเดียวกันยังถูกต่อต้านอย่างต่อเนื่องจากกลุ่มศาสนาและหลายชุมชนที่มีค่านิยมดั้งเดิมตามจารีตประเพณี เช่น อิสลามและคริสเตียน ซึ่งไม่ยอมรับการสมรสเพศเดียวกัน การนำกฎหมายสมรสเท่าเทียมมาใช้จึงต้องมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมกับหลักศาสนาและค่านิยมในสังคม ปัจจุบันถึงแม้กฎหมายใหม่จะรับรองสิทธิในเงื่อนไขการหมั้นและสมรสเพศเดียวกัน แต่ยังมีช่องว่างในการบัญญัติกฎหมายที่ไม่ครอบคลุมถึงสิทธิการสมรสของกลุ่มหลากหลายทางเพศในบางกรณี รวมทั้งการตีความตามกฎหมายเดิมในการวินิจฉัยคดี ซึ่งยังขาดความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนทางกฎหมายและข้อจำกัดสิทธิที่เกิดขึ้นจากการสมรสเพศเดียวกัน ซึ่งยังไม่สามารถเทียบเคียงได้กับคู่สมรสระหว่างชายกับหญิง ผู้วิจัยเห็นควรเสนอแนวทางให้เพิ่มการรับรองรับสิทธิคู่สมรสเพศเดียวกันในการมีบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายร่วมกันโดยใช้วิธีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ อันเป็นการช่วยเติมเต็มความเป็นสถาบันครอบครัว รวมทั้งให้มีการแก้ไขกฎหมายโดยเพิ่มหลักเกณฑ์การได้สิทธิสัญชาติไทยโดยการสมรสสำหรับกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ

คำสำคัญ: สมรสเท่าเทียม, กลุ่มหลากหลายทางเพศ, ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย¹ Assistant Professor, Law Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani Province, Thailand² อาจารย์, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย² Lecturer, Law Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani Province, Thailand

* Corresponding author. E-mail: prasit051225@gmail.com

Abstract

This research article aimed to study and analyze the challenges related to the enforcement of the Marriage Equality Law in Thailand under the Civil and Commercial Code Amendment Act (No. 24), B.E. 2567 (2024). The purpose was to acknowledge the right to marriage for the LGBTQ+ community, which represents a significant step in the implementation of same-sex marriage laws. The study employed analyses based on customary law principles, natural law theory, the rule of law, and religious perspectives on same-sex marriage from Christianity and Islam to develop legal frameworks for engagement and marriage among LGBTQ+ individuals. The amendment allows same-sex couples to obtain legal rights equal to those of heterosexual couples, such as the right to inheritance, the right to adopt children, the right to marital property, the right to file for divorce, and other marriage-related legal rights. However, there are still several legal and social challenges that require careful consideration. The research findings indicated that same-sex marriage continues to face resistance from religious groups and communities that adhere to traditional values, particularly within Islam and Christianity, which do not accept same-sex marriage. Therefore, the implementation of marriage equality laws must take into account religious doctrines and prevailing social values. Although the new law acknowledges the rights of same-sex couples regarding engagement and marriage, there are still legal gaps that do not fully protect the marriage rights of LGBTQ+ individuals in certain cases. Additionally, interpretations of previous laws in court decisions reflect a lack of understanding of legal procedures and limitations associated with same-sex marriages, which are still not treated equally to heterosexual marriages. The researchers proposed that legal provisions should be expanded to allow same-sex couples to jointly and legally have children through assisted reproductive technology, thereby strengthening the concept of the family institution. Furthermore, the law should be amended to include criteria for obtaining Thai nationality through marriage for LGBTQ+ individuals.

Keywords: Equal Marriage, Sexual Diversity Groups, Problem of Enforcement

บทนำ

ในปัจจุบันมีการบังคับใช้กฎหมายสมรสในกลุ่มความหลากหลายทางเพศเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและได้รับการพูดถึงอย่างแพร่หลายในหลายประเทศ แม้ว่าจะมีความพยายามในการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้การสมรสเป็นสิทธิของบุคคลทุกคนโดยไม่คำนึงถึงเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศ แต่ยังคงพบอุปสรรคและความท้าทายในการนำไปปฏิบัติจริง ทั้งในด้านการยอมรับจากสังคม การจัดการสิทธิที่เท่าเทียม และการแก้ไขข้อกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมการรับรองสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศอย่างสมบูรณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจรวมถึงการต่อต้านจากกลุ่มจารีตประเพณีอนุรักษนิยม คริสต์ศาสนิกชน ศาสนาอิสลาม เนื่องจากมีความเห็นว่าการสมรสเพศเดียวกันเป็นเรื่องที่ขัดต่อกฎหมายธรรมชาติ จารีตประเพณี ศีลธรรมธรรมเนียมอันดี และถือเป็นการปฏิบัติค่านิยมทางเพศของสังคมให้วิปริต (ณัชพงษ์ สำราญ, 2562) ทำให้เกิดความไม่เข้าใจเกี่ยวกับการสมรสของคนหลากหลายทางเพศ และการขาดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายที่มีผลต่อการเข้าถึงสิทธิในการสมรสของบุคคลหลากหลายทางเพศ ส่งผลกระทบต่อหลักความความเสมอภาคและความยุติธรรมในสังคม

การบังคับใช้กฎหมายสมรสสำหรับกลุ่มความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) ยังคงประสบปัญหาหลายด้านทั้งในระดับกฎหมายและอิทธิพลต่อการไม่ยอมรับของผู้คนในสังคม รวมทั้งมีอคติและการตีตราทางสังคมทำให้เกิดความกดดันทางจิตใจ จนบางครั้งทำให้คนกลุ่มนี้ไม่สามารถแสดงตัวตนอย่างเปิดเผยหรือใช้สิทธิของตนได้เต็มที่ นอกจากนี้ ยังมีช่องว่างทางกฎหมายแม้ว่าประเทศไทยจะเริ่มรับรองสิทธิการสมรสของคู่รักเพศเดียวกันแต่ขณะเดียวกันก็ยังไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายสมรสให้เท่าเทียมได้เทียบเท่าคู่สมรสชายกับหญิง จนทำให้คู่สมรสเพศเดียวกันไม่ได้รับสิทธิที่เกี่ยวข้องเนื่องในทางสมรสบางประการ ต้องเผชิญกับการถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม การตีความทางกฎหมายครอบครวัในการวินิจฉัยคดีที่คลุมเครือไม่สามารถรองรับสถานการณ์จริงได้อย่างถูกต้อง และไม่ครอบคลุมถึงสิทธิคู่สมรสเพศเดียวกันจนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากฎหมายสมรสของกลุ่มหลากหลายทางเพศ

ถึงแม้ปัจจุบันประเทศไทยจะได้กำหนดเงื่อนไขการสมรสของคนหลากหลายทางเพศให้เทียบเท่ากับนานาชาติ ให้สิทธิคู่รักเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนสมรสกันได้ตามกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงเพศของคู่สมรส จึงได้ตราเป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2568 เป็นต้นไป การแก้ไขตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการแก้ไขกฎหมายสมรสใหม่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครวั เน้นหลักความเสมอภาคเช่นเปลี่ยนถ้อยคำการสมรสจากคำว่า “ชาย-หญิง” เป็น “บุคคล” และจากคำว่า “สามีภริยา” มาเป็นคู่สมรส ซึ่งการสมรสไม่ได้จำกัดเพียงแค่เพศชายกับหญิงเท่านั้น (สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม, 2567) ผู้สมรสจะเป็นเพศเดียวกันก็สามารถสมรสตามกฎหมายได้ เพราะกฎหมายรับรองสิทธิและหน้าที่สถานภาพทางสมรสไว้เรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการบังคับใช้กฎหมายยังมีข้อจำกัดอีกหลายประการ เพราะคำว่า “ครอบครวั” ของกลุ่มคนหลากหลายทางเพศอาจแตกต่างจากคำว่า “ครอบครวั” ของสามีภริยาที่สมรสกันระหว่างชายและหญิงตามกฎหมายเดิม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมายสมรสที่เท่าเทียม อันจะช่วยลดช่องว่างทางกฎหมายและความเหลื่อมล้ำของผู้คนในสังคมที่จะพึงปฏิบัติต่อสิทธิในทางสมรสบุคคล

หลากหลายทางเพศ จึงสมควรที่จะหาแนวทางแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายให้เปิดกว้างโดยไม่เป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อสถานภาพทางเพศ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสมรสเท่าเทียมในกลุ่มหลากหลายทางเพศ
2. เพื่อศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเงื่อนไขการหมั้นและการสมรสของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ
3. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาการได้รับสิทธิทางสมรสของกลุ่มหลากหลายทางเพศโดยมุ่งหวังให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการสมรสของกลุ่มหลากหลายทางเพศ ให้มีความเท่าเทียมกันกับการสมรสของชายและหญิง

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้เป็นลักษณะวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในทางนิติศาสตร์ ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเอกสารทางกฎหมาย (Documentary Research) โดยใช้กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประมวลกฎหมาย คำพิพากษาของศาล พระราชบัญญัติ ประกาศ ข้อบังคับ และเอกสารอื่น ๆ เช่น งานวิจัย บทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นในการศึกษาปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายสมรสที่เท่าเทียมในประเทศไทย หลังจากรวบรวมเอกสารแล้วผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เอกสารนั้น ซึ่งพิจารณาความหมายและการตีความของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสมรสของบุคคลหลากหลายทางเพศ หรือข้อจำกัดในทางกฎหมายที่ยังไม่รับรอง ตลอดจนผลในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 เมื่อได้วิจัยเอกสารทางกฎหมายแล้วผู้วิจัยจึงสรุปข้อค้นพบและนำเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการรับรองกฎหมายสมรสเท่าเทียมหรือไม่รับรองการสมรสเท่าเทียม รวมถึงแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายสมรสเท่าเทียมให้สอดคล้องกับหลักสากลที่มีการบังคับใช้กฎหมายสมรสเท่าเทียม ตลอดจนนโยบายทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายครอบครัวในอนาคตต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการบังคับใช้กฎหมายสมรสสำหรับกลุ่มความหลากหลายทางเพศ LGBTQ+ และอุปสรรคทางกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิในการสมรสแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่แตกต่างที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

1. การบังคับใช้กฎหมายจารีตประเพณีและแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน

1.1 แนวคิดกฎหมายจารีตประเพณีกับการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน กฎหมายจารีตประเพณี หมายถึง กฎหมายที่เกิดจากการปฏิบัติของสังคมที่ได้รับการยอมรับและถือปฏิบัติกันมาช้านาน โดยไม่จำเป็นต้องมีการตรากฎหมายอย่างเป็นทางการ การสมรสระหว่างเพศเดียวกันตามกฎหมายจารีตประเพณี มักมีความแตกต่างในแต่ละสังคมตามค่านิยมและขนบธรรมเนียมของแต่ละประเทศหรือชุมชน แต่โดยรวมแล้วการยอมรับการสมรสระหว่างเพศเดียวกันในสังคมที่มีการปฏิบัติตามกฎหมายจารีตประเพณีนั้นยังคงมีข้อจำกัดหรืออุปสรรคบางประการ กฎหมายจารีตประเพณีมักจะสะท้อนถึงค่านิยมและมุมมองทางสังคมที่มีความเป็นเอกลักษณะ โดยการสมรสในสังคมส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักในการสร้างครอบครัวและการสืบพันธุ์ กฎหมายจารีตประเพณีมักจะยึดถือการสมรสระหว่างชายและหญิงเป็นมาตรฐานหลัก โดยพิจารณาถึงการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและการคุ้มครองผลประโยชน์ของบุคคลในครอบครัว ในหลายสังคมที่มีกฎหมายจารีตประเพณี การสมรสระหว่างเพศเดียวกันอาจยังไม่ได้ได้รับการยอมรับ เนื่องจากกฎหมายจารีตประเพณีส่วนใหญ่มักจะสะท้อนถึงค่านิยมที่ยึดถือการสมรสระหว่างชายและหญิงเป็นมาตรฐาน การสมรสระหว่างเพศเดียวกันจึงถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้ เพราะขัดแย้งกับการสมรสที่มีจุดประสงค์เพื่อการขยายเผ่าพันธุ์

1.2 แนวคิดการสมรสระหว่างเพศเดียวกันตามทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law Theory) เป็นแนวคิดทางกฎหมายที่เชื่อว่ามีกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและกฎหมายที่เป็นสากลและไม่ขึ้นกับกฎหมายที่บัญญัติสร้างขึ้นโดยฝีมือมนุษย์ โดยกฎเหล่านี้มีรากฐานมาจากธรรมชาติและเหตุผลของมนุษย์เอง แนวคิดนี้มักถูกนำมาใช้ในการถกเถียงเกี่ยวกับสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สิทธิในการเลือกคู่รัก การสมรส หรือการได้รับความเคารพสิทธิในฐานะมนุษย์ เมื่อพูดถึงทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติของคณกรักร่วมเพศ (LGBTQ+) หรือการบังคับใช้หลักกฎหมายธรรมชาติต่อกลุ่มคณกรักร่วมเพศ การตีความนี้มักจะเน้นไปที่สิทธิความเท่าเทียมและสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติของคณกรักร่วมเพศสนับสนุนการยอมรับความรักและความสัมพันธ์ในทุกๆ รูปแบบ โดยยึดถือหลักสิทธิพื้นฐาน ความเสมอภาค และความยุติธรรมในการปฏิบัติต่อบุคคล ไม่ว่าจะเป็นอัตลักษณ์ทางเพศใด

1.3 แนวคิดการสมรสระหว่างเพศเดียวกันตามหลักศาสนาคริสต์ การแต่งงานระหว่างเพศเดียวกันในศาสนาคริสต์เป็นประเด็นที่มีความหลากหลายทั้งในด้านคำสอนของคริสตจักรต่าง ๆ และการตีความพระคัมภีร์ แต่โดยทั่วไปแล้ว ในคริสตจักรหลัก ๆ เช่น คริสตจักรคาทอลิก คริสตจักรโปรเตสแตนต์แบบดั้งเดิม และคริสตจักรออร์ทอดอกซ์ ได้ถือว่าการแต่งงานระหว่างเพศเดียวกันเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับคำสอนของพระคัมภีร์และไม่อนุญาตให้ทำเช่นนั้น หลักคำสอนทางศาสนาคริสต์ การแต่งงานมิใช่เป็นเรื่องที่สร้างขึ้นโดยรัฐแต่สร้างโดยพระเจ้า (ในศาสนาคริสต์) กล่าวคือ เมื่อพระเจ้าสร้างมนุษย์ชายและหญิงขึ้นแล้ว พระเจ้าให้พรแก่มนุษย์ว่า “จงมีลูกเต็มบ้านมีหลานเต็มเมืองและทวีจำนวนขึ้นจนเต็มโลก และจงมีอำนาจเหนือแผ่นดิน” (องค์การอมตธรรม, 2555) การออกกฎหมายให้คู่รักเพศเดียวกันแต่งงานกันได้จึงเป็นการละเมิดต่อศีลธรรม

อันดีที่พระเจ้าสร้างขึ้นและเป็นการกระทำที่ผิดต่อพระเจ้า คริสตจักรถือว่า การแต่งงานเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ โดยได้แถลงการณ์ว่า คริสตจักรคาทอลิกจะไม่ให้การแต่งงานเพศเดียวกัน การแต่งงานเพศเดียวกันเป็นบาป และไม่สามารถเป็นที่ยอมรับเป็นคำสั่งอย่างเป็นทางการของพระเจ้า พรของการแต่งงานเพศเดียวกันไม่สามารถถือเป็นสิ่งถูกต้องได้ พระเจ้าไม่ทรงให้พรและไม่สามารถให้พรบาปได้ (ไพฑูรย์ อุทัยคาม และพระมหาพรชัย สิริวิโร, 2566) อย่างไรก็ตามบางกลุ่มคริสตจักรโปรเตสแตนต์ เช่น คริสตจักรในกลุ่มที่มีแนวทางเสรี (Liberal Christianity) หรือกลุ่มที่ยอมรับการปฏิรูป (Reformed and Progressive Christian Communities) เริ่มเปิดกว้างและยอมรับการแต่งงานระหว่างเพศเดียวกันในบางประเทศแล้ว

1.4 แนวคิดการสมรสระหว่างเพศเดียวกันตามหลักศาสนาอิสลาม เนื่องจากในศาสนาอิสลามนั้นคัมภีร์สำคัญทางศาสนายังถือเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งตามคตินี้ถือว่ามิผลบังคับสูงกว่ากฎหมายที่ราชาเป็นผู้ตราขึ้น หากนำบทบัญญัติในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวเรื่องการสมรสเพศเดียวกันมาใช้บังคับอาจจะก่อให้เกิดผลร้ายในทางการปกครองมากกว่า (ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2568) การแต่งงานระหว่างเพศเดียวกันตามหลักศาสนาอิสลามถือเป็นสิ่งที่ไม่อนุญาตและขัดต่อหลักคำสอนของอิสลาม ศาสนาอิสลามถือว่าการมีความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างบุคคลที่เป็นเพศเดียวกันเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและผิดศีลธรรม ตามหลักการของอิสลามการแต่งงานควรเป็นระหว่างชายและหญิงเพื่อจุดประสงค์ในการสร้างครอบครัวและมีลูกตามหลักการของศาสนา การกระทำเช่นนี้ถือเป็นการละเมิดข้อบังคับของศาสนาอิสลามที่กล่าวถึงการรักษาความบริสุทธิ์และศีลธรรมในสังคม และเป็นการฝ่าฝืนคำสอนของพระเจ้าและถือเป็นบาปที่ต้องได้รับการกลับตัวและการขออภัยจากพระเจ้า

1.5 แนวคิดการสมรสระหว่างเพศเดียวกันตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักนิติธรรมจะมีความสัมพันธ์อยู่กับเรื่องกฎหมาย เหตุผลและศีลธรรมเป็นหลักการที่ยึดถือว่าการปกครองของผู้มีอำนาจรัฐจะต้องชอบด้วยกฎหมายและอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและศาลเดียวกัน ไม่มีบุคคลใดอยู่เหนือกฎหมายโดยไม่คำนึงถึงตำแหน่งสถานะ หรืออำนาจของบุคคลนั้น ๆ หลักนิติธรรมมีความสำคัญในการปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน ความเสมอภาคและการเคารพข้อพึงต่อกฎหมาย (จรัญ โฆษณานันท์, 2563) นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ยังได้รับรองสิทธิการสมรสไว้ในหมวด 3 ในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยโดยเป็นไปตามหลักนิติธรรม บุคคลไม่ว่าจะเป็นเพศใดย่อมมีความเสมอภาคกันในกฎหมาย มีสิทธิเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ (มาตรา 27 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560) จึงกล่าวได้ว่าตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 แม้ไม่ได้กล่าวถึงการสมรสเพศเดียวกันโดยตรง แต่ก็ยอมรับสิทธิในการเลือกชีวิตคู่และสิทธิในการได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2564 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่ากฎหมายการสมรสระหว่างเพศเดียวกันในปัจจุบันยังไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

2. **เงื่อนไขและหลักเกณฑ์การหมั้นและการสมรสของกลุ่มหลากหลายทางเพศ** คำว่า "กลุ่มหลากหลายทางเพศ" หมายถึง กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ทั้งในแง่ของอัตลักษณ์ทางเพศ (gender identity) และการแสดงออกทางเพศ (gender expression) ซึ่งไม่จำกัดเพียงแค่ชายและหญิงเท่านั้น แต่รวมไปถึงกลุ่มที่ไม่ตรงกับเพศที่ถูกกำหนดไว้ในสังคมแบบดั้งเดิม เช่น กลุ่ม LGBTQ+ (เลสเบี้ยน, เกย์, ไบเซ็กชวล, ทรานส์เจนเดอร์, เคียวีร์, และอีกหลายกลุ่ม) หรือกลุ่มที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่หลากหลายอื่น ๆ เช่น อันเดอร์ฟอร์ม (Non-binary) หรือเพศทางเลือกอื่น ๆ ส่วนความหมายของการสมรสนั้นในอดีตหมายถึง การอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมาย (Black, 1979) นอกจากนี้ นักนิเวศศาสตร์ชาวฝรั่งเศสชื่อ ฌอง การ์บนิเออร์ (Jean Carbonnier) กล่าวว่า การสมรสคือการกระทำของชายและหญิงตกลงที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันใช้ชีวิตร่วมกันไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่ (วาริ นาสกุล และเบญจวรรณ ธรรมรัตน์, 2554)

ในปัจจุบันมี 38 ประเทศที่รับรองการแต่งงานเพศเดียวกันถูกต้องตามกฎหมาย โดยเปลี่ยนจากคำว่า "สามี-ภริยา" เป็น "คู่สมรส" ได้แก่ อันดอร์รา อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย ออสเตรีย เบลเยียม บราซิล แคนาดา ชิลี โคลอมเบีย คอสตาริกา คิวบา เดนมาร์ก เอกวาดอร์ เอสโตเนีย ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี กรีซ ไอร์แลนด์ ไอร์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ ลักเซมเบิร์ก มอลตา เม็กซิโก เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ โปรตุเกส สโลวีเนีย แอฟริกาใต้ สเปน สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ ไต้หวัน ไทย สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และอูรุกวัย (Human Rights Campaign, 2025) สำหรับเงื่อนไขและหลักเกณฑ์การหมั้นและการสมรสของบุคคลหลากหลายทางเพศในประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 รับรองการสมรสไว้แล้วและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2568 เป็นต้นไป โดยมีบทบัญญัติดังต่อไปนี้

- มาตรา 1435 บัญญัติว่า "การหมั้นจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์แล้วการหมั้นที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติวรรคหนึ่งเป็นโมฆะ" จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นได้ว่าการหมั้นจะเป็นบุคคลเพศใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นชายหมั้นกับชายหญิงหมั้นกับหญิง ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นชายกับหญิงอีกต่อไป ซึ่งบุคคลที่จะหมั้นกันต้องมีอายุ 18 ปีทั้งสองฝ่าย หากเป็นผู้เยาว์ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาด้วย (ป.พ.พ.มาตรา 1436) สำหรับเงื่อนไขการสมรสนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่แก้ไขใหม่ได้บัญญัติไว้ดังนี้

- มาตรา 1448 บัญญัติว่า "การสมรสจะกระทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีมีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้" จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นได้ว่าการสมรสกำหนดเงื่อนไขไว้ว่าจะเป็นบุคคลเพศใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นชายสมรสกับชาย หญิงสมรสกับหญิง ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นชายสมรสกับหญิงอีกต่อไป ซึ่งบุคคลที่จะทำการสมรสกันต้องมีอายุ 18 ปีทั้งสองฝ่าย หากเป็นผู้เยาว์จะทำการสมรสต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาด้วย (ป.พ.พ.มาตรา 1454) ส่วนข้อห้ามเกี่ยวกับการสมรส ยังคงไว้ตามกฎหมายเดิม เช่น ห้ามสมรสกับบุคคลวิกลจริตหรือเป็นบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ (ป.พ.พ.มาตรา 1449) ห้ามสมรสกับญาติสืบสายโลหิตโดยตรง (ป.พ.พ.มาตรา 1450) ห้ามสมรสซ้อน (ป.พ.พ.มาตรา 1452) หรือห้ามผู้รับบุตรบุญ

ธรรมสมรสกับบุตรบุญธรรม (ป.พ.พ.มาตรา1451) และการสมรสจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลสองคนยินยอมเป็นคู่สมรสกัน (ป.พ.พ.มาตรา1458) เป็นต้น

3. การได้รับสิทธิในทางสมรสของกลุ่มหลากหลายทางเพศตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์
บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว และสิทธิตามกฎหมายอื่น พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่24) พ.ศ. 2567 รับรองกฎหมายการสมรสของเพศเดียวกันและได้กำหนดสิทธิต่าง ๆ ของคู่สมรสเพศเดียวกันไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิตามกฎหมายอื่น ดังที่มาตรา 67 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติไว้ว่า “บรรดาบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ข้อบัญญัติ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรีใดที่อ้างถึงสามี ภริยา หรือสามีภริยา ให้ถือว่าอ้างถึงคู่สมรสที่จดทะเบียน สมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ด้วย” ได้แก่

3.1 สิทธิในทรัพย์สินระหว่างสมรส เมื่อคู่สมรสที่เป็นเพศเดียวกันได้ทำการจดทะเบียนสมรสความสัมพันธ์ในระบบทรัพย์สินระหว่างสมรสจะเกิดขึ้นทันทีและยังคงมีอยู่จนกว่าการสมรสระหว่างเพศเดียวกันจะสิ้นสุดลงซึ่งมีสิทธิเท่าเทียมกันกับการสมรสระหว่างชายกับหญิงทุกประการ (ประสพสุข บุญเดช, 2568) เช่น สิ้นส่วนตัว (ป.พ.พ มาตรา 1471) และสินสมรส (ป.พ.พ.มาตรา 1474) สำหรับการจัดการสินสมรสของคู่สมรสเพศเดียวกัน คู่สมรสต้องจัดการร่วมกันหรือต้องได้รับความยินยอมจากฝ่ายหนึ่งจึงจะจัดการได้ (ป.พ.พ.มาตรา1476) นอกจากสิทธิในทรัพย์สินระหว่างสมรสแล้ว กฎหมายยังกำหนดหน้าที่ของคู่สมรสเพศเดียวกันที่จะต้องรับผิดชอบหนี้ร่วมกันที่เกิดขึ้นในระหว่างสมรสเช่นเดียวกับคู่สมรสชายและหญิงไว้อีกด้วย (ป.พ.พ.มาตรา1489)

3.2 สิทธิที่จะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดูจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง คู่สมรสระหว่างเพศเดียวกันมีสิทธิเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้ในเมื่อฝ่ายที่ควรได้รับอุปการะเลี้ยงดูไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูหรือได้รับการอุปการะเลี้ยงดูไม่เพียงพอแก่อัตภาพ (ป.พ.พ.มาตรา 1598/38) ประเทศฝรั่งเศสก็ได้กำหนดหลักการเช่นเดียวกัน โดยให้คู่สมรสเพศเดียวกันมีหน้าที่ช่วยเหลืออุปการะซึ่งกันและกัน รวมทั้งรับผิดชอบในด้านการเงิน ค่าใช้จ่ายในที่เกี่ยวข้องกับอยู่อาศัย อีกทั้งรับผิดชอบในหนี้สินที่เกิดจากอีกฝ่ายเป็นจำนวน 1 ใน 3 ของการดำรงชีพ (ชัยญานูช วรแสน, 2558)

3.3 สิทธิในการฟ้องหย่า คู่สมรสเพศเดียวกันมีสิทธิฟ้องหย่าคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้ โดยใช้เหตุฟ้องหย่าเช่นเดียวกับคู่สมรสระหว่างชายและหญิง (ป.พ.พ.มาตรา 1516)

3.4 สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม คู่สมรสเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมได้ (ป.พ.พ.มาตรา 1598/19) สำหรับในต่างประเทศที่ให้สิทธิคู่สมรสเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน ได้แก่ สเปน เบลเยียม เนเธอร์แลนด์

3.5 สิทธิในการรับมรดกของคู่สมรสเพศเดียวกัน ซึ่งกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1635

3.6 สิทธิของคู่สมรสเพศเดียวกันตามกฎหมายอื่น เช่น สิทธิในการลดหย่อนภาษีคู่สมรสตามประมวลรัษฎากร สิทธิของคู่สมรสตามพระราชบัญญัติประกันสังคมพ.ศ.2533 สิทธิในการใช้นามสกุลของคู่สมรสตามพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 สิทธิในการเอาประกันชีวิตคู่สมรสเพราะถือเป็นบุคคลผู้มีส่วนได้เสียตามมาตรา 863 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สิทธิในการให้ความยินยอมรักษาพยาบาลตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 สิทธิสวัสดิการข้าราชการเช่น เงินบำเหน็จตกทอด รวมทั้งสิทธิในการเบิกค่ารักษาพยาบาลจากคู่สมรสที่เป็นข้าราชการตามพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ.2553 (กรมพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัด, 2567) นอกจากนี้คู่สมรสเพศเดียวกันยังมีอำนาจดำเนินคดีอาญาแทน ในที่กรณีคู่สมรสเป็นผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการบังคับใช้กฎหมายสมรสความหลากหลายทางเพศ พบว่ายังมีประเด็นทางกฎหมายซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความเลื่อมล้ำทางสังคมและช่องว่างทางกฎหมายซึ่งอาจบัญญัติไม่ครอบคลุมถึงสิทธิในการสมรสของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายจารีตประเพณีและแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน การบังคับใช้กฎหมายจารีตประเพณีและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสมรสระหว่างเพศเดียวกันในประเทศไทยและสังคมอื่น ๆ ยังเป็นปัญหาที่มีมิติต่าง ๆ ทั้งในด้านกฎหมาย สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งสามารถวิเคราะห์จากหลายมุมมอง เนื่องจากกฎหมายจารีตประเพณีในประเทศไทยมีลักษณะเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่มาจากประเพณีและค่านิยมทางสังคมที่ถูกถ่ายทอดมายาวนาน ซึ่งมักจะสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดที่ยึดถือความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงในลักษณะของการสมรสที่ถือว่าเป็นสถาบันสำคัญของครอบครัว จนทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกฎหมายและการยอมรับทางสังคม เพราะการสมรสระหว่างเพศเดียวกันยังคงถูกมองว่าเป็นการละเมิดประเพณีที่สืบทอดมานาน การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน จึงอาจต้องเผชิญกับการต่อต้านจากกลุ่มที่เชื่อมั่นในระบบครอบครัวแบบดั้งเดิม ถึงแม้ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติที่มุ่งมองแบบเสรีนิยมได้สนับสนุนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอาจมองว่า "ศีลธรรม" คือสิ่งที่ควรสอดคล้องกับหลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชนและหลักความเสมอภาค ซึ่งหมายความว่าหากการสมรสระหว่างเพศเดียวกันไม่มีผลกระทบต่อสิทธิของผู้อื่น ก็สามารถถือเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ตามหลักการของศีลธรรมที่คำนึงถึงความเสมอภาคและความเป็นธรรม คือการมีสิทธิในการเลือกคู่ชีวิตเพื่อความสุขและการดำรงชีวิตร่วมกัน การสมรสระหว่างเพศเดียวกันจึงเป็นสิทธิธรรมชาติที่ไม่ควรถูกจำกัด อย่างไรก็ตามในทางตรงกันข้ามผู้ที่ยึดมั่นในทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติแบบอนุรักษนิยมอาจมองว่าค่านิยมในธรรมชาติที่ถูกกำหนดโดยศีลธรรมดั้งเดิม (เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง) เป็นสิ่งที่ไม่ควรถูกเปลี่ยนแปลง การสมรสระหว่างเพศเดียวกันอาจถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับค่านิยมเหล่านี้ เพราะเหตุผลการ

สมรสถูกมองว่าเป็นสถาบันที่มีเป้าหมายหลักในการสืบพันธุ์และสร้างครอบครัวตามลำดับธรรมชาติ การสมรสระหว่างเพศเดียวกันอาจถูกมองว่าไม่สอดคล้องกับทฤษฎีนี้

อย่างไรก็ตามการสมรสระหว่างเพศเดียวกันยังมีข้อจำกัดทางด้านศาสนาอีกด้วย เช่น การสมรสระหว่างเพศเดียวกันในมุมมองของกฎหมายอิสลาม เป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อน เห็นได้จากอัลกุรอานโองการที่ 81, 82 และ 83 ที่มีสาระสำคัญว่า “พระอัลเลาะห์ไม่อาจทนต่อพวกที่รักเพศเดียวกันต่อไปได้ จึงมีบทลงโทษที่รุนแรง, พระอัลเลาะห์ทรงเกลียดชังพวกที่รักเพศเดียวกันอย่างยิ่งจึงลงโทษตามความเหมาะสม, จงอย่าเป็นผู้ละเมิดในเรื่องรักเพศเดียวกัน เพราะเป็นเรื่องที่ร้ายแรงอย่างหนึ่ง, พวกที่รักเพศเดียวกันคือเหตุที่ทำให้สังคมได้รับการลงโทษ” (ปาลิดา จิรทิพย์, 2565) ดังนั้นการสมรสระหว่างเพศเดียวกันจึงไม่ได้รับการยอมรับในอิสลามโดยเด็ดขาด เพราะผิดศีลธรรมเป็นการละเมิดกฎหมายที่พระเจ้ากำหนด และเป็นการทำลายความมั่นคงทางสังคม โดยเฉพาะหากนำกฎหมายสมรสระหว่างเพศเดียวกันมาใช้บังคับในเขต 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เพราะจะขัดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 เนื่องจากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 มาตรา 66 ได้บัญญัติว่า “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ไม่ใช้บังคับแก่กรณีที่มีกฎหมายกำหนดเรื่องครอบครัวหรือมรดกไว้เป็นการเฉพาะ” ซึ่งถือเป็นการจำกัดขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายสมรสของบุคคลหลากหลายทางเพศได้อย่างชัดเจน ไม่ให้มีการสมรสระหว่างเพศเดียวกันของมุสลิมในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ซึ่งหากมีข้อพิพาทเป็นคดีขึ้นสู่ศาลต้องให้คณะตุลาการซึ่งเป็นผู้พิพากษาตามหลักกฎหมายอิสลามเป็นผู้ที่มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลาม มิใช่ผู้พิพากษาทั่วไป (สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม, 2567) ซึ่งจะนำเอาหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ซึ่งเป็นหลักทั่วไป มาใช้บังคับแก่กรณีการสมรสเพศเดียวกันของอิสลามิกชนในเขตสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้ เพราะขัดต่อหลักกฎหมายอิสลามอย่างชัดเจน

สำหรับมุมมองวิเคราะห์การสมรสระหว่างเพศเดียวกันตามหลักคริสต์ศาสนานั้น โดยทั่วไปการสมรสระหว่างเพศเดียวกันไม่ได้รับการยอมรับ เนื่องจากคำสอนในพระคัมภีร์และหลักคำสอนของคริสต์ศาสนามีการระบุถึงการจำกัดให้การสมรสเกิดขึ้นได้เฉพาะระหว่างชายและหญิง ทำให้คริสต์ศาสนาในหลายศาสนจักรยึดถือแนวคิดที่ว่า การสมรสระหว่างเพศเดียวกันขัดแย้งกับธรรมชาติของการสมรสที่พระเจ้าทรงกำหนดไว้ แม้ว่าคำสอนในพระคัมภีร์จะชัดเจนในเรื่องการห้ามการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน แต่ก็มีกรณีตีความคำสอนในพระคัมภีร์ที่แตกต่างกันในบางกลุ่มที่พยายามให้ความหมายใหม่เกี่ยวกับคำสอนเหล่านี้คือ กลุ่มเสรีนิยมบางกลุ่มในคริสต์ศาสนาที่ให้ความสำคัญในเรื่องหลักความเสมอภาค หลักนิติธรรมและสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นการยอมรับสิทธิในการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน โดยถือเป็นสิทธิส่วนบุคคลในการตัดสินใจเรื่องชีวิตส่วนตัว

2. วิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในเงื่อนไขและหลักเกณฑ์การหมั้นและการสมรสของกลุ่มหลากหลายทางเพศ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ถือเป็นการก้าวสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายสมรสเท่าเทียม การวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้ การหมั้น

มาตรา 1435 และการสมรสมาตรา 1448 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงการหมั้นและการสมรสจากคู่ชาย-หญิง เป็น คู่รักเพศใดก็ได้ หรือ คู่รักเพศเดียวกัน มีปัญหาที่เกี่ยวข้องทั้งในแง่ของการตีความกฎหมายเดิม การปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับเพศ และความเท่าเทียม ในสังคมที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งยังคงเผชิญกับปัญหาและความท้าทายในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการหมั้นและการสมรส แม้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้จะให้สิทธิและการยอมรับทางกฎหมายในการหมั้นเพศเดียวกัน แต่ก็ยังมีปัญหาทางกฎหมายและสังคมที่อาจเกิดขึ้น ดังนี้

2.1 การขาดความเข้าใจและการยอมรับในสังคม ถึงแม้ว่ากฎหมายจะอนุญาตให้มีการหมั้นและสมรสเพศเดียวกันได้ แต่ยังคงมีปัญหาด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเพศสภาพจากประชาชนในวงกว้าง โดยเฉพาะในหมู่คนที่มีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยกับการสมรสเพศเดียวกัน ซึ่งอาจทำให้คู่รักเพศเดียวกันต้องเผชิญกับการขัดแย้งจากครอบครัวหรือสังคมในบางกรณี ดังเช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 157/2524 ผู้ร้องเป็นชายโดยกำเนิด แม้จะได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนแปลงอวัยวะเพศเป็นหญิงแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่มีกฎหมายรับรองให้สิทธิผู้ร้องที่จะขอเปลี่ยนแปลงเพศที่ถือกำเนิดมาได้ ทั้งมิใช่เป็นกรณีที่ผู้ร้องจะต้องใช้สิทธิทางศาลตามกฎหมาย ฉะนั้น ผู้ร้องจะขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ร้องเปลี่ยนเพศมาเป็นหญิงไม่ได้ เพราะผู้ร้องยังคงเป็นเพศชายอยู่และไม่มีกฎหมายรับรองให้สิทธิผู้ร้องขอเปลี่ยนแปลงเพศที่ถือกำเนิดมาได้ รวมทั้งถือว่าเป็นบุคคลโรคจิตผิดปกติถาวรจนไม่สามารถเกณฑ์ทหารได้

2.2 การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย การที่กฎหมายใหม่เข้ามาบังคับใช้ก็อาจมีปัญหาคือความไม่เข้าใจในรายละเอียดของกฎหมาย โดยเฉพาะกับกลุ่มบุคคลที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการหมั้นหรือสมรสเพศเดียวกันมาก่อน ซึ่งอาจทำให้เกิดความสับสนในการใช้สิทธิและการดำเนินการทางกฎหมาย เช่น กระบวนการหมั้นและการสมรสของบุคคลหลากหลายทางเพศที่ยังไม่มีตัวอย่างหรือกรอบการปฏิบัติที่ชัดเจน เนื่องจากสังคมไทย มีความเชื่อสืบต่อกันมาว่า การหมั้นและการสมรสสามารถกระทำได้เฉพาะชาย-หญิง เท่านั้น เมื่อมีการแก้ไขการหมั้นในมาตรา 1435 และการสมรสในมาตรา 1448 โดยเปลี่ยนจากชาย-หญิงเป็นคำว่า “บุคคล” ซึ่งจะเป็นเพศเดียวกันหรือเพศใดก็ได้ ก็สามารถทำการหมั้นและสมรสกันได้ตามกฎหมาย จึงเป็นบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับกฎธรรมชาติและจารีตประเพณีที่มีมาช้านานจุดประสงค์ของการสมรสเพื่อให้ชายกับหญิงที่เป็นสามีภริยา ร่วมกันสร้างสถาบันครอบครัว ในการสืบเผ่าพันธุ์ รวมถึงผลกระทบต่อการใช้กฎหมายอื่นซึ่งต้องมีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องเพื่อรองรับการบังคับใช้กฎหมายสมรสเท่าเทียม เช่น ประมวลรัษฎากร ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมถึงพระราชบัญญัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับคู่สมรสอีกด้วย

2.3 ผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้พิพากษา ในกรณีที่มีการยกเลิกการหมั้นระหว่างคู่รักเพศเดียวกัน หรือกรณีที่คู่หมั้นเพศเดียวกันผิดสัญญาหมั้น หรือกรณีการบอกเลิกสัญญาหมั้นเพราะมีเหตุสำคัญอันเกิดแก่ตัวคู่หมั้น เช่น คู่หมั้นร่วมเพศทางทวารหนักกับคนอื่นที่เป็นเพศเดียวกัน จนอาจเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในการเรียกร้องค่าทดแทนหรือการเรียกคืนของหมั้นและสินสอด ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องมีการพิจารณาตีความกฎหมายอย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย เพราะถือเป็นเรื่องใหม่ในการพิจารณาคดีขั้นสู่

ชั้นศาล การใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาจึงต้องใช้กฎหมายเดิมมาเทียบเคียง รวมถึงประเด็นคดีที่เกิดขึ้นใหม่ในต่างประเทศมาเทียบเคียงอีกด้วย เช่น ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาในคดี *Obergefell v. Hodges* ได้มีการพิจารณาพิพากษาคดีโดยตระหนักถึงสิทธิตามรัฐธรรมนูญของคู่รักเพศเดียวกันในการที่จะสมรสกันโดยชอบด้วยกฎหมายได้ทั้ง 50 มลรัฐ คำวินิจฉัยนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสามารถของบุคคลคนหนึ่งที่จะสมรสกับอีกบุคคลหนึ่งที่ตนเลือกเป็นคู่ชีวิตนั้นเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา (Meesidhi, 2019) ดังนั้น หากมีคดีการจดทะเบียนสมรสของบุคคลหลากหลายทางเพศขึ้นสู่ศาลไทยจึงสามารถบังคับใช้ได้ทั้ง 76 จังหวัด ยกเว้นแต่การสมรสของมุสลิมตามกฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูลเท่านั้น เพราะสังคมโลกและสังคมไทยในปัจจุบันได้ยอมรับและเริ่มมีการให้สิทธิแก่บุคคลเกี่ยวกับสถานะทางเพศอย่างกว้างขวางมากขึ้น เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่าความหลากหลายทางเพศหรือวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศนั้น เป็นลักษณะอย่างหนึ่งของบุคคลที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติได้ จึงเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด โดยเฉพาะเรื่องเพศ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็น เพศชาย เพศหญิง หรือเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศก็ตาม ทุกคนย่อมมีความเป็นมนุษย์และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ 20/2564) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว กฎหมายการสมรสเพศเดียวกันใช้บังคับกับทุกมลรัฐ เป็นหลักการทั่วไป ไม่มีบทเฉพาะเป็นข้อยกเว้นในเรื่องศาสนา แต่ประเทศไทย นอกจากใช้บังคับการสมรสเพศเดียวกันเป็นหลักการทั่วไปแล้ว ยังมีข้อยกเว้นการใช้บังคับสมรสเพศเดียวกันในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ตามหลักกฎหมายอิสลาม อันเป็นการรับรองเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาและเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน ตามมาตรา 31 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

2.4 ความท้าทายในรอบกฎหมายเก่า กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับเดิมที่มีการใช้งานมาก่อนหน้านี้ไม่รองรับการหมั้นหรือสมรสเพศเดียวกัน ดังนั้นการนำกฎหมายฉบับใหม่มาใช้กับกรณีต่างๆ อาจทำให้เกิดช่องว่างในความเข้าใจและการตีความในบางกรณี เช่นตามกฎหมายเดิมการหมั้นชายต้องเป็นฝ่ายหมั้นหญิงเท่านั้น เมื่อมีกฎหมายใหม่หากหญิงเป็นฝ่ายหมั้นชายเสียเอง หญิงต้องหาของหมั้นและสินสอดเพื่อส่งมอบให้ชาย การหมั้นจึงจะสมบูรณ์ เมื่อส่งมอบของหมั้นในวันหมั้นแล้ว ของหมั้นย่อมตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่ชายทันที ซึ่งเป็นเรื่องท้าทายทางกฎหมายที่ขัดต่อกฎหมายจารีตประเพณีขนบธรรมเนียมไทยในอดีตที่สืบทอดมาเป็นระยะเวลายาวนานที่จะยอมรับเงื่อนไขในเรื่องนี้ได้

3. วิเคราะห์ปัญหาความเท่าเทียมในสิทธิทางสมรสของกลุ่มหลากหลายทางเพศที่จะได้รับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว และสิทธิตามกฎหมายอื่น พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ได้ปรับปรุงกฎหมายให้สามารถรับรอง การสมรสระหว่างคู่รักเพศเดียวกันได้อย่างเป็นทางการ ซึ่งเปิดโอกาสให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนสมรสและได้รับสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการสมรสที่เคยมีให้เฉพาะคู่รักต่างเพศในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่การเปลี่ยนแปลงนี้ยังคงมีข้อจำกัดบางประการที่อาจส่งผลกระทบต่อความเท่าเทียมทางสมรสที่แท้จริง การจัดตั้งความสัมพันธ์ในลักษณะครอบครัว ซึ่งอาจทำ

ให้ไม่สามารถเทียบเคียงสิทธิที่คู่สมรสต่างประเทศได้รับทั้งหมด เช่น สิทธิในการรับมรดก สิทธิตามกฎหมายประกันสังคม ฯลฯ โดยไม่สามารถยืนยันได้อย่างชัดเจนว่าจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับคู่สมรสต่างประเทศหรือไม่ จะได้เข้าถึงสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด ซึ่งในทางปฏิบัติยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนแน่นอนเหมือนคู่สมรสชายกับหญิง ถือเป็นความท้าทายในมิติของสวัสดิการสังคม เพราะกฎหมายใหม่ยังต้องไปแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกัน เพราะสิทธิดังกล่าวไม่ได้ตกทอดไปโดยอัตโนมัติ อาจต้องผ่านกระบวนการทางนิติบัญญัติที่ซับซ้อนยุ่งยากกว่า เพื่อตรากฎหมายเป็นพระราชบัญญัติในการที่จะนำมาซึ่งการรับรองสิทธิทางสวัสดิการสังคมต่าง ๆ ให้กับคู่รักเพศเดียวกันอย่างครบถ้วน เช่น สิทธิการประกันสุขภาพ การจ่ายเงินบำเหน็จบำนาญ หรือสิทธิในการรักษาพยาบาลที่รวมถึงคู่สมรสในกรณีของการเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยยังไม่บทบัญญัติรองรับการเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของคู่สมรสเพศเดียวกันเหมือนเช่นคู่สมรสต่างประเทศ มีเพียงแค่สิทธิในการรับบุตรบุญธรรมร่วมกันเท่านั้นคู่สมรสร่วมเพศจะใช้วิธีให้เด็กที่เกิดจากเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ เช่น การปฏิสนธินอกร่างกาย (IVF) การฉีดเชื้ออสุจิ (IUI) หรือการผสมเทียมเพื่อให้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของตนไม่ได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 มาตรา 21 ให้สิทธิเฉพาะคู่สมรสที่เป็นชายและหญิงที่จดทะเบียนสมรสตามกฎหมายเท่านั้น โดยกำหนดให้การใช้เทคโนโลยีนี้ต้องเป็นการช่วยสร้างบุตรให้เกิดภายในกรอบของครอบครัว ดังนั้นแม้ชายจะมีการแปลงเพศเป็นหญิงแล้วมาสมรสกับชายด้วยกัน หากทั้งคู่ประสงค์มีบุตรก็ไม่มีสิทธิในการใช้เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์เพื่อให้เกิดบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายได้ อย่างไรก็ตามยังมีประเด็นสิทธิทางกฎหมายการสมรสของบุคคลหลากหลายทางเพศที่แตกต่างกันกับคู่สมรสชายและหญิง คือ สิทธิในการได้สัญชาติโดยการสมรสซึ่งให้สิทธิเฉพาะคู่สมรสที่เป็นชายกับหญิงเท่านั้นตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 กำหนดว่าหญิงซึ่งเป็นต่างด้าวและได้สมรสกับชายไทยถ้าประสงค์จะได้สัญชาติไทยให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังนั้นการได้สัญชาติไทยโดยการสมรส หรือการสมรสกับคนไทย เป็นวิธีหนึ่งที่บุคคลต่างชาติสามารถได้รับสัญชาติไทย แต่มีเงื่อนไขและข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติตามอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกรณีที่บุคคลต่างชาติสมรสกับคนไทย และถ้าหากคู่สมรสเป็นเพศเดียวกัน กฎหมายสัญชาติไทยในปัจจุบันยังไม่รับรองการได้สัญชาติจากการสมรสเพศเดียวกัน ซึ่งถือเป็นข้อบกพร่องของกฎหมายดังที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 มาตรา 67 วรรคสอง บัญญัติว่า “ความในวรรคหนึ่งมิให้นำมาใช้บังคับแก่ กรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ข้อบัญญัติ ประกาศ คำสั่ง หรือ มติคณะรัฐมนตรีกำหนดสิทธิหน้าที่ สถานะทางกฎหมาย หรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับสามี ภรรยา หรือสามีภรรยาไว้แตกต่างกัน” ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดสิทธิในทางสมรสของบุคคลหลากหลายทางเพศที่ต้องรอการพัฒนากฎหมายในอนาคตต่อไป

อย่างไรก็ตาม ขอบเขตการใช้บังคับของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 66 ไม่ใช้บังคับแก่กรณีที่กฎหมายกำหนดเรื่องครอบครัวไว้เป็นการเฉพาะ และ มาตรา 67 วรรคสอง กำหนดให้ไม่ใช้บังคับแก่กรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ข้อบัญญัติ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรี กำหนดสิทธิ หน้าที่

สถานะทางกฎหมาย หรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับสามี ภริยา หรือสามีภริยาไว้แตกต่างกัน ซึ่งตามมาตรา 67 วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าอ้างถึงคู่สมรสที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ทำให้กฎหมายที่กำหนดเรื่องครอบครัวไว้เป็นการเฉพาะ และบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ข้อบัญญัติ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรี กำหนดสิทธิ หน้าที่ สถานะทางกฎหมาย หรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับสามี ภริยา หรือสามีภริยาไว้แตกต่างกัน ไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567

ดังนั้น มาตรา 68 จึงกำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ต้องดำเนินการทบทวนกฎหมายในความรับผิดชอบที่กำหนด สิทธิ หน้าที่ สถานะทางกฎหมายหรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับสามี ภริยา สามีภริยา หรือคู่สมรส เพื่อรองรับสิทธิ หน้าที่ สถานะทางกฎหมาย หรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องให้แก่คู่สมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ โดยต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับเพศสภาพของคู่สมรสด้วย และให้หน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการทบทวน เสนอผลการทบทวนพร้อมทั้งร่างกฎหมายในกรณีที่ต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรีภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ กรณีหากไม่สามารถดำเนินการได้ให้รายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ และ มาตรา 69 กำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ส่งผลให้เป็นการขยายขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ที่จะต้องมีการทบทวนและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ไม่ขัดหรือแย้งและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ยังไม่เท่าเทียมกับชายหญิงอย่างแท้จริง จนกว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วทั้งหมด โดยไม่มีกำหนดระยะเวลาไว้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสิทธิที่เกี่ยวข้องในการสมรสของคนหลากหลายทางเพศ เพราะบทบัญญัติในกฎหมายได้กำหนดไว้แต่เพียงระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรีเท่านั้น และอาจขอขยายระยะเวลาได้อีกหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถดำเนินการภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายสมรสกลุ่มหลากหลายทางเพศสรุปได้ว่าการบังคับใช้กฎหมายสมรสระหว่างเพศเดียวกันในประเทศที่มีระบบกฎหมายและประเพณีที่เน้นการสมรสระหว่างชายและหญิง ยังคงมีความขัดแย้งระหว่างการยอมรับทางกฎหมายและค่านิยมทางสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมที่ถูกสืบทอดมายาวนาน การบังคับใช้กฎหมายสมรสเท่าเทียมจึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อหลีกเลี่ยงการกระทบกับหลักจารีตประเพณีและหลักศาสนา ขณะเดียวกันในทฤษฎีทางกฎหมายธรรมชาติที่เน้นความเสมอภาค สิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรม อาจสนับสนุนสิทธิของบุคคลในการสมรสระหว่างเพศเดียวกัน แต่ใน

ทฤษฎีอนุรักษนิยมทางจารีตประเพณีกลับมองว่า "ค่านิยม" ในธรรมชาติที่การสมรสระหว่างชายและหญิงไม่ควรเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้การบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ซึ่งเปิดโอกาสให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถหมั้นและสมรสได้ ยังมีความท้าทายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการตีความกฎหมายเดิมและการบังคับใช้กฎหมายใหม่ในสังคม จนอาจเกิดช่องว่างในการตีความระหว่างกฎหมายเก่าและกฎหมายใหม่ เช่น การตีความในเรื่องเงื่อนไขการหมั้นและการสมรส รวมทั้งสิทธิในทางสมรสและหน้าที่ต่างๆ ในบางกรณียังมีข้อจำกัดที่ทำให้ความเท่าเทียมในการเข้าถึงสิทธิไม่ได้รับการรับรองอย่างเต็มที่ ทำให้คู่รักเพศเดียวกันไม่ได้รับสิทธิทางสมรสเท่าเทียมเหมือนกับคู่รักต่างเพศในหลายด้าน จากการศึกษาคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ภาครัฐควรสนับสนุนการสมรสของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ โดยส่งเสริมการสมรสของบุคคลหลากหลายทางเพศและทำความเข้าใจในองค์กรทางศาสนาและสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งบัญญัติกฎหมายสมรสของบุคคลหลากหลายทางเพศให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นและมีความเท่าเทียมกันในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ให้เป็นที่ยอมรับสิทธิในทางกฎหมายเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมและให้กฎหมายสมรสเท่าเทียมมีผลกระทบต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างน้อยที่สุด
2. ภาครัฐควรจัดทำคู่มือหรือศูนย์ให้คำปรึกษาด้านกฎหมายครอบครัวเกี่ยวกับเงื่อนไขการหมั้นและสมรสสำหรับคู่รักเพศเดียวกัน และสิทธิตามกฎหมายที่จะเกิดขึ้นจากการสมรส เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในกระบวนการทางกฎหมาย
3. ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการเพิ่มการรับรองรับสิทธิคู่สมรสเพศเดียวกันในการมีบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายร่วมกัน โดยใช้วิธีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 รวมทั้งให้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 โดยเพิ่มหลักเกณฑ์การได้สิทธิสัญชาติไทยโดยการสมรสของคนหลากหลายทางเพศ

เอกสารอ้างอิง

- จรัญ โฆษณานันท์. (2563). นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยญานุช วรแสน. (2558). ปัญหาการได้มาซึ่งสิทธิในการขอถือสัญชาติโดยการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ. [วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์].
- ณัชพงษ์ สำราญ. (2562). กฎหมายครอบครัวสำหรับคู่รักเพศเดียวกัน. วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 11(1): 36 - 49.
- ประสพสุข บุญเดช. (2568). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 27. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

- ปาลิดา จิรทิพย์. (2565). แนวทางกฎหมายในการจดทะเบียนรับรองสถานภาพทางกฎหมายของคู่รักเพศเดียวกัน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 9(2): 1 - 13.
- พัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัด, กรม. (2567). บทความเรื่อง “เตรียมพร้อมอย่างไรเพื่อรองรับสมรสเท่าเทียม”. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=13633&filename=socialoutlook_report
- ไพฑูรย์ อุทัยคาม และพระมหาพรชัย สิริวิโร. (2566). การแต่งงานของคนเพศเดียวกัน. *วารสาร มจร บาลีศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 9(3), 180 - 195.
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (2568). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- วาริ นาสกุล และเบญจวรรณ ธรรมรัตน์. (2554). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว. กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง.
- สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม. (2567). ข้อพิจารณาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2567 จาก <https://jla.coj.go.th/th/content/category/detail/id/1602>
- องค์การอมตธรรม. (2555). พระคริสต์ธรรมคัมภีร์ไทย ฉบับอมตธรรมร่วมสมัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัท ไอพีเอส พับลิชชิง.
- Black, H. C. (1979). *Black's Law Dictionary*. 5th edition. ST Paul: West Publishing.
- Human Rights Campaign. (2025). *Marriage Equality Legal in 38 Countries*. Retrieved 20 January 2025 from <https://www.hrc.org/resources/marriage-equality-around-the-world>
- Meesidhi, A., M. (2019). A Case Study Approach: An Analysis of the Application of Same-Sex Marriage Law of the United States of America into Thai Law . *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 12(1), 135 – 156. doi: <https://doi.org/10.14456/jcdr-hs.2019.10>

รำเป็นบท กลอนเป็นครู: อุปลักษณ์โนทัศน์ชาวใต้ในกลอนโนรา
DANCE AS TEXT, CHANT AS TEACHER: CONCEPTUAL METAPHORS OF SOUTHERN THAI
WORLDVIEWS IN NORA CHANT

ธนาตล จันทรประดิษฐ์^{1,*}

Thanadon Chanpradit^{1,*}

(Received: 19 May, 2025; Revised: 9 Jun., 2025; Accepted: 11 Jun., 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุปลักษณ์โนทัศน์ในกลอนโนรา โดยมุ่งเน้นศึกษา บทสรรเสริญครูและบทครูสอน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพิธีกรรมโนราโรงครู ที่สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และโลกทัศน์ของชุมชนภาคใต้ของไทย งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดอุปลักษณ์โนทัศน์ของ เลคอฟ และ จอห์นสัน เป็นกรอบการวิเคราะห์ โดยมองว่าอุปลักษณ์มิใช่เพียงกลวิธีทางภาษา แต่เป็นกลไกพื้นฐานของ ความคิดมนุษย์ การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการวิจัยในลักษณะเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธี Metaphor Identification Procedure (MIP) ในการวิเคราะห์ ข้อมูลเป็นคำกลอนจากการถอดความในพิธีจริง ซึ่งถือเป็น “Authentic Data” ที่มีบริบททางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน กลอนถูกจัดเรียงเป็นหน่วยละ 4 บรรทัด พร้อมรหัสอ้างอิงเพื่อ ความเป็นระบบ จากกลอนรวม 48 บรรทัด ผลการศึกษาพบอุปลักษณ์สำคัญ 5 หมวด ได้แก่ 1) ความรู้ คือของเหลว 2) ศิลปะคือพิธีกรรม 3) การเรียนรู้คือการเดินทางอันมีแบบแผน 4) เสียงคือทรัพย์สิน และ 5) ครูคือเทพ อุปลักษณ์ทั้งหมดชี้ให้เห็นว่ากลอนโนราเป็นพื้นที่ทางภาษาและวัฒนธรรมที่แฝงด้วยระบบคิด และคติความเชื่ออย่างเป็นระบบ ทั้งยังแสดงให้เห็นการผสมผสานกันของอุปลักษณ์สากลและอุปลักษณ์เฉพาะ วัฒนธรรมอันช่วยให้เข้าใจศิลปะการแสดงโนราในมิติความหมายที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: อุปลักษณ์โนทัศน์, กลอนโนรา, ภาษาศาสตร์ปริชาน

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹ Master's Student in Applied Linguistics, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author. E-mail: thanadon.chan@ku.th

Abstract

This study aimed to analyze conceptual metaphors in the traditional *Nora* dance chants, with a focus on two key sections: the *Invocation of the Masters (Bot Sansem Khru)* and the *Master's Teaching (Bot Khru Son)*. These sections played a vital role in the *Nora Rong Khru* ritual, reflecting the beliefs, worldview, and way of life of Southern Thai communities. Drawing on the conceptual metaphor theory proposed by Lakoff and Johnson, the research treats metaphor was not merely as a linguistic device but as a fundamental mechanism of human cognition. The study adopted a mixed methodology approach, using chant transcriptions from actual ritual performances, regarded as authentic cultural data. The chants were segmented into four-line units, each assigned a reference code for systematic analysis. Metaphors were identified using the Metaphor Identification Procedure (MIP). The analysis of 48 lines revealed five prominent metaphor categories: 1) Knowledge is Liquid, 2) Art is Ritual, 3) Learning is a Guide Journey, 4) Sound is a Possession, and 5) Teacher is a Deity. These metaphors demonstrated that *Nora* chants served as a rich linguistic and cultural space embedded with coherent systems of thought and belief. They also illustrated the integration of universal and culture-specific metaphors, offering deeper insight into the symbolic meaning of *Nora* performance.

Keywords: Conceptual Metaphor, Nora Chant, Cognitive Linguistics

บทนำ

การแสดงโนราเป็นศิลปะพื้นบ้านภาคใต้ที่มีรากฐานมาจากพิธีกรรมบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ โดยเฉพาะในพิธี “โนราโรงครู” ที่แสดงความเคารพต่อครูต้นสายและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผ่านการรำรำ คำร้อง และกลอนเฉพาะถิ่น (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2563; บุษกร บินทสันต์, 2554) กลอนโนรามิใช่เพียงองค์ประกอบของการแสดง แต่เป็นพลังทางวรรณศิลป์และพิธีกรรมที่สะท้อนความเชื่อ โลกทัศน์ และโครงสร้างสังคมของชาวไทยในท้องถิ่นภาคใต้ (พิทยา บุขรรัตน์, 2539; จินตนา อนุวัฒน์, 2566) ซึ่งบทกลอนโนรา เช่น บทรำยหน้าแดระ บทขานเอ และบทผันหน้า มีหน้าที่สื่อความงามทางวรรณศิลป์ควบคู่กับการแฝงมโนทัศน์ที่ผู้แสดงและผู้ชมต่างเข้าใจร่วมกัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ การมองโลกตามคติพราหมณ์-พุทธ และโครงสร้างความคิดที่ถ่ายทอดผ่านคำเปรียบเปรยและสัญลักษณ์ (สมโภชน์ เกตุแก้ว, 2558)

กลอนโนราถือได้ว่ามีคุณค่าทั้งในเชิงวรรณศิลป์ จริยธรรม และสัญลักษณ์ทางสังคม ซึ่งเป็นการสะท้อนภูมิปัญญา ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นผ่านภาษาในรูปแบบกลอนประกอบการแสดง ทั้งนี้ กลอนประกอบการแสดงโนรามิได้มีไว้เพื่อสร้างความบันเทิงในกลุ่มชุมชนเท่านั้น หากยังทำหน้าที่ถ่ายทอดประวัติศาสตร์ ความรู้ และแนวทางการดำเนินชีวิตผ่านถ้อยคำร้อยเรียงอย่างงดงามในการแสดง โดยเฉพาะบท

ไหว้ครูซึ่งแสดงถึงคติการให้ความเคารพต่อครูบาอาจารย์ กลอนโนราห์ยังใช้ภาษาถิ่นที่แฝงคุณธรรมจริยธรรมที่ช่วยหล่อหลอมผู้ฟังให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (เดโช แสงจันทร์ และคณะ, 2562; รื่นฤทัย รอดสุวรรณ และเอกพงษ์ คงฉาย, 2563; กุหลาบ แดงศรีธรรม และคณะ, 2528; พัทธานันท์ สมานสุข และ พรทิพย์ อันทิวโรทัย, 2559) ดังนั้นกลอนโนราห์ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชาวใต้ จึงควรค่าแก่การศึกษาอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะการศึกษาผ่านกรอบภาษาศาสตร์ปริชานโดยเฉพาะเรื่องอุปลักษณ์มโนทัศน์ ซึ่งช่วยเปิดเผยกลไกการสร้างความหมายทางสัญลักษณ์ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างรอบด้าน

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา งานวิจัยด้านภาษาศาสตร์ปริชานในประเทศไทยได้ประยุกต์แนวคิด *อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์* ตามกรอบแนวคิดของ เลคอฟ และ จอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ในการวิเคราะห์ภาษาในเพลงพื้นบ้าน ภาษาไทยถิ่น และในสื่อร่วมสมัยหลายเรื่อง เช่น พงณา ช่วยชู (2565) วิเคราะห์บทเพลงลูกทุ่งภาคใต้ที่เปรียบความรักกับธรรมชาติ สิ่งของ และสัตว์ สุกคัธ สุนทรภิญโญ (2565) พบว่าเพลงลูกทุ่งอีสานใช้ภาพอุปลักษณ์การเดินทางและธุรกิจในการสะท้อนความรัก ขณะที่ นันทิตา พิมพ์มา (2562) เสนอว่าเพลงกันตรึมสะท้อนมโนทัศน์ครอบครัวซึ่งเผยให้เห็นโครงสร้างสังคมพื้นบ้าน นอกจากนี้งานของ อันธิกา ดิษฐกิจ และทัศนาลัย บุรพาชีพ (2555) วิเคราะห์เพลงรักในบริบทเมือง พบว่าอุปลักษณ์มีบทบาทเชิงความคิดในการสะท้อนความคาดหวังและบทบาททางเพศ มิรินต้า บุรรุ่งโรจน์ (2548) วิเคราะห์ภาพผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งว่าเป็น “วัตถุแห่งการรับรู้” มากกว่าตัวกระทำ ส่วน อธิภาวุธ ไสยรส (2567) ศึกษา มโนทัศน์ “ความรวย-ความจน” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน พบว่ามีความเชื่อมโยงกับค่านิยมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4

อย่างไรก็ตาม งานศึกษาที่ผ่านมาเน้นวิเคราะห์อุปลักษณ์ในบทเพลงหรือสื่อร่วมสมัย ขณะที่ “บทกลอนประกอบการแสดงพื้นบ้าน” อย่างโนราห์ ซึ่งมีสถานะเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะและสะท้อนมโนทัศน์วัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งกลับยังไม่ค่อยได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ การศึกษาในครั้งนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยวิเคราะห์ *อุปลักษณ์มโนทัศน์* ในบทกลอนโนราห์ในบทสรรเสริญครูและบทครูสอน เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ภาษาและมโนทัศน์ที่แฝงในถ้อยคำผ่านกรอบแนวคิดของ เลคอฟ และ จอห์นสัน (1980) โดยตั้งคำถามหลักในการศึกษาครั้งนี้ว่า กลอนโนราห์ใช้รูปภาษาแบบใดในการสร้างอุปลักษณ์มโนทัศน์ และอุปลักษณ์เหล่านั้นสะท้อนวิถีคิดเชิงวัฒนธรรมในบริบทภาคใต้ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอุปลักษณ์มโนทัศน์ในกลอนรำโนราห์บทสรรเสริญครูและบทครูสอน

สมมติฐานการวิจัย

กลอนรำโนราห์ในบทสรรเสริญครูและบทครูสอนใช้รูปภาษาที่สะท้อนอุปลักษณ์มโนทัศน์อย่างมีระบบ และอุปลักษณ์ที่ปรากฏจำแนกออกเป็นกลุ่มตามแนวคิดกรอบทฤษฎีของ เลคอฟ และ จอห์นสัน (1980) ได้ อย่างชัดเจน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ได้อ้างอิงกรอบแนวคิดของ เลคอฟ และ จอห์นสัน (1980) ซึ่งเสนอว่า “อุปลักษณ์โนทัศน์” (Conceptual Metaphor) ไม่ใช่เพียงกลวิธีทางภาษา แต่เป็นกลไกพื้นฐานของความคิดมนุษย์ โดยเฉพาะการเข้าใจแนวคิดนามธรรมผ่านประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม อุปลักษณ์เกิดจากการจับคู่เชิงระบบระหว่าง “มโนทัศน์ต้นทาง” (source domain) และ “มโนทัศน์ปลายทาง” (target domain) ตัวอย่างดั้งเดิมจากแนวคิดดังกล่าว เช่น “ARGUMENT IS WAR” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับการโต้แย้งถูกสร้างผ่านโครงสร้างของสงคราม เช่น “เขาโจมตีจุดอ่อนของฝ่ายตรงข้าม”

ต่อมา จอห์นสัน (Johnson, 1987) ได้ขยายแนวคิดผ่านกรอบ “ภาพร่าง” (Image Schemas) ซึ่งเป็นรูปแบบอันเกิดจากประสบการณ์ทางกายภาพซ้ำ ๆ เช่น CONTAINER, SOURCE-PATH-GOAL, BALANCE และ UP-DOWN ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างอุปลักษณ์ เช่น HAPPY IS UP, TIME IS MONEY เป็นต้น การศึกษาด้านอุปลักษณ์โนทัศน์ได้พัฒนาการจำแนกประเภทของอุปลักษณ์โนทัศน์ เลคอฟ และ จอห์นสัน (1980) เสนอการแบ่งอุปลักษณ์ออกเป็นสามประเภทหลัก ได้แก่ อุปลักษณ์เชิงโครงสร้าง (Structural Metaphors) อุปลักษณ์เชิงทิศทาง (Orientational Metaphors) และอุปลักษณ์เชิงภวสัมพันธ์ (Ontological Metaphors) ซึ่งอุปลักษณ์ในแต่ละประเภทมีบทบาทแตกต่างกันในการจัดระเบียบมโนทัศน์ของผู้คน เกรดี (Grady, 1997) เสนอเพิ่มเติมว่าอุปลักษณ์แบ่งออกได้อีกเป็น “อุปลักษณ์หลัก” (Primary metaphors) และ “อุปลักษณ์เชิงซ้อน” (Complex metaphors) ซึ่งเป็นการรวมกันของอุปลักษณ์หลายประเภทอันเป็นพื้นฐานที่ประกอบขึ้นจากอุปลักษณ์หลักหลายประการ และมักพบในบริบทของวัฒนธรรมสังคม

อีกประเด็นที่เกี่ยวข้องคือการถกเถียงระหว่าง “ความเป็นสากล” กับ “ลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม” ของอุปลักษณ์ นักวิชาการอย่าง เคอเวกเซส (Kövecses, 2005) ชี้ว่าอุปลักษณ์หลายแบบมีฐานมาจากประสบการณ์ร่วม เช่น การเคลื่อนไหวหรือการสัมผัส แต่การแปรอุปลักษณ์ในแต่ละวัฒนธรรมกลับสะท้อนค่านิยมที่ต่างกันตามแต่ละบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ความรักในฐานะโซ่เชือกหรือฐานะของการเลือกคู่ ยวี (Yu, 2003) ได้เสนอข้อมูลซึ่งแสดงให้เห็นว่า อุปลักษณ์โนทัศน์ของชาวจีนเกี่ยวกับอารมณ์และเหตุผลมีพื้นฐานจากแนวคิดโบราณที่มอง “ใจ” (心 xīn) ยังแสดงให้เห็นว่าอุปลักษณ์ของชาวจีนมีรากจาก “หัวใจ” (心) เป็นศูนย์รวมของอารมณ์และเหตุผล ซึ่งต่างจากคติแบบตะวันตก (Yu, 2009)

ในบริบทของกลอนรำนรา อุปลักษณ์ที่พบมักสะท้อนโครงสร้างทางความเชื่อ จักรวาลวิทยา และศาสนา เช่น “การร่ายรำคือการบูชาเทพ” หรือ “ครูคือผู้ให้” ซึ่งจัดเป็นอุปลักษณ์เชิงภวสัมพันธ์ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษารูปแบบอุปลักษณ์ในบทกลอนรำนรา โดยเฉพาะบทสรรเสริญครูและบทครูสอน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมและการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้ กระบวนการวิเคราะห์ในครั้งนี้จะใช้แนวทาง Metaphor Identification Procedure (MIP) ของ กลุ่มแฟรกเกิลแจซ (Pragglejaz Group, 2007) เพื่อจำแนกคำอุปลักษณ์ และพิจารณารูปแบบอุปลักษณ์ทั้งสามประเภท พร้อมตีความตามบริบทของกลอนรำนราที่มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือมนุษย์ งานวิจัยนี้เสนอว่าอุปลักษณ์ในกลอนรำนราเป็นรูปแบบเฉพาะ

ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนตัวตน ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังเป็นกรณีศึกษาที่ขยายแนวทางการศึกษาด้านอุปถัมภ์มนต์คนไปสู่อริบทนอกโลกภาษาอังกฤษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) โดยมุ่งศึกษาระบบอุปถัมภ์มนต์คนในพิธีกรรมในพิธีกรรมโนรา โดยเฉพาะในบทสรรเสริญครู และบทครูสอน ซึ่งเป็นกลอนสำคัญที่ปรากฏในพิธีกรรมโนราโรงครูและการแสดงโนรา อันเป็นแบบแผนวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย และใช้ข้อมูลเชิงสถิติเพื่อวิเคราะห์หาค่าความถี่ของกลุ่มอุปถัมภ์มนต์ที่ปรากฏจากข้อมูล

1. การคัดเลือกแหล่งข้อมูล ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ คำกลอนจากบทสรรเสริญครู และ บทครูสอน ซึ่งได้จากการถอดความกลอนโนราในพิธีโนราโรงครู จากงานวิจัยของ จินตนา อนุวัฒน์ (2566) เรื่อง การรำถวายครูในพิธีกรรมโนราโรงครู ซึ่งผู้ศึกษาค้นคว้าได้สัมภาษณ์ผู้ประกอบการพิธีและผู้เชี่ยวชาญด้านโนราที่สืบทอดกลอนเหล่านี้โดยตรง ทั้งนี้กลอนที่ได้จากการถ่ายทอดของผู้ปฏิบัติโดยตรงย่อมสะท้อนความเชื่อ โลกทัศน์ และแนวคิดแบบชาวบ้านได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับข้อเสนอของ ไฮเมส (Hymes, 1981) ที่เห็นว่าการศึกษาศาสนาควรเข้าใจภาษาเหล่านั้นในบริบททางวัฒนธรรมที่แท้จริง โดยเฉพาะเมื่อวาทกรรมมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับวิถีชีวิตและพิธีกรรมของชุมชน ผู้วิจัยได้เลือกใช้กลอนจากงานของ จินตนา อนุวัฒน์ (2566) จึงถือเป็นการใช้ “Authentic Data” ที่มาจากแหล่งปฏิบัติจริง (Natural Context) ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในงานวิจัยด้านภาษาศาสตร์วัฒนธรรมและภาษาศาสตร์ปริชาน โดยเฉพาะในบริบทที่เนื้อหาภาษามีลักษณะพิธีกรรม (Ritual Discourse) อันเป็นศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. การจัดการข้อมูล เมื่อได้คำกลอนมาแล้ว ผู้วิจัยจะจัดเรียงเนื้อหาบทกลอนโดยแยกเป็น “คำกลอน” หน่วยละ 4 วรรค ตามโครงสร้างของคำกลอนโนรา เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์รูปภาษาระดับวรรคอย่างเป็นระบบ กลอนแต่ละวรรคจะได้รับการกำหนด “รหัสอ้างอิง” เช่น 1.1, 1.2, ... สำหรับบทสรรเสริญครู และ 2.1, 2.2, ... สำหรับบทครูสอน โดยแต่ละรหัสประกอบด้วย ตัวเลขหลักแรกหมายถึงชื่อของบท ได้แก่ รหัส 1 คือบทสรรเสริญครู และ รหัส 2 คือบทครูสอน ตัวเลขหลักที่สองคือคำกลอน² และตัวเลขหลักที่สามคือวรรคกลอน เพื่อใช้ในการจัดระเบียบข้อมูลให้ง่ายต่อการวิเคราะห์

ในขั้นตอนการแยกและระบุอุปถัมภ์มนต์ ผู้วิจัยจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความหมายตามตัวอักษร (Literal Meaning) กับความหมายในบริบท (Contextual Meaning) เพื่อวิเคราะห์ว่ามีการใช้ถ้อยคำหรือโครงสร้างใดเป็นพาหะของอุปถัมภ์มนต์ โดยประยุกต์ใช้แนวทาง Metaphor Identification Procedure (MIP) ของกลุ่มนักวิจัย กลุ่มแพรงเกิลแจช (2007) ซึ่งเป็นกระบวนการมาตรฐานที่นิยมใช้วิเคราะห์อุปถัมภ์มนต์ในวาทกรรม โดยเฉพาะเมื่อเป็นงานวิจัยที่ต้องการความเป็นระบบในการระบุอุปถัมภ์มนต์มนต์คน ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการตรวจสอบคำหลัก (lexical unit) การตีความความหมายตามบริบท และการพิจารณาว่ามีความแตกต่างจากความหมายดั้งเดิมหรือไม่

² 4 วรรคกลอน เท่ากับ 1 คำ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องอุปลักษณมโนทัศน์ของ เลคอฟ และ จอห์นสัน (Lakoff and Johnson 1980, 1999) ซึ่งเสนอว่าอุปลักษณมโนทัศน์ไม่ใช่เพียงกลวิธีทางภาษาทางวรรณศิลป์เท่านั้น แต่เป็นกลไกพื้นฐานของความคิดมนุษย์ (Fundamental Mechanism of Thought) ซึ่งแฝงอยู่ในภาษาและประสบการณ์ประจำวัน โดยจะจัดหมวดหมู่ของอุปลักษณมโนทัศน์ตามแนวทางของ เลคอฟ และ จอห์นสัน และนำข้อมูลที่ได้จัดหมวดหมู่มาคิดหาคำความถี่เพื่อหาความถี่ที่ปรากฏในแต่ละกลุ่มอุปลักษณมโนทัศน์

4. สรุปผลการวิเคราะห์ ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์อุปลักษณมโนทัศน์ในคำกลอนโนราในบทสรรเสริญครูและบทครูสอน ดำเนินการโดยใช้แนวทางของ เลคอฟ และ จอห์นสัน ในการจำแนกอุปลักษณมโนทัศน์ออกเป็นหมวดหมู่ตามขอบเขตมโนทัศน์ต้นทาง และการขยายขอบเขตมโนทัศน์ปลายทาง พร้อมทั้งพิจารณาความเชื่อมโยงกับโลกทัศน์และคติความเชื่อของชาวใต้เพื่อแสดงให้เห็นว่าอุปลักษณมโนทัศน์ในคำกลอนโนราไม่ได้เป็นเพียงกลวิธีทางภาษา แต่สะท้อนระบบคิดทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งแสดงคำความถี่ที่ปรากฏเพื่อให้เห็นระดับความแตกต่างในแต่ละกลุ่มอุปลักษณมโนทัศน์

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์คำกลอนรำนโนราบทสรรเสริญครูจำนวน 8 คำกลอน (32 บรรทัด) และบทครูสอนจำนวน 4 คำกลอน (16 บรรทัด) รวมทั้งสิ้น 48 บรรทัด พบว่าอุปลักษณมโนทัศน์ที่ปรากฏสามารถจำแนกออกได้เป็น 5 หมวด ได้แก่ (1) ความรู้คือของเหลว (2) ศิลปะคือพิธีกรรม (3) การเรียนรู้คือการเดินทางอันมีแบบแผน (4) เสียงคือทรัพย์สิน และ (5) ครูคือเทพ โดยรายละเอียดของคำความถี่ในการปรากฏของอุปลักษณมโนทัศน์แต่ละหมวดปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางความถี่หมวดหมู่อุปลักษณมโนทัศน์

หมวดอุปลักษณมโนทัศน์	จำนวนบรรทัด	ร้อยละ
1. ความรู้คือของเหลว	11	22.9
2. ศิลปะคือพิธีกรรม	11	22.9
3. การเรียนรู้คือการเดินทางอันมีแบบแผน	10	20.8
4. เสียงคือทรัพย์สิน	9	18.8
5. ครูคือเทพ	7	14.6
รวม	48	100

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นความถี่ของหมวดหมู่อุปลักษณมโนทัศน์แต่ละกลุ่ม อุปลักษณมโนทัศน์ที่พบมากที่สุด ได้แก่ “ความรู้คือของเหลว” และ “ศิลปะคือพิธีกรรม” อย่างละ 22.9% รองลงมาได้แก่ “การเรียนรู้คือการเดินทางอันมีแบบแผน” (20.8%) สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ว่าการเรียนรู้ในบริบทโนราที่เป็นการแสดงประจำภูมิภาคเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีทิศทางและมีระเบียบแบบแผนปฏิบัติ ส่วน “เสียงคือทรัพย์สิน” (18.8%) แสดงการให้คุณค่าแก่เสียงในฐานะสิ่งมีมูลค่า และ “ครูคือเทพ” (14.6%) แม้มีความถี่น้อยที่สุด แต่

สะท้อนให้เห็นถึงการยกย่องครูโนราในฐานะผู้ทรงศักดิ์และเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอตัวอย่างข้อมูลและการวิเคราะห์เพื่อแสดงภาพรวมของอุปลักษณะแต่ละหมวดดังรายละเอียดต่อไป

1. ความรู้คือของเหลว (Knowledge is a Fluid) มโนทัศน์ “ความรู้คือของเหลว” สะท้อนแนวคิดที่มองว่า “ความรู้” หรือ “ปัญญา” ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง ตายตัว หรือคงที่ หากแต่เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์คล้อยของเหลวซึ่งสามารถเคลื่อนไหว แทรกซึม ซึมซับ และถ่ายเทจากผู้หนึ่งไปสู่อีกผู้หนึ่งได้โดยไม่สูญเสียสาระสำคัญ น้ำในที่นี้จึงทำหน้าที่เป็นภาพแทนของความรู้ที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ในวัฒนธรรมไทย น้ำถือเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ ความบริสุทธิ์ และการหล่อเลี้ยงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภาณุวัฒน์ สกุลสืบ (2565) ที่พบว่า “น้ำ” ไม่เพียงเป็นองค์ประกอบสำคัญในพิธีกรรม หากยังแฝงความหมายทางจิตวิญญาณในฐานะพลังแห่งการหล่อเลี้ยงและเชื่อมโยงกับโลกศักดิ์สิทธิ์ ด้วยคุณลักษณะดังกล่าว น้ำจึงกลายเป็นภาพแทนเชิงบวกของการเรียนรู้ การเปรียบเทียบความรู้เป็นของเหลวจึงสื่อถึงความมีชีวิตชีวา การหล่อไหล และการเติมเต็มความสามารถทางปัญญา โดยเฉพาะในบริบทครูกับศิษย์ ซึ่งครูเป็นผู้ถ่ายทอด และศิษย์เป็นภาชนะที่เปิดรับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (1) “สรรเสริญไปด้วยปัญญม สะสมไปด้วยปัญญา”
- (2) “ขอศัพท์ขอเสียงลูกบ้านนา ปัญญาลูกมาเหมือนน้ำไหล”
- (3) “ขอศัพท์ขอเสียงให้เกลี้ยงใส ไหลมาเหมือนท่อธารา”

แฉวฉวความหมายต้นทาง (Source Domain)	→	แฉวฉวความหมายปลายทาง (Target Domain)
น้ำ, ของเหลว	→	ความรู้, ปัญญาที่ได้จากครู

ตัวอย่างที่ (1) “สรรเสริญไปด้วยปัญญม สะสมไปด้วยปัญญา” สะท้อนมโนทัศน์ที่เปรียบเทียบ “ปัญญา” เสมือนของเหลว ซึ่งมีได้เกิดขึ้นแบบทันทีทันใด แต่ปัญญาหรือความรู้มาจากการสะสมผ่านกระบวนการฝึกฝน การฟัง การสังเกต และการถ่ายทอดจากครูสู่ศิษย์อย่างค่อยเป็นค่อยไป คำว่า “สะสม” ในบริบทของคำกลอน สื่อถึงปัญญาหรือความรู้สามารถกักเก็บได้เหมือนของเหลว ส่วนถ้อยคำที่ว่า “ไปด้วย” ในบริบทของคำกลอน บ่งบอกถึงปัญญาหรือความรู้ซึ่งสามารถไหลเวียนและหล่อเลี้ยงในตัวของผู้แสดงโนรา เช่นเดียวกับของเหลวที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปได้ตามภาชนะ ปัญญาหรือความรู้จึงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงสภาพได้ เพิ่มพูนได้ และถ่ายทอดได้ สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้โนราที่เน้นสืบทอดอย่างต่อเนื่องจากครูสู่ศิษย์

ตัวอย่างที่ (2) กลอนกล่าวว่า “ปัญญาลูกมาเหมือนน้ำไหล” จากบทสรรเสริญครู แสดงให้เห็นถึงการเปรียบเทียบปัญญาเป็นกระแสที่ไหลมาอย่างต่อเนื่อง สื่อถึงความรู้ที่เพิ่มพูนไม่หยุดนิ่ง โดยเน้นความเป็นพลวัตของความรู้ที่เคลื่อนไหวจากแหล่งต้นทางมาสู่ผู้เรียน และผู้เรียนในที่นี้ก็อยู่ในสถานะ “ลูก” หรือ “ผู้รับ” ซึ่งตอกย้ำถึงบทบาทของครูในฐานะผู้ส่งมอบความรู้

ตัวอย่างที่ (3) “ขอศัพท์ขอเสียงให้เกลี้ยงใส ไหลมาเหมือนท่อธารา” แสดงการเปรียบเทียบคำศัพท์และเสียง ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้ศิลปะการแสดงโดยเปรียบเทียบความรู้ในการรำโนราว่าเป็นของเหลวที่สามารถ

“ไหลมา” ได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการใช้คำว่า “ท่อธารา” ทำให้เกิดภาพของน้ำที่ถูกส่งมาตามทางที่ถูกเตรียมไว้ แสดงถึงระบบการเรียนรู้ที่เป็นระเบียบ และสะท้อนอุดมคติที่ต้องการให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น ไม่ติดขัด

มโนทัศน์ดังกล่าวสะท้อนการมองความรู้ในฐานะของเหลวที่ไหลเวียนจากครูสู่ศิษย์ โดยศิษย์เป็นฝ่ายรอรับ “ปัญญา” จากครูผู้เป็นต้นธารแห่งวิชา คำในกลอนที่กล่าวถึงการ “ขอ” หรือ “สะสม” แสดงให้เห็นว่าความรู้มีใช้สิ่งที่แสวงหาด้วยตนเอง หากเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดได้ภายใต้กรอบแบบแผนที่ครูกำหนด ภาพแทนของน้ำในอุปมาจึงสะท้อนระบบการเรียนรู้แบบพึ่งพาครู และตอกย้ำความสัมพันธ์เชิงอำนาจในกระบวนการฝึกฝนอันศักดิ์สิทธิ์ของวัฒนธรรมโนรา

2. ศิลปะคือพิธีกรรม (Art is Ritual) มโนทัศน์ศิลปะคือพิธีกรรม แสดงให้เห็นมุมมองต่อ “ศิลปะ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะการแสดงโนรา ไม่ใช่เพียงการแสดงเพื่อความบันเทิง หากแต่เป็นกระบวนการทางพิธีกรรมที่มีความศักดิ์สิทธิ์ มีแบบแผนและมีเป้าหมายเพื่อเชื่อมโยงมนุษย์เข้ากับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เทวดา บรรพชน หรือครูบาอาจารย์ ผ่านท่ารำ เสียงร้อง เครื่องแต่งกาย และบทกลอน ซึ่งเป็นเสมือน “การประกอบพิธี” ที่มีระบบและความหมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(4) “สิบนิ้วจะยกขึ้นดำเนิน³ สรรเสริญคุณพระพุท”

(5) “โอษฐ์แล้ววาดไว้ รำถวายพระเทวดา”

(6) “หาไหนจะได้เสมือนน้อง ทำนองพระเทวดา”

แฉวฉวความหมายต้นทาง (Source Domain)	→	แฉวฉวความหมายปลายทาง (Target Domain)
พิธีกรรม, การบูชา, การถวายแด่เทพ	→	การพ้อรำ, การแสดง, ศิลปะทางการรำ (โนรา)

ตัวอย่างที่ (4) “สิบนิ้วจะยกขึ้นดำเนิน สรรเสริญคุณพระพุท” แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจต่อการแสดงโนราว่าเป็นกิจกรรมที่ดำเนินไปในลักษณะของพิธีกรรม โดยคำว่า “สิบนิ้วจะยกขึ้นดำเนิน” บ่งชี้ถึงท่าทางของผู้แสดงที่มีลักษณะพนมมือ หรือการยกมือในการไหว้ครูและบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขณะที่ “สรรเสริญคุณพระพุท” แสดงเจตนาในการบูชาพระพุทเจ้าผ่านการแสดงศิลปะ กลอนวรรคนี้จึงแสดงให้เห็นว่าผู้แสดงมีบทบาทเสมือน “ผู้นำประกอบพิธี” ซึ่งถ่ายทอดความเคารพและศรัทธาต่อพระพุทเจ้า โดยอาศัยท่ารำและคำร้องเป็นสื่อกลางในการบูชา มิใช่เป็นเพียงการแสดงเพื่อความงามหรือความบันเทิงเพียงอย่างเดียว

ตัวอย่างที่ (5) “โอษฐ์แล้ววาดไว้ รำถวายพระเทวดา” สะท้อนให้เห็นการรับรู้ว่าการรำและการขับร้องในการแสดงโนราเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม โดยคำว่า “โอษฐ์แล้ววาดไว้” บ่งถึงการใช้อยู่คำร้องผ่านคำกลอนที่ได้รับการรังสรรค์ขึ้นอย่างประณีต ขณะที่ “รำถวายพระเทวดา” ชี้ให้เห็นว่าการแสดงโนรามิได้กระทำเพื่อตอบสนองผู้ชมในแง่ของความบันเทิงเท่านั้น หากแต่มีเป้าหมายเพื่อการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความ

³ ผู้วิจัยใช้คำว่า “ดำเนิน” ตามที่ปรากฏในคำกลอน ซึ่งเมื่อเทียบกับภาษาไทยมาตรฐานจะตรงกับคำว่า “ดำเนิน” โดยในภาษาไทยถิ่นใต้คำว่า “ดำเนิน” ออกเสียงด้วยวรรณยุกต์เสียงสูง (ตรี) ซึ่งต่างจากวรรณยุกต์เสียงสามัญในคำว่า ดำเนิน ทั้งนี้ การเปลี่ยนรูปเสียงนี้เป็นลักษณะทางสัทศาสตร์ เพื่อให้รับสัมผัสกับวรรณคดีไปในบทกลอน

เชื่อของคนในวัฒนธรรมท้องถิ่นได้โดยตรง อันสะท้อนให้เห็นบทบาทของผู้แสดงในฐานะผู้กระทำหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ผ่านการร้องรำอันเปรียบเหมือนพิธีกรรม

ตัวอย่างที่ (6) “หาไหนจะได้เสมือนน้อง ทำนองพระเทวดา” สะท้อนมุมมองต่อศิลปะคือพิธีกรรม ในถ้อยคำ “ทำนองพระเทวดา” สะท้อนถึงการเปรียบท่วงทำนองในการแสดงโนราว่ามีสถานะสูงส่งเทียบได้กับเสียงดนตรีและท่วงทำนองร่ำแห่งสวรรค์ของพระเทวดา ซึ่งเป็นการยกระดับมุมมองโนราเป็นศิลปะการแสดงให้มีความศักดิ์สิทธิ์ แสดงให้เห็นถึงมุมมองต่อศิลปะ การแสดงโนราไม่ใช่เพียงศิลปะทางโลกแต่เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับโลกเหนือธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญ

มโนทัศน์ดังกล่าวสะท้อนการมองศิลปะการแสดงโนราในฐานะพิธีกรรมที่ดำรงอยู่ภายใต้ระบบความเชื่อของชุมชน โดยมีใช้เพียงศิลปะเพื่อความบันเทิง หากเป็นการแสดงออกซึ่งความเคารพและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผ่านกลอนและทำรำที่ถูกกำหนดอย่างเป็นแบบแผน ศิลปะในระบบโนราจึงผสานเข้ากับจริยธรรมและพิธีกรรมทางวัฒนธรรมอย่างแนบแน่น สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติที่ต้องดำเนินไปด้วยความเคารพ ศรัทธา และระเบียบอันศักดิ์สิทธิ์

3. การเรียนรู้คือการเดินทางอันมีแบบแผน (Learning is a Guided Journey) มโนทัศน์การเรียนรู้คือการเดินทางอันมีแบบแผน สะท้อนการมองกระบวนการการเรียนรู้เป็นการเดินทางหรือเคลื่อนไหวอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยมี “ครู” เป็นผู้นำทางอย่างเข้มงวด การเรียนรู้ไม่ใช่เพียงการรับข้อมูลแต่เป็นกระบวนการที่มีลำดับ ทิศทาง และแบบแผนอย่างชัดเจน เสมือนการเคลื่อนไหวของร่างกายในศิลปะการรำโนราไม่ได้เป็นแค่ท่าทางสวยงาม แต่เป็น “ภาษาทางวัฒนธรรม” ที่ต้องทำตามครูอย่างเคร่งครัด เหมือนศิษย์เดินอยู่บนเส้นทางที่ครูกำหนดไว้ทุกก้าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(7) “ครูสอนให้ผูกผ้า สอนข้าให้ทรงกำไล”

(8) “ครูสอนให้ครอบเทริดน้อย ทำจับสร้อยพวงมาลัย”

(9) “ครูสอนให้ทรงกำไล สอดใส่ซ้ายแขนขวา”

แฉวฉวความหมายต้นทาง (Source Domain)	→	แฉวฉวความหมายปลายทาง (Target Domain)
การเดินทาง, การก้าวย่าง	→	การเรียนรู้ตามลำดับ, การสอนที่มีลำดับขั้นตอน

ตัวอย่างที่ (7) “ครูสอนให้ผูกผ้า สอนข้าให้ทรงกำไล” แสดงให้เห็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นลำดับ โดยการ “ผูกผ้า” และ “ทรงกำไล” ไม่ใช่เพียงการแต่งกาย แต่เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกฝนตามแบบแผน ซึ่งมีทั้งลำดับการกระทำและความหมายเชิงพิธีกรรม ศิษย์ต้องเรียนรู้จากครูทีละขั้นตอนไม่สามารถข้ามลำดับได้

ตัวอย่างที่ (8) “ครูสอนให้ครอบเทริดน้อย ทำจับสร้อยพวงมาลัย” สะท้อนมโนทัศน์การเรียนรู้ในฐานะกระบวนการศักดิ์สิทธิ์ที่ดำเนินตามแบบแผน “เทริด” ทำหน้าที่เป็นภาพแทนของครู ทั้งในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสัญลักษณ์แห่งการถ่ายทอดองค์ความรู้ การครอบเทริดจึงเป็นพิธีกรรมที่รับรองศิษย์เข้าสู่ระบบความรู้ของโนราอย่างสมบูรณ์

ตัวอย่างที่ (9) “ครูสอนให้ทรงกำไล สอดใส่ซ้ายแขนขวา” แสดงให้เห็นถึงความละเอียดของการเรียนรู้โดยเฉพาะการระบุทิศทาง “ซ้าย” “ขวา” ซึ่งสะท้อนถึงความแม่นยำในแบบแผนของการแต่งกายและลีลาท่าทาง ซึ่งไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามอำเภอใจ การเรียนรู้ตามคำสอนของครูจึงเปรียบเสมือนผู้นำทางที่ชี้ทิศและควบคุมทุกก้าวของการเรียนรู้

มโนทัศน์ดังกล่าวสะท้อนความเป็นระเบียบแบบแผนและการเชื่อฟังในกระบวนการเรียนรู้ โดยเส้นทางแห่งการศึกษาการแสดงโนราถูกกำหนดไว้อย่างศักดิ์สิทธิ์ให้ศิษย์ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูอย่างเคร่งครัด ผู้ที่ปฏิบัติตรงตามแนวทางนี้จึงได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีคุณค่าในสายตาสังคม วัฒนธรรมการเรียนรู้มิใช่เพียงการเลียนแบบท่ารำหรือจดจำบทกลอน แต่เป็นการฝึกฝนอย่างมีลำดับขั้น ทั้งในเชิงองค์ความรู้และจิตวิญญาณ ภายใต้ความศรัทธาในครู การฝึกซ้อมที่แม่นยำ รวมถึงรายละเอียดด้านท่ารำและเครื่องแต่งกาย ล้วนตอกย้ำความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างศิษย์กับครู การเรียนรู้ในระบบโนราจึงเปรียบเสมือนการเดินทางภายใต้กรอบของระเบียบ ศรัทธา และวัฒนธรรมที่ต้องดำเนินไปอย่างกลมกลืน

4. เสียงคือทรัพย์สิน (Sound is a Possession) มโนทัศน์เสียงคือทรัพย์สิน แสดงกระบวนการความคิดในการมอง “เสียง” ไม่ใช่เพียงปรากฏการณ์ทางกายภาพหรือเครื่องมือสื่อสาร หากแต่เป็น “วัตถุ” หรือ “ทรัพย์สิน” ที่มีมูลค่า มีความสำคัญ และสามารถถ่ายทอดหรือโอนกรรมสิทธิ์จากครูสู่ศิษย์ได้ การพูดหรือการมีเสียงที่ดีจึงไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ต้อง “ขอ” “รับ” หรือ “ได้มา” ผ่านการเรียนรู้ เสียงจึงถูกตีค่าในฐานะทรัพย์สินทางวาทศิลป์ที่มีคุณค่า ทั้งในมิติของความหมาย อำนาจ และการสื่อสาร อันทรงพลัง โดยเฉพาะในบริบทการแสดงเช่นโนรา การมีเสียงที่ “ดังก้อง” หรือ “เกลี้ยงดี” คือสิ่งที่ต้องสั่งสมผ่านการฝึกฝนและการสืบทอดเชิงวัฒนธรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(10) “ขอศัพท์ขอเสียงขอให้ลูกเกลี้ยงดี ลูกนี้กล่าวคำกล่าวจิต”

(11) “ขอศัพท์ขอเสียงให้ดังก้อง ให้เหมือนกับคำของเจ้าไท”

(12) “ขอศัพท์ขอเสียงให้เกลี้ยงใส ไหลมาเหมือนทอธารา”

แหวดงความหมายต้นทาง (Source Domain)	→	แหวดงความหมายปลายทาง (Target Domain)
สิ่งของที่สามารถขอหรือรับได้, สิ่งของที่มีมูลค่า	→	ชื่อเสียง, คำพูด

ตัวอย่างที่ (10) “ขอศัพท์ขอเสียงขอให้ลูกเกลี้ยงดี ลูกนี้กล่าวคำกล่าวจิต” สะท้อนแนวคิดที่มองว่า “เสียง” และ “ศัพท์” มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ต้อง “ขอ” หรือ “ได้รับ” ผ่านกระบวนการเรียนรู้และฝึกฝนจากครูผู้เป็นแหล่งองค์ความรู้ ถ้อยคำดังกล่าวแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ครูกับศิษย์ ซึ่งการรับเสียงจากครูเปรียบเสมือนการรับมอบทรัพย์สินทางวัฒนธรรมอันได้แก่ ความรู้ ความชำนาญ และคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการเป็นผู้แสดง ถ้อยคำที่ว่า “เกลี้ยงดี” มิได้สื่อเพียงคุณลักษณะของเสียงที่ชัดเจนในทางกายภาพ แต่ยังสะท้อนอุดมคติของเสียงที่บริสุทธิ์ซึ่งเกิดจากการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องภายใต้ความดูแลของครู เสียงในท่อนี้

จึงไม่ใช่เพียงกลไกทางกายภาพ แต่เป็นทรัพย์ที่มีค่าที่ต้องอาศัยการลงทุนด้วยเวลา ความมุ่งมั่น และความศรัทธาในสายศิลปะ

ตัวอย่างที่ (11) “ขอศัพท์ขอเสียงให้ดังก้อง ให้เหมือนกับคำของเจ้าไท” คำว่า “ดังก้อง” อาจหมายถึงเสียงกังวาน แต่เมื่อพิจารณาพร้อมกับ “คำของเจ้าไท” ซึ่งหมายถึงผู้เป็นใหญ่หรือผู้ทรงบารมีในสังคม การเปรียบเสียงของตนกับ “คำของเจ้าไท” จึงสื่อถึงการแสวงหาเสียงที่ทรงพลัง มีอำนาจและความน่าเชื่อถือ เสียงจึงเป็นมากกว่าการออกเสียง แต่เป็นสัญลักษณ์ของชื่อเสียง สถานะ และอัตลักษณ์ในฐานะผู้แสดงที่เป็นที่ยอมรับในสังคม

ตัวอย่างที่ (12) “ขอศัพท์ขอเสียงให้เกลี้ยงใส ไหลมาเหมือนทอธารา” แสดงให้เห็นว่าเสียงมิได้ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ต้องร้องขอและรับมาอย่างมีพิธีการจากครูผู้มีความรู้ การใช้คำว่า “ขอ” สื่อถึงการยอมรับว่าเสียงที่ดีงามเป็นของมีคุณค่า และเป็นสิ่งที่ต้องได้รับอนุญาตหรือการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการ เสียงถูกเปรียบกับ “ทอธารา” ซึ่งให้ภาพของการไหลอย่างต่อเนื่องจากต้นน้ำสู่ปลายน้ำ เปรียบได้กับการส่งผ่านองค์ความรู้ทางศิลปะจากครูสู่ศิษย์ เสียงที่ “เกลี้ยงใส” สื่อถึงความประณีต บริสุทธิ์ และถูกกลั่นกรองมาอย่างดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยเวลาและการฝึกฝน มิใช่เกิดจากการเปล่งเสียงธรรมดา แต่คือเสียงที่มีคุณภาพ พร้อมใช้ในการแสดง การสื่อสาร และการรักษาศักดิ์ศรีของผู้เป็นศิษย์โนรา

มโนทัศน์ดังกล่าวสะท้อนการมองเสียงในฐานะทุนทางวัฒนธรรมที่มีทั้งองค์ความรู้ ความสามารถทางวงดนตรี และสถานะทางสังคม เสียงที่ดีในบริบทโนราจึงมิใช่เพียงเสียงทางกายภาพ หากแต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องผ่านการถ่ายทอดและขัดเกลาจากครู การใช้เสียงจึงเป็นทั้งเครื่องมือสื่อสารและเครื่องหมายของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ผู้แสดงที่เปล่งเสียงขับร้องและร่ายรำได้อย่างถูกต้องจึงสะท้อนถึงความชอบธรรมในการเป็นผู้สืบทอดศิลปะ และได้รับการยอมรับจากผู้ชมในระบบวัฒนธรรมโนราอย่างแท้จริง

5. “ครูคือเทพ (Teacher is a Deity)” มโนทัศน์ครูคือเทพ นำเสนอภาพแทนของครูในสถานะอันศักดิ์สิทธิ์ อันเสมือนเทพเจ้าผู้มีอำนาจเหนือสิ่งธรรมดา เป็นแหล่งแห่งปัญญา คุณธรรม และพลังศักดิ์สิทธิ์ทางจิตวิญญาณ การเปรียบครูกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กับแม่น้ำคงคา สะท้อนแนวคิดที่ว่า ครูคือผู้ชี้ทางแห่งความสำเร็จ เป็นทั้งผู้ถ่ายทอดความรู้และผู้มอบพรให้แก่ศิษย์ การกระทำต่อครูจึงมีลักษณะของพิธีกรรม เช่น การยกยอ การไหว้ครู และการขอพร เหล่านี้สื่อถึงการน้อมรับพลังศักดิ์สิทธิ์จากครูโดยตรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(13) “คุณเอยคุณครู เหมือนฝั่งแม่น้ำพระคงคา”

(14) “พ่อจำศีลอยู่ยังไม่รู้สิ้นสุด ไหว้พระเสียก่อนต่อสวดมนต์”

(15) “ขอเอยขอไหว้ คุณครูท่านได้ปรานี”

แวดวงความหมายต้นทาง (Source Domain)	→	แวดวงความหมายปลายทาง (Target Domain)
เทพเจ้า, สิ่งศักดิ์สิทธิ์, พรศักดิ์สิทธิ์	→	ครู, ความเมตตา, ความรู้ที่ประทานให้

จากตัวอย่างที่ (13) “คุณเอยคุณครู เหมือนฝั่งแม่น้ำพระคงคา” การเปรียบพระคุณครูเสมือน “พระคงคา” มิได้สื่อเพียงความหมายทั่วไปของคำว่า “คงคา” ซึ่งหมายถึง “น้ำ” หรือ “แม่น้ำ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) หากแต่สะท้อนนัยยะทางจิตวิญญาณจากคติพราหมณ์-ฮินดูที่ยก “แม่พระคงคา” หรือ “เทพีคงคา” ผู้เป็นเทพีแห่งสายน้ำศักดิ์สิทธิ์ การวิเคราะห์ตามแนวทาง MIP (2007) ซึ่งเปรียบเทียบความหมายพื้นฐาน (“แม่น้ำ”) กับความหมายตามบริบท พบว่าคำว่า “พระคงคา” มิได้ใช้อ้างถึงลักษณะทางกายภาพ แต่เน้นย้ำสถานะเชิงเทวะของครูในฐานะ “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” และ “ผู้มีความเมตตา” อันสอดคล้องกับมโนทัศน์ “ครูคือเทพ” อย่างชัดเจน

จากตัวอย่างที่ (14) “พ่อจำศีลอยู่ยังไม่รู้สิ้นสุด ไหว้พระเสียก่อนต่อสวดมนต์” คำว่า “พ่อ” ในบริบทของกลอนโนราหมายถึง “พ่อครู” หรือ “ครูต้น” ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของโนราที่ละสังขารไปแล้ว และได้ถูกยกย่องให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คำว่า “จำศีล” จึงมิใช่การถือศีลในความหมายทางพุทธศาสนา หากแต่สะท้อนการละวางจากสภาวะโลกียวิสัย (mundane) เพื่อเข้าสู่สถานะอันศักดิ์สิทธิ์ของครูผู้ล่วงลับ ทำหน้าที่ปกป้องรักษาลูกหลานโนราในภายหลัง ขณะที่วรรค “ไหว้พระเสียก่อนต่อสวดมนต์” แสดงลำดับพิธีที่ยก “ครู” ขึ้นเทียบเท่า “พระ” ซึ่งต้องได้รับการเคารพบูชาในลำดับต้น การเปรียบครูเป็นดังเทพผู้ศักดิ์สิทธิ์ โดยครูไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ทางโลก หากแต่เป็นสิ่งที่ศิษย์ต้องสักการะด้วยจิตศรัทธา

จากตัวอย่างที่ (15) “ยอเอยยอไหว้ คุณครูท่านได้ปรานี” สื่อถึงพิธีกรรมแห่งการบูชาครู ซึ่งเป็นผู้เมตตาและให้พรต่อศิษย์ การใช้คำว่า “ยอไหว้” สะท้อนกริยาเชิงพิธีกรรมที่ยกย่องครูประหนึ่งเทวดาผู้ควรแก่การสักการะ ในขณะที่คำว่า “ปรานี” ซึ่งมีความหมายว่า ความกรุณา ความเมตตา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) เน้นย้ำถึงสถานะของครูในฐานะ “ผู้ให้” ที่ศิษย์ต้องฟังฟังและอ่อนน้อมรับพร อุปลักษณะดังกล่าวสะท้อนถึงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงจิตวิญญาณระหว่างครูกับศิษย์ซึ่งมิใช่เพียงความสัมพันธ์เชิงโลกียวิสัยแต่เป็นลักษณะของสายสัมพันธ์อันศักดิ์สิทธิ์ (sacred) ที่แผ่ขยายถึงการบูชาด้วยจิตใจเคารพบูชาอาจารย์อย่างยิ่ง

มโนทัศน์ดังกล่าวสะท้อนการยกย่องครูในฐานะผู้ทรงคุณธรรม ผู้ประทานพร และผู้ควรไว้มาก่อนการเคารพบูชา ซึ่งมีไว้เพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นบุคคลในสถานะศักดิ์สิทธิ์ในระบบศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ศิษย์จึงต้องแสดงความเคารพต่อครูในระดับเดียวกับเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อท้องถิ่น บทบาทของครูในที่นี้จึงเป็นแกนสำคัญของพิธีกรรม จริยธรรม และโลกทัศน์ของวัฒนธรรมโนรา ซึ่งหลอมรวมทั้งองค์ความรู้และความศรัทธาไว้เป็นหนึ่งเดียว

จากการพิจารณาอุปลักษณ์โนทัศน์ที่ปรากฏในกลอนโนรา ไม่ว่าจะเป็น “ความรู้คือของเหลว” “ศิลปะคือพิธีกรรม” “การเรียนรู้คือการเดินทางอันมีแบบแผน” “เสียงคือทรัพย์สิน” หรือ “ครูคือเทพ” ล้วนสะท้อนโลกทัศน์ของชาวใต้ที่ให้คุณค่ากับระบบความรู้ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ภายใต้กรอบของความเชื่อ ความศรัทธา และโครงสร้างอำนาจแบบจารีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการเรียนรู้ศิลปะการแสดงโนรา ซึ่งมิได้เป็นเพียงกิจกรรมเพื่อความบันเทิง หากแต่เป็นรูปแบบพิธีกรรมที่หล่อหลอมจิตวิญญาณผ่านภาษา ท่ารำ เสียงขับร้อง เสียงดนตรี และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ อุปลักษณ์โนทัศน์เหล่านี้ทำหน้าที่เป็นกลไกทางความคิดที่ช่วยจัดระเบียบโลกและสร้างความหมายให้แก่ศิลปะการแสดงโนรา

โดยเผยให้เห็นว่าโลกทัศน์ของชาวใต้ไม่อาจแยกศิลปะออกจากศาสนากับความเชื่อ การเรียนรู้จากศรัทธา และความรู้จากความสัมพันธ์ทางสังคมได้อย่างเด็ดขาด สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาวใต้ที่ผสมผสาน “กาย วาจา ใจ” เข้ากับ “ความรู้ ความเชื่อ และความงาม” ในโครงสร้างเดียวกันอย่างแนบแน่น

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาอุปลักษณ์มโนทัศน์ในกลอนโนรา บทสรรเสริญครู และบทครูสอน โครงสร้างความคิดของชาวใต้ โดยเฉพาะในมิติของความสัมพันธ์ระหว่าง ภาษา กับ ความเชื่อ และ จิตวิญญาณ ที่ถูกถักทอเป็นเนื้อเดียวกันอย่างแนบแน่น อุปลักษณ์มโนทัศน์ที่ปรากฏในกลอนโนราจึงไม่ใช่เพียงกลวิธีทางภาษาศิลป์ หากแต่เป็นภาษาที่ก่อรูปโลกทัศน์ (Worldview) เฉพาะถิ่นของชาวใต้โดยแสดงผ่านชุดของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่เป็นระบบ การวิเคราะห์พบกลุ่มอุปลักษณ์หลัก 5 กลุ่ม ได้แก่ “ความรู้คือของเหลว” “ศิลปะคือพิธีกรรม” “การเรียนรู้คือการเดินทางที่มีแบบแผน” “เสียงคือทรัพย์สิน” และ “ครูคือเทพ” ซึ่งอุปลักษณ์แต่ละกลุ่มมิได้เป็นเพียงกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการสื่อความหมายเท่านั้น แต่ยังสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวใต้ที่หลอมรวมภาษา ความเชื่อ และพิธีกรรมไว้ในระบบคิดเดียวกัน

แม้ว่าอุปลักษณ์บางกลุ่มจะพบได้ในบริบทวัฒนธรรมอื่น เช่น อุปลักษณ์ “ความรู้คือของเหลว” ที่ปรากฏในวัฒนธรรมจีนโดย ยี่ (2009) ซึ่งเน้นการส่งต่อความรู้ในลักษณะการเทหรือถ่ายเท แต่ในกลอนโนราแนวคิดเรื่อง “น้ำ” มิได้มีเพียงความหมายทางกายภาพ หากยังแฝงนัยทางจิตวิญญาณ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงถึงความบริสุทธิ์และความสมบูรณ์ ตามข้อสังเกตจากการศึกษาเรื่องน้ำในวัฒนธรรมไทยของ ภาณุวัฒน์ สกุลสืบ (2565) ดังนั้น การเรียนรู้ในศิลปะการแสดงโนราจึงไม่ใช่กระบวนการครอบครององค์ความรู้ แต่เป็นการอนุญาตให้ความรู้ “ไหลผ่าน” ทางจิตวิญญาณจากครูสู่ศิษย์ ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดแบบตะวันตกที่เน้นความเป็นเหตุผลและเชิงปริมาณของความรู้

ในทำนองเดียวกัน อุปลักษณ์ “เสียงคือทรัพย์สิน” เผยให้เห็นการตีความเสียงในฐานะสิ่งที่มีค่าที่มีใช้เพียงเครื่องมือสื่อสารทางเหตุผลเช่นที่ เคอเว็กเซส (Kövecses, 2002) กล่าวถึงในวัฒนธรรมตะวันตก เสียงร้องประกอบการรำในกลอนโนราเป็นพลังที่ถูกเรียกใช้ในชีวิตที่มีพิธีกรรมรองรับ และมีข้อจำกัดทางจิตวิญญาณซึ่งสามารถใช้ได้โดยผู้ที่ได้รับอนุญาต เสียงจึงเป็นทั้งมรดกที่มีค่าและมีพลังอันเกี่ยวข้องกับโครงสร้างศรัทธาในพิธีกรรม ไม่ใช่เพียงผลผลิตของระบบการออกเสียงตามธรรมชาติในบริบทเดียวกัน อุปลักษณ์ “ครูคือเทพ” แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงเชิงสัญลักษณ์ระหว่างครูกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดแบบตะวันตกที่ครูถูกเปรียบเป็นแสงสว่างหรือผู้นำทางทางปัญญา (Cameron, 2003; Eubanks, 2000)

สำหรับชาวใต้บริบทของการแสดงโนรา ครูไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดวิชา แต่เป็นผู้อนุญาตให้ความรู้และศิลปะเคลื่อนไหวได้ ครูจึงเปรียบได้กับจุดศูนย์รวมของความเชื่อ ทั้งเป็นผู้ที่สามารถเปิดช่องให้พลังศักดิ์สิทธิ์ผ่านเข้าสู่พิธีกรรม และมีอำนาจในการอนุมัติการแสดงออกทางศิลปะ ลักษณะการเชื่อมโยงศิลปะกับพิธีกรรมผ่านอุปลักษณ์ “ศิลปะคือพิธีกรรม” ได้เน้นย้ำบทบาทของกลอนโนราในฐานะเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่มีใช้เพียงการแสดงออกทางสุนทรียภาพ หากแต่เป็นกระบวนการปฏิบัติที่มีความหมายในตัวซึ่งมีความ

แตกต่างจากแนวคิดของ เทอร์เนอร์ (Turner, 1969) ที่เสนอว่าศิลปะและพิธีกรรมในวัฒนธรรมพื้นบ้านมีลักษณะที่ทับซ้อนกัน ในทางตรงกันข้ามกลอนโนราเสนอให้เห็นว่าศิลปะเป็นพิธีกรรมโดยเนื้อแท้ ไม่ใช่เพียงสิ่งที่ “แสดง” พิธีกรรม แต่เป็น “การประกอบ” พิธีกรรมด้วยตัวเอง

เมื่อพิจารณาภาพรวมของอุปลักษณ์ทั้ง 5 กลุ่มจะเห็นได้ว่าทุกกลุ่มอุปลักษณ์ต่างมีบทบาทในรูปแบบของการประกอบสร้างโลกทัศน์ที่เชื่อมโยงกันระหว่างภาษา ความรู้ ความเชื่อ และการแสดงออกทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่อาจแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน อัตลักษณ์ของชาวใต้จึงปรากฏผ่านความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับจิตวิญญาณ ควบคู่กับเทพ เสี่ยงกับทรัพย์สิน และศิลปะกับพิธีกรรมอย่างแนบแน่น

การศึกษาในครั้งนี้จึงมีไว้เพียงการวิเคราะห์กลอนโนราในฐานะวรรณศิลป์ แต่เป็นการศึกษาที่เผยให้เห็นว่ากลอนโนราเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ตามแนวทางภาษาศาสตร์วัฒนธรรม ทั้งยังชี้ให้เห็นว่าการใช้กรอบการวิเคราะห์ตามแนวคิดอุปลักษณ์โนทัศน์ช่วยเผยให้เห็นโลกทัศน์ท้องถิ่นใต้ผ่านภาษาได้อย่างลุ่มลึก การวิเคราะห์อุปลักษณ์จึงเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการเข้าถึงนัยซ่อนเร้นในวรรณศิลป์พื้นบ้าน และเสนอแนวทางใหม่ให้การศึกษาภาษาในฐานะวรรณกรรมไทยและในบริบทภาษาประกอบ การแสดงพื้นถิ่นดำเนินไปในทิศทางที่ให้ความสำคัญกับบริบททางวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเข้าใจความหมายที่แท้จริงของงานวรรณกรรมเหล่านี้อย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรบูรณาการองค์ความรู้อุปลักษณ์โนทัศน์ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยและวรรณคดีท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมความเข้าใจด้านโครงสร้างความคิดผ่านภาษา

1.2 ควรจัดทำฐานข้อมูลกลอนโนราอย่างเป็นระบบ ทั้งในรูปแบบตัวบท ถอดความ อธิบายเชิงอุปลักษณ์โนทัศน์ และสื่อมัลติมีเดียเพื่อเก็บรักษาบริบทพิธีกรรม

1.3 ควรประยุกต์แนวทางการศึกษาในครั้งนี้กับวรรณกรรมพื้นบ้านประเภทอื่น เพื่อเปิดเผยระบบอุปลักษณ์เฉพาะถิ่นในบริบทวัฒนธรรมที่หลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการศึกษาอุปลักษณ์โนทัศน์ไปยังบทกลอนโนราประเภทอื่น เช่น บทรำถวาย บทรำเรื่อง หรือบทเฉพาะถิ่นในภาคใต้ เพื่อสำรวจรูปแบบอุปลักษณ์ที่ปรากฏในบริบทต่าง ๆ

2.2 ควรดำเนินการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลอนโนราในแต่ละพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของอุปลักษณ์โนทัศน์ในระดับภูมิภาค

2.3 ควรดำเนินการวิจัยอุปลักษณ์โนทัศน์ในบทกลอน คำสอน หรือวรรณกรรมการแสดงเฉพาะท้องถิ่นเพื่อเผยให้เห็นถึงรูปแบบอุปลักษณ์โนทัศน์ของกลุ่มคนในท้องถิ่นแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กุหลาบ แดงศรีธรรม, นันทนา รักเมือง, มยุรี สุนทรสุข, ศรีสุตา คะเนย์ และสุกัญญา แก้วอินทร์. (2528). *การศึกษาด้านสุนทรียะของมโนห์ราและหนังตะลุง*. [รายงานโครงการพิเศษหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต, วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี].
- จินตนา อนุวัฒน์. (2566). การร่ายกายครูในพิธีกรรมโนราโรงครู. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์*, 10(1), 68 - 89.
- เดโช แสงจันทร์, สวัสดิ์ อโณทัย และสมบุญ บัญโท. (2562). วิเคราะห์และประเมินคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ในปรัชญาหลังนวยคอมองผ่านการแสดงมโนห์ราโรงครูภาคใต้ประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*, 6(2), 530 - 547.
- นันทิตา พิมพ์มา. (2562). การศึกษาอุปลักษณ์โนห์ราในเพลงกันตรึม. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 15(2), 158 - 176.
- บุษกร บิณฑสันต์. (2554). *ดนตรีภาคใต้ : ศิลปิน การถ่ายทอดความรู้ พิธีกรรม และความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจนา ช่วยชู. (2565). *อุปลักษณ์โนห์ราในเพลงลูกทุ่งภาคใต้*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา]. <https://updc.up.ac.th/items/a284b693-7b27-4051-a4ad-2dbe8a54b730>
- พัทธนันท์ สมานสุข และพรทิพย์ อันทิวโรทัย. (2559). คุณค่าโนรา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 11(3), 407 - 421.
- พิทยา บุขรรรัตน์. (2539). *ตำนานโนรา : ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา*. [รายงานการวิจัย, สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ].
- ภาณุวัฒน์ สุกุลสืบ. (2565). “น้ำ” ในระบอบประเพณีและพิธีกรรมของไทย. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. <https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/5893/3/PanuwatSakulsueb.pdf>
- มิรินต้า บุรุงโรจน์. (2548). *อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่งไทย*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:114234
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- รีนฤทัย รอดสุวรรณ และเอกพงษ์ คงอาจ. (2563). *เรื่องเล่าโนรากับการพัฒนาสื่อทางวัฒนธรรม*. [รายงานการวิจัย, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย].
- ส่งเสริมวัฒนธรรม, กรม. (2563). *โนรา ศิลปะการร้องรำ ที่ผูกพันกับชีวิต*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- สมโภชน์ เกตุแก้ว. (2558). *กลวิธีการรำนโนราห์*. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).
- สุภัคธัช สุธนภิญโญ. (2565). มโนอุปลักษณ์ความรักในเพลงลูกทุ่งอีสาน. *วรรณวิทัศน์*, 22(2), 69 - 102.
- อันธิกา ดิษฐกิจ และทัศนาลัย บุรพาชีพ. (2555). อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในบทเพลงความรักที่ประพันธ์โดย นิตินันท์ ห่อนาค. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 50: สาขาศึกษาศาสตร์, สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 50 ระหว่างวันที่ 31 มกราคม-2 กุมภาพันธ์ 2555 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์;สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา; กระทรวงศึกษาธิการ;กระทรวงเกษตรและสหกรณ์;กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี; กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม;กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร;สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ;สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 337 - 346.
- อัษฎาวุธ ไสยรส. (2567). อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ความรวย-ความจนในภาษาไทยถิ่นอีสาน. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 8(5), 234 - 245.
- Cameron, L. (2003). *Metaphor in educational discourse*. London: Continuum.
- Eubanks, P. (2000). *A war of words in the discourse of trade: The rhetorical constitution of metaphor*. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Grady, J. E. (1997). *Foundations of meaning: Primary metaphors and primary scenes* [Doctoral dissertation, University of California, Berkeley]. <https://escholarship.org/uc/item/3g9427m2>
- Hymes, D. (1981). *In vain I tried to tell you: Essays in Native American Ethnopoetics*. Philadelphia University of Pennsylvania Press.
- Johnson, M. (1987). *The body in the mind: The bodily basis of meaning, imagination, and reason*. Chicago: University of Chicago Press.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A Practical Introduction*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press.
- _____. (2005). *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lakoff, G. and Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- _____. (1999). *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to Western thought*. New York: Basic Books.

- Pragglejaz Group. (2007). MIP: A method for identifying metaphorically used words in discourse. *Metaphor and Symbol*, 22(1), 1 – 39. doi: https://doi.org/10.1207/s15327868ms2201_1
- Turner, V. (1969). *The ritual process: Structure and anti-structure*. Chicago: Aldine Publishing.
- Yu, N. (2003). Chinese metaphors of thinking. *Cognitive Linguistics*, 14(2–3), 141 – 165. doi: <http://doi.org/10.1515/cogl.2003.006>
- _____. (2009). *The Chinese HEART in a cognitive perspective: Culture, body, and language*. Berlin: Mouton de Gruyter. doi: <http://doi.org/10.1515/9783110213348>

การใช้เทคนิคการสอน 6PM ต่อการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในห้องเรียนแห่งอนาคต THE USE OF THE 6PM TEACHING TECHNIQUE TO STIMULATE CREATIVITY IN THE FUTURE CLASSROOM

วรพล ศรีเทพ^{1,*} และ เจษฎาภรณ์ แสงสุวรรณ²
Worapol Srithep^{1,*} and Jetsadaporn Saengsuwan²

(Received: 14 Jan., 2025; Revised: 25 Feb., 2025; Accepted: 7 Mar., 2025)

บทคัดย่อ

ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนในห้องเรียนอนาคต และเป็นเรื่องที่ครูผู้สอนจะต้องให้ความสนใจจะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนทุกคน เนื่องจากเป็นข้อกำหนดหนึ่งที่ผู้เรียนจะต้องมีอยู่ในตัวสำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนของประเทศไทยตามโมเดลไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งการศึกษาในห้องเรียนแห่งอนาคตที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป จำเป็นต้องใช้วิธีการสอนและเทคนิคที่ช่วยเสริมสร้างทักษะและความคิดสร้างสรรค์ให้นักเรียน โดยผู้เขียนบทความได้เสนอแนวคิดการใช้เทคนิค 6PM เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา ซึ่งกระบวนการ 6P ครอบคลุมถึงการสำรวจ การวางแผน การตั้งปัญหา การมีส่วนร่วม การเล่นเกม และการสร้างผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถถามคำถามท้าทาย สำรวจบทบาทต่างๆ และสร้างผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนความเข้าใจและความสามารถในการสอนแบบ 6M ประกอบด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมการตื่นตัว สื่อสารสร้างสรรค์ และการสร้างสรรค์ผลงาน โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน และการสะท้อนความคิดและประเมินตนเอง ทั้งนี้ช่วยเตรียมนักเรียนให้พร้อมเผชิญกับความท้าทายในอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง และพัฒนาความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ความคิดสร้างสรรค์, แนวคิดเทคนิค 6PM, เทคนิคกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์, ห้องเรียนแห่งอนาคต

¹ ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๐๒ (บ้านเกาะเต่า) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดตรัง ประเทศไทย

¹ Director of Thairath Wittaya 102 School (Ban Koh Tao), under the Office of the Basic Education Commission, Trang Province, Thailand

² ศึกษาพิเศษชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จังหวัดตรัง ประเทศไทย

² Professional Supervisor, Trang Primary Educational Service Area Office 2, Trang Province, Thailand

* Corresponding author. E-mail: worapol.sri@hotmail.com

Abstract

Creativity is a crucial and essential characteristic that must be developed in learners in the classroom of the future. It is a matter that teachers must pay attention to and develop in every student, as it is one of the requirements that students must possess for 21st-century education. Moreover, it is a vital tool that will drive Thailand according to the Thailand 4.0 model. The education in the future classroom, in line with the changing needs of society and the economy, requires teaching methods and techniques that enhance students' skills and creativity. The author of the article proposes the 6PM technique as the primary tool for education. The 6P process encompasses exploration, planning, problem setting, participation, role-playing, and product creation. These aspects allow students to ask challenging questions, explore various roles, and create products that reflect understanding and ability. Meanwhile, the 6M technique consists of inspiring motivation, promoting alertness, creative communication, and innovation creation, focusing on lifelong learning, robust participation, and self-assessment. This approach prepares students to face the challenges of a continuously changing future and develop the ability to adapt to new situations effectively.

Keywords: Creativity, 6PM Technique Concept, Stimulating Creative Thinking Technique, Future Classroom

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติของประเทศไทย พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2580 มุ่งเน้นในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติและเป็นการวางรากฐานสำคัญที่จะยกระดับประเทศไทยสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว แนวทางนี้เน้นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูง ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาทางด้านกายภาพ, จิตใจ, และสติปัญญา และยังรวมถึงการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม รวมถึงการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์นี้ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนรู้ในทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อสร้างระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของยุคสมัย นอกจากนี้ยังมีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ เช่น การเปลี่ยนบทบาทของครู การพัฒนาประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการ การศึกษา และการส่งเสริมระบบการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและการสะท้อนความคิด การปรับเปลี่ยนนี้ยังรวมถึงการพัฒนาทักษะเชิงสหวิทยาการ ซึ่งรวมถึงความรู้ทางวิทยาศาสตร์ วิศวกรรม คณิตศาสตร์ ศิลปะ และการใช้เทคโนโลยี ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์นี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการหาคำตอบสำหรับปัญหาต่างๆ เท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการสร้างรายได้หลาย

ช่องทาง ทำให้พวกเขาสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกและตอบโจทยความต้องการของห้องเรียนแห่งอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่ตอบโจทยการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยจุดเน้นหลักอยู่ที่การพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นและสำคัญในตัวผู้เรียน การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) จึงเป็นสิ่งที่ครูต้องให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในผู้เรียนสามารถทำได้โดยการใช้หลากหลายวิธีการสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ การแก้ปัญหา และการให้โอกาสในการคิดค้นและสำรวจด้วยตนเอง การปรับหลักสูตรและวิธีการสอนให้ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการทดลองที่มีความท้าทายและสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง (วิภาพรรณ พินลา, 2559) นอกจากนี้ การประเมินผลการเรียนรู้ควรมีความยืดหยุ่นและครอบคลุมหลายมิติ เพื่อที่จะตรวจสอบและประเมินผลผลิตที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยการใช้เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สิ่งนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นคุณค่าและผลลัพธ์ของการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างชัดเจนมากขึ้น การจัดการเรียนรู้ที่ดีในศตวรรษที่ 21 ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้พวกเขาสามารถรับมือกับความท้าทายและการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นในสังคมและโลกแห่งอนาคตได้สำเร็จ การสอนและการประเมินผลที่เน้นความคิดสร้างสรรค์จะช่วยเปิดประตูสู่การเรียนรู้ที่ไม่มีขีดจำกัดและนำไปสู่ความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน (ชัยวัฒน์ แก้วพินงาม, 2559)

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) คือ การคิดที่สามารถนำไปสู่การค้นคว้าและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ได้ โดยมีลักษณะเด่นคือความสามารถในการมองเห็นความเชื่อมโยงที่ไม่ชัดเจนระหว่างสิ่งต่างๆ และสามารถนำเสนอแนวคิดใหม่ที่ไม่ซ้ำใครออกมาได้ ความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสถานที่ทำงาน และในชีวิตประจำวัน การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในห้องเรียนอนาคตจึงเป็นการลงทุนที่สำคัญ การส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและการสร้างนวัตกรรมที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนหลักตามนโยบาย Thailand 4.0 (เหนือดวง พูลเพิ่ม, 2560) ดังนั้น การเรียนการสอนที่เน้นการสร้างความคิดสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญต่อห้องเรียนแห่งอนาคต จึงควรมีการส่งเสริมความเป็นอิสระในการคิดและการสำรวจ โดยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะในการคิดอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าและสามารถนำไปใช้ได้จริงในสังคมและตลาดงานในอนาคต

ห้องเรียนแห่งอนาคต

ในยุคที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ห้องเรียนแห่งอนาคตกลายเป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจอย่างมากในวงการการศึกษา ห้องเรียนแห่งอนาคตถูกออกแบบมาเพื่อตอบสนองความต้องการของยุคสมัยและมุ่งมั่นที่จะใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ เป็นพื้นฐานในการส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเป็นปัจจุบัน (วนัฐย์ พุฒนา, 2560)

ห้องเรียนแห่งอนาคต หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม การศึกษาร่วมกับแนวทางการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยห้องเรียนนี้ออกแบบมาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด นอกจากนี้ ห้องเรียนแห่งอนาคตยังเน้นการเรียนรู้แบบ Active Learning และการใช้พื้นที่การเรียนรู้ที่ออกแบบอย่างเหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ (พิสุทธา อาริราชภูร์, 2559) โดยห้องเรียนแห่งอนาคตมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนสำหรับการเข้าสู่ยุคข้อมูลและเทคโนโลยี โดยการที่ห้องเรียนถูกตั้งอยู่บนหลักการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรการเรียนรู้ได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสในการฝึกฝนและพัฒนาทักษะที่สำคัญ เช่น ทักษะการวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในโลกปัจจุบันและอนาคต ความสำคัญของห้องเรียนแห่งอนาคตยังประกอบด้วย การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งนำไปสู่การส่งเสริมความเสมอภาคในการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงเครื่องมือและทรัพยากรที่ทันสมัย ช่วยลดช่องว่างทางการเรียนรู้ และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาคุณภาพสูงสำหรับทุกคน

ด้วยเหตุผลเหล่านี้ ห้องเรียนแห่งอนาคตจึงถือเป็นส่วนสำคัญในการปรับปรุงระบบการศึกษาให้ เป็นไปตามความต้องการและความท้าทายของสังคมในศตวรรษที่ 21 และเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

สำหรับองค์ประกอบของห้องเรียนแห่งอนาคตนั้น การพัฒนาห้องเรียนอนาคตจำเป็นต้องมีการรวม องค์ประกอบหลักที่ชัดเจนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับยุคสมัยและตอบสนอง ความต้องการของนักเรียนในอนาคต องค์ประกอบเหล่านี้รวมถึง (พิสุทธา อาริราชภูร์, 2559)

1. การบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ เครื่องมือดิจิทัล การใช้แท็บเล็ต แล็ปท็อป และสมาร์ตบอร์ดเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ การใช้ MOOCs (Massive Open Online Courses) และระบบการจัดการเรียนการสอน (LMS) เช่น Moodle หรือ Blackboard

2. การปรับเปลี่ยนและปรับแต่งการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยน การใช้ซอฟต์แวร์ที่สามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาและความท้าทายของการเรียนรู้ตามความสามารถของนักเรียน การสร้างเนื้อหาส่วนบุคคล การเขียนโปรแกรมหรือการเตรียมการเรียนการสอนที่เน้นความสนใจและความต้องการเฉพาะของนักเรียน

3. การเรียนรู้แบบผสมผสาน การผสมระหว่างออนไลน์และออฟไลน์ การผสมผสานการเรียนในห้องเรียนแบบดั้งเดิมกับกิจกรรมออนไลน์ที่นักเรียนสามารถทำได้ที่บ้านหรือในสถานที่ต่างๆ การส่งเสริมการเรียนรู้ตนเอง การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเส้นทางการเรียนรู้ของตนเอง

4. การเรียนรู้ตามความสนใจและการใช้งานเกมมิฟิเคชัน การใช้เกมและซิมูเลชัน การนำเกมที่มีจุดประสงค์ทางการเรียนมาใช้ในห้องเรียนเพื่อการเรียนรู้ที่สนุกสนานและมีประสิทธิภาพ การให้รางวัลและตัวชี้วัด การใช้ระบบแต้มและเหรียญที่สะท้อนถึงความก้าวหน้าและความสำเร็จของนักเรียน

5. การพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหา การส่งเสริมการใช้ทักษะเหล่านี้ผ่านโครงงานและการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริง การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน การออกแบบกิจกรรมที่ต้องการการทำงานเป็นทีมและการสื่อสารระหว่างนักเรียนในและต่างห้องเรียน

การปรับใช้องค์ประกอบเหล่านี้ในห้องเรียนอนาคตจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดึงดูดนักเรียน สนับสนุนให้พวกเขาเติบโตทั้งในแง่ของทักษะและความรู้ และเตรียมพวกเขาให้พร้อมสำหรับความท้าทายในอนาคตทั้งในด้านการศึกษาและการทำงาน

ทั้งนี้ รูปแบบของห้องเรียนแห่งอนาคตนั้น ถูกออกแบบมาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนในยุคดิจิทัล โดยมีการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยี การเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนตามบุคคล และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม รูปแบบหลักๆ ของห้องเรียนแห่งอนาคต (พันธิศ ลวเรืองโชค, 2560) ได้แก่

1. ห้องเรียนที่มีความยืดหยุ่น (Flexible Classrooms) การจัดเฟอร์นิเจอร์ เฟอร์นิเจอร์ในห้องเรียนสามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย เพื่อปรับเปลี่ยนเป็นห้องเรียนแบบกลุ่มย่อยหรือการเรียนรู้แบบส่วนตัว การใช้พื้นที่ พื้นที่ที่ถูกออกแบบให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นการใช้พื้นที่แบบเปิดและการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ได้ง่าย

2. ห้องเรียนที่มีการเชื่อมต่อ (Connected Classrooms) เทคโนโลยี การใช้สมาร์ตบอร์ด การเชื่อมต่อ WiFi ที่รวดเร็ว และการใช้แท็บเล็ตหรือแล็ปท็อปส่วนบุคคล การเรียนรู้ผ่านเครือข่าย ห้องเรียนที่เชื่อมต่อกับห้องเรียนอื่นๆ ทั่วโลกผ่านเทคโนโลยี เช่น การประชุมทางวิดีโอ

3. ห้องเรียนที่มีการเกมเป็นฐาน (Game-based learning) การเรียนรู้โดยการใช้เกมเป็นฐาน การนำเกมและกิจกรรมแบบเกมมาใช้ในการสอน เพื่อสร้างความสนุกสนานและการเรียนรู้ที่ไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย ภาระรางวัล การมีระบบรางวัลและการแข่งขันเพื่อเพิ่มแรงจูงใจให้กับนักเรียน

4. ห้องเรียนที่มุ่งเน้นทักษะชีวิต (Life Skills-Oriented Classrooms) ทักษะศตวรรษที่ 21 การสอนทักษะเช่นการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ผ่านโครงงาน การจัดโครงงานที่ต้องใช้ทักษะหลายๆ ด้านและส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ

5. ห้องเรียนแบบเปิด (Open Classrooms) การเรียนรู้แบบเปิด ไม่มีการแบ่งห้องเรียนออกเป็นระดับชั้นหรือกลุ่มตามอายุอย่างเคร่งครัด แต่เป็นการเรียนรู้ตามความสนใจและความสามารถ การเรียนรู้ร่วมกัน การส่งเสริมให้นักเรียนทุกกลุ่มอายุเรียนรู้ร่วมกันและจากกันและกัน

กล่าวสรุป คือ การออกแบบและปรับปรุงห้องเรียนให้ตอบสนองต่อรูปแบบเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความสามารถของนักเรียนในการเตรียมตัวสำหรับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านการศึกษาและอาชีพอนาคต

นอกจากนี้ การจัด “พื้นที่การเรียนรู้ (Learning space)” ในห้องเรียนแห่งอนาคตที่ได้กล่าวมานั้น นับเป็นการออกแบบที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนในแง่ของการเรียนรู้แบบองค์รวม มีจุดเด่นดังนี้

1. Central Space – พื้นที่ส่วนกลางร่วมกัน การมีพื้นที่กลางที่เปิดโล่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พื้นที่นี้สามารถใช้สำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนา แบบไม่เป็นทางการ หรือแม้กระทั่งการนำเสนอโครงงาน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นปฏิสัมพันธ์และเน้นการเรียนรู้จากกันและกัน

2. Library & Research Space – พื้นที่เรียนรู้นอกบทเรียน การจัดมุมหนังสือและคอมพิวเตอร์ ที่เอื้อต่อการค้นคว้าและการเรียนรู้อิสระเป็นสิ่งสำคัญ นักเรียนสามารถใช้พื้นที่นี้เพื่อสำรวจความสนใจส่วนตัว หรือต่อยอดจากเนื้อหาในห้องเรียน บอร์ดเกมหรือของเล่นเสริมพัฒนาการยังช่วยส่งเสริมทักษะสังคมและความคิดเชิงกลยุทธ์

3. News & Knowledge Board – พื้นที่สร้างการเรียนรู้รอบตัว บอร์ดภายในห้องเรียนที่นักเรียนร่วมกันอัปเดตข่าวสารและความรู้เป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องและเป็นปฏิสัมพันธ์ การทำงานกลุ่มในการจัดการบอร์ดช่วยให้เกิดทักษะการทำงานเป็นทีมและการสื่อสาร

4. Safe Space – พื้นที่ปลอดภัยต่อใจเด็ก การจัดพื้นที่ที่เด็กสามารถใช้เวลาอยู่กับตนเองหรือจัดการกับอารมณ์ได้นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ห้องเรียนเป็นมิตรกับทุกความต้องการทางอารมณ์ของเด็ก ซึ่งส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดีและพร้อมเรียนรู้

การจัดห้องเรียนด้วยความคิดสร้างสรรค์เช่นนี้ ช่วยให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเติบโตและการพัฒนาของนักเรียนในด้านต่างๆ ทั้งด้านความรู้ ทักษะชีวิต และความสามารถทางสังคม การมีพื้นที่ที่หลากหลายภายในห้องเรียนที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ในแบบต่างๆ จึงเป็นหนทางสำคัญในการจัดการศึกษาที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

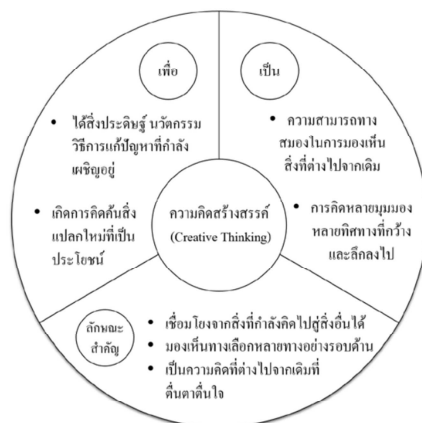
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

“ความคิดสร้างสรรค์” เป็นความสามารถทางสมองที่สำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตและแก้ไขปัญหาในยุคปัจจุบัน นักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้อย่างน่าสนใจ Guilford (1967) มองว่าความคิดสร้างสรรค์คือความสามารถในการคิดแบบอนาโลยี ซึ่งประกอบด้วยความคิดริเริ่ม ความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิด และความคิดละเอียดลออ ส่วน Wallach และ Kogan (Wallach and Kogan, 1965) เห็นว่าเป็นความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ Torrance (1962) มองว่าเป็นความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ผลิตผลหรือสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน และ De Bono (1993) เห็นว่าเป็นความสามารถในการคิดนอกกรอบเพื่อเปิดความคิดใหม่ในการแก้ปัญหาได้หลากหลายทิศทาง

นอกจากนี้ยังมีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาของไทยที่สนใจในเรื่อง “ความคิดสร้างสรรค์” ได้ให้ความหมายเอาไว้พอสรุปได้แก่ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2545) มองว่าความคิดสร้างสรรค์คือความคิดที่มุ่งแก้ปัญหาหรือประดิษฐ์คิดค้นในแนวทางใหม่แปลกแตกต่างจากเดิม และมีคุณค่าเป็นประโยชน์ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2556) เห็นว่าเป็นการสร้างสรรสิ่งใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม ใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

และเป็นความคิดริเริ่มใหม่ๆ ที่ทำให้รู้สึกแปลกใหม่ตื่นตาตื่นใจ ส่วน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2548) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถของสมองในการคิดได้กว้างไกลหลายแง่มุม ทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ ที่แตกต่างจากเดิม เป็นความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ รอบตัว เกิดการเรียนรู้จนเกิดปฏิกิริยาตอบสนองให้เกิดความคิดหรือคิดค้นสิ่งแปลกใหม่ หรือเพื่อการแก้ไขปัญหา ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการจากประสบการณ์และความรู้ทั้งหมดที่ผ่านมา

จากความหมายของความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ที่นักจิตวิทยาและนักวิชาการทั้งหลายได้กล่าวเอาไว้ ผู้เขียนขอสรุปความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ดังแผนภาพต่อไปนี้

รูปที่ 1 นิยามความคิดสร้างสรรค์

ที่มา: วาสนา สารจันทร์, 2561

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถพิเศษของมนุษย์ที่สำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตและแก้ไขปัญหาต่างๆ ความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นความสามารถทางสมองในการมองเห็นสิ่งต่างๆ ด้วยมุมมองและทิศทางที่หลากหลาย ทั้งในแนวกว้างและแนวลึก แตกต่างไปจากเดิมที่เคยมองเห็น นอกจากนี้ ความคิดสร้างสรรค์ยังเป็นความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากสิ่งที่กำลังคิดอยู่ไปสู่สิ่งอื่นๆ ได้อย่างรอบด้านและหลากหลายทางเลือก เป็นการมองเห็นทางออกจากปัญหาได้หลายแนวทาง ด้วยการคิดอย่างบูรณาการ ผสมผสานกับความสามารถในการคิดสิ่งใหม่ๆ ที่แปลกตา แตกต่างจากเดิมอย่างน่าประหลาดใจและตื่นเต้น ความคิดสร้างสรรค์จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่สำคัญ คือการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ นวัตกรรมต่างๆ รวมถึงการได้วิธีการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ชีวิตมนุษย์มีความสุขสบายและก้าวหน้ายิ่งขึ้น (วาสนา สารจันทร์, 2561) ด้วยเหตุนี้ ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างจริงจังในระบบการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ และสร้างสิ่งใหม่ๆ ให้กับโลกในอนาคต

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ภายในห้องเรียนโดยใช้ ดังที่ได้กล่าวไป การอ้างอิงถึงต้นแบบทฤษฎีหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้องอาจช่วยเสริมความเข้าใจและให้คำแนะนำในการนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ ทฤษฎีและแนวคิดหลักที่สามารถใช้เป็นรากฐานในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (กฤษณา วาทยธ และสุมาลี ชัยเจริญ, 2562) มีดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ (Constructivist Learning Theory): ทฤษฎีนี้เน้นการเรียนรู้ผ่านการสำรวจและการสร้างความเข้าใจโดยตรงจากประสบการณ์ โดยนักเรียนเป็นผู้ริเริ่มในการเรียนรู้ มีการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม และครูเป็นผู้ช่วยเหลือในกระบวนการนี้ ครูสามารถใช้เทคนิคการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น การใช้วิธีการสอนแบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) ที่นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านโครงงานที่มีความหมายกับพวกเขา นอกจากนี้ ครูสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการสัมผัสประสบการณ์จริง เช่น การไปเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ หรือการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย

2. ทฤษฎีการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving): ทฤษฎีนี้พัฒนาโดย Alex Osborn และ Sid Parnes ซึ่งเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนในการระบุปัญหา การสร้างไอเดีย และการพัฒนาและทดสอบโซลูชัน กระบวนการนี้สนับสนุนให้นักเรียนคิดอย่างมีสร้างสรรค์และวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ ในส่วนของการแก้ปัญหา การจัดการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์และการคิดเชิงสร้างสรรค์สำคัญมาก ครูสามารถสร้างสถานการณ์หรือจำลองปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมเพื่อให้นักเรียนได้วิเคราะห์และคิดหาวิธีแก้ไข ซึ่งอาจรวมถึงการใช้เทคโนโลยีหรือแหล่งข้อมูลอื่นๆ เพื่อช่วยในการค้นคว้าและการพัฒนาโซลูชัน

3. ทฤษฎีหลายปัญญา (Multiple Intelligences Theory): ทฤษฎีที่พัฒนาโดย Howard Gardner นี้ช่วยให้เราเข้าใจว่านักเรียนแต่ละคนมีจุดแข็งที่ต่างกันในด้านต่างๆ เช่น ปัญญาทางภาษา ปัญญาทางตรรกะ-คณิตศาสตร์ ปัญญาทางพื้นที่ ฯลฯ การใช้ทฤษฎีนี้ในห้องเรียนช่วยให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะตัวของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น การใช้ทฤษฎีปัญญาในห้องเรียนอาจรวมถึงการแบ่งกลุ่มนักเรียนตามจุดแข็งและความสนใจของพวกเขา เช่น การจัดกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถในด้านศิลปะได้ทำงานร่วมกับการออกแบบภาพประกอบหรือการสร้างโมเดล นอกจากนี้ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว ดนตรี หรือการเล่นเกมก็สามารถช่วยให้นักเรียนที่มีปัญญาด้านนี้ได้พัฒนาความสามารถของตน

4. การเรียนรู้แบบพลวัต (Dynamic Learning): แนวคิดนี้เน้นการเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนและพัฒนาต่อเนื่อง ตามบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การใช้แนวคิดนี้ในห้องเรียนจะทำให้กระบวนการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น การใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบพลวัตอาจหมายถึงการทำให้ห้องเรียนเป็นสภาพแวดล้อมที่เป็นที่ยอมรับการเรียนรู้ที่หลากหลาย และครูพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการสอนตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนเพื่อการเรียนรู้ที่รวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2558) รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนได้ทดลองและสำรวจความรู้ใหม่ๆ อย่างอิสระจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง

5.เกลียวการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Creative Learning Spiral) เป็นโมเดลการออกแบบการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ สนุกสนาน และเน้น

การลงมือทำ โมเดลนี้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ จินตนาการ (Imagine) ผู้เรียนกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบ brainstorm ไอเดียใหม่ๆ โดยไม่มีคำตอบที่ตายตัว สร้าง (Create) ผู้เรียนลงมือสร้างผลงานจากไอเดียที่จินตนาการไว้ อาจจะเป็นงานวาดรูป ประติมากรรม เขียนเรื่องราว แต่งเพลง ฯลฯ เล่น (Play) ผู้เรียนสนุกกับผลงานที่สร้างสรรค์ เล่นอย่างอิสระ คิดนอกกรอบ ค้นพบสิ่งใหม่ๆ แบ่งปัน (Share) ผู้เรียนนำเสนอผลงานของตนเอง แบ่งปันประสบการณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น สะท้อนการเรียนรู้ (Reflect) ผู้เรียนทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ วิเคราะห์ผลงาน คิดถึงจุดแข็ง จุดอ่อน และหาแนวทางพัฒนาต่อไป เกียรติคุณการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ครูผู้สอนสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบท เนื้อหา และกลุ่มผู้เรียน (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556)

กล่าวสรุป คือ การประยุกต์ใช้ในห้องเรียนตามต้นแบบทฤษฎีเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและการพัฒนาทักษะที่สำคัญสำหรับนักเรียนในอนาคตได้อย่างดีเยี่ยม ซึ่งการใช้วิธีการเหล่านี้ในการสอนไม่เพียงแต่ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์เท่านั้น แต่ยังช่วยให้พวกเขาพร้อมสำหรับการเรียนรู้และการทำงานในอนาคตที่ต้องเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนและหลากหลายได้อีกด้วย

องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดและสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียนโดยอาศัยองค์ประกอบที่เสริมสร้างการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ (กมล โพธิ์เย็น, 2562) ดังนี้

1. บรรยากาศการเรียนรู้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ที่ปลอดภัยและเป็นกันเอง เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่าพวกเขามีความอิสระในการแสดงออกและเสี่ยงทดลองกับไอเดียใหม่ๆ โดยไม่ต้องกังวลกับความผิดพลาด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์
2. ครูผู้สอน บทบาทของครูในรูปแบบนี้คือการเป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ครูควรมีทักษะในการนำเสนาคำถามที่เปิดกว้างและการสร้างสภาพแวดล้อมที่รวมทุกเสียงในห้องเรียน
3. กิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมที่ไม่เพียงแต่ท้าทายความคิดเชิงตรรกะและจินตนาการเท่านั้น แต่ยังต้องส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม การระดมสมอง และการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการทำงานร่วมกันและคิดค้นอย่างเสรี
4. การประเมินผลการเรียนรู้ ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและมุ่งเน้นการประเมินกระบวนการและผลงานสร้างสรรค์มากกว่าการตอบสนองคำตอบที่ถูกต้องแบบสำเร็จรูป การให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

กล่าวสรุป คือ การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จึงเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และความสามารถในการริเริ่มที่สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21

เทคนิคกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในห้องเรียนแห่งอนาคต – “6PM”

ในยุคที่โลกก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วและเทคโนโลยีกำลังเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินชีวิตและการทำงานของเร ห้องเรียนแห่งอนาคตจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป การศึกษาจึงไม่ควรจำกัดอยู่แค่การถ่ายทอดความรู้เชิงทฤษฎีอีกต่อไป แต่ควรมุ่งเน้นที่การพัฒนาทักษะและความคิดสร้างสรรค์ ที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและในอาชีพที่อาจยังไม่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

กระบวนการ 6P

เป็นแนวทางที่ออกแบบมาเพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาทักษะที่สำคัญสำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยมีหลักการที่ครอบคลุมและสามารถปรับใช้ได้กับการเรียนการสอนหลายรูปแบบ ดังนี้

รูปที่ 2 โมเดลกระบวนการ 6P

1. การสืบเสาะ (Probing) ขั้นตอนนี้เน้นการให้นักเรียนดำเนินการสำรวจหัวข้อที่พวกเขาสนใจอย่างลึกซึ้ง โดยใช้วิธีการวิจัยและการค้นคว้าข้อมูล ซึ่งช่วยเพิ่มทักษะในการสืบค้นและการวิเคราะห์ข้อมูล ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนตั้งคำถามที่ท้าทายและหาคำตอบผ่านการค้นคว้าอย่างเป็นระบบ การส่งเสริมให้นักเรียนทำการสำรวจหัวข้อที่สนใจด้วยวิธีการวิจัยและการค้นคว้าข้อมูลนั้น ช่วยเพิ่มทักษะในการสืบค้นและการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. การวางแผน (Planning) การวางแผนการสอนที่มีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้ จะช่วยให้นักเรียนรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ และสามารถทำให้พวกเขาเข้าใจในสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น การออกแบบการสอนที่ยืดหยุ่นและเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนรู้สึกว่าพวกเขาเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้และสามารถเข้าใจในสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

3. การตั้งปัญหา (Problem-posing) การใช้คำถามเปิดกว้างหรือโจทย์ที่ท้าทายจะกระตุ้นให้นักเรียนคิดอย่างวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหามุมมองใหม่ๆ การใช้คำถามเปิดกว้างและการท้าทายนักเรียนด้วยโจทย์ต่างๆ ช่วยกระตุ้นให้

พวกเขาคิดอย่างวิเคราะห์และสร้างสรรค์ สนับสนุนให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางแก้ไข ปัญหาในมุมมองใหม่ๆ

4. การมีส่วนร่วม (Participation) กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย ทั้งการทำงานเป็นกลุ่ม การนำเสนอ และการสำรวจข้อมูล การมีส่วนร่วมที่กระตือรือร้นจะช่วย พัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการสื่อสาร การกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ อย่างหลากหลายนั้น จะช่วยพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการสื่อสาร

5. การเล่นบทบาท (Role-Play) ช่วยให้นักเรียนได้ทดลองเล่นบทบาทต่างๆ และพัฒนามุมมอง ใหม่ๆ ที่อาจจะไม่ได้มีโอกาสสัมผัสในชีวิตประจำวัน การเล่นบทบาทสามารถเป็นเครื่องมือที่มีพลังในการ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การเล่นบทบาทช่วยให้นักเรียนได้ทดลองเล่นบทบาทต่างๆ และพัฒนามุมมองใหม่ๆ ที่อาจจะไม่ได้มีโอกาสสัมผัสในชีวิตประจำวัน

6. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) ในกระบวนการเรียนรู้นั้นเป็นวิธีที่ยอด เยี่ยมในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่แข็งแกร่งและยั่งยืน โดยที่นักเรียนไม่เพียงแต่เรียนรู้เนื้อหาจากตำราเท่านั้น แต่ยังได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงผ่านการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีรูปธรรม นี่คือการเรียนรู้แบบ สัมผัสได้ (tangible learning) ที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจลึกซึ้งและยั่งยืนมากขึ้น

การนำกระบวนการ 6P มาใช้ในห้องเรียนนับเป็นการลงทุนที่สำคัญต่อการพัฒนาทักษะและ ความสามารถของนักเรียนในการเตรียมตัวสู่อนาคต ที่จะต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและการปรับตัวกับการ เปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกใบนี้

วิธีการสอน 6M

วิธีการสอน 6M เป็นสิ่งที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และยกระดับคุณภาพการศึกษาในห้องเรียน อนาคต โดยประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

รูปที่ 3 โมเดลวิธีการสอน 6M

1. การสร้างแรงบันดาลใจ (Making Motivations) สร้างบรรยากาศที่กระตุ้นแรงบันดาลใจให้ อยากเรียนรู้และคิดสร้างสรรค์ ใช้สื่อการสอนน่าสนใจ เช่น วิดีโอ เกม สถานการณ์จำลอง เพื่อดึงดูดความ

สนใจ เชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์จริงและสิ่งที่นักเรียนสนใจ สร้างแรงจูงใจภายในให้นักเรียนผ่านการตั้งคำถามท้าทาย การให้รางวัล และการเสริมแรงบวก (จิรพัฒน์ พวงจำปา, 2562)

1.1 การใช้คำถามท้าทาย กระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ หาคำตอบ และแสดงความคิดเห็น

1.2 การให้รางวัล เสริมแรงพฤติกรรมที่ดี กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้

1.3 การเสริมแรงบวก ชื่นชมผลงานของนักเรียน สร้างความมั่นใจ และส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาตนเอง

1.4 การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย ให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น โดยไม่ต้องกลัวการถูกตัดสิน

1.5 การให้เกียรติและเคารพนักเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และอยากเรียนรู้

ตัวอย่างกรอบแนวคิดการเรียนรู้

1) การเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning) เริ่มด้วยการเชื่อมโยงหัวข้อการเรียนรู้กับประสบการณ์จริงเพื่อกระตุ้นความสนใจ จากนั้นสอนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องให้ผู้เรียนเข้าใจและนำไปใช้ได้จริง สรุปด้วยการสะท้อนความคิดเห็นของนักเรียนและประเมินด้วยการสังเกตและเครื่องมือวัด หากจำเป็น ครูจะจัดกิจกรรมเสริมเพื่อทบทวน

2) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Engaged Learning) เริ่มด้วยการสร้างสถานการณ์ท้าทายที่ดึงดูดความสนใจ สอนโดยใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการวิเคราะห์ สรุปด้วยการอภิปรายและเสนอแนวทางเพิ่มเติม ประเมินการมีส่วนร่วมและผลงานจริง หากขาดความเข้าใจ ครูจะจัดกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาทักษะ

3) การเรียนรู้แบบโครงการ (Project-Based Learning) เริ่มด้วยการนำเสนอปัญหาให้ทำงานเป็นกลุ่ม ครูให้คำแนะนำระหว่างทำงานและปล่อยให้เด็กนักเรียนคิดเอง สรุปด้วยการนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประเมินจากกระบวนการและผลงาน หากพบข้อบกพร่อง ครูจะให้คำแนะนำเพิ่มเติม

4) การเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Learning) เริ่มด้วยการตั้งคำถามหรือปัญหาท้าทายให้นักเรียนสำรวจ ครูให้แนวทางและสนับสนุนระหว่างการค้นคว้า สรุปด้วยการสะท้อนและอภิปรายในชั้น ประเมินจากการคิดวิเคราะห์และเสนอแนวทาง หากนักเรียนยังขาดความเข้าใจ ครูจะให้คำแนะนำเพิ่มเติม

5) การเรียนรู้แบบเกม (Gamified Learning) เริ่มด้วยการใช้กลไกเกมที่น่าสนใจเชื่อมโยงกับเนื้อหา สอนผ่านการเล่นเกมที่เสริมความรู้ สรุปด้วยการอภิปรายผลจากการเล่น ประเมินจากคะแนนและการมีส่วนร่วม หากยังขาดความเข้าใจ ครูจะปรับกิจกรรมเกมให้ท้าทายยิ่งขึ้นเพื่อเสริมทักษะ

2. การเรียนรู้แบบตื่นตัว (Mindful Learning) ส่งเสริมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติและทดลองด้วยตนเอง กิจกรรมฝึกการมีสมาธิจดจ่อ การสังเกตละเอียดลึกซึ้ง เปิดโอกาสให้นักเรียนสำรวจ ตั้งคำถาม และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการ "สังเกต-คิด-ปฏิบัติ-สะท้อนผล" เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2558) โดยมีเทคนิคการส่งเสริมดังนี้

- 2.1 กิจกรรมฝึกการมีสมาธิ ฝึกให้นักเรียนมีสมาธิจดจ่อ อยู่กับปัจจุบัน ลดความฟุ้งซ่าน
- 2.2 กิจกรรมฝึกการสังเกต ฝึกให้นักเรียนสังเกตสิ่งต่างๆ รอบตัว อย่างละเอียดลึกซึ้ง
- 2.3 กิจกรรมฝึกการตั้งคำถาม กระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์ หาคำตอบ
- 2.4 กิจกรรมฝึกการคิดวิเคราะห์ ฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ แยกแยะ เปรียบเทียบ หา

ข้อสรุป

- 2.5 กิจกรรมฝึกการแก้ปัญหา ฝึกให้นักเรียนแก้ปัญหา คิดหาวิธี วางแผน ลงมือปฏิบัติ
- 2.6 กิจกรรมฝึกการสะท้อนผล ฝึกให้นักเรียนคิดทบทวน วิเคราะห์ เรียนรู้ จากประสบการณ์ ตัวอย่างกรอบแนวคิดการเรียนรู้

1) การเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Learning) เริ่มด้วยการตั้งคำถามหรือปัญหาเพื่อกระตุ้นความอยากรู้ นักเรียนค้นหาคำตอบด้วยตัวเอง ครูให้คำแนะนำเท่าที่จำเป็น สรุปบทเรียนด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วัดประเมินจากการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา หากจำเป็นจะเสริมกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อแก้จุดบกพร่อง

2) การเรียนรู้แบบโครงการ (Project-Based Learning) เริ่มด้วยการกำหนดโครงการที่ต้องแก้ปัญหาเป็นทีม ครูให้คำแนะนำระหว่างการทำงาน นักเรียนสรุปผลงานผ่านการนำเสนอ วัดผลจากกระบวนการทำงานและผลงานที่ได้ จัดกิจกรรมเสริมสำหรับการพัฒนาทักษะเพิ่มเติมหากจำเป็น

3) การเรียนรู้แบบปัญหา (Problem-Based Learning) เริ่มด้วยปัญหาจริงให้นักเรียนแก้ไข ครูให้แนวทางค้นคว้า นักเรียนวิเคราะห์และสรุปแนวทางแก้ไข สรุปโดยการแบ่งปันแนวคิด วัดผลจากการวิเคราะห์และการนำเสนอ ครูเสริมกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะหากจำเป็น

4) การเรียนรู้แบบประสบการณ์ (Experiential Learning) เริ่มด้วยการจัดประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับเนื้อหา ครูสอนผ่านการปฏิบัติจริง สรุปโดยให้นักเรียนสะท้อนความคิด วัดผลจากการตอบสนองต่อประสบการณ์และการประยุกต์ใช้ จัดกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาการใช้งานจริง

3. การสื่อสารสร้างสรรค์ (Meaningful Communication) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ จัดกิจกรรมกลุ่ม การระดมสมอง การอภิปรายแบบเปิดกว้าง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการสื่อสารและถ่ายทอดความคิดอย่างหลากหลายรูปแบบ สร้างบรรยากาศให้กล้าแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง (มงคล สุขอำพันวงศ์, 2562) โดยมีเทคนิคการส่งเสริมดังนี้

3.1 กิจกรรมกลุ่ม จัดกิจกรรมกลุ่มให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระดมความคิด และนำเสนอผลงาน

3.2 กิจกรรมการอภิปราย จัดกิจกรรมการอภิปรายแบบเปิดกว้าง ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนมุมมอง และรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง

3.3 กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ ฝึกการสื่อสาร การนำเสนอ และการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ

3.4 กิจกรรมการนำเสนอให้นักเรียนนำเสนอผลงาน โครงงาน หรือความคิดของตนเอง ฝึกการสื่อสาร ถ่ายทอดความคิด และตอบคำถาม

3.5 การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย ให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น โดยไม่ต้องกลัวการถูกตัดสิน

3.6 การให้เกียรติและเคารพนักเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และอยากเรียนรู้

ตัวอย่างกรอบแนวคิดการเรียนรู้

1) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เริ่มด้วยการแบ่งกลุ่มนักเรียนและกำหนดเป้าหมายการทำงาน ครูสอนแนวทางการทำงานร่วมกัน นักเรียนทำงานเป็นทีมและแลกเปลี่ยนความคิด สรุปผลด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และประเมินการมีส่วนร่วม หากจำเป็น ครูจะเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม

2) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Engaged Learning) เริ่มด้วยการนำเสนอคำถามท้าทายและดึงดูดความสนใจ สอนผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดและการมีส่วนร่วม สรุปเนื้อหาด้วยการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประเมินจากการสังเกตและผลงาน หากจำเป็น ครูจะเสริมกิจกรรมเพิ่มเติม

3) การเรียนรู้แบบฐานปัญหา (Problem-Based Learning) เริ่มด้วยการนำเสนอปัญหาจริงให้แก้ไข นักเรียนค้นคว้าและวิเคราะห์ปัญหา ครูสนับสนุนด้วยคำถามกระตุ้นคิด สรุปด้วยการนำเสนอและอภิปรายผล ประเมินจากการแก้ปัญหาและการวิเคราะห์ หากจำเป็น ครูจะเสริมการฝึกทักษะเพิ่มเติม

4) การเรียนรู้แบบฐานโครงการ (Project-Based Learning) เริ่มด้วยการกำหนดปัญหาหรือเป้าหมายกลุ่ม ครูสอนแนวทางการทำงานและปล่อยให้ให้นักเรียนทำงานร่วมกัน สรุปด้วยการนำเสนอผลงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประเมินจากการทำงานกลุ่มและผลลัพธ์ หากจำเป็น ครูจะเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะเพิ่มเติม

4. การประดิษฐ์ผลงาน (Making Invention) ให้นักเรียนได้สร้างผลงานนวัตกรรม หรือชิ้นงาน จากความคิดสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยในการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงาน ส่งเสริมการสร้างต้นแบบ ทดสอบ และปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง แสดงผลงานสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และใช้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อการพัฒนา (รัตนะ บัวสนธ์, 2564) โดยมีเทคนิคการส่งเสริมดังนี้

4.1 จัดหาพื้นที่และอุปกรณ์ที่เหมาะสม ให้นักเรียนมีพื้นที่ในการคิด ออกแบบ สร้าง และทดสอบผลงาน

4.2 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี สนับสนุนให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการออกแบบ และสร้างสรรค์ผลงาน

4.3 ส่งเสริมการคิดอย่างสร้างสรรค์ กระตุ้นให้นักเรียนคิดนอกกรอบ กล้าคิด กล้าลอง กล้าผิดพลาด

4.4 ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระดมความคิด และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4.5 ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ ให้นักเรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ทดลอง และปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

4.6 ส่งเสริมการนำเสนอผลงาน ให้นักเรียนนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และใช้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อการพัฒนา

ตัวอย่างกรอบแนวคิดการเรียนรู้

1) การเรียนรู้แบบโครงการ (Project-Based Learning) เริ่มด้วยการนำเสนอปัญหาหรือเป้าหมายให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม ครูสอนการวางแผนและการทำงานร่วมกัน นักเรียนลงมือทำและวิเคราะห์ สรุปด้วยการนำเสนอผลงาน วัดผลจากการทำงานทีมและผลลัพธ์ หากจำเป็น ครูเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะ

2) การเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Learning) เริ่มด้วยคำถามหรือปัญหาให้ค้นหา นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง ครูให้คำแนะนำ สรุปด้วยการสะท้อนและแลกเปลี่ยนผลลัพธ์ วัดผลจากการวิเคราะห์และการนำเสนอ หากจำเป็น ครูเสริมกิจกรรมย้ำความเข้าใจ

3) การเรียนรู้แบบปัญหา (Problem-Based Learning) เริ่มด้วยปัญหาจริงให้นักเรียนแก้ไข นักเรียนวิเคราะห์และค้นหาข้อมูล ครูสนับสนุนและสรุปด้วยการนำเสนอและอภิปราย วัดผลจากกระบวนการคิดและการแก้ปัญหา หากจำเป็น ครูเสริมการฝึกทักษะเพิ่มเติม

4) การเรียนรู้แบบออกแบบ (Design Thinking) เริ่มด้วยปัญหาให้นักเรียนออกแบบและทดสอบแนวทางแก้ไข ครูสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ นักเรียนทำและปรับปรุงผลงาน สรุปด้วยการสะท้อนและปรับปรุงผลงาน วัดผลจากการคิดและผลลัพธ์ หากจำเป็น ครูเสริมการทดสอบเพิ่มเติม

5. การบูรณาการข้ามสาขาวิชา (Multidisciplinary Integration) เป็นการเชื่อมโยงและบูรณาการเนื้อหาการเรียนรู้จากหลายสาขาวิชาและศาสตร์เข้าด้วยกัน ช่วยให้นักเรียนเห็นภาพรวมและความสัมพันธ์ของความรู้ต่างๆ อย่างเป็นองค์รวม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ โดยมีเทคนิคการส่งเสริมดังนี้

5.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เช่น การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ต้องใช้ความรู้ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม ศิลปะ และการตลาด

5.2 ใช้โครงงานหรือปัญหาจริงในชีวิตประจำวันเป็นหัวข้อในการเรียนรู้ กระตุ้นให้นักเรียนต้องนำความรู้จากหลายสาขามาบูรณาการเพื่อหาวิธีแก้ปัญหา

5.3 เชิญวิทยากรจากหลากหลายสาขาอาชีพมาบรรยายให้ความรู้ ช่วยให้นักเรียนเห็นมุมมองและบูรณาการความรู้ได้หลากหลายมิติ

5.4 จัดทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อสังเกตและเรียนรู้จากสถานการณ์จริง แล้วนำกลับมาวิเคราะห์และบูรณาการความรู้จากหลายสาขาวิชา

5.5 ใช้สื่อการสอนแบบมัลติมีเดีย งานนำเสนอ คลิปวิดีโอที่มีการผสมผสานความรู้จากหลายสาขาวิชา

ตัวอย่างกรอบแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามสาขาวิชา

1) การเรียนรู้แบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Learning) เริ่มด้วยการนำเสนอหัวข้อที่เชื่อมโยงหลายวิชา ครูสอนโดยผสมผสานความรู้จากหลายด้าน นักเรียนทำกิจกรรมและสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ ประเมินการเชื่อมโยงความรู้ หากจำเป็นเสริมกิจกรรมเพิ่มความเข้าใจ ตัวอย่าง: โครงการวิเคราะห์ปัญหาขยะพลาสติกที่ใช้ความรู้วิทยาศาสตร์ สังคม และคณิตศาสตร์

2) การเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning) เริ่มด้วยหัวข้อที่ผสมเนื้อหาหลายวิชา ครูสอนให้เห็นความเชื่อมโยง นักเรียนทำกิจกรรมและสรุปเนื้อหาที่เรียนรู้ ประเมินการเชื่อมโยงและเข้าใจ หากจำเป็น เสริมกิจกรรมเพิ่มเติม ตัวอย่าง: การสร้างเมนูอาหารสุขภาพและคำนวณแคลอรีในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์และสุขศึกษา

3) การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) เริ่มด้วยการนำเสนอโครงการที่ต้องใช้ความรู้หลากหลาย ครูให้คำแนะนำ นักเรียนทำงานเป็นทีม สรุปด้วยการนำเสนอผลงาน ประเมินจากกระบวนการทำงานและผลลัพธ์ หากจำเป็น เสริมกิจกรรมเพิ่มเติม ตัวอย่าง: โครงการแผนธุรกิจขายของที่ระลึกโรงเรียน ใช้ความรู้คณิตศาสตร์และการตลาด

4) การเรียนรู้ตามบริบท (Contextual Learning) เริ่มด้วยปัญหาจากสถานการณ์จริง ครูสอนเชื่อมโยงเนื้อหากับบริบท นักเรียนทำกิจกรรมและสรุปผลที่ได้เรียนรู้ ประเมินการใช้ความรู้ในบริบทจริง หากจำเป็น เสริมการสอนเพิ่มเติม ตัวอย่าง: การวางแผนรับมือน้ำท่วมโดยใช้ความรู้ภูมิศาสตร์และวิทยาศาสตร์ การบูรณาการข้ามสาขาวิชาช่วยให้นักเรียนมีมุมมองที่กว้างขวางและเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ต่างๆ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. การสะท้อนความคิดและประเมินตนเอง (Mastering Reflection & Self-Evaluation) เป็นกระบวนการที่สำคัญที่ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจถึงความคิดและการกระทำของตนเองได้ดียิ่งขึ้น พัฒนาทักษะการวิเคราะห์และการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6.1 การใช้คำถามนำทาง (Guiding Questions) ให้คำถามที่เปิดกว้างและนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ เช่น “คุณพบอุปสรรคอะไรในกิจกรรมนี้และคุณจัดการกับมันอย่างไร?” หรือ “อะไรคือสิ่งที่คุณภาคภูมิใจที่สุดในโครงการนี้และทำไม?”

6.2 การใช้รูปแบบการสะท้อนความคิด (Models of Reflection) ใช้รูปแบบการสะท้อนความคิดเช่น รูปแบบของ Gibbs (1988) ที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ คำอธิบาย ความรู้สึก การประเมิน การวิเคราะห์ สรุป และการวางแผนการดำเนินการ

6.3 การใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolios) ให้นักเรียนสร้างแฟ้มสะสมผลงานเพื่อแสดงผลงานและการสะท้อนความคิดของตนเองตลอดหลักสูตรการศึกษา ซึ่งช่วยให้พวกเขาสามารถเห็นการพัฒนาและการเรียนรู้ของตนเองอย่างชัดเจน

6.4 การใช้รูบรีคสำหรับการประเมินตนเอง (Self-assessment Rubrics) พัฒนารูบรีคที่ชัดเจนเพื่อให้นักเรียนสามารถประเมินผลงานของตนเองได้ รูบรีคควรประกอบด้วยเกณฑ์ที่มีความหมายชัดเจนและมีระดับการประเมินที่หลากหลาย

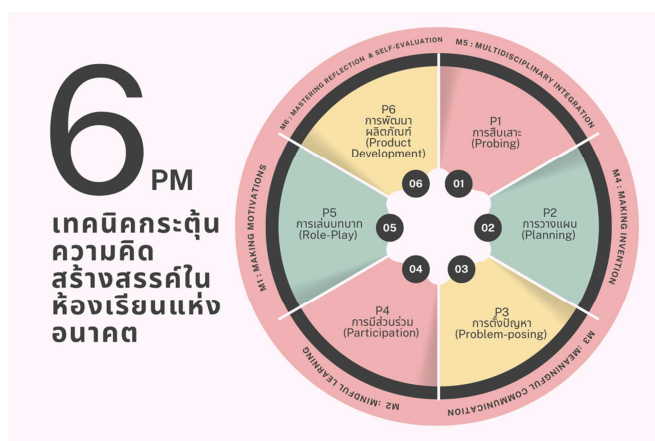
6.5 การประชุมสะท้อนความคิดกับนักการศึกษา (Reflective Meetings with Educators) จัดการประชุมระหว่างผู้สอนและนักเรียนเป็นประจำเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับการสะท้อนความคิดและการประเมินตนเอง ให้โอกาสนักเรียนแสดงความคิดและข้อกังวล และเสนอแนะการพัฒนาต่อไป

ตัวอย่างกรอบแนวคิดการเรียนรู้สะท้อนความคิดและประเมินตนเอง

1) การเขียนบันทึกสะท้อนความคิด (Reflective Journaling) เริ่มด้วยการแนะนำความสำคัญของการเขียนบันทึก ครูสอนวิธีการสะท้อนความคิด นักเรียนเขียนและแบ่งปัน สรุปด้วยการแลกเปลี่ยนข้อคิดประเมินจากการวิเคราะห์ในบันทึก หากจำเป็น เสริมด้วยการฝึกเขียนเพิ่มเติม

2) การประเมินตนเองด้วยแบบสอบถามเริ่มด้วยการอธิบายแนวคิดการประเมินตนเอง ครูสอนการใช้แบบสอบถาม นักเรียนทำและวิเคราะห์ผล สรุปด้วยการอภิปรายผลการประเมิน ประเมินจากความแม่นยำในการวิเคราะห์ตนเอง หากจำเป็น เสริมการสอนเทคนิคเพิ่มเติม

3) การวิเคราะห์ผลงานผ่านรูปแบบวิดีโอ เริ่มด้วยการแนะนำการใช้วิดีโอวิเคราะห์ตนเอง ครูสอนการดูและวิเคราะห์วิดีโอ นักเรียนวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่พบ ประเมินจากการวิเคราะห์ที่ทำ หากจำเป็น เสริมด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เพิ่มเติม

รูปที่ 4 สรุปเทคนิคกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในห้องเรียนแห่งอนาคต 6PM

จะเห็นว่า เทคนิค 6PM นี้เน้นการสร้างแรงบันดาลใจและบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างตื่นตัว การสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างผลงานจากจินตนาการของนักเรียน ช่วยฝึกทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การร่วมมือ และการสร้างสรรค์นวัตกรรม พร้อมทั้งปลูกฝังแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของนักเรียน

ซึ่งจะส่งเสริมให้นักเรียนมีศักยภาพที่จะเผชิญกับความท้าทายและโอกาสต่างๆ ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ภายในห้องเรียนแห่งอนาคตของบทความนี้ ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในห้องเรียนแห่งอนาคตด้วยเทคนิค 6PM ที่อ้างอิงถึงต้นแบบทฤษฎีหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้องอาจช่วยเสริมความเข้าใจและให้คำแนะนำในการนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ (Constructivist Learning Theory) ทฤษฎีการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) ทฤษฎีหลายปัญญา (Multiple Intelligences Theory) การเรียนรู้แบบพลวัต (Dynamic Learning) และเกลียวการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Creative Learning Spiral) ผู้เขียนใช้ทฤษฎีและแนวคิดหลักที่สามารถใช้เป็นรากฐานในการต่อยอดเทคนิค 6PM ซึ่งมีรูปแบบ ดังสรุปในรูปที่ 4

บทสรุป

การศึกษาในห้องเรียนแห่งอนาคตต้องอาศัยวิธีการสอนและเทคนิคที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้นักเรียนต้องมีทักษะและความคิดสร้างสรรค์เพื่อปรับตัวและแก้ไขปัญหในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคนิค 6PM เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา ซึ่งเทคนิค 6P เป็นแนวทางที่ครอบคลุมการสำรวจ วางแผน ตั้งปัญหา มีส่วนร่วม เล่นบทบาท และสร้างผลิตภัณฑ์ โดยแต่ละขั้นตอนช่วยให้นักเรียนสามารถดำดิ่งลงไปในพื้นที่ที่สนใจ กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ถามคำถามท้าทาย มีส่วนร่วมและร่วมมือกับผู้อื่น สำรวจบทบาทต่างๆ และสร้างผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนความเข้าใจและความสามารถในการใช้ความรู้ได้จริง และการสอนแบบ 6M ประกอบด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมการตื่นตัว สื่อสารสร้างสรรค์ และการสร้างสรรค์ผลงาน ทุกองค์ประกอบช่วยกระตุ้นและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ ตั้งแต่การให้นักเรียนมีโอกาสในการคิดค้นและทดลองอย่างอิสระ การเรียนรู้อย่างมีสมาธิและการคิดอย่างเป็นระบบ การสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดอย่างเปิดกว้าง การสร้างและนำเสนอผลงานที่เป็นนวัตกรรม การบูรณาการข้ามสาขาวิชา ไปจนถึงการสะท้อนความคิดและประเมินตนเอง โดยการนำเสนอแนวทางการสอนเหล่านี้ในห้องเรียนแห่งอนาคตจะช่วยเตรียมนักเรียนให้พร้อมเผชิญกับความท้าทายในอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง และให้พวกเขามีศักยภาพในการสร้างสรรค์และนำเสนอผลงานที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล นอกจากนี้ยังเน้นที่การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของนักเรียน ส่งเสริมให้พวกเขาพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ดีที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ การประยุกต์ใช้วิธีการเรียนรู้เหล่านี้ควรได้รับการนำไปใช้โดยครูผู้สอนในทุกระดับการศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลายและพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การสะท้อนความคิด และการแก้ปัญหา ครูควรนำ การเขียนบันทึกสะท้อนความคิด (Reflective Journaling) มาใช้ในการส่งเสริมให้นักเรียนสะท้อนประสบการณ์และการเรียนรู้ของตนเอง เนื่องจากเป็นวิธีที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดและการแสดงออกทางความคิด นอกจากนี้ การประเมินตนเองด้วยแบบสอบถาม ควรถูกนำมาใช้

ในชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนได้สำรวจและตระหนักถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนสามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์ผลงานผ่านรูปแบบวิดีโอ เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับครูที่ต้องการให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการสื่อสารและการประเมินตนเอง โดยใช้การมองเห็นภาพของตนเองเพื่อการเรียนรู้ที่ชัดเจนและลึกซึ้งขึ้น

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย นักวิชาการด้านการศึกษานักวิจัยด้านการสอน ควรทำวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพและผลกระทบของวิธีการเรียนรู้เหล่านี้ต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การวิจัยเปรียบเทียบการใช้การเขียนบันทึกสะท้อนความคิด กับวิธีการเรียนรู้อื่นๆ ว่ามีผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการสะท้อนตนเองอย่างไร อีกทั้งควรวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการประเมินตนเองด้วยแบบสอบถาม ต่อการสร้างความมั่นใจและการปรับปรุงตนเองของนักเรียน เพื่อยืนยันความมีประสิทธิภาพ และแสดงถึงข้อดีข้อเสียของการใช้วิธีนี้ การวิเคราะห์ผลงานผ่านรูปแบบวิดีโอ เป็นอีกหัวข้อที่น่าสนใจในการวิจัย โดยเฉพาะในการศึกษาผลกระทบต่อทักษะการสื่อสารและการประเมินตนเอง การวิจัยควรทำในกลุ่มนักเรียนต่างระดับการศึกษาเพื่อตรวจสอบว่ามีผลเช่นเดียวกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กมล โพธิเย็น. (2562). ความคิดสร้างสรรค์: พรสวรรค์ที่ครูควรสรรค์สร้างให้ผู้เรียน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 17(1), 9 - 27.
- กฤษณา วาทยธธา และสุมาลี ชัยเจริญ. (2562). ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้มีผลดีมีเดียร่วมกับเทคโนโลยีเสมือนจริง ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง การสร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยกระบวนการเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 12(2), 501 - 502.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). *การศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. กรุงเทพฯ: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- จิรพัฒน์ พวงจำปา. (2562). *การประยุกต์ใช้ ACTIVE LEARNING ในการเรียนการสอน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2567 จาก <https://blog.nsr.u.ac.th/60111806048/5616>
- ชัยวัฒน์ แก้วพินางาม. (2559). “เทคโนโลยีเพื่อการประเมินการเรียนรู้ภาษาสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(3), 436 - 452.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2548). *ความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนากระบวนการคิด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2545). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พันธวิศ ลวเรืองโชค. (2560). *ห้องเรียนแห่งอนาคต พื้นที่แสดงความคิดของคนรุ่นใหม่*. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.okmd.or.th/okmd-opportunity/FutureLearningPlatform/1138/>

- พิสุทธา อารีราษฎร์. (2559). การศึกษาแนวโน้มห้องเรียนในอนาคต. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 27(2), 94 - 112.
- มงคล ศุภอำพันวงศ์. (2562). การออกแบบบอร์ดเกมส่งเสริมปลูกฝังการอนุรักษ์สัตว์ป่าสงวน. [จุลินพนธ์ ปรินญาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม].
- รัตน์ บัณฑิต. (2564). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก. 1 - 71. 13 ตุลาคม 2561.
- วณัฐ พุฒนา. (2560). การศึกษาแห่งอนาคต 7 เทรนด์การเรียนรู้ยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2567 จาก <https://thematter.co/social/7-trend-in-education/40365>
- วาสนา สารจันทร์. (2561). การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีตามแนวคิดของคาร์ล ออร์ฟ ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางดนตรี และทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และนวัตกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจ-บัณฑิต]
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒน. (2558). กระบวนทัศน์การโค้ช เพื่อเสริมสร้างทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงค์การพิมพ์.
- วิภาพรรณ พินลา. (2559). “แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับครูในยุคศตวรรษที่ 21 ”. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(1), 1440 - 1457.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2558). การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาแนวใหม่. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 8(2), 13 - 22.
- เหนือดวง พูลเพิ่ม. (2560). การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีตามแนวคิดของซูซูกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนาทักษะการขับร้อง และความสามารถในการทำงานเป็นทีม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต]
- De Bono, E. (1993). *Serious Creativity: Using the Power of Lateral Thinking to Create New Ideas*. London: HarperCollins.
- Gibbs, G. (1988). *Learning by Doing: a Guide to Teaching and Learning Methods*. Oxford: Further Education Unit.
- Guilford, J. P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- Wallach, M. A. and Kogan, N. (1965). *Modes of thinking in young children*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Torrance, E.P. (1962). *Guiding Creative Talent*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานวิชาการในวารสาร (Publication Ethics)

วารสารมนุษยสังคมศิลปศาสตร์ (Journal of Humanities, Social Sciences, and Art) เป็นวารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้กำหนดจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารที่สอดคล้องกับมาตรฐานทางจริยธรรมของคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์ (Committee on Publication Ethics: COPE) ประกอบด้วย บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการ (Editors) ผู้ประเมิน (Reviewers) ผู้แต่ง (Authors) และผู้อ่าน (Readers) โดยทางวารสารได้มุ่งหวังว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวารสารจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้การดำเนินงานของวารสารเป็นไปด้วยความโปร่งใสและน่าเชื่อถือแก่วงการวิชาการ

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการ (Editors)

กองบรรณาธิการ (Editorial Board) ประกอบด้วย บรรณาธิการที่ปรึกษา (Advising Editor) บรรณาธิการ (Editor) บรรณาธิการประจำเรื่อง (Section Editor) มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของวารสาร ดังนี้

1. บรรณาธิการที่ปรึกษา (Advising Editor)

1.1 ศึกษางานวิจัยและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์สาขาทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ภายใต้ขอบเขตเนื้อหาของวารสารที่กำหนด รวมถึงศึกษาทิศทางการพัฒนาคุณภาพของวารสารไทยเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของวารสารมนุษยสังคมศิลปศาสตร์อย่างต่อเนื่อง

1.2 ให้คำปรึกษา ส่งเสริม และสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานวารสารให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre: TCI)

2. บรรณาธิการ (Editor)

2.1 จัดทำคำแนะนำสำหรับผู้เขียน เกณฑ์การพิจารณาบทความเบื้องต้น รูปแบบการเขียนบทความ การเขียนเอกสารอ้างอิงที่มีมาตรฐานสากล พร้อมทั้งเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์

2.2 พิจารณาประเภทของบทความ ขอบเขตของวารสาร และรูปแบบการเขียนบทความเบื้องต้น โดยละเอียดและหลีกเลี่ยงการดำเนินงานที่เป็นผลประโยชน์ทับซ้อน

2.3 ตรวจสอบการคัดลอกผลงานจากผู้อื่น (Plagiarism) รวมถึงการคัดลอกผลงานของตนเอง (Self-plagiarism) ในบทความ ทั้งนี้ให้ปฏิเสธ (Rejected) บทความที่มีการคัดลอกผลงานดังกล่าวทันที

2.4 กำหนดบรรณาธิการประจำเรื่องจากกองบรรณาธิการในการดูแล กำกับ และติดตามกระบวนการประเมินคุณภาพของบทความแต่ละเรื่องอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้

2.5 ติดตามการประเมินคุณภาพของบทความโดยผู้ประเมินให้ตรงตามเวลาที่กำหนดไว้

2.6 ตัดสินผลการพิจารณาคุณภาพของบทความจากผลการประเมิน ดังนี้

(1) การรับตีพิมพ์ (Accepted) ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกระบวนการประเมินคุณภาพของบทความ โดยประเมินจากผู้ประเมิน 3 ท่าน และต้องผ่านอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน

(2) การปฏิเสธ (Rejected) จะต้องเป็นผู้ประเมินปฏิเสธการตีพิมพ์อย่างน้อย 2 ท่าน และแจ้งผู้แต่งพร้อมหลักฐานเชิงประจักษ์

2.7 หากผู้แต่งมีหลักฐานโต้แย้งผลการประเมินให้บรรณาธิการนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณา ร่วมกับกองบรรณาธิการและแจ้งผลการพิจารณาต่อผู้แต่งทุกครั้ง

2.8 บรรณาธิการจะต้องเป็นบรรณาธิการตรวจสอบบทความให้ถูกต้อง ครบถ้วนก่อนจัดทำเล่ม และเผยแพร่ผ่านระบบ Thaijo โดยจะต้องทำการเผยแพร่ให้ตรงตามกำหนดเวลาออกของวารสารอย่างเคร่งครัด

2.9 หากเกิดความผิดพลาดจากการดำเนินงานของวารสารโดยละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของบรรณาธิการนั้น บรรณาธิการจะต้องแสดงความรับผิดชอบ

3. บรรณาธิการประจำเรื่อง (Section Editor)

3.1 บรรณาธิการประจำเรื่องจะต้องดูแลกระบวนการประเมินคุณภาพของบทความในแต่ละเรื่องที่ได้รับมอบหมาย ได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงคุณภาพของบทความ และให้ข้อเสนอแนะการตัดสินผลการพิจารณาคุณภาพของบทความต่อบรรณาธิการ

3.2 ประชุม และพิจารณากำหนดแผนการดำเนินงานวารสาร จัดทำคำแนะนำสำหรับผู้เขียนเกณฑ์การพิจารณาบทความเบื้องต้น รูปแบบการเขียนบทความ การเขียนเอกสารอ้างอิงที่มีมาตรฐานสากลแบบประเมินบทความ และการปรับปรุงการจัดทำวารสารให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

3.3 พิจารณากลับกรอง สรรหา คัดเลือก และจัดส่งบทความไปยังผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรงกับสาขาวิชาของบทความนั้นๆ เพื่อการประเมินบทความที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อผู้แต่ง และผู้อ่าน

3.4 กำกับดูแลคุณภาพวารสารวิชาการให้เป็นไปตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

3.5 ประชุมตัดสินผลการพิจารณาบทความที่มีหลักฐานโต้แย้งการประเมิน ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ

บทบาทหน้าที่ผู้ประเมิน (Reviewers)

1. พิจารณาระยะเวลาในการประเมิน และเลือกประเมินบทความที่ตรงตามสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาของบทความนั้น โดยละเว้นและหลีกเลี่ยงการดำเนินงานที่เป็นผลประโยชน์ทับซ้อน
2. ประเมินคุณภาพของบทความตามหลักทางวิชาการ และมุ่งพัฒนาคุณภาพวารสารวิชาการให้ปฏิบัติตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)
3. ประเมินบทความและนำเสนอผลการประเมินตามระยะเวลาที่กำหนด พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อผู้แต่งและผู้อ่าน
4. สรุปผลการประเมินบทความ ได้แก่ (1) ยอมรับการตีพิมพ์บทความ (2) ขอให้มีการแก้ไข (3) ส่งใหม่เพื่อประเมินอีกครั้ง และ (4) ปฏิเสธการรับตีพิมพ์บทความ

บทบาทหน้าที่ผู้แต่ง (Authors)

1. พิจารณาประเภทของบทความ ขอบเขตของวารสาร และรูปแบบการเขียนบทความ ให้ครบถ้วน ตรวจสอบเนื้อหาของบทความที่เขียนขึ้นว่าเป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณาเบื้องต้นของวารสารหรือไม่
2. หากประสงค์จะส่งบทความ บทความนั้นจะต้องไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาจากวารสารหรืองานประชุมวิชาการอื่น และไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น บทคัดย่อ ผลการวิจัย หรือบทความฉบับเต็มในวารสารหรือเอกสารสืบเนื่องจากงานประชุมวิชาการ
3. ผู้แต่งจะต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น (Plagiarism) หรือคัดลอกผลงานของตนเอง (Self-plagiarism)
4. หากบทความวิจัยได้มีการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขอให้ผู้แต่งได้ระบุมาในส่วน “วิธีการดำเนินการวิจัย” ด้วย
5. การจัดส่งบทความจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนการดำเนินงานของวารสาร หากสงสัยในการดำเนินงานของวารสารให้ติดต่อสอบถามวารสารก่อนทำการจัดส่งผ่านระบบ Thaijo
6. ผู้แต่งสามารถโต้แย้งการตัดสินผลการพิจารณาบทความได้ โดยต้องมีหลักฐานที่ชัดเจนประกอบการอธิบายต่อบรรณาธิการเพื่อพิจารณาตัดสินผลการพิจารณาบทความอีกครั้ง
7. ผู้แต่งจะต้องติดตามบทความผ่านระบบ Thaijo จนสิ้นสุดกระบวนการของวารสาร

บทบาทหน้าที่ผู้อ่าน (Reader)

1. ผู้อ่านสามารถอ่านบทความย่อ คำนวณโหลบทความฉบับเต็มได้ผ่านระบบ Thaijo
2. หากมีการนำข้อความส่วนใดส่วนหนึ่งของบทความในวารสารไปใช้ประโยชน์ ขอให้ผู้อ่านทำการอ้างอิงข้อมูลของบทความให้ครบถ้วน
3. หากผู้อ่านพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น (Plagiarism) หรือคัดลอกผลงานของตนเอง (Self-plagiarism) ปรากฏในบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารมนุษยสังคมศิลปาสาร ขอให้แจ้งทีมงานวารสารเพื่อดำเนินการตรวจสอบอีกครั้ง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของวงการวิชาการและเป็นการพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

การประเมินคุณภาพบทความ

1. บทความที่ส่งเข้ามาจะได้รับการประเมินคุณภาพของผลงานวิชาการ โดยผู้ประเมินซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน จากหลากหลายสถาบัน ซึ่งพิจารณาแบบปกปิดรายชื่อทั้งผู้เขียนบทความ ผู้ประเมิน และผู้ที่เกี่ยวข้อง (Double-blind review)
2. ระยะเวลาในการประเมินคุณภาพของบทความเป็นไปตามขั้นตอนการทำงานของวารสาร
3. การตัดสินผลการพิจารณาคุณภาพของบทความจากผลการประเมิน ดังนี้
 - 3.1 การรับตีพิมพ์ (Accepted) ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกระบวนการประเมินคุณภาพของบทความ โดยประเมินจากผู้ประเมิน 3 ท่าน และต้องผ่านอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน
 - 3.2 การปฏิเสธ (Rejected) จะต้องมิให้ผู้ประเมินปฏิเสธการตีพิมพ์อย่างน้อย 2 ท่าน และแจ้งผู้แต่งพร้อมหลักฐานเชิงประจักษ์
4. สามารถโต้แย้งการตัดสินผลการพิจารณาคุณภาพบทความได้ โดยต้องมีหลักฐานโต้แย้งที่ชัดเจน เพื่อใช้ประกอบการอธิบายต่อบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการ และสามารถเปลี่ยนผลการพิจารณาคุณภาพของบทความได้ หากหลักฐานที่โต้แย้งนั้นมีความชัดเจนและผ่านการเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ ทั้งนี้ การตัดสินของกองบรรณาธิการถือเป็นที่สุด

การจัดเตรียมต้นฉบับสำหรับผู้เขียน

ในการพิจารณาบทความเบื้องต้น ทางวารสารจะพิจารณาประเภทของบทความ ขอบเขตเนื้อหา ของวารสาร และรูปแบบการเขียนบทความ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประเภทของบทความ โดยวารสารจะรับพิจารณาประเภทของผลงานวิชาการ ดังนี้

1.1 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิชาการที่มีเนื้อหาสาระทาง วิชาการอย่างถูกต้อง มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ประกอบด้วย บทความย่อ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) บทนำ เนื้อเรื่อง ประกอบด้วย *ส่วนที่ 1* ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการปูบริบทเนื้อเรื่องก่อนเข้าถึงแก่นของเนื้อเรื่อง *ส่วนที่ 2* ที่มีหัวข้อ เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้เหตุผล การวิพากษ์/วิจารณ์ การโต้แย้งประเด็น ฯลฯ โดยจะต้องเป็นไป ตามหลักการ ทฤษฎี และมีหลักฐานอ้างอิงตามหลักวิชาการ และ *ส่วนที่ 3* ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการนำเสนอความ คิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ บทสรุป กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และ เอกสารอ้างอิง

1.2 บทความวิจัย (Research Article) เป็นงานวิจัยหรือส่วนหนึ่งของการวิจัยที่มีขั้นตอน การดำเนินงานถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย มีความชัดเจนในการแก้ไขปัญหา และผลการวิจัยที่พบบ่งชี้ความรู้ ใหม่ที่แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ประกอบด้วย บทความย่อ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) บทนำ วัตถุประสงค์การวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ (ถ้ามี) สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) กรอบแนวคิดการวิจัย วิธีการ ดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และ เอกสารอ้างอิง

2. ขอบเขตเนื้อหาของวารสาร โดยวารสารจะรับพิจารณาสาขาของบทความตามขอบเขตของ เนื้อหา ได้แก่ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ศิลปกรรม ดนตรี นาฏศิลป์ การพัฒนาชุมชน/สังคม/ท้องถิ่น รวมทั้งสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และศาสตร์สาขา อื่นที่เกี่ยวข้อง

3. รูปแบบการเขียนบทความ โดยทางวารสารได้กำหนดรูปแบบการเขียนบทความ ดังนี้ (ทั้งนี้ ผู้เขียนสามารถดาวน์โหลดรูปแบบการจัดทำต้นฉบับได้ที่ https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1Ew_OKF0RxKlfovTDBpBnGHfThCqQv_5X)

3.1 การตั้งค่าน้ำกระดาษ กำหนดการตั้งค่าน้ำกระดาษเป็น A4 ตัวอักษรที่ใช้คือ TH Sarabun New สีดำแบบเดียวกันตลอดทั้งบทความ ระยะห่างของขอบกระดาษทุกด้าน (บน-ล่าง-ซ้าย-ขวา)

คือ 2.54 ซม. ข้อความใช้การจัดกระจายอย่างไทย ระยะห่างระหว่างบรรทัดคือ 1.0 (หนึ่งเท่า) การเว้นระยะจากด้านซ้ายมือ 1 แท็บ (Tab) ให้เริ่มต้นที่ระยะ 1.0 นิ้ว และหัวข้อย่อยให้ใช้แท็บต่อไปโดยเพิ่มขึ้นอีกแท็บละ 0.5 นิ้ว โดยกำหนดจำนวนหน้าของต้นฉบับอยู่ระหว่าง 15 - 20 หน้า (รวมบทคัดย่อ รูป กราฟ ตาราง และรายการเอกสารอ้างอิง) ระบบเลขที่ใช้ในบทความใช้เลขอารบิกทั้งหมด (ยกเว้นความจำเป็นที่ต้องใช้ชื่อเฉพาะสามารถใช้เลขไทยหรือสัญลักษณ์พิเศษได้)

3.2 รายละเอียดในแต่ละหัวข้อของบทความ ประกอบด้วย

(1) บทความวิชาการ (Academic Article) ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (Title) กำหนดให้มีทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กำหนดขนาดตัวอักษร 18 หนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ โดยที่ชื่อภาษาอังกฤษต้องเป็นตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด
- ชื่อผู้เขียน (Author) ให้พิมพ์เฉพาะชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษของผู้แต่งทุกคน และผู้เขียนหลักหรือผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) จะต้องใส่เครื่องหมาย * ไว้ท้ายชื่อผู้เขียนหลักด้วย (เช่น ญัฎฐานุช เมฆรา^{1,*}) ขนาดตัวอักษร 14 ธรรมดา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- ที่อยู่ (Address) และสังกัด (Affiliation) ให้พิมพ์เป็นเชิงอรรถอยู่ในหน้าแรกของบทความ โดยมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และหากเป็นนักศึกษาหรืออาจารย์ ให้ระบุสังกัดสาขาวิชา คณะและมหาวิทยาลัยด้วย ขนาดตัวอักษร 12 ธรรมดา จัดชิดซ้าย
- อีเมล (E-mail) ให้ระบุเฉพาะอีเมลของผู้เขียนหลักหรือผู้ประพันธ์บรรณกิจไว้ตรงเชิงอรรถ หลังเครื่องหมาย * (เช่น * Corresponding author. E-mail: n.mekara@udru.ac.th) ขนาดตัวอักษร 12 ธรรมดา จัดชิดซ้าย
- บทคัดย่อ (Abstract) ให้จัดทำทั้งบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเนื้อหาทั้งสองภาษาจะต้องสอดคล้องกันและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในกรณีที่แปลบทความภาษาอังกฤษ อนุโลมให้มีเฉพาะบทคัดย่อภาษาอังกฤษได้ และกำหนดให้มีจำนวนคำต้องไม่เกิน 400 คำ ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ
- คำสำคัญ (Keywords) กำหนดให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีจำนวน 3-5 คำ ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ
- บทนำ (Introduction) เป็นการเขียนให้จูงใจผู้อ่านเกิดความสนใจในเรื่องดังกล่าว อาจกล่าวถึงความสำคัญ หรือยกประเด็นปัญหาที่กำลังเป็นที่สนใจ ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- เนื้อเรื่อง (Body) ประกอบด้วย *ส่วนที่ 1* ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการปูบริบทเนื้อเรื่องก่อนเข้าถึงแก่นของเนื้อเรื่อง *ส่วนที่ 2* ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้เหตุผล การวิพากษ์/วิจารณ์ การโต้แย้งประเด็น ฯลฯ โดยจะต้องเป็นไปตามหลักการ ทฤษฎี และมีหลักฐานอ้างอิงตามหลักวิชาการ และ *ส่วนที่ 3* ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการนำเสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ทั้งนี้จะต้องจัดลำดับเนื้อหาสาระให้เหมาะสมและมีความต่อเนื่อง สามารถใช้รูปภาพ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิเพื่อสื่อความเข้าใจไปยังผู้อ่านได้ง่ายขึ้น และภาษาที่ใช้จะต้องถูกต้องตามหลักวิชาการ ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- บทสรุป (Conclusion) มีการสรุปประเด็นสำคัญของบทความจากหัวข้อที่นำเสนอ โดยนำมาเขียนเชื่อมโยงและรวมกันไว้ท้ายบท อาจกล่าวสรุปเนื้อหาว่ามีความสำคัญอย่างไร หรือสามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างไรได้บ้าง ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgment) (ถ้ามี) เป็นการกล่าวถึงแหล่งทุนหรือผู้สนับสนุนการดำเนินงานจนนำไปสู่การเขียนบทความวิชาการ โดยระบุชื่อทุน หน่วยงาน ปีงบประมาณ หรือผู้ให้ทุนตามที่คุณเขียนเห็นสมควร ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- เอกสารอ้างอิง (References) ให้ใช้ระบบอ้างอิงตามระบบนามปี (Name and Year System) โดยยึดรูปแบบ APA (American Psychological Association) ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

(2) บทความวิจัย (Research Article) ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (Title) กำหนดให้มีทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กำหนดขนาดตัวอักษร 18 หนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ โดยที่ชื่อภาษาอังกฤษต้องเป็นตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด

- ชื่อผู้เขียน (Author) ให้พิมพ์เฉพาะชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษของผู้แต่งทุกคน และผู้เขียนหลักหรือผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) จะต้องใส่เครื่องหมาย * ไว้ท้ายชื่อผู้เขียนหลักด้วย (เช่น ณัฏฐานุช เมฆรา^{1*}) ขนาดตัวอักษร 14 ธรรมดา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

- ที่อยู่ (Address) และสังกัด (Affiliation) ให้พิมพ์เป็นเชิงอรรถอยู่ในหน้าแรกของบทความ โดยมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และหากเป็นนักศึกษาหรืออาจารย์ ให้ระบุสังกัดสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยด้วย ขนาดตัวอักษร 12 ธรรมดา จัดชิดซ้าย

- อีเมล (E-mail) ให้ระบุเฉพาะอีเมลของผู้เขียนหลักหรือผู้ประพันธ์บรรณกิจไว้ตรงเชิงอรรถ หลังเครื่องหมาย * (เช่น * Corresponding author. E-mail: n.mekara@udru.ac.th) ขนาดตัวอักษร 12 ธรรมดา จัดชิดซ้าย

- บทคัดย่อ (Abstract) ให้จัดทำทั้งบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเนื้อหาทั้งสองภาษาจะต้องสอดคล้องกันและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในกรณีที่แปลบทความภาษาอังกฤษ อนุโลมให้มีเฉพาะบทคัดย่อภาษาอังกฤษได้ และกำหนดให้มีจำนวนคำต้องไม่เกิน 400 คำ ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- คำสำคัญ (Keywords) กำหนดให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีจำนวน 3-5 คำ ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- บทนำ (Introduction) เป็นการเขียนถึงที่มาและความสำคัญของเรื่องและเหตุผลที่ศึกษาเรื่องนั้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของหัวข้อวิจัย รวมถึงมีการกล่าวอ้างอิงถึงงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- วัตถุประสงค์ (Objectives) เป็นการกล่าวถึงความมุ่งหมายของการวิจัยว่าต้องการศึกษาอะไร ซึ่งวัตถุประสงค์ควรสอดคล้องกับชื่อเรื่อง และหากมีวัตถุประสงค์การวิจัยมากกว่าหนึ่งข้อ ให้เขียนแยกเป็นข้อๆ โดยเรียงลำดับตามการดำเนินการวิจัย (เช่น 1. , 2.) ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- นิยามศัพท์เฉพาะ (Definition of Specific Terms) (ถ้ามี) และ สมมติฐานการวิจัย (Hypothesis) (ถ้ามี) เป็นการกล่าวถึงการบัญญัติความหมายของศัพท์เฉพาะในบทความวิจัยและการตั้งสมมติฐานตามที่ผู้เขียนเห็นสมควร ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) เป็นการกำหนดกรอบความคิดและเชื่อมโยงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่แสดงให้เห็นถึงตัวแปรหรือขอบเขตการวิจัย อาจมีการกล่าวถึงการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) ร่วมด้วยตามที่ผู้เขียนเห็นสมควร ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- วิธีการดำเนินการวิจัย (Research Methodology) เป็นการอธิบายถึงการศึกษา โดยแบ่งเป็นหัวข้อย่อยได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และหากมีข้อมูลการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Institutional Review Board: IRB) ให้ผู้เขียนระบุมาด้วย ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- ผลการวิจัย (Result) ให้เขียนรายงานผลการวิจัยที่สอดคล้องและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและถูกต้องตามหลักวิชาการ หากมีภาพ ตาราง แผนภูมิ หรือกราฟ ให้อธิบายประกอบมาให้ครบถ้วน ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion) เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัย และมีการอภิปรายผลที่เกิดขึ้น โดยเขียนให้เห็นถึงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย มีการแสดงผลผลเปรียบเทียบกับทฤษฎีหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนผลการวิจัยอย่างมีเหตุผลและเกิดความน่าเชื่อถือตามหลักวิชาการ ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- ข้อเสนอแนะ (Suggestion) เป็นการเขียนข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นจากผลการวิจัย โดยแบ่งเป็น ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgment) (ถ้ามี) เป็นการกล่าวถึงแหล่งทุนหรือผู้สนับสนุนการดำเนินงานจนนำไปสู่การเขียนบทความวิจัย โดยระบุชื่อทุน หน่วยงาน ปีงบประมาณ หรือผู้ให้ทุนตามที่ผู้เขียนเห็นสมควร แต่หากไม่มีแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยก็ไม่จำเป็นต้องระบุ ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

- เอกสารอ้างอิง (References) ให้ใช้ระบบอ้างอิงตามระบบนามปี (Name and Year System) โดยยึดรูปแบบ APA (American Psychological Association) ขนาดตัวอักษร 16 ธรรมดา และตัวหนาเฉพาะหัวข้อ

4. การเขียนอ้างอิง โดยทางวารสารได้กำหนดรูปแบบการอ้างอิงตามแบบ APA 7th (American Psychological Association 7th edition) โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) เป็นการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา โดยให้ระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่แต่ง (หากเอกสารใดไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้ใช้ตัวอักษรย่อ ม.ป.ป. แทนปีที่พิมพ์) และเลขหน้า (ถ้ามี) โดยสอดคล้องกับรายการอ้างอิงท้ายบทความ ทั้งนี้ เอกสารหรืองานวิจัยที่นำมาอ้างอิงควรมีความทันสมัยหรือตีพิมพ์เผยแพร่ย้อนหลังไม่เกิน 10 ปี ยกเว้นทฤษฎีคลาสสิกหรือหลักการดั้งเดิม โดยมีรายละเอียดแบ่งเป็น

(1) หากเป็นการกล่าวถึงผู้แต่งในเนื้อหาด้วย ให้อ้างอิงเฉพาะปีที่แต่ง และเลขหน้า (ถ้ามี) ไว้ในวงเล็บต่อท้ายชื่อ เช่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติพงศ์ คงสันติยะ และคณะ (2566) ซึ่งได้ระบุไว้ว่า ... เป็นต้น

(2) หากเป็นการกล่าวถึงเฉพาะข้อค้นพบ เนื้อหา หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของงาน ให้อ้างอิงทั้งชื่อผู้แต่ง ปีที่แต่ง และเลขหน้า (ถ้ามี) ไว้ในวงเล็บต่อท้ายข้อมูลเหล่านั้น เช่น แบบจำลองการจัดการองค์ความรู้ตามโมเดลเชกิ (Nonaka and Nishigushi, 2001: 14-18) เป็นต้น

(3) หากมีการอ้างอิงถึงผู้แต่งชื่อเดียวและปีเดียวกัน 2 งานขึ้นไป ให้เพิ่มตัวอักษร ก ข ค ... (หรือ A B C ... ในกรณีที่ เป็นบทความภาษาอังกฤษ) เช่น ชุตินพงศ์ คงสันเทียะ และคณะ (2566ก) และ ชุตินพงศ์ คงสันเทียะ และคณะ (2566ข) เป็นต้น

(4) หากผู้แต่งมีไม่เกิน 2 คน ให้ระบุชื่อผู้แต่งให้ครบ เช่น ชุตินพงศ์ คงสันเทียะ และ ชฎา นาคใหม่ (2566) , Nonaka and Nishigushi (2001) แต่หากผู้แต่งมีตั้งแต่ 3 คน ให้ใช้ระบุเฉพาะชื่อผู้แต่งคนแรก และใช้คำว่า “และคณะ” (et al) ต่อท้าย เช่น กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์ และคณะ (2566) , Khongsanthia et al (2023) เป็นต้น

4.2 การอ้างอิงท้ายบทความ (References) โดยให้ระบุนายการอ้างอิงทั้งหมดท้ายบทความโดยเรียงลำดับตามตัวอักษรของชื่อผู้เขียน ในกรณีที่มีรายการอ้างอิงทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้ใส่เอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยก่อน (เรียงลำดับ ก ข ค ...) และตามด้วยรายการอ้างอิงภาษาอังกฤษ (เรียงลำดับ A B C ...) และหารายการอ้างอิงมีความยาวตั้งแต่ 2 บรรทัดขึ้นไป ให้จัดบรรทัดที่สองเป็นต้นไปเยื้องแท็บ 8 ตัวอักษร หรือ 1.5 นิ้ว ทั้งนี้ วารสารได้กำหนดรูปแบบการเขียนอ้างอิงท้ายบทความตามประเภทของแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. หนังสือ/ตำรา	
รูปแบบ ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ./ครั้งที่พิมพ์ ระบุเฉพาะครั้งที่ 2 เป็นต้นไป หากเป็นครั้งแรกไม่ต้องระบุ./เมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ตัวอย่าง	
ผู้แต่งคนเดียว	จามะรี เชียงทอง. (2560). <i>ชนบทในโลกสมัยใหม่</i> . เชียงใหม่: วนิดา. จันทนีย์ เจริญศรี. (2545). <i>โพลโมเดิร์นกับสังคมวิทยา</i> . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิชาสา. Appellbaum, R. (1970). <i>Theory of Social Change</i> . Chicago: Markham Publishing Company.
ผู้แต่งหลายคน	พรทิพย์ กาญจนนิยต, พัด นิลพันธุ์ และ นพรัตน์ ประสาทเขตการณ์. (2546). <i>การจัดการความรู้: สู่วงจรคุณภาพที่เพิ่มขึ้น</i> . กรุงเทพฯ: สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. Johnson, T., Dandeker, C. and Ashworth, C. (1984). <i>The Structure of Social Theory</i> . New York: Macmillan.
ผู้แต่งเป็นบรรณาธิการ	สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์ (บก.). (2549). <i>ตลาดในชีวิต ชีวิตในตลาด</i> . กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). Bedau, H. (ed.). (1991). <i>Civil Disobedience in Focus</i> . London: Routledge.
งานแปล	แคทเธอริน เบลชีย์ (แต่ง), อภิญา เพ็องฟูสกุล (แปล). (2549). <i>หลังโครงสร้างนิยมฉบับย่อ – Poststructuralism: A very short introduction</i> . กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

2. ปรินูญานินพนธ์/วิทยานินพนธ์/รายงานการวิจัย	
รูปแบบ ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานินพนธ์/[ระดับวิทยานินพนธ์/มหาวิทยาลัยหรือสถาบัน]./แหล่งที่มาของข้อมูล	
ตัวอย่าง	
วิทยานินพนธ์ที่เผยแพร่ออนไลน์/ ฐานข้อมูล Database	ชุตินพงศ์ คงสันเทียะ. (2556). ซอคล้องน่าน: พลวัตการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมของเพลงพื้นบ้านไทยภาคเหนือ. [วิทยานินพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:119760 เสาวนีย์ คงนรินทร์. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการระการการดูแลของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท. [วิทยานินพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา]. ฐานข้อมูลงานวิจัย (Thailis).
วิทยานินพนธ์ที่ไม่ได้มีการเผยแพร่	อุดมลักษณ์ ดวงพูนมาตย์. (2554). ประสิทธิภาพของโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยการเดินที่ประยุกต์ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนในประชากรกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูง. [วิทยานินพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล]. วิทยานินพนธ์ที่ไม่มีการตีพิมพ์.
รายงานการวิจัย	เก่งกิจ กิตติเรียงลาภ. (2559). มานุษยวิทยาจักรวรรดิ: การประดิษฐ์ “หมู่บ้านชนบท” และการกำเนิดมานุษยวิทยาไทยในยุคสงครามเย็น. [รายงานการวิจัย, สำนักงานกองทุนการวิจัย (สกว.)]. http://www.academia.edu/

3. บทความในหนังสือ	
รูปแบบ ผู้แต่งบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ/ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บก.)./ชื่อหนังสือ./เมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ตัวอย่าง	
บทความภาษาไทย	ฉัสนรา ชมะวรรณ มุกดาวิจิตร. (2549). รหัสทางวัฒนธรรมของการจับจ่าย เล่าเรื่องการค้าขาย ชีวิตผู้หญิงและสังคมในตลาดสดแบ๊ว ควา-ฮานอย ใน สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์ (บก.). ตลาดในชีวิต ชีวิตในตลาด. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
บทความภาษาอังกฤษ	Yamashita, S. (2003). Introduction: “Globalizing” Southeast Asia in Shinji Yamashita and J.S.Eades (eds.). <i>Globalization in Southeast Asia: Local, National and Transnational Perspective</i> . New York: Berghahn Books.

4. บทความในวารสาร/รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceedings)	
รูปแบบ ผู้แต่งบทความ/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสารหรือรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ/ปีที่(ฉบับที่)/หน้าแรกของบทความ/-/หน้าสุดท้ายของบทความ./doi: (ถ้ามี)	
ตัวอย่าง	
กรณีผู้แต่งคนเดียว	ชุตินพงศ์ คงสันเทียะ. (2566). พวงมาลัยกระดาดอีสาน (พวงมโหตร): มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในจังหวัดอุดรธานี. <i>วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มน้ำมูล</i> , 12(2), 44 - 58. doi: https://doi.org/10.14456/acj.2023.10
กรณีผู้แต่งหลายคน (ไม่เกิน 19 คน)	ชุตินพงศ์ คงสันเทียะ, ณัฏฐานุช เมฆรา และ สุทธิดา จันทรดวง. (2566). การพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นในบริบทของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนทางการเกษตร: กรณีศึกษา บ้านจำปา หมู่ที่ 10 ตำบลเชียงยืน อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี. <i>วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม</i> , 42(1), 70 - 84. Valjarević, A., Milić, M., Valjarević, D., Stanojević-Ristić, Z., Petrović, L., Milanović, M., Filipović, D., Ristanović, B., Basarin, B. and Lukić, T. (2020). Modelling and Mapping of the COVID-19 Trajectory and Pandemic Paths at Global Scale: A Geographer's Perspective. <i>Open Geosciences</i> , 20(1), 1603 - 1616.
กรณีผู้แต่งหลายคน (เกิน 19 คน)	* ให้ใส่เครื่องหมาย ... ในผู้แต่งลำดับ 20 และให้ละชื่อผู้แต่งในลำดับ 20 เป็นต้นไป
กรณีรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceedings)	กัณธิชา มิ่งมิตวัน และ ชุตินพงศ์ คงสันเทียะ. (2566). การพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน : กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) บ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี. <i>รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ 21 “การพัฒนา : การปรับตัว : ความยั่งยืน” ระหว่างวันที่ 1-4 กุมภาพันธ์ 2566 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์</i> , 481 - 492. Mesa, D., Thong, C., Ranscombe, C., Kuys, B. (2019) Integrating the Product Development Process in Scientific Research. Bridging the Research-Market Gap. <i>Proceedings of the 22nd International Conference on Engineering Design (ICED19), The Netherlands, 5-8 August 2019</i> , 2805 - 2814. doi : https://doi.org/10.1017/dsi.2019.287

5. ภาพยนตร์	
รูปแบบ ชื่อผู้กำกับ/(ผู้กำกับ)/[ปีที่ออกฉาย]/ชื่อภาพยนตร์/[ภาพยนตร์]/ชื่อสตูดิโอ.	
ตัวอย่าง	
กรณีภาษาไทย	จิระ มะลิกุล (ผู้กำกับ). (2545). <i>15 ค่ำ เดือน 11</i> . [ภาพยนตร์]. บริษัท จีเอ็มเอ็มเพ็คเจอร์ส และ บริษัท หับ โห้ หิ้น ฟิล์ม.
กรณีภาษาอังกฤษ	Ayoade, R. (Director). (2011). <i>Submarine</i> . [Film]. Film4 Productions.
กรณีภาษาอื่น	เจือง มิญ กวี (ผู้กำกับ). (2567). <i>Việt and Nam</i> [เวียดนาม และ นาม]. [ภาพยนตร์]. Epicmedia Productions Cinema Inutile.

6. การสัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูลบุคคล (บุคคลากร)	
รูปแบบ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์/(ปีที่สัมภาษณ์/วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์).ตำแหน่งหรือสังกัด./สัมภาษณ์.	
ตัวอย่าง	
กรณี สัมภาษณ์ บุคคลที่เปิดเผยอัตลักษณ์ได้	สมคิด ศรีสว่าง. (2566, 20 ธันวาคม). ประชาชนชาวบ้าน. สัมภาษณ์. อภิชาติ พลบัวไข. (2566, 10 ธันวาคม). ผู้ใหญ่บ้านและประชาชนเรื่องผ้าทอโบราณบ้านโนนกอก. สัมภาษณ์.
กรณี สัมภาษณ์ บุคคลที่ไม่สามารถเปิดเผยอัตลักษณ์ได้	นาย ก. นามสมมติ. (2561, 10 มีนาคม). ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่า. สัมภาษณ์. นางสาวชมพู่ นามสมมติ. (2562, 23 กุมภาพันธ์). ประชาชนในพื้นที่โครงการขยายถนนทางหลวงแผ่นดิน. สัมภาษณ์.

7. กฎหมายจากรากิจงานเบกษา	
รูปแบบ ราชกิจจานุเบกษา/(ปีที่ประกาศใช้)/ชื่อกฎหมาย./เล่มที่/XX/ตอน/XX./เลขหน้า./วัน เดือน ปี ที่ออกประกาศ.	
ตัวอย่าง	
กรณีภาษาไทย	ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก. 32-57. 16 เมษายน 2562.
กรณีภาษาอังกฤษ	Thai Government Gazette. (2019). Community Enterprise Promotion Act (No.2) B.E. 2562. 136 (50A). 32-57. 16 April 2019.

8. แหล่งข้อมูลในลักษณะอื่นๆ	
รูปแบบการอ้างอิงภาพถ่ายส่วนบุคคลที่มีเจ้าของ ชื่อเจ้าของภาพถ่าย/(ปีที่ถ่าย)/ชื่อผลงาน./[ภาพถ่าย]./วัน เดือน ปี ที่ถ่าย./เมืองที่ถ่าย./สถานที่ถ่าย.	
ตัวอย่าง กฤษณพัฒน์ จันทราพล. (2566). หอนางอุสา. [ภาพถ่าย]. 11 มีนาคม 2566. อุตรธานี: อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี.	
รูปแบบการอ้างอิงวิดีโอที่มีเจ้าของ/ไม่ได้อยู่ในรูปแบบเผยแพร่ออนไลน์ ชื่อเจ้าของ/(ปีที่สร้างสรรค์)/ชื่อผลงาน./[วิดีโอ]. วัน เดือน ปี ที่สร้างสรรค์. เมือง: สถานที่.	
ตัวอย่าง อรชา บุญอ้วน. (2562). ประชาสัมพันธ์หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. [วิดีโอ]. 15 มิถุนายน 2562. อุตรธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.	
รูปแบบการอ้างอิงจากฐานข้อมูลเว็บไซต์ (Website) ชื่อผู้แต่งหรือเจ้าของ/(ปีที่แต่ง)/ชื่อหัวเรื่อง./สืบค้นเมื่อวันที่/ว/ด/ต/ปป/จาก/http://...	
ตัวอย่าง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2566). ประวัติคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2567 จาก https://huso.udru.ac.th/ประวัติคณะ/ เผ่าไทย สีนอำพล. (2565). “SDG Insights / มองไปข้างหน้าหลังการประชุม COP26: จุดเปลี่ยนหรือจุดจบของการต่อสู้กับ Climate Change”. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2566 จาก https://www.sdgmovement.com/2021/12/04/sdg-insights-looking-forward-combating-climate-change-after-cop26/	

รูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (Academic Article)

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)

{ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดกึ่งกลาง}

TITLE (English)

{ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดกึ่งกลาง, อักษรตัวพิมพ์ใหญ่}

ผู้เขียน 1^{1,*}, ผู้เขียน 2² และ ผู้เขียน 3² {ขนาด 14 pt, ตัวธรรมดา, จัดกึ่งกลาง}Author 1^{1,*}, Author 2² and Author 2² {ขนาด 14 pt, ตัวธรรมดา, จัดกึ่งกลาง}

(Received: DD MMM., YYYY; Revised: DD MMM., YYYY; Accepted: DD MMM., YYYY)

บทคัดย่อ {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

งานวิจัยนี้..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

คำสำคัญ: คำที่ 1, คำที่ 2, คำที่ 3, ... {ขนาด 16 pt, ไม่เกิน 5 คำ}

Abstract {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

This study..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

Keywords: word 1, word 2, word 3, ... {ขนาด 16 pt, ไม่เกิน 5 คำ}

บทนำ {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

¹ สังกัด 1 {เช่น สาขาวิชา.... คณะ.... สถาบัน....จังหวัด... ประเทศ...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}¹ แปลภาษาอังกฤษ: สังกัด 1 {เช่น สาขาวิชา.... คณะ.... สถาบัน....จังหวัด... ประเทศ...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}² สังกัด 2 {เช่น สาขาวิชา.... คณะ.... สถาบัน....จังหวัด... ประเทศ...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}² แปลภาษาอังกฤษ: สังกัด 2 {เช่น สาขาวิชา.... คณะ.... สถาบัน....จังหวัด... ประเทศ...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

* Corresponding author. E-mail:

ส่วนเนื้อหา {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง.....

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
1.....	50	50.00
2.....	50	50.00
สรุป	100	100.00

อ้างอิง: ชื่อ-สกุล (ปีที่พิมพ์: เลขหน้า (ถ้ามี))

รูปที่ 1

อ้างอิง: ชื่อ-สกุล (ปีที่พิมพ์: เลขหน้า (ถ้ามี))

บทสรุป {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

ข้อเสนอแนะ {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

เอกสารอ้างอิง {รูปแบบการเขียนบรรณานุกรม APA 7th ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

รายการอ้างอิง 1..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

รายการอ้างอิง 2..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

รายการอ้างอิง 3..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

รูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (Research Article)

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)

{ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดกึ่งกลาง}

TITLE (English)

{ขนาด 18 pt, ตัวหนา, จัดกึ่งกลาง, อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด}

ผู้เขียน 1^{2*}, ผู้เขียน 2² และ ผู้เขียน 3² {ขนาด 14 pt, ตัวธรรมดา, จัดกึ่งกลาง}Author 1^{1*}, Author 2² and Author 2² {ขนาด 14 pt, ตัวธรรมดา, จัดกึ่งกลาง}

(Received: DD MMM., YYYY; Revised: DD MMM., YYYY; Accepted: DD MMM., YYYY)

บทคัดย่อ {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

งานวิจัยนี้..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

คำสำคัญ: คำที่ 1, คำที่ 2, คำที่ 3, ... {ขนาด 16 pt, ไม่เกิน 5 คำ}

Abstract {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

This study..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

Keywords: word 1, word 2, word 3, ... {ขนาด 16 pt, ไม่เกิน 5 คำ}

¹ สังกัด 1 {เช่น สาขาวิชา.... คณะ.... สถาบัน....จังหวัด... ประเทศ...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}¹ แปลภาษาอังกฤษ: สังกัด 1 {เช่น สาขาวิชา.... คณะ.... สถาบัน....จังหวัด... ประเทศ...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}² สังกัด 2 {เช่น สาขาวิชา.... คณะ.... สถาบัน....จังหวัด... ประเทศ...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}² แปลภาษาอังกฤษ: สังกัด 2 {เช่น สาขาวิชา.... คณะ.... สถาบัน....จังหวัด... ประเทศ...} {ขนาด 12 pt, ตัวธรรมดา, จัดชิดซ้าย}

* Corresponding author. E-mail:

บทนำ {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

วัตถุประสงค์การวิจัย {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

นิยามคำศัพท์เฉพาะ (ถ้ามี) {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี) {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

วิธีดำเนินการวิจัย{ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

4. การวิเคราะห์ข้อมูล {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

สรุปผลการวิจัย {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง.....

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
1.....	50	50.00
2.....	50	50.00
สรุป	100	100.00

อ้างอิง: ชื่อ-สกุล (ปีที่พิมพ์: เลขหน้า (ถ้ามี))

รูปที่ 1

อ้างอิง: ชื่อ-สกุล (ปีที่พิมพ์: เลขหน้า (ถ้ามี))

การอภิปรายผล {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

ข้อเสนอแนะ {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) {ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

เนื้อหา..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

เอกสารอ้างอิง {รูปแบบการเขียนบรรณานุกรม APA 7th ขนาด 16 pt, ตัวหนา, จัดชิดซ้าย}

รายการอ้างอิง 1..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

.....

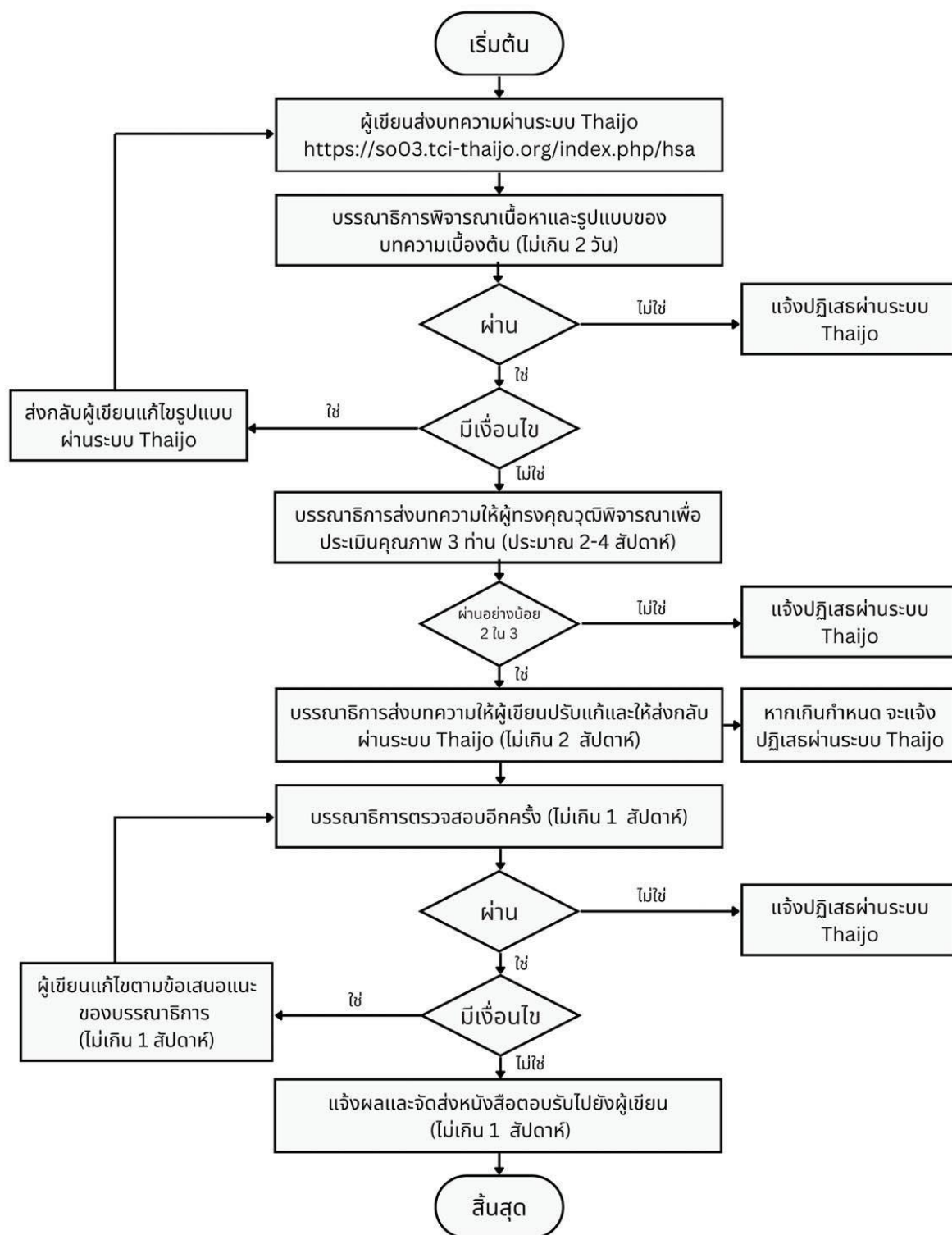
รายการอ้างอิง 2..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

.....

รายการอ้างอิง 3..... {ขนาด 16 pt, ตัวธรรมดา, จัดกระจายแบบไทย}

.....

ขั้นตอนการทำงานของวารสารมนุษยสังคมศิลปาสาร (H.S.A.)

*ระยะเวลาดำเนินการโดยประมาณไม่เกิน 60 วัน/บทความ

วารสารมนุษยสังคมศิลปาสาร

Journal of Humanities, Social Sciences and Arts

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

234 หมู่ 12 อาคารศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยีและภาษาอาเซียน

ตำบลสามพร้าว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี 41000

โทรศัพท์ 042-211-040 ต่อ 1401

เว็บไซต์วารสาร <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/hsa>